Lời Phật Dạy trong Kinh Tạng Nikaya - Tập 3 (Thích Quảng Tánh)

Nikaya — bài lẻ & đối chiếu

Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya Taäp III

I. AN LAÏC

460 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- BOÁN LOAÏI AN LAÏC Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng taïi Koli cuøng vôùi caùc Tyû kheo. Roài gia chuû Anaøthapindika ñi ñeán ñaûnh leã, Theá Toân noùi vôùi Anaøthapindika: Coù boán loaïi an laïc naøy, naøy gia chuû, ngöôøi taïi gia thoï höôûng caùc duïc thaâu hoaïch ñöôïc, tuøy thôøi gian, tuøy thôøi cô khôûi leân cho vò aáy. Theá naøo laø boán? Laïc sôû höõu, laïc thoï duïng, laïc khoâng maéc nôï, laïc khoâng phaïm toäi. Naøy gia chuû, theá naøo laø laïc sôû höõu? ÔÛ ñaây, taøi saûn thaâu hoaïch ñöôïc do sieâng naêng, tích luõy ñöôïc do moà hoâi ñoå ra, thaâu hoaïch ñuùng phaùp. Nghó veà ñieàu aáy, vò aáy ñöôïc hyû laïc. Theá naøo laø laïc thoï duïng? Naøy gia chuû, thieän nam töû thoï duïng nhöõng taøi saûn thaâu hoaïch ñuùng phaùp. Nghó veà ñieàu aáy, vò aáy ñöôïc hyû laïc. Naøy gia chuû, theá naøo laø laïc khoâng maéc nôï? Thieän nam töû khoâng coù maéc nôï ai moät ñieàu gì, duø ít hay nhieàu. Nghó veà ñieàu aáy, vò aáy ñöôïc hyû laïc. Theá naøo laø laïc khoâng phaïm toäi? Naøy gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû thaønh töïu thaân haønh, khaåu haønh vaø yù haønh khoâng phaïm toäi. Nghó veà ñieàu aáy, vò aáy ñöôïc hyû laïc. Naøy gia chuû, coù boán loaïi an laïc naøy, ngöôøi taïi gia thoï höôûng caùc duïc thaâu hoaïch ñöôïc, tuøy thôøi gian, tuøy thôøi cô khôûi leân cho vò aáy. Trong ñoù, hyû laïc sôû höõu, thoï höôûng, khoâng maéc nôï chæ baèng 1/16 hyû laïc khoâng phaïm toäi. (ÑTKVN (*), Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Nghieäp coâng ñöùc, phaàn Khoâng nôï [löôïc], VNCPHVN (**) aán haønh, 1998, tr.682)

LÔØI BAØN: Laïc thuù treân ñôøi thì raát nhieàu. Coù nhöõng thuù vui thoûa maõn caùc

giaùc quan, höôùng ngoaïi, oàn aøo vaø aån taøng toån haïi, hieåm hoïa nhöng coù nhöõng nieàm vui höôùng noäi nheï nhaøng, thanh tao vaø beàn vöõng. Vì theá, haïnh phuùc ôû ñôøi coù tính töông ñoái, tuøy thuoäc vaøo quan nieäm cuûa moãi ngöôøi nhöng chaân haïnh phuùc, an laïc ñích thöïc thì chæ coù moät, duy nhaát, ñoù laø thaân taâm thanh tònh. Theo tueä giaùc Theá Toân, nhôø laøm aên chaân chính maø trôû neân giaøu coù, thaønh quaû lao ñoäng aáy laø moät nieàm an vui, ñaùng töï haøo. Bôûi leõ, ngöôøi giaøu thì khoâng thieáu nhöng maáy ai ñöôïc bình an trong söï giaøu sang nhôø möu moâ, tranh ñoaït, loïc löøa. Taøi saûn do coâng söùc laøm ra, coá nhieân mình coù quyeàn thuï höôûng, chia seû. Vaø söï thoï duïng aáy môùi thöïc söï thanh thaûn, an vui vì khoâng heà lo sôï hoaëc ray röùt, aên naên. Theâm nöõa, nhôø aên neân laøm ra neân thoaùt ñöôïc nôï naàn, khoâng coøn lo laéng, bò böùc baùch,

phieàn muoän vaø luoân ngaång cao ñaàu trong cuoäc soáng. Tuy vaäy, khoâng phaïm toäi môùi laø nieàm an laïc to lôùn vaø quan troïng nhaát. Taát caû tö duy, lôøi noùi vaø vieäc laøm ñeàu trong saùng, löông thieän, lôïi mình vaø lôïi ngöôøi chính laø an vui ñích thöïc. Ba nghieäp thaân khaåu yù thuaàn thieän hay thaân taâm thanh tònh laø cô sôû ñeå thieát laäp neân bình an noäi taïi saâu laéng, vöõng chaéc nhaát. Vaø ñaây cuõng chính laø nieàm an laïc maø nhöõng ngöôøi con Phaät luoân höôùng ñeán.[

(*)
Ñaïi taïng kinh Vieät Nam
(**)
Vieän Nghieân cöùu Phaät hoïc Vieät Nam

2- NGAØY LAØNH THAÙNG TOÁT Moät thôøi Theá Toân truù ôû Raøjagaha. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Caùc loaøi höõu tình naøo, naøy caùc Tyû kheo, vaøo buoåi saùng, thaân laøm vieäc thieän, noùi lôøi noùi thieän, yù nghó ñieàu thieän, caùc loaøi höõu tình aáy, naøy caùc Tyû kheo, coù moät buoåi saùng toát ñeïp. Caùc loaøi höõu tình naøo, naøy caùc Tyû kheo, vaøo buoåi tröa, thaân laøm vieäc thieän, noùi lôøi noùi thieän, yù nghó ñieàu thieän, caùc loaøi höõu tình aáy, naøy caùc Tyû kheo, coù moät buoåi tröa toát ñeïp. Caùc loaøi höõu tình naøo, naøy caùc Tyû kheo, vaøo buoåi chieàu, thaân laøm vieäc thieän, noùi lôøi noùi thieän, yù nghó ñieàu thieän, caùc loaøi höõu tình aáy, naøy caùc Tyû kheo, coù moät buoåi chieàu toát ñeïp. Naøy caùc Tyû kheo: Vaàng sao laønh, ñieàu laønh/ Raïng ñoâng laønh, daäy laønh/ Saùt na laønh, thôøi laønh/ Cuùng döôøng baäc Phaïm haïnh/ Thaân nghieäp chaùnh, lôøi chaùnh/ YÙ nghieäp chaùnh, nguyeän chaùnh/ Laøm caùc ñieàu chôn chaùnh/ Ñöôïc lôïi ích chôn chaùnh/ Thì ñöôïc lôïi, an laïc/ Lôùn maïnh trong Phaät giaùo/ Haõy khoâng beänh, an laïc/ Cuøng taát caû baø con. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Caùt töôøng, phaàn Buoåi saùng toát ñeïp, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.540)

LÔØI BAØN: Trong taâm thöùc ngöôøi AÙ Ñoâng noùi chung vaø trong ñoù coù khoâng ít nhöõng Phaät töû sô cô ñeàu tín nieäm veà ngaøy giôø toát xaáu, caùt hung.

Vì theá nhöõng lieân heä veà tuoåi taùc, ngaøy giôø toát xaáu ñeå khôûi söï coâng vieäc laøm aên hay baát cöù vieäc heä troïng naøo, ñoái vôùi hoï laø moät trong nhöõng moái quan taâm lôùn, ñöôïc öu tieân haøng ñaàu. Chuyeän coù ngaøy toát ñích thöïc hay khoâng ñeán nay vaãn laø caûm nghieäm rieâng cuûa moãi ngöôøi. Thöïc söï thì khoâng coù ngaøy naøo toát cho taát caû moïi ngöôøi, bôûi coù theå coù ngaøy toát ñoái vôùi ngöôøi naøy nhöng ngaøy aáy laïi laø ngaøy xaáu ñoái vôùi ngöôøi kia. Chuyeän hai ngöôøi baùn aùo möa vaø baùn quaït ôû caïnh nhau nhaän xeùt veà ngaøy toát xaáu laø moät ñieån hình. Vì ngaøy möa seõ toát ñoái vôùi ngöôøi baùn aùo möa nhöng khoâng toát vôùi ngöôøi baùn quaït vaø ngöôïc laïi. Theo tueä giaùc Theá Toân, ngaøy naøo chuùng ta coù nhöõng phaåm chaát toát ñeïp nhö suy nghó ñieàu

thieän, noùi lôøi noùi thieän vaø laøm nhöõng vieäc thieän thì ngaøy ñoù chính laø ngaøy toát. Vaø nhö theá, ngaøy toát phaûi do chuùng ta taïo ra, laøm neân chöù khoâng phaûi do taïo hoùa hay baát cöù söï vaän haønh naøo taùc thaønh. Vaäy neân, thay vì tìm caàu choïn löïa ngaøy toát töø beân ngoaøi, ngöôøi con Phaät chuû ñoäng taïo ngaøy toát cho chính mình vaø moïi ngöôøi baèng caùch tònh hoùa tam nghieäp. Trong moät ngaøy, neáu töø saùng ñeán tröa, töø tröa ñeán chieàu vaø töø chieàu ñeán toái maø ta khoâng laøm baát cöù ñieàu gì sai traùi, xaáu aùc ñoàng thôøi coøn laøm ñöôïc nhieàu ñieàu toát ñeïp, lôïi ích thì chaéc chaén ñoù laø moät ngaøy traøn ngaäp haïnh phuùc, an vui. Thì ra, ngaøy toát voán coù haøng ngaøy vaø khoâng caàn nhôø caäy baát kyø ai coi ngaøy, ta vaãn coù ñöôïc ngaøy toát laønh cho mình, neáu bieát tu döôõng vaø chuyeån hoùa thaân taâm.[

3- DUÏC LAÏC VAØ AN LAÏC Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Coù hai loaïi laïc naøy, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hai? Laïc taïi gia vaø laïc xuaát gia. Toái thaéng trong hai laïc naøy laø laïc xuaát gia. Coù hai loaïi laïc naøy, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hai? Duïc laïc vaø vieãn ly laïc. Toái thaéng trong hai laïc naøy laø vieãn ly laïc. Coù hai loaïi laïc naøy, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hai? Laïc sanh y vaø laïc khoâng sanh y. Toái thaéng trong hai laïc naøy laø laïc khoâng sanh y. Coù hai loaïi laïc naøy, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hai? Laïc thuoäc thaân vaø laïc thuoäc taâm. Toái thaéng trong hai laïc naøy laø laïc thuoäc taâm. Coù hai loaïi laïc naøy, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hai? Laïc baäc Thaùnh vaø laïc khoâng phaûi baäc Thaùnh. Toái thaéng trong hai laïc naøy laø laïc baäc Thaùnh. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Laïc, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.150)

LÔØI BAØN: Ñi tìm haïnh phuùc laø nhu yeáu, mong caàu chính ñaùng cuûa con ngöôøi. Tuøy theo quan nieäm soáng cuûa moãi ngöôøi maø caûm thuï haïnh phuùc, vui söôùng vôùi nhöõng cung baäc vaø caáp ñoä khaùc nhau. Soáng maø khoâng coù maûy may an vui vaø haïnh phuùc thì chaúng khaùc naøo ñang thoï hình trong coõi aùc, ñoïa xöù. Do vaäy, duø moãi ngöôøi moät hoaøn caûnh, lyù töôûng soáng khaùc nhau nhöng chung quy hoï ñeàu noã löïc

tìm kieám vaø höôùng veà an vui, haïnh phuùc. Haïnh phuùc trong cuoäc soáng ñoái vôùi moïi ngöôøi thöôøng laø ñaày ñuû söùc khoûe, ít beänh hoaïn, keá ñeán laø thoûa maõn nhöõng nhu caàu cuûa caùc giaùc quan, sôû höõu caøng nhieàu veà vaät chaát, tieàn baïc, tình caûm, danh tieáng vaø nguû nghæ... cuøng caùc laïc thuù noùi chung. Tuy nhieân, vieäc chaïy theo nguõ duïc nhaèm tìm kieám vaø kieán taïo haïnh phuùc thaät mong manh, bôûi chuùng khoù tìm nhöng deã maát. Ñoù laø chöa keå ñeán khi ñaõ ñöùng tröôùc beán bôø haïnh phuùc thì söùc cuøng löïc kieät hay phaûi traû giaù ñaét cho nhöõng toan tính cuøng nieàm aân haän ñeán suoát ñôøi. Ngöôøi tu thì ngöôïc laïi, hoï choái boû nhöõng laïc thuù theá tuïc nhöng vaãn khoâng ngoaøi muïc

tieâu tìm kieám nieàm an laïc thoaùt tuïc. Khaùc vôùi haïnh phuùc cuûa ngöôøi ñôøi laø chieám höõu, haïnh phuùc cuûa ngöôøi xuaát gia laø buoâng boû. Caøng buoâng boû, xaû ly, seû chia, soáng vì moïi ngöôøi thì haïnh phuùc caøng lôùn, ñoù chính laø vieãn ly laïc. Maët khaùc, ôû caáp ñoä thoâ, haïnh phuùc laø thoûa maõn nhöõng nhu caàu cuûa thaân nhö aên, maëc, nguû nghæ... Ñi saâu vaøo noäi taâm, söï thanh tònh taâm hoàn laø nieàm an laïc nhieäm maàu. Nhöõng ai traûi nghieäm thieàn ñònh ñeàu kinh nghieäm saâu saéc veà nieàm vui tòch tònh cuûa noäi taâm vaéng laëng. Nieàm vui vaø haïnh phuùc chaân thaät, vöõng beàn nhaát laø hyû laïc cuûa caùc baäc Thaùnh. An laïc phaùt khôûi khi tham saân si phieàn naõo bò trieät tieâu, khaùt aùi ñöôïc ñoaïn taän, voâ minh bò xoùa saïch, baäc Thaùnh an truï trong nieàm tònh laïc, giaûi thoaùt, Nieát baøn.[

4- LÔÏI LAÏC CHO SOÁ ÑOÂNG Moät thôøi, Toân giaû Mahaø Kaccaøna truù ôû Madhuraø, taïi röøng Gundhaø, daïy caùc Tyû kheo: Khi naøo caùc ngöôøi troäm cöôùp cöôøng maïnh, naøy caùc Tyû kheo, trong khi vua chuùa yeáu ñuoái, khi aáy, thaät khoâng an toaøn cho nhöõng ngöôøi ra ñi laøm caùc coâng vieäc ôû beân ngoaøi. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, khi caùc aùc Tyû kheo cöôøng maïnh, trong khi aáy, caùc Tyû kheo thuaàn tònh yeáu ñuoái. Naøy caùc Tyû kheo, trong khi aáy, caùc Tyû kheo thuaàn tònh giöõ thaùi ñoä im laëng, hoaëc aån mình giöõa chuùng Tyû kheo, hoaëc ñi ñeán caùc quoác ñoä bieân ñòa. Vaø nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, laø baát haïnh, khoâng an laïc, khoâng lôïi ích cho ña soá; laø baát haïnh, ñau khoå cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi. Khi naøo, naøy caùc Tyû kheo, caùc vua chuùa cöôøng maïnh, trong khi caùc ngöôøi troäm cöôùp yeáu ñuoái, khi aáy, thaät an toaøn cho nhöõng ngöôøi ra ñi laøm caùc coâng vieäc ôû beân ngoaøi. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, khi caùc Tyû kheo thuaàn tònh cöôøng maïnh, trong khi aáy, caùc aùc Tyû kheo yeáu ñuoái. Naøy caùc Tyû kheo, trong khi aáy, caùc aùc Tyû kheo giöõ thaùi ñoä im laëng, hoaëc aån mình giöõa chuùng Tyû kheo, hoaëc ñi ñeán caùc quoác ñoä bieân ñòa. Vaø nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, laø haïnh phuùc, an laïc, lôïi ích cho ña soá; laø haïnh phuùc, an laïc cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Taâm thaêng baèng, phaàn Ñaát [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.130)

LÔØI BAØN: Söù maïng cuûa chö Taêng noùi chung laø töï hoaøn thieän mình ñoàng thôøi goùp phaàn mang ñeán an laïc, haïnh phuùc cho chö thieân vaø nhaân

loaïi. Tuy nhieân, söù maïng aáy chæ ñöôïc thöïc thi vaø hoaøn thieän khi Taêng giaø thuaàn tònh, coù söùc maïnh nhieáp phuïc moïi ngöôøi caûi taø quy chaùnh, nhaát taâm quy höôùng Chaùnh phaùp, phuïng söï Tam baûo. Ñoái vôùi moät ñaát nöôùc, neáu laõnh ñaïo göông maãu, phaùp luaät nghieâm minh, giöõ vöõng an ninh traät töï xaõ hoäi, khoâng coù troäm cöôùp vaø caùc teä naïn khaùc hoaønh haønh thì ngöôøi daân môùi ñöôïc an cö laïc nghieäp. Vôùi hoäi chuùng Tyû kheo cuõng vaäy, khi naøo phaàn lôùn caùc thaønh vieân trong hoäi chuùng aáy thuaàn tònh, thuùc thuû ñöôïc

soá ít chöa thanh tònh thì chaéc chaén truï xöù aáy seõ an oån vaø vöõng maïnh. Thôøi Theá Toân, moät vaøi hoäi chuùng Tyû kheo ôû nhöõng truï xöù rieâng leû töøng coù bieåu hieän caùc aùc Tyû kheo cöôøng thònh, chieám ña soá vaø laán löôùt nhöõng Tyû kheo chaân chính ñeán ñoä hoï phaûi im laëng hoaëc aån daät. Duø cho nhöõng hoäi chuùng naøy coù tuï hoäi ñoâng ñaûo vaø lôùn maïnh, theo Theá Toân vaãn laø "baát haïnh, khoâng an laïc, khoâng lôïi ích" cho soá ñoâng. Do ñoù, ñoái vôùi caùc hoäi chuùng Tyû kheo, hình thöùc beân ngoaøi chöa noùi leân ñöôïc ñieàu gì, töø khi song haønh vôùi hình thöùc beà theá vaø hoaønh traùng kia laø söï thuaàn tònh, chaân chaùnh cuûa chö vò laõnh ñaïo vaø toaøn theå thaønh vieân trong hoäi chuùng aáy. Ñöôïc vaäy, nhöõng hoäi chuùng naøy môùi thöïc söï mang laïi an laïc vaø haïnh phuùc cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi.[

5- VUI TRONG TÓNH LAËNG Moät thôøi Theá Toân truù giöõa daân chuùng Kosala, taïi moät khu röøng. Luùc baáy giôø Baø la moân Navakammika ñang laøm vieäc taïi khu röøng aáy, thaáy Theá Toân ngoài kieát giaø döôùi goác caây, löng thaúng vaø ñeå nieäm tröôùc maët. Thaáy vaäy, Baø la moân suy nghó: Ta thích laøm vieäc veà cuûi goã taïi khu röøng naøy. Coøn Sa moân Gotama thì thích laøm vieäc gì ôû ñaây? Nghó vaäy roài Baø la moân Navakammika lieàn ñi ñeán Theá Toân noùi leân baøi keä: Nay oâng laøm vieäc gì/ Trong röøng caây sa la/ Khieán oâng soáng moät mình/ Vui gì oâng tìm ñöôïc/ Sa moân Gotama? Theá Toân ñaùp: Ta khoâng phaûi laøm gì/ Trong khu röøng sa la/ Vôùi Ta, reã ñaõ caét/ Caû khu röøng raäm raïp/ Nhö vaäy Ta ñöôïc thoaùt/ Moïi röøng ruù choâng gai/ Taâm Ta khoâng bò ñaâm/ Moät mình soáng an laïc/ Ñoaïn tröø moïi baát maõn/ Soáng thích thuù hoan hyû. Ñöôïc nghe noùi vaäy, Baø la moân Navakammika baïch Theá Toân: Thaät vi dieäu thay, Toân giaû Gotama. Mong Toân giaû nhaän con laøm ñeä töû, töø nay cho ñeán maïng chung, con troïn ñôøi quy ngöôõng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 7, phaåm Cö só, phaàn Navakammika, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.394)

LÔØI BAØN: Coù nhöõng nieàm vui, haïnh phuùc bieåu hieän ra beân ngoaøi, chìm ngaäp trong ñeøn hoa röïc rôõ cuøng voâ soá nhöõng traøng phaùo tay, chuùc tuïng

oàn aøo. Nhöng cuõng coù nhöõng nieàm an vui, haïnh phuùc raát saâu laéng, thuoäc veà noäi taâm maø ngöôøi ngoaøi khoù coù theå bieát ñöôïc. Vaø nhöõng ai chöa töøng trôû veà vôùi chính mình, chöa moät laàn traûi nghieäm thieàn ñònh thì khoâng theå ngôø raèng coù nhöõng ngöôøi duø soáng coâ ñoäc, khaéc khoå trong röøng nhöng laïi aân höôûng moät nieàm haïnh phuùc, an vui laëng leõ vaø troïn veïn. Thôøi Theá Toân, Baø la moân Navakammika ñaõ nhieàu laàn töï hoûi khoâng bieát Sa moân Gotama soáng moät mình trong röøng vì muïc ñích gì? Hay laø vò Sa moân naøy ñaõ tìm ñöôïc nieàm vui naøo ñoù trong loái soáng ñoäc cö ôû nôi hoang vu röøng nuùi? Vaø nhöõng thao thöùc ñoù ngaøy nay vaãn hieän höõu nôi raát nhieàu ngöôøi khi hoï quan taâm tìm hieåu ñôøi soáng tu taäp cuûa ngöôøi xuaát gia. Thöïc ra, moãi ngöôøi

soáng ôû treân ñôøi ñeàu möu caàu haïnh phuùc. Ngöôøi xuaát gia choái boû nhöõng nieàm vui vaø haïnh phuùc cuûa theá thöôøng vì noù mong manh vaø thöïc chaát chuùng laø voû boïc cuûa nhöõng khoå ñau traù hình. Haïnh phuùc ñích thöïc cuûa ñôøi soáng con ngöôøi khoâng phaûi laø söï sung maõn veà vaät chaát, thoûa maõn tham voïng quyeàn löïc vaø danh voïng... maø chính laø thieát laäp ñöôïc bình an noäi taïi. Chính söï an tònh noäi taâm, hyû laïc do thieàn ñònh mang laïi laø haïnh phuùc ñích thöïc, laø chaát lieäu nuoâi döôõng ñôøi soáng xuaát gia. Moät khi ñaõ doïn deïp vöôøn taâm an tònh, taåy saïch caáu ueá tham aùi, phieàn naõo thì ngöôøi aáy, duø ôû ñaâu vaø trong baát cöù hoaøn caûnh naøo cuõng haïnh phuùc, an vui. Taâm thanh tònh thì theá giôùi thanh tònh. Do ñoù, ngöôøi xuaát gia khoâng höôùng ngoaïi ñeå caàu toaøn maø luoân trôû veà töï taâm an truù trong hieän taïi vôùi chaùnh nieäm. Khoâng vöôùng baän quaù khöù, khoâng bò chi phoái bôûi töông lai, soáng thaûnh thôi, haïnh phuùc ngay trong hieän taïi, baây giôø vaø ôû ñaây.[

6- PHAÙP MOÂN ÑÖA ÑEÁN AN OÅN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Ta seõ giaûng cho caùc oâng phaùp moân ñöa ñeán an oån, khoûi caùc khoå aùch. Theá naøo laø phaùp moân ñöa ñeán an oån, khoûi caùc khoå aùch? Naøy caùc Tyû kheo, coù nhöõng saéc do maét nhaän bieát khaû laïc, khaû aùi, lieân heä ñeán duïc, haáp daãn. Nhöõng saéc aáy ñaõ ñöôïc Nhö Lai ñoaïn taän, caét ñöùt töø goác reã, laøm cho nhö thaân caây ta-la, laøm cho khoâng theå taùi sanh, khoâng theå sanh khôûi trong töông lai. Do vaäy Nhö Lai ñöôïc goïi laø vò ñaõ ñöôïc an oån, khoûi caùc khoå aùch. Naøy caùc Tyû kheo, coù nhöõng tieáng... coù nhöõng höông...coù nhöõng vò...coù nhöõng xuùc... Naøy caùc Tyû kheo, coù nhöõng phaùp do yù nhaän bieát khaû laïc, khaû aùi, lieân heä ñeán duïc, haáp daãn. Nhöõng phaùp aáy ñaõ ñöôïc Nhö Lai ñoaïn taän, caét ñöùt töø goác reã, laøm cho nhö thaân caây ta-la, laøm cho khoâng theå taùi sanh, khoâng theå sanh khôûi trong töông lai. Do vaäy Nhö Lai ñöôïc goïi laø vò ñaõ ñöôïc an oån, khoûi caùc khoå aùch. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø phaùp moân ñöa ñeán an oån, khoûi caùc khoå aùch, laø phaùp moân ñuùng phaùp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 1, phaåm An oån, khoûi caùc khoå aùch, phaàn Ngöôøi ñöôïc an oån, khoûi caùc khoå aùch, Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.149)

LÔØI BAØN: Kinh Phaät coù ñeán voâ löôïng phaùp moân tu. Tuøy theo caên cô, nghieäp löïc vaø hoaøn caûnh soáng cuûa moãi ngöôøi maø choïn cho mình moät phaùp moân thích hôïp. Nhö traêm soâng ñeàu xuoâi veà bieån caû, caùc

phaùp moân tu do Ñöùc Phaät tuyeân thuyeát ñeàu xuoâi veà giaûi thoaùt, Nieát baøn. Phaùp thoaïi naøy, Theá Toân giôùi thieäu moät phaùp moân tu ñôn giaûn maø voâ cuøng hieäu quaû laø quaùn chieáu ngay nôi saùu giaùc quan ñeå laøm chuû thaân taâm vaø ñoaïn taän phieàn naõo, ñaït ñeán an oån, khoûi caùc khoå aùch. Thu thuùc luïc caên laø laøm chuû saùu giaùc quan khi tieáp xuùc vôùi saùu ñoái töôïng traàn

caûnh. Khi maét thaáy saéc, tai nghe tieáng, muõi ngöûi muøi, löôõi neám vò, thaân xuùc chaïm vaø yù nghó ñeán... thöôøng ñi keøm vôùi taâm phaân bieät cuøng thaùi ñoä yeâu gheùt. Vaø moïi tham muoán, khoå ñau, heä luïy ôû ñôøi cuõng ñeàu xuaát phaùt töø ñaây. Vaán ñeà laø laøm sao khi maét vaãn thaáy, tai vaãn nghe maø khoâng bò caùi thaáy nghe chi phoái? Chính chaùnh nieäm tænh giaùc (bieát roõ) khi maét nhìn thaáy saéc, tai nghe aâm thanh laø yeáu toá quan troïng ñeå laøm chuû thaân taâm, khoâng bò saéc thanh loâi cuoán. Khi maét thaáy saéc, roõ bieát vaø ghi nhaän ñoù laø moät söï vaät, moät boâng hoa chaúng haïn. Nhöng chæ thuaàn coù caùi thaáy, taâm khoâng phaân bieät ñeïp xaáu, khoâng bieåu hieän tình caûm yeâu gheùt. Thaáy ñöôïc nhö vaäy thì caùi thaáy ñoù khoâng heà mang ñeán heä luïy vaø naõo phieàn. Nghe, ngöûi, neám, xuùc chaïm, nghó töôûng ñeàu chaùnh nieäm tænh giaùc nhö vaäy thì haønh giaû seõ ñaït ñeán an oån, khoûi caùc khoå aùch. Haïnh phuùc an laïc hay phieàn naõo khoå ñau phuï thuoäc vaøo söï tu taäp laøm chuû saùu giaùc quan naøy. Do ñoù, thöïc taäp vaø duy trì chaùnh nieäm tænh giaùc trong ñôøi soáng haøng ngaøy chính laø con ñöôøng ñöa ñeán giaûi thoaùt, an vui.[

7- BIEÁT ÑUÛ THÖÔØNG VUI Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøketa, taïi khu vöôøn Kaølaka goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán phaùp naøy laø khoâng quan troïng, deã ñöôïc vaø khoâng coù phaïm loãi. Theá naøo laø boán? Trong caùc loaïi y, naøy caùc Tyû kheo, y phaán taûo (y löôïm töø ñoáng raùc) laø khoâng quan troïng, deã ñöôïc vaø khoâng coù phaïm loãi. Trong caùc loaïi ñoà aên, naøy caùc Tyû kheo, khaát thöïc laø khoâng quan troïng, deã ñöôïc vaø khoâng vi phaïm. Trong caùc saøng toïa, naøy caùc Tyû kheo, goác caây laø khoâng quan troïng, deã ñöôïc vaø khoâng coù phaïm loãi. Trong caùc loaïi döôïc phaåm, naøy caùc Tyû kheo, nöôùc tieåu cuûa quyû laø khoâng quan troïng, deã ñöôïc vaø khoâng coù phaïm loãi. Boán loaïi, naøy caùc Tyû kheo, khoâng quan troïng, deã ñöôïc, khoâng coù phaïm loãi naøy, neáu caùc Tyû kheo naøo bieát ñuû, vôùi caùc loaïi khoâng quan troïng, deã ñöôïc naøy, Ta tuyeân boá raèng ñaây laø moät trong nhöõng chi phaàn cuûa Sa moân haïnh. Bieát ñuû vôùi söï vaät/ Khoâng quan troïng, deã ñöôïc/ Laïi khoâng coù phaïm toäi/ Taâm khoâng bò phieàn nhieãu/ Veà vaán ñeà truù xöù/ Y aùo vaø aên uoáng/ Taâm khoâng bò lo laéng/ Veà phöông höôùng phaûi ñi/ Caùc phaùp ñöôïc tuyeân boá/ Thuaän lôïi Sa moân haïnh/ Chuùng ñöôïc coù ñaày ñuû/ Vôùi vò bieát vöøa ñuû/ Vôùi vò khoâng phoùng daät/ Tinh caàn trong hoïc taäp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Uruvelaø, phaàn Bieát ñuû, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.599)

LÔØI BAØN: Ñoái vôùi nhu caàu vaø khaùt voïng cuûa con ngöôøi thì cuoäc soáng naøy

döôøng nhö chaúng bao giôø coù söï baõo hoøa, ñaày ñuû. Thieáu, chöa ñuû, caàn phaûi tìm kieám theâm... laø ñaëc ñieåm coá höõu cuûa con ngöôøi. Thaønh ra, neáu chuùng ta töï bieát ñuû thì töï khaéc seõ taïm ñuû, coøn neáu ai chöa bieát ñuû thì cöù

maûi mieát ñi tìm. Thöïc ra, ñeå naâng cao phaåm chaát cuoäc soáng khoâng ñôn thuaàn chæ ñaày ñuû veà vaät chaát maø quan troïng hôn laø sung maõn, thoaûi maùi veà tinh thaàn. Noäi taâm an laïc, thaûnh thôi thì daãu khoâng dö daû nhöng vaãn laïc quan, vui veû. Ngöôïc laïi, nhaø cao cöûa roäng, vaät chaát ñaày ñuû maø taâm bò tham aùi, giaän hôøn, si meâ daèn vaët, quaáy nhieãu thì vaãn khoå ñau nhö thöôøng. Do ñoù, ngöôøi khoân ngoan thì khoâng chæ quaàn quaät kieám soáng, caëm cuïi laøm giaøu maø phaûi bieát daønh thôøi gian tu döôõng, trau gioài ñaïo ñöùc, chuyeån hoùa noäi taâm, thaêng hoa tueä giaùc. Chính tueä giaùc, hay noùi caùch khaùc laø nhaän thöùc ñuùng ñaén veà con ngöôøi vaø cuoäc ñôøi seõ giuùp cho chuùng ta buoâng xaû, nheï nhaøng, soáng thaûnh thôi vaø giaûi thoaùt. Rieâng ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia thì bieát ñuû veà caùc nhu caàu vaät chaát ñeå daønh thôøi gian vaø taâm löïc tu taäp thieàn ñònh laïi caøng quan troïng hôn. Theá Toân goïi bieát ñuû laø moät trong nhöõng haïnh cuûa Sa moân. Do ñoù, caàn giaûm thieåu caùc nhu caàu veà aên, maëc, ôû... ñeå bôùt lo toan, ñöôïc thaûnh thôi nheï nhaøng, taïo thuaän duyeân cho söï nghieäp chuyeån hoùa vaø thaêng hoa.[

8- THIEÁT LAÄP AN LAÏC Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû ñöôïc ba phaùp aáy, moät Tyû kheo ngay trong hieän taïi, soáng nhieàu an laïc, hoan hyû, vaø taïo nguyeân nhaân baét ñaàu ñoaïn taän caùc laäu hoaëc. Theá naøo laø ba? Hoä trì caùc caên, tieát ñoä trong aên uoáng vaø chuù taâm tænh giaùc. Theá naøo laø Tyû kheo hoä trì caùc caên? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, khi maét thaáy saéc, Tyû kheo khoâng naém giöõ töôùng chung, khoâng naém giöõ töôùng rieâng. Nhöõng nguyeân nhaân gì khieán nhaõn caên khoâng ñöôïc cheá ngöï, khieán tham aùi, öu bi, caùc aùc baát thieän phaùp khôûi leân, Tyû kheo töï cheá ngöï nhöõng nguyeân nhaân aáy, hoä trì nhaõn caên, thöïc haønh hoä trì nhaõn caên. Khi tai nghe tieáng..., muõi ngöûi höông..., löôõi neám vò..., thaân caûm xuùc...., yù nhaän thöùc caùc phaùp… ñeàu hoä trì. Theá naøo laø Tyû kheo tieát ñoä trong aên uoáng? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo chaân chaùnh giaùc saùt thoï duïng moùn aên khoâng phaûi ñeå vui ñuøa, khoâng phaûi ñeå ñam meâ, khoâng phaûi ñeå trang söùc, khoâng phaûi ñeå töï laøm ñeïp mình, maø chæ ñeå thaân naøy ñöôïc an truù, ñöôïc baûo döôõng, khoûi bò thöông haïi, ñeå hoã trôï phaïm haïnh; vò aáy nghó raèng: “Nhö vaäy, ta dieät tröø caùc caûm thoï cuõ, khoâng cho khôûi leân caùc caûm thoï môùi, vaø ta seõ khoâng coù loãi laàm, soáng ñöôïc an laïc”. Theá naøo laø Tyû kheo chuù taâm tænh giaùc? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ban ngaøy trong khi ñi kinh haønh hay ngoài, taâm tröø saïch caùc chöôùng ngaïi phaùp. Ban ñeâm canh moät, khi ñi kinh haønh hay ngoài, taâm tröø saïch caùc chöôùng ngaïi phaùp. Ban ñeâm canh giöõa, vò aáy naèm phía hoâng beân phaûi, trong daùng naèm con sö töû, hai chaân ñeå treân nhau,

chaùnh nieäm tænh giaùc, taùc yù ñeán luùc thöùc daäy. Ban ñeâm trong canh cuoái cuøng, vò aáy thöùc daäy vaø trong khi ñi kinh haønh vaø ngoài, taâm tröø saïch caùc

chöôùng ngaïi phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû ba phaùp aáy, Tyû kheo ngay trong hieän taïi, soáng nhieàu an laïc, hoan hyû, vaø taïo nguyeân nhaân baét ñaàu ñoaïn taän caùc laäu hoaëc. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 1, phaåm Raén ñoäc, phaàn Hyû laïc [löôïc], Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.288)

LÔØI BAØN: Soáng an laïc, hoan hyû vaø tònh hoùa thaân taâm laø phaän söï, laø phöông chaâm soáng cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, chæ caàn thöïc haønh ñaày ñuû ba phaùp: Hoä trì caùc caên, tieát ñoä trong aên uoáng vaø chuù taâm tænh giaùc thì caùc haønh giaû ñaõ coù nhöõng tieán boä ñaùng keå trong söï nghieäp tu hoïc. Bôûi nghieäp ñöôïc taïo ra töø caùc giaùc quan, vì khoâng kheùo hoä trì neân chuùng ta thöôøng bò ngoaïi caûnh chi phoái. Söï aên uoáng neáu thieáu chöøng möïc, khoâng tieát ñoä cuõng khieán thaân theå baát an, khoù ñieàu hoøa vaø laøm trôû ngaïi vieäc tu taäp. Khoâng chuù taâm tænh giaùc moïi luùc moïi nôi thì naêm trieàn caùi (duïc tham, saân haän, hoân traàm, traïo hoái vaø nghi) seõ chöôùng ngaïi thieàn ñònh, khoâng theå an tònh thaân taâm. Do vaäy, coù theå noùi ba phaùp naøy laø caên baûn, neàn taûng cuûa söï tu taäp. Hoa traùi tònh laïc, giaûi thoaùt, Nieát baøn cuõng löu xuaát töø ñaây.[

II. BAÏN TOÁT

478 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- XÖÙNG ÑAÙNG LAØ BAÏN TOÁT Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøketa, taïi röøng Tikandaki, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, thaønh töïu naêm phaùp naøy, Tyû kheo khoâng ñaùng ñöôïc laøm baïn. Theá naøo laø naêm? Baûo laøm vieäc ñoàng aùng; öa thích kieän tuïng; choáng ñoái caùc Tyû kheo laõnh ñaïo; soáng ñôøi soáng khoâng coù muïc ñích; khoâng coù khaû naêng trình baøy hoaëc khích leä laøm cho hoan hyû vôùi moät baøi thuyeát phaùp. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, Tyû kheo khoâng ñaùng ñöôïc laøm baïn. Naøy caùc Tyû kheo, thaønh töïu naêm phaùp naøy, Tyû kheo ñaùng laøm moät ngöôøi baïn. Theá naøo laø naêm? Khoâng baûo laøm vieäc ñoàng aùng; khoâng öa thích kieän tuïng; khoâng choáng ñoái caùc Tyû kheo laõnh ñaïo; khoâng soáng ñôøi soáng khoâng coù muïc ñích; coù khaû naêng trình baøy hoaëc khích leä laøm cho hoan hyû vôùi moät baøi thuyeát phaùp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Tikandaki, phaàn Ngöôøi baïn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.589)

LÔØI BAØN: Trong ñôøi soáng Taêng ñoaøn, thaày vaø baïn laø nhöõng nhaân toá cöïc kyø quan troïng goùp phaàn taùc thaønh neân phaïm haïnh vaø tueä giaùc cho moãi vò Tyû kheo. Ñaëc bieät laø nhöõng ngöôøi baïn ñoàng tu, vì soáng chung neân coù nhöõng aûnh höôûng, taùc ñoäng maïnh meõ ñeán nhaân caùch vaø phaïm haïnh laãn nhau cuõng nhö veà caùc phöông dieän khaùc. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, moät ngöôøi baïn ñoàng tu ñuùng nghóa, tröôùc heát phaûi laø ngöôøi doàn heát thôøi gian cho tu taäp, khoâng xu

höôùng ñeán nhöõng coâng vieäc möu sinh cuûa theá tuïc nhö coâng vieäc ñoàng aùng, saûn xuaát, kinh doanh... Bôûi leõ aûnh höôûng nhöõng tö duy höôùng ngoaïi seõ laøm taùn taâm, taêng tröôûng tham aùi, duïc voïng. Tieáp ñeán, ngöôøi baïn toát laø ngöôøi bieát nhaãn nhòn, khoâng chaáp chaët, luoân hyû xaû. Nhöõng vöôùng maéc phaùt sinh trong ñôøi soáng xuaát gia phaûi ñöôïc giaûi quyeát trong tinh thaàn luïc hoøa. Vaän duïng hieåu bieát vaø thöông yeâu ñeå thieát laäp hoøa hôïp, khoâng tranh chaáp, kieän tuïng laø phaåm chaát quyù giaù cuûa ngöôøi thieän höõu tri thöùc. Ñieàu caàn yeáu trong tu taäp laø phaûi bieát kính treân nhöôøng döôùi, ñaëc bieät laø phuïng maïng ñoái vôùi caùc baäc toân tuùc. Söï phuïc tuøng, khoâng choáng ñoái caùc Tyû kheo laõnh ñaïo theå hieän söï khieâm cung, caàu tieán. Kính thuaän sö tröôûng laø moät phaåm chaát cao quyù cuûa ngöôøi hoïc ñaïo ñoàng thôøi laø göông saùng cho baèng höõu hoïc taäp, noi theo. Muïc ñích cuûa ngöôøi xuaát gia laø höôùng ñeán giaûi thoaùt. Vì theá, neáu khoâng xaùc ñònh vaø duy trì ñöôïc muïc ñích cao caû aáy trong ñôøi soáng xuaát gia thì raát nguy haïi. Ngöôøi soáng laây laát, qua ngaøy ñoaïn thaùng, khoâng coù muïc ñích chæ laø gaùnh naëng vaø di hoïa cho ñaïi chuùng, coù theå daãn ñeán thoái ñoïa. Do vaäy, muoán giöõ vöõng chí nguyeän xuaát traàn caàn phaûi choïn baïn laø ngöôøi luoân höôùng veà giaûi thoaùt. Soáng theo phaùp vaø noã löïc hoaèng truyeàn chaùnh phaùp laø phaän söï cuûa Tyû kheo. Ngöôøi baïn ñoàng tu toát luoân quan taâm ñeán söï thònh suy cuûa giaùo phaùp ñoàng thôøi luoân hoan hyû, taùn thaùn vôùi vieäc boá thí phaùp. Chính coâng haïnh naøy seõ laøm ñoäng löïc trôï duyeân cho phaùp löõ daán thaân hoaèng phaùp vì lôïi ích quaàn sanh. Choïn baïn tu toát ñeå nöông töïa laø ñieàu caàn yeáu trong tu taäp. Maët khaùc, chính töï thaân moãi vò Tyû kheo phaûi noã löïc hoaøn thieän mình ñeå xöùng ñaùng laø baäc thieän höõu cho ñaïi chuùng nöông töïa.[

480 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- CHOÏN BAÏN MAØ CHÔI Moät thôøi Theá Toân truù ôû nuùi Gijjhakuøta, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu baûy chi phaàn, naøy caùc Tyû kheo, moät Tyû kheo caàn phaûi thaân caän nhö moät ngöôøi baïn. Theá naøo laø baûy? Cho nhöõng gì khoù cho, laøm nhöõng gì khoù laøm, nhaãn nhöõng gì khoù nhaãn, noùi leân nhöõng gì bí maät cuûa mình, che giaáu bí maät cuûa ngöôøi khaùc, khoâng töø boû khi gaëp baát haïnh, khoâng coù khinh reû khi taøi saûn khaùnh taän. Thaønh töïu baûy chi phaàn naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät Tyû kheo caàn phaûi thaân caän nhö moät ngöôøi baïn. Baïn cho ñieàu khoù cho/ Laøm nhöõng ñieàu khoù laøm/ Kham nhaãn nhöõng lôøi noùi/ Thaät khoù loøng kham nhaãn/ Noùi leân bí maät mình/ Che giaáu bí maät ngöôøi/ Baát haïnh, khoâng töø boû/ Khaùnh taän, khoâng cheâ khinh/ Trong nhöõng tröôøng hôïp treân/ Tìm ñöôïc ngöôøi nhö vaäy/ Vôùi ai caàn baïn höõu/ Haõy gaàn baïn nhö vaäy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 7, phaåm Chö thieân, phaàn Baïn höõu [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.322)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, moãi ngöôøi ñeàu coù quen bieát nhieàu, giao haûo roäng raõi nhöng tìm ra baïn hieàn ñeå taâm giao quaû khoâng maáy deã daøng. Gaëp moät ngöôøi toát hieåu mình ñaõ khoù, chia seû nhöõng vöôùng maéc vôùi mình veà

caùc phöông dieän trong cuoäc soáng laïi caøng khoù khaên hôn. Ngöôøi ta thöôøng noùi vui, ôû ñôøi naøy “Thaïch Sanh thì ít maø Lyù Thoâng laïi nhieàu” cuõng vì leõ aáy.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 481

Coù khoâng ít ngöôøi laâm vaøo khaùnh kieät, vöông phaûi nôï naàn, gia ñình tan naùt cuõng vì tin baïn. Cho neân, baïn beø coù nhieàu haïng, khi chöa thöïc söï hieåu nhieàu veà baïn thì cuõng neân thaän troïng, chôù voäi soáng heát mình. Tuy vaäy, coù raát nhieàu ngöôøi thaønh coâng nhôø söï ñoäng vieân, giuùp ñôõ töø baïn beø. Gaëp ñöôïc baïn toát laø moät phuùc duyeân quyù baùu, caàn phaûi traân quyù vaø gìn giöõ tình baïn cao caû aáy. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, baïn toát laø ngöôøi bieát chia seû, luoân saün saøng giuùp ñôõ, bieát nhaãn nhòn, noùi naêng töø hoøa, soáng traûi loøng ra vôùi baïn beø, thaän troïng khi noùi veà ngöôøi khaùc, khoâng boû rôi baïn khi gaëp hieåm nguy, khoâng khinh cheâ baïn khi laøm aên thaát baïi... Nhöõng ai hoäi ñuû caùc phaåm tính aáy thì chaéc chaén hoï laø ngöôøi toát, caàn phaûi gaàn guõi vaø keát thaân laâu daøi. Thaân thieát vôùi baïn cuõng gioáng nhö ñi trong söông sôùm, laâu daàn chaéc chaén seõ bò öôùt aùo. AÛnh höôûng cuûa baïn beø taùc ñoäng leân cuoäc soáng cuûa chuùng ta raát nhieàu. Vì vaäy, phaûi choïn baïn maø chôi, tìm baïn toát ñeå cuøng nöông nhau hoïc taäp, laøm vieäc, tu döôõng thaân taâm trôû thaønh ngöôøi toát, coù ích cho baûn thaân, gia ñình vaø xaõ hoäi.[

482 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- CAÀN PHAÛI NÖÔNG TÖÏA Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Coù ba haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù maët ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khoâng neân gaàn guõi, khoâng neân soáng chung, khoâng neân haàu haï cuùng döôøng. ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi thaáp keùm veà giôùi, ñònh, tueä. Haïng ngöôøi nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, khoâng neân gaàn guõi, khoâng neân soáng chung, khoâng neân haàu haï cuùng döôøng, töø khi vì loøng töø maãn. Vaø naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi neân gaàn guõi, neân soáng chung, neân haàu haï cuùng döôøng. ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi ñoàng ñaúng (vôùi mình) veà giôùi, ñònh, tueä. Haïng ngöôøi nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, neân gaàn guõi, neân soáng chung, neân haàu haï cuùng döôøng. Vì côù sao? Vôùi yù nghó: (Caû hai) ñeàu thieän xaûo veà giôùi, veà ñònh, veà tueä, vì theá caâu chuyeän cuûa chuùng ta seõ thuoäc veà giôùi, ñònh, tueä; seõ lôïi ích cho caû hai vaø laøm cho caû hai ñöôïc an laïc. Do ñoù, haïng ngöôøi nhö vaäy neân gaàn guõi, neân soáng chung, neân haàu haï cuùng döôøng. Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi sau khi cung kính, toân troïng, neân gaàn guõi, neân soáng chung, neân haàu haï cuùng döôøng. ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi thuø thaéng veà giôùi, ñònh, tueä. Haïng ngöôøi nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, sau khi cung kính, toân troïng, neân gaàn guõi, neân soáng chung, neân haàu haï cuùng döôøng. Vì côù sao? Vôùi yù nghó: Nhö vaäy, neáu chöa ñaày ñuû veà giôùi, veà ñònh, veà tueä, ta seõ laøm ñaày ñuû; hay neáu giôùi, ñònh, tueä ñöôïc ñaày ñuû ta seõ hoã trôï theâm choã naøy choã kia vôùi trí tueä. Cho neân, vôùi haïng ngöôøi nhö vaäy neân gaàn guõi, sau khi cung

kính, toân troïng, neân soáng chung, neân haàu haï cuùng döôøng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ngöôøi, phaàn Caàn phaûi thaân caän [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.221)

LÔØI BAØN: Moät trong nhöõng bieåu hieän quan troïng cuûa quy y Taêng laø khoâng gaàn guõi, thaân caän thaày taø, baïn aùc. Vaø giôùi ñònh tueä trôû thaønh nhöõng tieâu chuaån tin caäy nhaát, laø thöôùc ño caên baûn nhaát ñeå nhaän bieát veà ngöôøi thaày hoaëc baïn maø mình ñang nöông töïa laø chaùnh hay taø. Cho neân, duø hình thöùc coù hoaønh traùng ñeán maáy song noäi dung hay phaåm chaát thieáu vaéng hoaëc thaáp keùm veà giôùi ñònh tueä thì chaéc chaén hoï khoâng phaûi laø ñieåm töïa taâm linh ñích thöïc cho ta quy ngöôõng. Tuy nhieân, chæ caàn gaëp ñöôïc moät ngöôøi coù tu taäp vaø thaønh töïu giôùi ñònh tueä duø chæ ôû caáp ñoä töông ñöông vôùi mình thoâi cuõng caàn phaûi thaân caän, haàu haï vaø cuùng döôøng, bôûi khoâng gì quyù baèng “aên côm coù canh, tu haønh coù baïn”. Do ñoù, caàn phaûi nöông töïa nhöõng coäng ñoàng Taêng thaân, phaùp löõ chaân tu thöïc hoïc. Neáu ñöôïc gaàn guõi nhöõng baäc minh sö thuø thaéng veà giôùi ñònh tueä laø moät phuùc duyeân lôùn. Theo lôøi daïy cuûa Theá Toân, ñoái vôùi caùc baäc minh sö, haøng Phaät töû chuùng ta khoâng chæ cung kính, toân troïng maø neân gaàn guõi, thaân caän, haàu haï vaø cuùng döôøng. Nhaát laø trong muøa an cö, chö Taêng taäp trung veà nhöõng ñaïo traøng tònh tu tam nghieäp, trau doài giôùi ñònh tueä. Ñaây laø cô hoäi quyù baùu cho haøng cö só gieo troàng phöôùc baùo vaø tu taäp theo chö Taêng ñeå ñöôïc chuyeån hoùa vaø thaêng hoa.[

4- THAÂN CAÄN BAÏN TOÁT Moät thôøi Theá Toân truù ôû nuùi Gijjhakuøta, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu baûy chi phaàn, naøy caùc Tyû kheo, laø ngöôøi baïn caàn phaûi thaân caän, caàn phaûi giao thieäp, caàn phaûi haàu caän, daàu coù bò xua ñuoåi. Theá naøo laø baûy? Khaû aùi, khaû yù; toân troïng; ñaùng ñöôïc baét chöôùc; nhaø thuyeát giaû; kham nhaãn lôøi noùi; noùi lôøi saâu kín; khoâng coù hoái thuùc nhöõng ñieàu khoâng hôïp lyù. Thaønh töïu baûy phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo laø ngöôøi baïn, caàn phaûi thaân caän, caàn phaûi giao thieäp, caàn phaûi haàu haï, daàu coù bò xua ñuoåi. Khaû aùi vaø ñaùng kính/ Ñaùng baét chöôùc, thuyeát giaû/ Kham nhaãn caùc lôøi noùi/ Noùi nhöõng lôøi thaâm saâu/ Khoâng hoái thuùc eùp buoäc/ Nhöõng ñieàu khoâng hôïp lyù/ Ai coù nhöõng phaùp naøy/ ÔÛ ñôøi, ngöôøi nhö vaäy/ Ngöôøi aáy laø baïn höõu/ Vôùi ai caàn baïn höõu/ Ngöôøi mong muoán lôïi ích/ Vôùi loøng töø ai maãn/ Daàu coù bò ñuoåi xua/ Haõy thaân caän baïn aáy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 7, phaåm Chö thieân, phaàn Baïn höõu [2], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.323)

LÔØI BAØN: Tuïc ngöõ Vieät Nam coù caâu “Hoïc thaày khoâng taøy hoïc baïn” ñeå noùi leân taàm quan troïng vaø aûnh höôûng töø nhöõng ngöôøi baïn toát. Coù khoâng ít ngöôøi vöôn leân thaønh coâng trong cuoäc soáng nhôø coù duyeân laønh ñöôïc baïn

toát daét dìu, naâng ñôõ. Tuy vaäy, tìm ñöôïc baïn toát ñeå keát thaân, gaàn guõi vaø hoïc hoûi, cuøng nhau höôùng thieän cuõng khoâng phaûi laø ñieàu deã daøng.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 485

Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, moät ngöôøi baïn toát maø ta caàn nöông töïa ñeå hoïc hoûi, tröôùc heát dung maïo phaûi deã nhìn, tính caùch hieàn laønh deã thöông. Keá ñeán, ngöôøi baïn toát luoân coù nhöõng haønh ñoäng vaø öùng xöû ñeïp ñeõ khieán ta khaâm phuïc. Khoâng chæ laøm toát maø ngöôøi aáy coøn noùi hay. Nhöõng lôøi ñoäng vieân chaân thaønh, goùp yù ngaên can hôïp lyù, chia seû ñoàng caûm saâu saéc coù taùc duïng ñaùnh thöùc ta tröôùc nhöõng caùm doã, quyeát ñònh sai laàm. Ngöôøi baïn toát luoân bieát nhaãn nhòn, khoâng noùng naûy coäc caèn. Nhôø traàm tónh neân baïn raát saâu saéc vaø vöõng chaõi trong cuoäc soáng. Baïn toát laø ngöôøi coù theå hôn ta veà nhieàu phöông dieän nhöng laïi luoân toân troïng, khoâng heà chi phoái maø chæ trôï duyeân soi saùng giuùp ta töï quyeát ñònh laáy coâng vieäc cuûa mình. Nhöõng ai gaëp ñöôïc baïn hieàn, hoäi ñuû nhöõng toá chaát toát ñeïp nhö treân laø moät phöôùc baùo lôùn, caàn nöông töïa suoát ñôøi ñeå noi göông, hoïc hoûi. Khoan noùi ñeán vieäc baïn chæ baûo cho ta ñieàu gì maø chæ caàn ñöôïc gaàn guõi, thaân caän, thaân thieát vôùi ngöôøi toát thoâi cuõng ñaõ coù thaät nhieàu lôïi ích. Naêng löôïng hieåu bieát vaø yeâu thöông nôi baïn seõ lan toûa vaø thaám ñaãm taâm yù chuùng ta moät caùch nheï nhaøng, khieán ta luoân bình an vaø tænh thöùc. Traûi loøng ñeå hoïc thaày, hoïc baïn vaø hoïc nôi taát caû moïi ngöôøi trong cuoäc soáng xung quanh cuøng vôùi söï suy ngaãm, chieâm nghieäm saâu saéc, chaéc chaén seõ giuùp chuùng ta töøng böôùc tröôûng thaønh.[

486 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- NGÖÔØI BAÏN CHAÂN THAÄT Moät thôøi Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, Gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm: Naøy Gia chuû töû, coù boán tröôøng hôïp, ngöôøi baïn khuyeân ñieàu lôïi ích phaûi ñöôïc xem laø ngöôøi baïn chaân thaät: Ngaên chaën baïn khoâng laøm ñieàu aùc; khuyeán khích baïn laøm ñieàu thieän; cho baïn nghe ñieàu baïn chöa nghe; cho baïn bieát con ñöôøng leân coõi chö Thieân. Naøy Gia chuû töû, nhö vaäy coù boán tröôøng hôïp, ngöôøi baïn khuyeân ñieàu lôïi ích phaûi ñöôïc xem laø ngöôøi baïn chaân thaät. Naøy Gia chuû töû, coù boán tröôøng hôïp, ngöôøi baïn thöông töôûng phaûi ñöôïc xem laø ngöôøi baïn chaân thaät: Khoâng hoan hyû khi baïn gaëp hoaïn naïn; hoan hyû khi baïn gaëp may maén; ngaên chaën nhöõng ai noùi xaáu baïn; khuyeán khích nhöõng ai taùn thaùn baïn. Naøy Gia chuû töû, nhö vaäy coù boán tröôøng hôïp, ngöôøi baïn thöông töôûng phaûi ñöôïc xem laø ngöôøi baïn chaân thaät. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.539)

LÔØI BAØN: Baïn beø ôû ñôøi coù nhieàu ngöôøi vaø nhieàu haïng. Vì theá neân ngöôøi xöa ñaõ töøng khuyeân choïn baïn maø chôi, choïn maët ñeå göûi vaøng. Vieäc choïn löïa, tìm kieám nhöõng ngöôøi baïn hieàn, chaân thaät ñeå hoïc hoûi vaø seû chia laø ñieàu caàn thieát. Ai coù nhieàu baïn hieàn, aét haún ngöôøi aáy

coù cô hoäi gaët haùi ñöôïc nhieàu thaønh coâng trong cuoäc soáng. Moät ngöôøi baïn chaân thaät, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, phaûi thöôøng xuyeân khuyeán khích vaø nhaéc nhôû cho ta nhöõng ñieàu lôïi ích caàn phaûi thöïc haønh ñeå ñem ñeán an vui. Ngöôøi baïn chaân thaät thöôøng thaúng thaén khuyeân ngaên chuùng ta tröôùc nhöõng vieäc laøm aùc. Cuoäc soáng voán nhieàu bieán ñoäng vaø voâ vaøn nhöõng ngang traùi, eùo le deã laøm cho con ngöôøi manh taâm tham lam, thuø haän. Neáu khoâng kòp thôøi phaûn tænh tröôùc nhöõng lôøi khuyeân cuûa baïn toát thì chuùng ta raát deã daøng taïo ra nhöõng laàm loãi. Khoâng chæ coù theá, ngöôøi baïn toát coøn khuyeân ta laøm caùc ñieàu laønh, taän tình chæ baøy cho ta nhöõng ñieàu chöa bieát vaø nhaát laø trao truyeàn nhöõng phöông phaùp thöïc taäp chuyeån hoùa ñeå soáng an vui trong hieän taïi vaø taêng tröôûng phöôùc baùo ôû vò lai. Moät ñaëc ñieåm khaùc cuûa nhöõng ngöôøi baïn chaân thaät laø luoân seû chia buoàn vui vôùi ta trong nhöõng luùc thaønh coâng hay thaát baïi. Nhôø baïn toát neân luùc thaønh coâng, ta khoâng quaù ñoãi töï haøo vaø luùc gaëp thaát baïi cuõng khoâng thoái chí, gaéng göôïng vöôn leân. Tröôùc nhöõng lôøi thò phi ta ñang gaùnh chòu, baïn toát ra söùc baûo veä vaø tröôùc nhöõng lôøi taùn döông ca ngôïi ta, baïn toát luoân baøy toû ñoàng quan ñieåm. Coù ñöôïc nhöõng ngöôøi baïn vôùi nhöõng ñöùc tính nhö treân, chaéc chaén hoï laø baïn hieàn. Nhöõng ai coù phöôùc duyeân gaëp ñöôïc baïn hieàn nhö treân thì caàn phaûi traân troïng, giöõ gìn nhöõng tình caûm baïn beø toát ñeïp aáy ñeå cuøng nhau hoïc taäp, tu döôõng ñaïo ñöùc, soáng hieàn thieän, haïnh phuùc vaø an vui.[

6- ÔÛ ÑAÂU CUÕNG ÑÖÔÏC THÖÔNG MEÁN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo truù taïi choã giuùp ñôõ raát nhieàu cho truù xöù aáy. Theá naøo laø naêm? Coù giôùi vaø hoïc taäp caùc hoïc phaùp. Nghe nhieàu vaø kheùo thaønh töïu nhôø chaùnh kieán. Vò aáy söûa chöõa nhöõng gì bò gaõy, bò hö haïi. Khi ñaïi chuùng Tyû kheo ñi ñeán töø nhieàu ñòa phöông khaùc nhau, vò aáy noùi vôùi caùc gia chuû ñi ñeán nhö sau: “Nay ñaïi chuùng Tyû kheo ñaõ ñeán töø nhieàu ñòa phöông khaùc nhau. Caùc vò haõy laøm phöôùc ñöùc. Nay laø thôøi ñieåm laøm caùc phöôùc ñöùc”. Chöùng ñöôïc khoâng khoù khaên, chöùng ñöôïc khoâng meät nhoïc, chöùng ñöôïc boán thieàn khoâng phí söùc vaø hieän taïi laïc truù. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo truù taïi choã giuùp ñôõ raát nhieàu cho truù xöù aáy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Truù taïi choã, phaàn Giuùp ñôõ nhieàu, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.735)

LÔØI BAØN: Theo truyeàn thoáng thieàn moân, chö vò Tyû kheo khi du haønh vaø löu truù trong baát cöù caùc töï vieän hay chuøa chieàn naøo cho ñeán ba ngaøy sau thì xem nhö khoâng coøn laø khaùch maø phaûi thöïc haønh traùch nhieäm vaø boån phaän nhö Taêng chuùng thöôøng truï ôû nôi aáy. Ñeå cho söï coù maët cuûa mình khoâng trôû thaønh gaùnh naëng vaø ñeán ñaâu cuõng ñöôïc kính quyù, moãi vò Tyû kheo phaûi luoân phaán ñaáu tu hoïc ñoàng thôøi goùp söùc cuøng chö Taêng nôi truï xöù aáy baûo veä vaø xaây döïng chuøa chieàn ngaøy caøng vöõng maïnh, phaùt trieån hôn.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 489

Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, khi gia nhaäp hoäi chuùng môùi, tröôùc heát vò Tyû kheo caàn phaûi noã löïc tu taäp, giôùi haïnh tinh nghieâm. Keá ñeán laø thöôøng xuyeân hoïc hoûi, nghe phaùp ñeå coù nhaän thöùc vaø quan nieäm ñuùng Chaùnh phaùp. Ñoàng thôøi vò aáy töï giaùc tham gia vaøo coâng vieäc nhö chaáp taùc, doïn deïp, söûa chöõa nhöõng gì bò hö haïi laøm cho chuøa vieän saïch ñeïp, khang trang hôn. Ñoái vôùi caùc baïn ñoàng tu môùi du haønh ñeán truï xöù, Tyû kheo aáy phaûi sanh taâm hoan hyû, keâu goïi caùc gia chuû cö só cuùng döôøng ñeå gieo troàng phöôùc baùo vaø trôï duyeân cho caùc huynh ñeä ñaày ñuû phöông tieän tu haønh. Quan troïng nhaát laø vò Tyû kheo trong thôøi gian ôû taïi truï xöù aáy ñaït ñöôïc caùc quaû chöùng vaø soáng thaûnh thôi an laïc. Neáu hoäi ñuû naêm yeáu toá treân, moät vò Tyû kheo ñi ñeán nôi ñaâu seõ giuùp ích cho nôi aáy raát nhieàu. Vaø taát nhieân, vò aáy ôû ñaâu cuõng khoâng trôû thaønh gaùnh naëng, ñöôïc moïi ngöôøi thöông meán, kính troïng vaø mong moûi ôû laïi laâu daøi. Trong thöïc teá hieän nay, moät soá Tyû kheo treû cuõng khaù vaát vaû trong vieäc tìm cho mình moät truï xöù ñeå nöông töïa tu hoïc. Thöïc traïng naøy haún coù nhieàu nguyeân nhaân, nhöng tröôùc heát moãi chuùng ta phaûi töï xem laïi mình ñaõ thöïc haønh ñöôïc nhöõng gì ñeå ñoùng goùp cho truï xöù nhö lôøi Phaät ñaõ daïy?[

490 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- ÑÖÔÏC AÙI MOÄ VAØ NOI THEO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvathi, Jetavana, khu vöôøn Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu baûy phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo khoâng ñöôïc caùc ñoàng Phaïm haïnh aùi moä, khoâng ñöôïc khaû yù, khoâng ñöôïc kính troïng, khoâng ñöôïc baét chöôùc tu taäp theo. Theá naøo laø baûy? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo öa muoán lôïi döôõng, öa muoán toân kính, öa muoán ñöôïc taùn thaùn, khoâng xaáu hoå, khoâng sôï haõi, aùc duïc vaø taø kieán. Thaønh töïu baûy phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo khoâng ñöôïc caùc ñoàng Phaïm haïnh aùi moä, khoâng ñöôïc khaû yù, khoâng ñöôïc kính troïng, khoâng ñöôïc baét chöôùc tu taäp theo. Thaønh töïu baûy phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ñöôïc caùc ñoàng Phaïm haïnh aùi moä, ñöôïc khaû yù, ñöôïc kính troïng, ñöôïc baét chöôùc tu taäp theo. Theá naøo laø baûy? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo khoâng öa muoán lôïi döôõng, khoâng öa muoán toân kính, khoâng öa muoán ñöôïc taùn thaùn, coù xaáu hoå, coù sôï haõi, ít duïc vaø chaùnh kieán. Thaønh töïu baûy phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo,

Tyû kheo ñöôïc caùc ñoàng Phaïm haïnh aùi moä, ñöôïc khaû yù, ñöôïc kính troïng, ñöôïc baét chöôùc tu taäp theo. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông Baûy phaùp, phaåm Taøi saûn, phaàn Ñöôïc aùi moä, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.275)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, ai cuõng mong muoán phaán ñaáu töï hoaøn thieän mình ñeå ñöôïc moïi ngöôøi kính troïng, meán moä, ca ngôïi vaø hoïc taäp

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 491

theo. Ngöôøi thöïc söï coù uy tín, coù danh döï, laøm göông saùng cho moïi ngöôøi trong moät ñoaøn theå, coäng ñoàng laø moät phöôùc baùo lôùn bôûi ñoù laø keát quaû cuûa quaù trình phaán ñaáu, hoïc taäp, tu döôõng vaø thaønh töïu ñaïo ñöùc, trí tueä. Ñeå ñaït ñöôïc phöôùc baùo naøy, duø baát cöù ai, theo tueä giaùc Theá Toân, moãi ngöôøi phaûi töï chuyeån hoùa, thaêng hoa baèng caùch thöïc taäp: khoâng öa muoán lôïi döôõng, khoâng öa muoán toân kính, khoâng öa muoán ñöôïc taùn thaùn, coù xaáu hoå, coù sôï haõi, ít duïc vaø chaùnh kieán. Phaûi thaáy roõ chính vieäc chaïy theo danh vaø lôïi; trô treõn, chaúng bieát xaáu hoå; xem nheï caùc giaù trò ñaïo ñöùc, coi thöôøng phaùp luaät; tham voïng, ích kyû vaø baûo thuû, coá chaáp laø hoá thaúm vuøi laáp danh döï, uy tín, nhaân phaåm cuûa con ngöôøi. Ñoái vôùi ñoaøn theå xuaát gia cuõng vaäy, muoán ñöôïc ñaïi chuùng, caùc ñoàng Phaïm haïnh kính troïng, ngöôõng moä vaø thöông meán thì phaûi tuaân thuû, thöïc haønh troïn veïn baûy nguyeân taéc treân. Chính tueä giaùc vaø giôùi ñöùc môùi laø neàn taûng cuûa nhaân caùch, phaåm haïnh. Theo Phaät giaùo, ñöùc vaø trí (thaønh töïu Giôùi - Ñònh - Tueä) laø nhöõng yeáu toá cô baûn taùc thaønh neân Thaùnh caùch cuûa baäc ñaïi nhaân, thaïc ñöùc ñeå moïi ngöôøi kính ngöôõng, quy y chöù khoâng phaûi caùc hình thöùc beân ngoaøi. Coù theå chuùng Taêng beân ngoaøi coù phaàn neå vì, kieâng deø ai ñoù bôûi tuoåi taùc hay chöùc vuï nhöng taän trong saâu thaúm loøng aùi kính cuûa hoï chæ daønh cho nhöõng baäc ñaïo cao ñöùc troïng maø thoâi. Vì theá, nhöõng ai bieát vöôït leân caùi toâi, khoâng maøng ñeán danh lôïi, chaúng vöôùng baän khen cheâ, khieâm toán vaø giaûn dò, ñoä löôïng cuøng bao dung, bieát xaáu hoå vaø sôï haõi ñieàu xaáu aùc, luoân minh trieát trong ñôøi soáng thì chính vò aáy ñaõ thaønh töïu vieân maõn phaåm haïnh, xöùng ñaùng ñöôïc baèng höõu cuøng haøng haäu hoïc ngöôõng moä, kính troïng, hoïc hoûi vaø noi theo.[

III. HAÏNH PHUÙC

494 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- ÑEÅ MAÕI BEÂN NHAU Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Bhagga, taïi nuùi Sumsumaøra, ôû vöôøn Nai. Roài gia chuû cha Nakulaø vaø nöõ gia chuû meï Nakulaø ñi ñeán ñaûnh leã Theá Toân. Ngoài xuoáng moät beân, gia chuû cha Nakulaø baïch Theá Toân: Töø khi nöõ gia chuû meï Nakulaø ñöôïc ñem veà ñaây cho con khi con coøn treû nhoû, con khoâng bao giôø coù ñieàu gì xaâm phaïm ñeán vôï con, cho ñeán yù nghó cuõng khoâng, ñöøng noùi gì ñeán thaân. Vì raèng baïch Theá Toân, chuùng con muoán thaáy maët nhau trong ñôøi naøy vaø coøn muoán thaáy maët nhau trong nhöõng ñôøi sau nöõa. Nöõ gia chuû meï Nakulaø cuõng baïch Theá Toân:

Baïch Theá Toân, töø khi con ñöôïc ñem veà ñaây cho gia chuû cha Nakulaø, khi con coøn treû nhoû, con khoâng bao giôø coù ñieàu gì xaâm phaïm ñeán choàng con, cho ñeán yù nghó cuõng khoâng, ñöøng noùi gì ñeán thaân. Vì raèng baïch Theá Toân, chuùng con muoán thaáy maët nhau trong ñôøi naøy vaø coøn muoán thaáy maët nhau trong nhöõng ñôøi sau nöõa. Vaäy naøy caùc gia chuû, khi caû hai vôï choàng muoán thaáy maët nhau trong ñôøi naøy vaø cuõng muoán thaáy maët nhau trong nhöõng ñôøi sau nöõa, caû hai ngöôøi cuøng coù nieàm tin, cuøng giöõ giôùi, cuøng boá thí, cuøng tu taäp trí tueä thì trong ñôøi hieän taïi ñöôïc thaáy maët nhau, vaø trong caùc ñôøi sau, caùc ngöôøi cuõng ñöôïc thaáy maët nhau. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Nguoàn sanh phöôùc, phaàn Xöùng ñoâi, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.668)

LÔØI BAØN: Tình nghóa vôï choàng khi ñaõ keát toùc xe duyeân thì khoâng chæ nguyeän

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 495

öôùc soáng maõi beân nhau cho ñeán ñaàu baïc raêng long maø coøn nguyeän cuøng nhau ñi cho ñeán sôn cuøng thuûy taän. Ñaây cuõng laø mong öôùc, taâm nguyeän chaân thaønh ñoàng thôøi cuõng laø ñieäp khuùc muoân thuôû cuûa taát caû nhöõng ngöôøi ñang yeâu. Tuy nhieân, giöõa öôùc mô vaø thöïc taïi laø moät khoaûng caùch xa vôøi. Khi ñaõ thöïc söï chung soáng, chaúng khoù khaên gì ñeå moïi ngöôøi nhaän ra moät söï thaät raèng: haïnh phuùc tuy coù ñaáy nhöng quaù ñoãi mong manh, khoù tìm nhöng laïi deã maát. Tuyeät vôøi thay cho gia ñình Nakulaø, soáng chung maø chaúng coù ñieàu gì xaâm phaïm laãn nhau cho duø trong yù nghó. Coá nhieân laø hoï yeâu thöông nhau nhöng coát tuûy cuûa vaán ñeà ôû choã laø hoï thöïc söï hieåu nhau. Yeâu thöông vaø hieåu bieát laãn nhau laø hai yeáu toá cöïc kyø quan troïng trong vieäc giöõ gìn haïnh phuùc gia ñình. Chuùng hoã töông, khaéng khít vaø chaúng theå taùch rôøi. Bôûi yeâu thöông maø thieáu hieåu bieát thì tình thöông aáy seõ trôû thaønh söï troùi buoäc. Seõ khoâng ñuû söùc maïnh ñeå tin yeâu, thoâng caûm, toân troïng, tha thöù vaø bao dung... neáu khoâng thöïc söï hieåu bieát laãn nhau. Vun boài nhöõng chaát lieäu nuoâi döôõng tình yeâu nhaèm giöõ gìn haïnh phuùc gia ñình, theo quan ñieåm cuûa Theá Toân, caû hai ngöôøi phaûi noã löïc tu taäp veà tín, giôùi, thí vaø tueä. Tin töôûng nôi chính mình vaø ngöôøi baïn ñôøi cuûa mình; töï nguyeän gìn giöõ phaåm haïnh, thuûy chung son saét; hyû xaû vaø tha thöù nhöõng loãi laàm cuûa nhau; hieåu bieát nhau thaät söï laø bí quyeát ñeå nuoâi döôõng tình yeâu nhaèm xaây döïng gia ñình haïnh phuùc. Trong boái caûnh xaõ hoäi phaùt trieån, khi xu theá ly hoân, ñoå vôõ haïnh phuùc gia ñình ngaøy moät gia taêng nhö hieän nay, thieát nghó söï tu taäp theo lôøi Phaät daïy nhö treân ñeå haøn gaén nhöõng toån thöông, giöõ gìn haïnh phuùc gia ñình laø caåm nang khoâng theå thieáu ñoái vôùi moïi ngöôøi, nhaát laø nhöõng ngöôøi con Phaät.[

496 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- ÑAÏO NGHÓA VÔÏ CHOÀNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm veà ñaïo nghóa vôï choàng: Naøy gia chuû, coù naêm caùch ngöôøi choàng phaûi ñoái xöû vôùi ngöôøi vôï: Kính troïng vôï, khoâng baát kính ñoái vôùi vôï, trung thaønh vôùi vôï, giao quyeàn haønh cho vôï, saém ñoà nöõ trang cho vôï. Naøy gia chuû, ñöôïc choàng ñoái xöû nhö vaäy, ngöôøi vôï coù loøng thöông töôûng choàng theo naêm caùch: Thi haønh toát boån phaän cuûa mình, kheùo tieáp ñoùn baø con, trung thaønh vôùi choàng, kheùo giöõ gìn taøi saûn cuûa choàng, kheùo leùo vaø nhanh nheïn laøm moïi coâng vieäc. Naøy gia chuû, ngöôøi vôï ñöôïc choàng ñoái xöû theo naêm caùch vaø ngöôøi vôï toû loøng thöông töôûng choàng theo naêm caùch nhö vaäy gia ñình seõ an oån vaø thoaùt khoûi caùc sôï haõi. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.543)

LÔØI BAØN: Trong leã thaønh hoân, ngöôøi ta thöôøng chuùc nhau traêm naêm haïnh phuùc, mong cho ñoâi vôï choàng treû soáng vôùi nhau ñeán ngaøy ñaàu baïc raêng long. Sôû dó ai cuõng mong caàu haïnh phuùc vì ñieàu aáy tuy coù ñaáy nhöng khoù ñaït ñöôïc. Moãi ngöôøi phaûi phaán ñaáu vaø noã löïc khoâng ngöøng ñeå kieän toaøn töï thaân thì môùi coù theå hy voïng taïo

döïng haïnh phuùc hoân nhaân beàn vöõng, laâu daøi. Ngoaøi tình yeâu, hieåu nhau ñeán taän chaân tô keõ toùc, moãi ngöôøi phaûi laøm troøn boån phaän laøm vôï, laøm choàng cuûa mình. Theo Theá Toân, moät ngöôøi choàng toát, tröôùc heát phaûi kính troïng ngöôøi baïn ñôøi cuûa mình. Nguyeân taéc naøy, ngaøy nay chuùng ta thaáy bình thöôøng nhöng ôû thôøi ñaïi cuûa Theá Toân, nhaát laø trong moät xaõ hoäi coå ñaïi troïng nam khinh nöõ, khi phuï nöõ laø “ngoïn ñuoác saùng soi ñöôøng ñeán ñòa nguïc” thì phaûi kính troïng vôï laø ñieàu heát söùc caùch maïng. Khoâng chæ toân troïng maø ngöôøi choàng coøn phaûi chung thuûy, tin töôûng hoaøn toaøn nôi ngöôøi baïn ñôøi; vaø ñieàu quan troïng laø taát caû nhöõng tính caùch toát ñeïp aáy cuûa ngöôøi choàng phaûi ñöôïc bieåu hieän ra baèng haønh ñoäng cuï theå saên soùc, aân caàn. Cuøng vôùi ngöôøi choàng toát, ngöôøi vôï phaûi thöïc söï ngoan hieàn, chung thuûy, ñaûm ñang vaø thaùo vaùt. Maëc duø phuï nöõ thôøi nay coù theå noùi bình ñaúng hoaøn toaøn vôùi nam giôùi treân moïi phöông dieän song khoâng ai trong gia ñình coù theå ñaûm nhieäm toát vai troø “noäi töôùng” hôn ngöôøi vôï, ngöôøi meï. Thöïc hieän toát vai troø naøy, ngöôøi vôï ñaõ goùp phaàn cöïc kyø quan troïng trong vieäc xaây döïng söï oån ñònh, phaùt trieån vöõng chaéc cho gia ñình. Theá Toân ñaõ khaúng ñònh, neáu vôï choàng bieát chung soáng vôùi ñaày ñuû traùch nhieäm vaø boån phaän theo naêm caùch ñaõ noùi ôû treân thì chaéc chaén seõ ñaït ñöôïc haïnh phuùc. Ñaây cuõng laø ñieàu maø moãi ngöôøi con Phaät caàn suy gaãm, thöïc haønh trong ñôøi soáng hoân nhaân ñeå xaây döïng gia ñình haïnh phuùc.[

3- BÍ QUYEÁT HAÏNH PHUÙC Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Saøvatthi. Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, coù moät phaùp naøo coù theå ñöa ñeán chöùng ñaéc vaø toàn taïi caû hai haïnh phuùc: haïnh phuùc ñôøi naøy vaø haïnh phuùc ñôøi sau? Thöa Ñaïi vöông, coù moät phaùp coù theå ñöa ñeán chöùng ñaéc vaø toàn taïi caû hai haïnh phuùc: haïnh phuùc ñôøi naøy vaø haïnh phuùc ñôøi sau. Baïch Theá Toân, phaùp aáy laø gì? Baát phoùng daät, thöa Ñaïi vöông, laø moät phaùp coù theå ñöa ñeán chöùng ñaéc vaø toàn taïi caû hai haïnh phuùc: haïnh phuùc ñôøi naøy vaø haïnh phuùc ñôøi sau. Ai öôùc nguyeän tuoåi thoï/ Khoâng beänh, coù dieäu saéc/ Ñöôïc sanh leân Thieân giôùi/ Sanh caùc nhaø quyù toäc/ Phaûi lieân tuïc taêng thöôïng/ Tinh taán, khoâng döøng nghó/ Ngöôøi hieàn trieát taùn thaùn/ Haïnh laønh khoâng phoùng daät/ Ñoái vôùi nhöõng ngöôøi laønh/ Laøm caùc haïnh coâng ñöùc/ Ngöôøi hieàn khoâng phoùng daät/ Ñöôïc caû hai lôïi ích/ Lôïi ích trong ñôøi naøy/ Lôïi ích caû ñôøi sau/ Keû anh huøng ñöôïc goïi/ Laø baäc chôn hieàn trí/ Neáu bieát naém chuïp laáy/ Haïnh phuùc cho chính mình. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 2, phaàn Khoâng phoùng daät [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.194)

LÔØI BAØN: Phoùng daät laø loái soáng buoâng thaû, phoùng tuùng theo duïc voïng, khoâng coù tieát ñoä, khoâng bieát töï giôùi haïn vaø kieàm cheá baûn thaân,

noùi noâm na laø soáng xaû laùng, khoâng caàn nghó ñeán ngaøy mai. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, chính söï phoùng tuùng khoâng bieát döøng laïi ñuùng luùc laø nguyeân nhaân cuûa moïi baát haïnh trong ñôøi naøy vaø caû nhöõng ñôøi sau. Thì ra, nhöõng ñieàu kieän ñeå thieát laäp haïnh phuùc trong ñôøi soáng voán ôû trong taàm tay cuûa moïi ngöôøi. Ñoù laø söï chuaån möïc, ñieàu ñoä, bieát laøm chuû baûn thaân mình tröôùc nhöõng caùm doã. Chuùng ta thöøa bieát taùc haïi cuûa vieäc aên quaù no hoaëc nguû quaù nhieàu, ñam meâ töûu saéc voâ ñoä, quaù vui hoaëc quaù buoàn, stress v.v... aûnh höôûng nghieâm troïng ñeán theå chaát vaø tinh thaàn, laø nguyeân nhaân cuûa voâ soá beänh taät, daãn ñeán theå traïng sa suùt vaø suy giaûm tuoåi thoï nhöng ñeå laøm chuû ñöôïc baûn thaân khoâng phaûi laø ñieàu deã daøng. Maët khaùc, nhöõng ai bieát döøng laïi ñuùng luùc tröôùc caùm doã chaéc chaén ngöôøi aáy seõ khoâng bao giôø phaûi hoái tieác vaø aên naên veà nhöõng vieäc ñaõ laøm. Khoâng ít ngöôøi chæ vì moät phuùt khoâng cheá ngöï ñöôïc baûn thaân ñeå tham saân chi phoái maø phaûi thaân baïi danh lieät hay aân haän suoát cuoäc ñôøi.[

4- TOÅN HAÏI GIA ÑÌNH Moät thôøi Theá Toân du haønh ôû giöõa daân toäc Kosala cuøng vôùi ñaïi chuùng Tyû kheo ñi ñeán Naølandaø. Taïi ñaáy, Theá Toân truù taïi röøng Paøvarikamba. Luùc aáy, Naølandaø ñang ñoùi keùm, khoù kieám ñöôïc caùi aên, xöông traéng ñaày traøn. Roài thoân tröôûng Asibandhakaputta, ñeä töû cuûa Nigantha ñi ñeán ñaûnh leã, caät vaán Theá Toân: Baïch Theá Toân, coù phaûi Theá Toân duøng nhieàu phöông tieän taùn thaùn, thöông kính caùc gia ñình, baûo veä caùc

gia ñình, töø maãn ñoái vôùi caùc gia ñình? Ñuùng vaäy, naøy thoân tröôûng! Vaäy thì vì sao, baïch Theá Toân, Ngaøi cuøng ñaïi chuùng Tyû kheo laïi du haønh taïi xöù Naølandaø ñang ñoùi keùm, khoù kieám ñöôïc caùi aên, xöông traéng ñaày traøn? Nhö vaäy, Theá Toân thöïc haønh taøn phaù caùc gia ñình, thöïc haønh söï baát haïnh cho caùc gia ñình, thöïc haønh söï toån haïi cho caùc gia ñình. Naøy thoân tröôûng, coù taùm nhaân duyeân laøm toån haïi caùc gia ñình. Do quoác vöông, caùc gia ñình ñi ñeán toån haïi. Hay do troäm cöôùp, caùc gia ñình ñi ñeán toån haïi. Hay do löûa, caùc gia ñình ñi ñeán toån haïi. Hay do nöôùc, caùc gia ñình ñi ñeán toån haïi. Hay hoï khoâng tìm ñöôïc tieàn cuûa caát giaáu. Hay do bieáng nhaùc, hoï boû beâ coâng vieäc. Hay trong gia ñình coù keû phaù hoaïi. Vaø voâ thöôøng laø thöù taùm. Naøy thoân tröôûng, chính taùm nhaân duyeân naøy laøm toån haïi caùc gia ñình. Thaät vi dieäu thay, baïch Theá Toân, töø nay cho ñeán maïng chung, con troïn ñôøi quy ngöôõng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 8, phaàn Gia toäc, Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.505)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 501

LÔØI BAØN: Khoâng phaûi ngaøy nay môùi coù moät vaøi ngöôøi nhaän thöùc phieán dieän cho raèng tu só laø moät boä phaän khoâng lao ñoäng, thuï höôûng, laø gaùnh naëng cho xaõ hoäi maø ngay thôøi Theá Toân coøn taïi theá, quan nieäm thieån caän naøy ñaõ coù maët. Tu só noùi chung, duø tröïc tieáp hay khoâng tröïc tieáp tham gia saûn xuaát thì vaãn coù vai troø raát quan troïng trong xaõ hoäi, ñoùng goùp tích cöïc vaøo vieäc thieát laäp vaø xaây döïng neàn taûng ñaïo ñöùc, goùp phaàn gìn giöõ söï oån ñònh, thaêng hoa ñôøi soáng, phaùt trieån xaõ hoäi. Theo tueä giaùc Theá Toân, moät gia ñình, ñòa phöông, khu vöïc hay quoác gia rôi vaøo ngheøo khoå, kinh teá kieät queä thaäm chí bò cheát ñoùi khoâng phaûi vì "gaùnh naëng" tu só maø bôûi: Vua quan baát taøi, doát naùt, chæ bieát boùc loät; giaëc giaõ, troäm cöôùp hoaønh haønh; thieân tai löûa chaùy, nöôùc troâi taøn phaù; khoâng keá thöøa gia saûn cuûa cha oâng; bieáng nhaùc, boû beâ coâng vieäc; bò chính caùc thaønh vieân trong gia ñình phaù hoaïi; cuoái cuøng laø do voâ thöôøng bieán hoaïi, chi phoái, thay ñoåi. Ñaây chính laø nhöõng nguyeân nhaân chuû yeáu laøm toån haïi caùc gia ñình. Böôùc ñöôøng du hoùa haønh ñaïo cuûa Theá Toân vaø chö Thaùnh ñeä töû voán tuøy duyeân, bình ñaúng, voâ phaân bieät. Khoâng vì nôi giaøu coù sung tuùc maø döøng chaân quaù laâu hay nhöõng nôi ñoùi ngheøo thì chaúng ñaët chaân ñeán. Tinh thaàn thöông kính caùc gia ñình, baûo veä caùc gia ñình, töø maãn ñoái vôùi caùc gia ñình vaãn xuyeân suoát trong moïi haønh trình cuûa Theá Toân vaø taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät. ÔÛ ñaâu caøng ñoùi ngheøo, taêm toái vaø ñau khoå laïi caøng caàn coù nhöõng böôùc chaân an laïc, töø bi, voâ ngaõ, vò tha. Vì leõ aáy, nôi naøo coù ñau khoå do chieán tranh, thieân tai, dòch hoïa... thì nôi aáy coù maët ngöôøi con Phaät vôùi taâm nguyeän ban vui, cöùu khoå "vì lôïi ích, an laïc cho chö Thieân vaø loaøi ngöôøi".[

502 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- THIEÁT LAÄP HAÏNH PHUÙC Moät thôøi, Theá Toân ôû giöõa daân chuùng Koliya, taïi thò traán Kakakrapatta. Roài Byagghapajja, ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, chuùng con laø nhöõng ngöôøi gia chuû thoï höôûng caùc duïc voïng,

soáng troùi buoäc vôùi vôï con, duøng höông chieân ñaøn, ñeo voøng hoa, thoï laõnh vaøng baïc. Baïch Theá Toân, haõy thuyeát phaùp cho nhöõng ngöôøi nhö chuùng con, ñeå chuùng con ñöôïc haïnh phuùc, an laïc trong hieän taïi. Naøy Byagghapajja, coù boán phaùp naøy ñöa ñeán haïnh phuùc vaø an laïc trong hieän taïi. Theá naøo laø boán? Ñaày ñuû thaùo vaùt, ñaày ñuû phoøng hoä, laøm baïn vôùi thieän, soáng thaêng baèng vaø ñieàu hoøa. ÔÛ ñaây, naøy Byagghapajja, phaøm laøm ngheà gì ñeå sinh soáng, hoaëc ngheà noâng, hoaëc ñi buoân, hoaëc laøm baát cöù ngheà naøo. Vò aáy phaûi thieän xaûo vôùi ngheà, laøm vieäc khoâng bieát meät, bieát suy tö, tìm hieåu vöøa ñuû ñeå töï laøm vaø ñieàu khieån ngöôøi khaùc laøm. Ñaây goïi laø ñaày ñuû söï thaùo vaùt. ÔÛ ñaây, naøy Byagghapajja, nhöõng taøi saûn thu ñöôïc do söï sieâng naêng, thaùo vaùt; do baøn tay, moà hoâi vaø coâng söùc ñuùng phaùp, vò aáy bieát giöõ gìn, baûo veä, khoâng ñeå thaát thoaùt. Ñaây goïi laø ñaày ñuû söï phoøng hoä. ÔÛ ñaây, naøy Byagghapajja, soáng taïi laøng hay thò traán coù nhöõng gia ñình maø nhöõng ñöùa treû ñöôïc lôùn leân trong giôùi ñöùc, nhöõng ngöôøi lôùn tröôûng thaønh trong giôùi ñöùc; ñaày ñuû loøng tin, giôùi haïnh, boá thí vaø trí tueä. Vò aáy phaûi laøm quen, noùi chuyeän vaø hoïc taäp theo. Ñaây goïi laø laøm baïn vôùi thieän. ÔÛ ñaây, naøy Byagghapajja, bieát roõ taøi saûn nhaäp vaø xuaát, soáng moät caùch ñieàu hoøa, khoâng quaù phung phí vaø khoâng quaù

boûn seûn. Ñaây goïi laø soáng thaêng baèng vaø ñieàu hoøa. Naøy Byagghapajja, boán phaùp naøy ñöa ñeán haïnh phuùc vaø an laïc trong hieän taïi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông VIII, phaåm Gotamì, phaàn Dìghajaønu-Ngöôøi Koliya, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.661)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, moãi ngöôøi coù moät ngheà nghieäp rieâng. Ñeå coù moät ngheà nghieäp oån ñònh, duø laøm baát cöù coâng vieäc naøo, thì phaûi coù söï thieän xaûo veà coâng vieäc aáy. Song song vôùi thieän xaûo, phaûi yeâu ngheà, thieát tha vaø taän tuïy vôùi ngheà ñoàng thôøi phaûi thöôøng xuyeân hoïc taäp, trau gioài ñeå caäp nhaät nhaèm naâng cao trình ñoä chuyeân moân. Khi coù ngheà nghieäp vöõng vaøng, taát nhieân thu nhaäp cuûa ngöôøi aáy oån ñònh. Taøi saûn do söï lao ñoäng chaân chính, do moà hoâi vaø coâng söùc cuûa mình taïo ra neân phaûi bieát traân quyù thaønh quaû lao ñoäng, giöõ gìn vaø baûo veä taøi saûn do mình laøm ra, traùnh hö hao, maát maùt vaø thaát thoaùt. Maët khaùc, ngöôøi Phaät töû muoán xaây döïng haïnh phuùc phaûi bieát choïn moâi tröôøng soáng laønh maïnh ñoàng thôøi noã löïc xaây döïng coäng ñoàng ñeå moïi ngöôøi chung soáng an hoøa, vui veû vaø thaân thieän ñeå hoïc taäp laãn nhau, cuøng giuùp nhau tieán boä. Sau cuøng, muoán xaây döïng haïnh phuùc gia ñình, ngöôøi Phaät töû soáng thaêng baèng töùc bieát roõ nguoàn thu nhaäp cuûa gia ñình ñoàng thôøi phaûi ñieàu hoøa, töùc söï chi tieâu khoâng quaù laõng phí maø cuõng khoâng quaù keo kieät. Thöïc haønh ñöôïc boán phaùp treân chính laø nhöõng haønh ñoäng cuï theå ñeå thieát laäp bình an vaø haïnh phuùc trong cuoäc soáng cuûa ngöôøi con Phaät.[

6- BAÙU VAÄT ÔÛ ÑÔØI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaølì, taïi Ñaïi Laâm, choã giaûng ñöôøng coù noùc nhoïn. Luùc baáy giôø, khoaûng 500 ngöôøi Licchavì ñang ngoài tuï hoïp taïi ñeàn Saørandada, vaø caâu chuyeän veà söï hieän höõu cuûa naêm chaâu baùu khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi ñöôïc khôûi leân. Roài thaáy Theá Toân töø xa ñi ñeán, caùc ngöôøi Licchavì ñaûnh leã, baïch Theá Toân: ÔÛ ñaây, baïch Theá Toân, chuùng con ñang ngoài tuï hoïp, vaán ñeà naøy ñöôïc khôûi leân: Söï hieän höõu cuûa naêm chaâu baùu khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Vaø theá naøo laø naêm? Söï hieän höõu cuûa voi baùu, ngöïa baùu, ngoïc baùu, nöõ baùu vaø cö só baùu laø khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Ñoái vôùi caùc oâng, ngöôøi Licchavì ñang thieân naëng veà duïc, cuoäc noùi chuyeän y cöù treân duïc ñöôïc khôûi leân. Naøy caùc Licchavì, söï hieän höõu cuûa naêm chaâu baùu khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Vaø theá naøo laø naêm? Söï hieän höõu cuûa Nhö Lai, baäc A la haùn, Chaùnh Ñaúng Giaùc; Ngöôøi coù theå thuyeát giaûng Phaùp vaø Luaät do Nhö Lai tuyeân boá; Ngöôøi hieåu ñöôïc lôøi thuyeát giaûng veà Phaùp laø Luaät do Nhö Lai tuyeân boá; Ngöôøi ñem thöïc haønh caùc phaùp vaø tuøy phaùp ñöôïc hieåu töø lôøi thuyeát giaûng veà Phaùp vaø Luaät do Nhö Lai tuyeân boá; Ngöôøi bieát ôn vaø nhôù ôn laø khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Söï hieän höõu cuûa naêm chaâu baùu naøy, naøy caùc Licchavì, khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Tikandaki, phaàn Taïi ñeàn Saørandada [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.583)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 505

LÔØI BAØN: Thöôøng nhöõng gì quyù hieám thì coù giaù trò cao, moïi ngöôøi ñeàu mô öôùc chieám giöõ laøm taøi saûn cho rieâng mình. Sôû höõu nhieàu vaät quyù giaù laø moät trong nhöõng thöôùc ño veà söï giaøu coù, thaønh ñaït, ñaúng caáp xaõ hoäi. Ngaøy xöa nhöõng ngöôøi Licchavì hay baøn baïc veà nhöõng vaät quyù giaù nhö voi baùu, ngöïa baùu, ngoïc baùu, nöõ baùu thì cuõng gioáng nhö chuùng ta ngaøy nay thöôøng baøn veà xe hôi, nhaø laàu, chöùng khoaùn, ngoaïi teä, vôï ñeïp, con xinh, aên ngon, maëc ñeïp v.v... Haàu heát moïi ngöôøi ñeàu quan taâm ñeán nhöõng vaán ñeà naøy. Ñaønh raèng nhöõng thöù ngöôøi ta hay baøn baïc, quan taâm vaø mô öôùc ñöôïc sôû höõu ñeàu quyù giaù nhöng ít ai löu taâm ñeán vaán ñeà caùi gì laø thöïc söï quyù giaù nhaát, coù giaù trò nhaát ôû coõi ñôøi naøy. Vaø ngay ñaây seõ phaùt xuaát nhieàu ñaùp aùn khaùc nhau tuøy thuoäc vaøo quan nieäm soáng, nghieäp löïc vaø tueä giaùc cuûa moãi ngöôøi. Haàu heát nhöõng ngöôøi chín chaén, töøng traûi ñeàu nhaän ra raèng nhöõng vaät ngoaøi thaân nhö tieàn baïc, nhaø cöûa, xe coä... cuõng quyù nhöng chæ coù giaù trò töông ñoái maø thoâi. Bôûi coù khaù nhieàu ngöôøi sôû höõu ñöôïc nhieàu thöù nhöng vaãn khoå ñau, khoâng coù haïnh phuùc. Theo tueä giaùc Theá Toân thì quyù giaù nhaát ôû ñôøi khoâng phaûi laø vaøng baïc, chaâu baùu... maø chính laø ngöôøi giaùc ngoä, ngöôøi höôùng daãn vaø thöïc taäp ñeå thaønh töïu söï giaùc ngoä, ngöôøi bieát ôn vaø nhôù ôn. Taâm an laïc thaûnh thôi khoâng coøn bò tham duïc, phieàn naõo khoå ñau chi phoái môùi thaät söï quyù baùu. Do vaäy, ngöôøi con Phaät ngoaøi nhöõng coâng vieäc laøm aên caàn thieát cho cuoäc soáng, caàn phaûi doác söùc tu döôõng, chuyeån hoùa thaân taâm ñeå thieát laäp ñôøi soáng bình an, haïnh phuùc.[

7- NHÖÕNG CAËP VÔÏ CHOÀNG Moät thôøi, Theá Toân ñang ñi treân con ñöôøng cuøng vôùi nhieàu nam nöõ gia chuû giöõa Madhuraø vaø Veranja. Roài Theá Toân ñi ñeán ngoài döôùi moät goác caây ñaõ soaïn saün, caùc nam nöõ gia chuû cuõng ñi ñeán goác caây. Sau khi ñaûnh leã Theá Toân vaø ngoài xuoáng moät beân, Theá Toân noùi vôùi caùc nam nöõ gia chuû: Naøy caùc gia chuû, coù boán loaïi soáng chung naøy. Theá naøo laø boán? Ñeâ tieän nam soáng chung vôùi ñeâ tieän nöõ. Ñeâ tieän nam soáng chung vôùi thieân nöõ. Thieân nam soáng chung vôùi ñeâ tieän nöõ vaø thieân nam soáng chung vôùi thieân nöõ. Theá naøo laø ñeâ tieän nam soáng chung vôùi ñeâ tieän nöõ? ÔÛ ñaây, ngöôøi choàng saùt sanh, laáy cuûa khoâng cho, soáng taø haïnh, noùi laùo, say röôïu, aùc giôùi, tham lam vaø chöûi ruûa caùc Sa moân, Baø la moân. Ngöôøi vôï cuõng soáng nhö vaäy. Vaø naøy caùc gia chuû, theá naøo laø ñeâ tieän nam soáng chung vôùi thieân nöõ? ÔÛ ñaây, ngöôøi choàng saùt sanh, laáy cuûa khoâng cho, soáng taø haïnh, noùi laùo, say röôïu, aùc giôùi, tham lam vaø chöûi ruûa caùc Sa moân, Baø la moân. Ngöôøi vôï thì soáng ngöôïc laïi. Naøy caùc gia chuû, theá naøo laø thieân nam soáng chung vôùi ñeâ tieän nöõ? ÔÛ ñaây, ngöôøi choàng töø boû saùt sinh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, khoâng soáng taø haïnh, töø boû noùi laùo, khoâng say röôïu, töø boû aùc giôùi, töø boû tham lam vaø khoâng chöûi ruûa caùc Sa moân, Baø la moân. Ngöôøi vôï thì soáng ngöôïc laïi. Vaø naøy caùc gia chuû, theá naøo laø thieân nam soáng chung vôùi thieân nöõ? ÔÛ ñaây, ngöôøi choàng töø boû saùt sinh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, khoâng soáng taø haïnh, töø boû noùi laùo, khoâng say röôïu, töø boû aùc giôùi, töø boû tham lam vaø khoâng chöûi ruûa caùc Sa moân, Baø la moân. Ngöôøi vôï cuõng soáng nhö vaäy.

(ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Nguoàn sanh phöôùc, phaàn Soáng chung, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.661)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, tìm cho mình moät ngöôøi baïn ñôøi phuø hôïp laø mong öôùc cuûa moïi ngöôøi. Vaãn bieát, noài naøo thì vung aáy laø nguyeân taéc chung song thöïc teá hoân nhaân thì raát ña daïng, thaät nhieâu kheâ. Phaàn nhieàu noài vaø vung choâng cheânh, nghieâng ngöûa vaø phaûi noã löïc thaät nhieàu töø caû hai phía môùi tìm ñöôïc söï ñoàng ñieäu, troïn laønh. Thaät baát haïnh thay cho nhöõng caëp noài troøn maø vung laïi meùo hoaëc ngöôïc laïi. Trôù treâu laø ñieàu aáy laïi khoâng xaûy ra hoaëc aån mình trong nhöõng naêm thaùng tìm hieåu, khi chöa thaät söï töï nguyeän buoäc raøng. Luùc vaùn ñaõ ñoùng thuyeàn, leânh ñeânh trong soùng caû vaø gioâng toá cuoäc ñôøi môùi bieán töôùng hoaëc hieän roõ baûn chaát ñeå toû maët möôøi möôi. Neáu bình taâm ñöøng töï an vaøo soá phaän thì deã daøng bieát raèng ñoù laø keát quaû cuûa nghieäp löïc maø chuû yeáu laø nghieäp môùi, phaùt sinh töø thöïc teá cuoäc soáng cuûa hai ngöôøi. May maén vaø haïnh phuùc cho nhöõng caëp vôï choàng thieân nam vaø thieân nöõ. Yeáu toá cô baûn ñeå caáu thaønh haïnh phuùc cho nhöõng caëp vôï choàng naøy laø giöõ giôùi vaø höôùng thieän. Tröø tröôøng hôïp noài vung ñeàu meùo, töùc ñeâ tieän nam soáng chung vôùi ñeâ tieän

nöõ, thì caùc tröôøng hôïp khaùc ñeàu coù theå khaéc phuïc. Haïnh phuùc hay ñau khoå ñeàu do hai ngöôøi taïo ra. Neáu bieát soáng theo lôøi Phaät daïy, chuyeån hoùa nhöõng ñeâ tieän cuûa töï thaân, thì coù theå xaây döïng ñôøi soáng hoân nhaân haïnh phuùc vaø beàn vöõng.[

IV. KHOÅ ÑAU

510 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- NGUOÀN GOÁC KHOÅ ÑAU Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Baáy giôø, vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, coù bao nhieâu phaùp ôû ñôøi, khi khôûi leân ñöa ñeán baát lôïi, ñau khoå vaø baát an? Thöa Ñaïi vöông, coù ba phaùp ôû ñôøi, khi khôûi leân ñöa ñeán baát lôïi, ñau khoå vaø baát an. Theá naøo laø ba? Thöa Ñaïi vöông, tham laø phaùp ôû ñôøi, khi khôûi leân ñöa ñeán baát lôïi, ñau khoå vaø baát an. Saân laø phaùp ôû ñôøi, khi khôûi leân ñöa ñeán baát lôïi, ñau khoå vaø baát an. Si laø phaùp ôû ñôøi, khi khôûi leân ñöa ñeán baát lôïi, ñau khoå vaø baát an. Thöa Ñaïi vöông, ba phaùp naøy ôû ñôøi, khi khôûi leân ñöa ñeán baát lôïi, ñau khoå vaø baát an. Tham saân si ba phaùp/ Laø aùc taâm cho ngöôøi/ Chuùng di haïi töï ngaõ/ Chuùng taùc thaønh töï ngaõ/ Nhö voû vaø loõi caây/ Töï taùc thaønh traùi caây. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 3, phaàn Theá gian, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.218)

LÔØI BAØN: Khoå ñau trong ñôøi soáng con ngöôøi voán dó voâ taän vaø nguyeân nhaân cuûa noù cuõng voâ cuøng nhöng töïu trung khoâng ngoaøi ba phieàn naõo caên baûn laø tham, saân, si. Thöôøng thì khi ñoái maët vôùi khoå ñau, ngöôøi ta chæ thaáy nhöõng nguyeân nhaân gaàn, tröïc tieáp maø khoâng nhaän thöùc ñöôïc nguyeân nhaân saâu xa, coäi nguoàn cuûa ñau khoå xuaát phaùt töø baûn thaân mình. Tham duïc luoân hieän höõu trong moãi chuùng ta, khoâng ai soáng treân ñôøi maø chaúng tham, chæ khaùc nhau laø möùc ñoä tham duïc naëng hay

nheï, thoâ hay teá maø thoâi. Tuøy theo caáp ñoä tham duïc nôi moãi ngöôøi maø khoå ñau phaùt khôûi nhieàu hay ít. Do vaäy quaù trình dieät khoå chính laø haønh trình ly tham nôi töï thaân moãi caù nhaân. Tham muoán nhieàu maø khoâng thöïc hieän ñöôïc aét sanh töùc giaän, böïc boäi. Saân haän laø phaûn öùng taâm lyù thöôøng gaëp khi loøng tham khoâng ñöôïc thoûa maõn. Söï giaän döõ tieàm aån trong taâm chuùng ta nhö nhöõng ngoïn nuùi löûa nguû yeân, chuùng saün saøng thöùc daäy baát cöù luùc naøo vaø taøn phaù taát caû. Khi tham duïc vaø saân haän xuaát hieän thì taâm ta bò meâ hoaëc, cuoán huùt theo, maát heát khaû naêng saùng suoát vaø töï chuû. Chính si meâ aùm chöôùng naøy ñaõ che laáp heát nhöõng nhaân caùch toát ñeïp maø ta ñaõ daøy coâng gaày döïng, vun ñaép töø tröôùc ñeán nay, nguoàn goác cuûa muoân ngaøn khoå ñau trong cuoäc ñôøi. Vì theá, ngöôøi con Phaät luoân nhaän thöùc khoå ñau do chính chuùng ta töï gaây ra, coäi reã cuûa noù laø tham saân si. Khoå ñau khoâng ñeán töø beân ngoaøi, nhöõng taùc ñoäng khaùch quan chæ laø thöù yeáu, quyeát ñònh vaãn taïi taâm mình. Do vaäy, luoân tænh thöùc ñeå nhaän dieän vaø

chuyeån hoùa tham saân si nôi töï taâm cuûa moãi ngöôøi.[

512 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- GIAØU MAØ KHOÂNG ÑÖÔÏC HÖÔÛNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala, vaøo buoåi tröa ñi ñeán, ñaûnh leã Theá Toân. Theá Toân noùi vôùi vua Pasenadi ñang ngoài moät beân: Thöa Ñaïi vöông, Ñaïi vöông ñi töø ñaâu ñeán trong giöõa tröa nhö theá naøy? ÔÛ ñaây, baïch Theá Toân, coù trieäu phuù gia chuû ôû Saøvatthi bò meänh chung, vaø con ñeán ñeå xem taøi saûn cuûa vò khoâng coù con aáy ñöôïc chôû vaøo noäi thaønh. Baïch Theá Toân, coù ñeán taùm trieäu ñoàng tieàn vaøng, khoâng noùi ñeán tieàn baèng baïc. Baïch Theá Toân, tuy vaäy ñoà aên cuûa trieäu phuù gia chuû aáy laïi chæ goàm coù chaùo taám chua ngaøy hoâm qua ñeå laïi. Coøn vaûi maëc chæ mang vaûi gai may thaønh ba taám. Coøn xe thì ñi xe nhoû, cuõ kyõ vaø hö naùt, coù gaén taùn che baèng laù. Thaät nhö vaäy, thöa Ñaïi vöông! Moät keû khoâng phaûi chaân nhaân, daàu cho coù ñöôïc taøi saûn lôùn cuõng khoâng ñem laïi an laïc cho mình, cha meï, vôï con, caùc ngöôøi phuïc vuï, baïn beø thaân höõu; ñoái vôùi caùc vò Sa moân, Baø la moân, khoâng thieát trí caùc söï cuùng döôøng höôùng thöôïng, coù khaû naêng ñöa leân thöôïng giôùi, ñöa ñeán laïc quaû, höôùng ñeán thieân giôùi. Caùc taøi saûn cuûa ngöôøi aáy neáu khoâng thoï duïng chôn chaùnh, thôøi vua chuùa seõ cöôùp ñoaït, hay troäm caép cöôùp ñoaït, hay bò löûa ñoát, hay bò nöôùc cuoán troâi, hay bò con chaùu thöøa töï thuø nghòch cöôùp ñoaït. Söï vieäc laø nhö vaäy, thöa Ñaïi vöông, caùc taøi saûn neáu khoâng thoï duïng chôn chaùnh, ñöa ñeán toån giaûm, khoâng ñöa ñeán thoï höôûng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 2, phaàn Khoâng con [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.200)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 513

LÔØI BAØN: Moät ñaïi phuù gia ôû Saøvatthi cheát ñi, ñeå laïi gia saûn khoång loà. Vua Pasenadi nöôùc Kosala, moät trong nhöõng ñaïi vöông huøng maïnh nhaát, phaûi ñi xem khoái gia saûn aáy thì bieát raèng noù to lôùn döôøng naøo. AÁy vaäy maø ñaïi phuù gia kia luùc sinh thôøi vaãn soáng trong ngheøo khoå, khoâng chæ baûn thaân oâng ta maø gia ñình, doøng toäc vaø xaõ hoäi ñeàu khoâng ñöôïc chuùt lôïi ích. Thì ra vò ñaïi phuù gia voâ phöôùc aáy chæ bieát laøm luïng, tích luõy, caát chöùa tieàn cuûa cho traøn ñaày kho laãm maø khoâng bieát tieâu tieàn vaø thoï duïng taøi saûn moät caùch chính ñaùng. Vôùi caùch xöû lyù taøi saûn keo kieät, cuûa caûi tuoân vaøo maø khoâng heà ræ ra, theo Theá Toân, ñaïi phuù gia aáy khoâng phaûi laø ngöôøi coù trí, baäc chaân nhaân. Chuùng ta vaãn thöôøng nghe, ngöôøi laøm ra cuûa chöù cuûa khoâng laøm ra ngöôøi. Vì theá, moät khi laøm aên khaám khaù, tröôùc phaûi chaêm lo cho baûn thaân, gia ñình, thaân thuoäc vaø nhöõng coäng söï. Sau caàn phaûi chung söùc xaây döïng xaõ hoäi, phaùt trieån coäng ñoàng. Quan troïng hôn, phaûi bieát cuùng döôøng Tam baûo, vun boài thieän nghieäp, tích luõy phöôùc baùo cho ñôøi naøy vaø ñôøi sau. Laøm ra tieàn voán khoù nhöng bieát caùch tieâu tieàn hôïp lyù, coù yù nghóa laïi caøng khoù hôn. Theo tueä giaùc Theá Toân, neáu bieát caùch xaøi tieàn, thoï duïng taøi saûn do mình laøm ra moät caùch chính ñaùng thì phöôùc baùo

cuõng nhö taøi saûn ngaøy caøng taêng theâm, khoâng toån giaûm. Ngöôïc laïi, neáu laøm ra cuûa caûi maø chæ bo bo caát giöõ, khoâng daùm aên tieâu, khoâng giuùp ñôõ moïi ngöôøi cuõng nhö laøm phöôùc thieän thì roát cuoäc vaãn traéng tay vaø khoâng coù chuùt phöôùc baùo naøo.[

514 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- KHOÅ ÑAU NHIEÀU HÔN HAÏNH PHUÙC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, goïi caùc Tyû kheo: Caùc oâng nghó theá naøo, naøy caùc Tyû kheo, caùi gì laø nhieàu hôn? Nöôùc maét tuoân chaûy do caùc oâng than khoùc luùc phaûi hoäi ngoä vôùi nhöõng gì khoâng öa, phaûi chia ly vôùi nhöõng gì mình thích, khi löu chuyeån luaân hoài trong thôøi gian daøi hay nöôùc trong boán bieån? Baïch Theá Toân, theo nhö lôøi Theá Toân daïy, chuùng con hieåu raèng, nhieàu hôn laø nöôùc maét tuoân chaûy do chuùng con than khoùc luùc phaûi hoäi ngoä vôùi nhöõng gì khoâng öa, phaûi chia ly vôùi nhöõng gì mình thích, khi löu chuyeån luaân hoài trong thôøi gian daøi chôù khoâng phaûi nöôùc trong boán bieån. Laønh thay, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng ñaõ hieåu phaùp maø Ta ñaõ daïy. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 4, phaåm 1, phaàn Nöôùc maét, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.312)

LÔØI BAØN: Coù bi quan chaêng khi nhìn cuoäc ñôøi vôùi khoå ñau nhieàu hôn haïnh phuùc? Chaúng bi quan chuùt naøo bôûi söï thaät cuoäc ñôøi voán dó nhö vaäy, haïnh phuùc khoù tìm nhöng laïi deã maát trong khi khoå ñau coá traùnh maø cöù thöôøng gaëp. Khoâng luùc naøo vöøa yù, chaúng coù caùi gì laøm ñeïp loøng laø moät thöïc traïng luoân ñoanh vaây kieáp ngöôøi. Chuùng xuaát hieän gaàn nhö thöôøng tröïc trong ñôøi soáng nhö coá tình thaùch thöùc, treâu ngöôi laøm cho con ngöôøi ta hieám khi ñöôïc an bình, thanh thaûn. Ñôøi ngöôøi nhö nhöõng chuyeán xe, ngöôïc xuoâi baát taän giöõa doøng möu sinh ñaày bieán ñoäng vôùi voâ vaøn chia ly vaø hoäi ngoä. Trôù treâu laø

hoäi ngoä vôùi nhöõng ñieàu khoâng ñaùng hoäi ngoä, chia ly vôùi nhöõng ñieàu khoâng theå chia ly, aáy vaäy maø ngöôøi ta khoå. Taát nhieân, thænh thoaûng chuùng ta cuõng coù nhöõng phuùt giaây haïnh phuùc. Coù ñieàu, phaàn ñoâng chuùng ta khoâng bieát taän höôûng nieàm haïnh phuùc aáy, ít baèng loøng vôùi nhöõng gì mình ñang coù trong hieän taïi. Haïnh phuùc cuûa con ngöôøi döôøng nhö ñang ôû ñaâu ñoù tröôùc maët, thaáp thoaùng chôït aån chôït hieän nhöng khoâng naém baét ñöôïc. Vì vaäy, ñôøi ngöôøi chæ giaãm leân ñau khoå ñeå chaïy theo boùng daùng haïnh phuùc maø thoâi. Thöïc ra haïnh phuùc ñang hieän höõu vaø traøn ngaäp quanh ta. Vì con ngöôøi quay löng vôùi haïnh phuùc chaân thaät voán raát ñoãi bình thöôøng vaø quen truy tìm boùng daùng haïnh phuùc neân môùi ngöôïc xuoâi, ñau khoå. Ngöôøi ñeä töû Phaät caàn bình taâm quaùn saùt ñeå thaáy ñöôïc khoå laø baûn chaát cuûa cuoäc ñôøi. Ñaây laø moät tueä giaùc lôùn ñeå luoân töï chuû, töï taïi tröôùc moïi ñoåi thay, bieán ñoäng. Maët khaùc, moät khi nhaän thöùc ñuùng ñaén veà söï thaät cuûa thaân, taâm vaø theá giôùi laø voâ thöôøng, chuùng ta seõ deã daøng caûm thoâng,

hoan hyû chaáp nhaän vôùi moïi hoaøn caûnh thuaän nghòch cuûa cuoäc ñôøi. Nhaát laø bieát an truù trong hieän taïi, bieát traân quyù nhöõng gì ñang coù, bôûi haïnh phuùc luoân coù maët khi noäi taâm an tónh, chaùnh nieäm thöôøng tröïc, ñöông nieäm, baây giôø vaø ôû ñaây.[

4- SÔÏ HAÕI VAØ VOÂ UÙY Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøketa, taïi röøng Tikandaki, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo rôi vaøo trong sôï haõi. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo khoâng coù loøng tin, giöõ aùc giôùi, nghe ít, bieáng nhaùc vaø aùc tueä. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo rôi vaøo trong sôï haõi. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo khoâng coù sôï haõi. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo coù loøng tin, coù giôùi, coù nghe nhieàu, tinh caàn tinh taán, coù trí tueä. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo khoâng coù sôï haõi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Dieäu phaùp, phaàn Sôï haõi, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.610)

LÔØI BAØN: Sôï haõi laø taâm lyù chung cuûa nhöõng ngöôøi coù haønh vi taø vaïy, sai traùi, ñoàng thôøi noù laø moät trong nhöõng noãi khoå lôùn cuûa con ngöôøi. Moät khi chuùng ta coù loãi laàm, lôõ ñaõ laøm nhöõng vieäc baát chính thì thöôøng soáng trong phaäp phoàng, thaáp thoûm baát an. Ngöôøi bình thöôøng khi coù khieám khuyeát, sai phaïm coøn lo sôï nhö vaäy huoáng gì ngöôøi tu caøng lo laéng vaø baát an hôn nöõa. Tyû kheo, ngoaøi yù nghóa laø khaát só (ñi xin thöïc phaåm ñeå nuoâi thaân) vaø phaù aùc (tu taäp ñoaïn tröø caùc ñieàu aùc) coøn coù nghóa boá ma

(khieán cho caùc loaøi ma phaûi hoaûng sôï). Moät Tyû kheo chaân chính coù tieàm naêng laøm thaày cuûa chö thieân vaø loaøi ngöôøi. Vôùi haønh trang giôùi ñònh tueä vaø moät baùt ba y, vò Tyû kheo vaân du giaùo hoùa khaép nôi, laøm lôïi mình lôïi ngöôøi, trong taâm thaùi an laïc, töï chuû vaø hoaøn toaøn khoâng heà sôï haõi tröôùc baát cöù theá löïc naøo, duø ma maõnh vaø quaùi aùc ñeán ñaâu cuõng khoâng laøm vò Tyû kheo phaûi chuøn böôùc. Ñeå luoân ngaång cao ñaàu trong cuoäc ñôøi, chaúng heà sôï haõi tröôùc baát cöù ai thì phaûi laø baäc chaân tu: Coù loøng tin kieân coá vaøo Chaùnh phaùp; coù giôùi ñöùc vaø haïnh kieåm toát; coù söï hoïc taäp vaø hieåu bieát saâu saéc veà giaùo phaùp; coù söï noã löïc, gaéng söùc vaø beàn bæ thöïc taäp; sau cuøng laø coù tueä giaùc ñeå soi saùng nhöõng si aùm che ñaäy baûn taâm vaø vöôït thaéng naõo phieàn, nhieãm oâ maø thaønh töïu giaùc ngoä. Gia saûn cuûa ngöôøi tu thöôøng ñem boá thí cho chuùng sanh laø giaùo phaùp (phaùp thí) vaø söï bình an, khoâng sôï haõi (voâ uùy thí). Nhöng moät khi töï thaân chuùng ta bò “rôi vaøo trong sôï haõi” thì lieäu chuùng ta ñaõ laøm gì ñöôïc cho mình, chöù chöa voäi noùi ñeán chuyeän giuùp ngöôøi. Ngöôøi xöa noùi “vaøng thaät thì chaúng sôï gì löûa”, cuõng vaäy, haõy töï reøn luyeän mình trôû thaønh baäc chaân tu thaïc ñöùc thì khoâng nhöõng khoâng sôï haõi maø ngöôïc laïi coøn nhieáp phuïc caùc theá löïc ma

mò khaùc quay veà chaùnh ñaïo.[

518 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- AÙC TYÛ KHEO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, con quaï thaønh töïu vôùi möôøi taø phaùp. Theá naøo laø möôøi? Ngaïo ngheã, hung haõn, cöôøng duïc, aên lôùn, ñoäc aùc, khoâng töø bi, khieáp nhöôïc, gioïng choùi tai, voïng nieäm vaø caát chöùa taøi saûn. Naøy caùc Tyû kheo, con quaï thaønh töïu vôùi möôøi taø phaùp naøy. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, vò aùc Tyû kheo thaønh töïu vôùi möôøi taø phaùp. Theá naøo laø möôøi? Ngaïo ngheã, hung haõn, cöôøng duïc, aên lôùn, ñoäc aùc, khoâng töø bi, khieáp nhöôïc, gioïng choùi tai, voïng nieäm vaø caát chöùa taøi saûn. Naøy caùc Tyû kheo, vò aùc Tyû kheo thaønh töïu vôùi möôøi taø phaùp naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä IV, chöông 10, phaåm Öôùc nguyeän, phaàn Con quaï, VNCPHVN aán haønh, 1997, tr.439)

LÔØI BAØN: Xuaát gia laø böôùc leân loä trình höôùng ñeán giaûi thoaùt. Trong suoát chaëng ñöôøng ñaày cam go aáy, ngöôøi thì tieán boä ñaït ñöôïc muïc tieâu raát nhanh, khoâng ít ngöôøi tieán boä vöøa hoaëc chaäm vaø moät soá ít ngöôøi thoái thaát phaûi quay veà. Coá nhieân, ñaõ xuaát gia thì khoâng ai laø ngöôøi aùc caû, aùc Tyû kheo duøng ñeå chæ cho nhöõng ngöôøi xuaát gia tieán boä chaäm, chöa chuyeån hoùa caùc taäp khí xaáu aùc cuûa chính mình. Theá Toân duøng hình aûnh nhöõng con quaï ñen ñeå minh hoïa cho haïng

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 519

xuaát gia tieán boä chaäm, nhöõng aùc Tyû kheo, thaät aán töôïng. Noùi ñeán loaøi quaï, töï khaéc ta lieân töôûng ñeán caûnh töôïng xaáu xa, xoâ boà, giaønh giaät, ñaáu ñaù, tham lam vaø cheát choùc. Hình aûnh baày quaï ñen ñuùa, ranh maõnh, laùu lænh, chuïp giaät, giaønh nhau aên xaùc cheát khieán ta kinh haõi, nhö nhöõng thaàn cheát. Quaùn nieäm veà hình aûnh cuûa loaøi quaï seõ giuùp haønh giaû töï phaûn tænh veà nhöõng haønh vi cuûa mình bôûi chæ caàn moät phuùt loaïn ñoäng, khoâng giöõ ñöôïc chaùnh nieäm thì caùc taäp khí seõ troãi daäy vaø deã daøng sa vaøo ñöôøng aùc. Theá Toân goïi möôøi taäp tính xaáu aùc cuûa loaøi quaï laø taø phaùp vaø nhöõng ai xuaát gia maø chöa chuyeån hoùa ñöôïc caùc taø phaùp naøy laø aùc Tyû kheo. Tuy nhieân, nhöõng taø phaùp naøy deã daøng chuyeån hoùa thaønh chaùnh phaùp neáu bieát tu taäp, nöông töïa vaøo Baùt Thaùnh ñaïo. Taùm con ñöôøng Thaùnh naøy laø phöông tieän ñeå vöôït leân nhöõng phieàn naõo ñang ñoanh vaây ñôøi soáng chuùng ta. Trong ñoù, ñaëc bieät laø chaùnh kieán, söï thaáy bieát ñuùng nhö thaät seõ giuùp cho haønh giaû thaáy roõ chaùnh vaø taø, bieát laøm nhöõng gì caàn laøm, töø boû nhöõng gì caàn töø boû. Nhöõng ngöôøi con Phaät noùi chung phaûi luoân quaùn saùt ñeå nhaän dieän vaø loaïi tröø möôøi taø phaùp neâu treân. Vaän duïng tueä giaùc ñeå gaïn ñuïc khôi trong, nhaän chaân ñöôïc chaùnh taø, nhaát laø bieát roõ chính mình laø con ñöôøng toái thaéng ñeå xaû ly tham aùi, phieàn naõo vaø thaønh töïu giaûi thoaùt.[

520 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- GOÁC REÃ CUÛA ÑAÁU TRANH Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sakka, taïi Saømagaøma daïy caùc Tyû kheo: Coù saùu goác reã ñaáu tranh naøy, naøy caùc Tyû kheo. Theá naøo laø saùu? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, phaãn noä vaø hieàm haän, giaû doái vaø naõo haïi, taät ñoá vaø xan tham, löøa ñaûo vaø man traù, aùc duïc vaø taø kieán, chaáp tröôùc sôû kieán vaø raát khoù rôøi boû. Naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo naøo phaãn noä vaø hieàm haän, giaû doái vaø naõo haïi, taät ñoá vaø xan tham, löøa ñaûo vaø man traù, aùc duïc vaø taø kieán, chaáp tröôùc sôû kieán vaø raát khoù rôøi boû, vò aáy soáng khoâng cung kính, khoâng tuøy thuaän baäc Ñaïo sö; soáng khoâng cung kính, khoâng tuøy thuaän Phaùp; soáng khoâng cung kính, khoâng tuøy thuaän Taêng; khoâng thaønh töïu ñaày ñuû caùc hoïc phaùp, vò aáy khôûi leân tranh luaän giöõa chö Taêng. Tranh luaän nhö vaäy khieán nhieàu ngöôøi khoâng haïnh phuùc, khieán nhieàu ngöôøi khoâng an laïc, khieán nhieàu ngöôøi khoâng lôïi ích. Naøy caùc Tyû kheo, neáu caùc Thaày thaáy nhöõng aùc traùnh caên aáy, caùc Thaày phaûi coá gaéng ñoaïn tröø, phaûi taùc ñoäng ñöøng cho noù coù cô hoäi laøm haïi trong töông lai. Nhö vaäy laø ñoaïn taän aùc traùnh caên aáy, nhö vaäy laø ngaên chaën aùc traùnh caên aáy trong töông lai. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Chö thieân, phaàn Goác reã cuûa ñaáu tranh, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.88)

LÔØI BAØN: AÙc traùnh caên nghóa laø goác reã cuûa ñaáu tranh, tranh chaáp vaø xung

ñoät khieán cho toån haïi. Noù laø baûn chaát cuûa chuùng sanh, noùi caùch khaùc söï tranh ñaáu laãn nhau trong moät loaøi hay giöõa caùc loaøi chuùng sanh vôùi nhau laø moät trong nhöõng baûn naêng sinh toàn. Loaøi ngöôøi coù yù thöùc, ñöôïc xem laø vaên minh cuõng ñaáu tranh vaø xung ñoät gieát choùc laãn nhau trieàn mieân töø ngaøy khai sinh laäp ñòa cho ñeán hieän nay, thaäm chí ngaøy caøng tinh vi vaø khoác lieät hôn. Ñôøi soáng cuûa ngöôøi xuaát gia, trong chöøng möïc naøo ñoù voán vöôït ra ngoaøi nhöõng toan tính theá thöôøng neân nheï nhaøng vaø ít tranh chaáp hôn. Tuy nhieân, neáu khoâng noã löïc ñeå chuyeån hoùa thaân taâm thì cuõng khoù traùnh khoûi tranh ñaáu laãn nhau. Bieåu hieän cuûa tranh chaáp trong nhöõng hoäi chuùng xuaát gia baét ñaàu töø söï khoâng cung kính vaø tuøy thuaän Phaät Phaùp Taêng, nhaát laø khôûi leân tranh luaän vôùi chö Taêng. Nhöõng söï tranh caõi thieáu thieän chí laø coäi nguoàn cho tranh ñaáu vaø chaéc chaén seõ mang ñeán söï khoù chòu, baát an vaø hoaøn toaøn toån haïi cho baûn thaân cuøng hoäi chuùng. Theo tueä giaùc Theá Toân, nhöõng ai chöa chuyeån hoùa ñöôïc nhöõng phieàn naõo nhö “phaãn noä vaø hieàm haän, giaû doái vaø naõo haïi, taät ñoá vaø xan tham, löøa ñaûo vaø man traù, aùc duïc vaø taø kieán, chaáp tröôùc sôû kieán vaø raát khoù rôøi boû” thì goác reã tranh chaáp (aùc traùnh caên) vaãn toàn taïi vaø tranh ñaáu, naõo haïi laãn nhau laø nguy cô coù theå dieãn ra baát cöù luùc naøo, ngay caû nhöõng hoäi chuùng xuaát gia vaãn khoâng laø ngoaïi leä. Vì theá, tu taäp ñeå chuyeån hoùa thaân taâm, ñoaïn tröø phieàn naõo laø phöông caùch toái thaéng nhaèm daäp taét vaø ñoaïn taän moïi tranh chaáp, xung ñoät.[

7- KHOÅ VUI DO MÌNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng ñau khoå, vôùi toån naõo, vôùi öu naõo, vôùi nhieät naõo, sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc chôø ñôïi laø aùc thuù. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo khoâng coù loøng tin, khoâng coù loøng hoå theïn, khoâng coù loøng sôï haõi, bieáng nhaùc, aùc tueä. Thaønh töïu vôùi naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, ngay trong hieän taïi soáng ñau khoå, vôùi toån naõo, vôùi öu naõo, vôùi nhieät naõo; sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc chôø ñôïi laø aùc thuù. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng an laïc, khoâng coù toån naõo, khoâng öu naõo, khoâng coù nhieät naõo; sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc chôø ñôïi laø coõi laønh. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo coù loøng tin, coù loøng hoå theïn, coù loøng sôï haõi, tinh caàn tinh taán, coù trí tueä. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng an laïc, khoâng coù toån naõo, khoâng coù öu naõo, khoâng coù nhieät naõo; sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc chôø ñôïi laø coõi laønh. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Söùc maïnh höõu hoïc, phaàn Khoå, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.307)

LÔØI BAØN: Ai soáng treân cuoäc ñôøi naøy cuõng mong sao cho mình vaø ngöôøi thaân ñöôïc vui veû, haïnh phuùc. Tuy vaäy, trang bò cho mình nhöõng chaát

lieäu ñeå loaïi tröø khoå ñau, taêng tröôûng an laïc thì khoâng phaûi ai cuõng laøm ñöôïc. Cho neân möu caàu haïnh phuùc, an laïc thì ai cuõng coù nhöng thöïc teá cuûa moãi caù nhaân laïi hoaøn toaøn khaùc bieät nhau, tuøy thuoäc vaøo noã löïc chuyeån hoùa cuûa moãi ngöôøi. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, nhöõng yeáu toá gaây neân ñau khoå cho con ngöôøi trong hieän taïi vaø caû ôû töông lai goàm: khoâng coù loøng tin, khoâng coù loøng hoå theïn, khoâng coù loøng sôï haõi, bieáng nhaùc, aùc tueä. Ngöôøi khoâng coù loøng tin thì raát deã laøm aùc. Loøng tin laø neàn taûng cho quaù trình phaán ñaáu, höôùng ñeán caùc giaù trò ñaïo ñöùc. Khoâng coù loøng hoå theïn thì ñieàu gì cuõng laøm ñöôïc. Con ngöôøi sôû dó khaùc vôùi caùc sinh vaät khaùc nhôø coù loøng hoå theïn. Bieát xaáu hoå vôùi ngöôøi vaø vôùi chính mình neân töø boû vieäc aùc. Khoâng coù loøng sôï haõi, chí ít laø sôï nhaân quaû, neân “gieo gioù thì gaët baõo” laø ñöông nhieân. Coäng theâm tính löôøi bieáng lao ñoäng, söï loïc loõi khoân ranh, chuyeân laøm vieäc baát chính ñeå thuû lôïi rieâng... Taát caû nhöõng haønh vi naøy ñaõ taïo neân ñau khoå, toån haïi vaø voâ vaøn öu phieàn trong hieän taïi vaø ôû töông lai. Ngöôøi con Phaät nhaän ra caùc nguyeân nhaân cuûa khoå ñau neân tinh caàn chuyeån hoùa thaân taâm. Soáng coù loøng tin, coù loøng hoå theïn, coù loøng sôï haõi, tinh caàn tinh taán vaø coù trí tueä thì chaéc chaén hieän ñôøi vaø ñôøi sau luoân haïnh phuùc, an laønh. Khoå hay vui khoâng phaûi do soá phaän an baøi hoaëc do thaàn linh chi phoái maø chính ngay nôi haønh nghieäp cuûa chính mình.[

8- KHOÅ VAØ DIEÄT KHOÅ Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Ta seõ giaûng söï taäp khôûi vaø söï ñoaïn dieät cuûa khoå. Haõy nghe... Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø khoå taäp khôûi? Do duyeân con maét vaø caùc saéc, nhaõn thöùc khôûi leân. Do ba caùi tuï hoäi neân xuùc khôûi. Do duyeân xuùc neân coù thoï. Do duyeân thoï neân coù aùi. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø khoå taäp khôûi. Do duyeân tai vaø caùc tieáng... Do duyeân muõi vaø caùc höông... Do duyeân löôõi vaø caùc vò... Do duyeân thaân vaø caùc xuùc... Do duyeân yù vaø caùc phaùp, yù thöùc khôûi leân. Do ba caùi tuï hoäi, neân coù xuùc. Do duyeân xuùc neân coù thoï. Do duyeân thoï neân coù aùi. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø khoå taäp khôûi. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø khoå ñoaïn dieät? Do duyeân con maét vaø caùc saéc, nhaõn thöùc khôûi leân. Do ba caùi tuï hoäi, neân coù xuùc. Do duyeân xuùc neân coù thoï. Do duyeân thoï neân coù aùi. Do ly tham, ñoaïn dieät aùi aáy moät caùch hoaøn toaøn neân thuû dieät. Do thuû dieät neân höõu dieät. Do höõu dieät neân sanh dieät. Do sanh dieät neân giaø cheát, saàu, bi, khoå, öu, naõo ñeàu ñoaïn dieät. Nhö vaäy laø söï ñoaïn dieät cuûa toaøn boä khoå uaån naøy. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø khoå ñoaïn dieät. Do duyeân loã tai vaø caùc tieáng,... Do duyeân muõi vaø caùc höông,... Do duyeân löôõi vaø caùc vò,... Do duyeân thaân vaø caùc xuùc,... Do duyeân yù vaø caùc phaùp,... ñeàu ñoaïn dieät. Nhö vaäy laø söï ñoaïn dieät cuûa toaøn boä khoå uaån naøy. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø khoå ñoaïn dieät. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 1, phaåm Gia chuû, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.131)

LÔØI BAØN: Khoå ñau cuûa chuùng sanh thì voâ cuøng taän. Nhöng neáu laéng loøng quaùn saùt vaán ñeà thì seõ deã daøng nhaän thaáy ñau khoå xuaát phaùt töø beân trong ta, chöù khoâng phaûi do beân ngoaøi taùc ñoäng vaøo. Khi maét thaáy saéc, nhaän bieát ñeïp, nhìn hoaøi khoâng chaùn, sanh taâm yeâu thích, mong muoán chieám höõu... vaø khoå phaùt sanh. Con maét hay saéc ñeïp voán khoâng ñöa ñeán khoå nhöng vì sanh taâm öa thích (aùi) neân môùi khoå. Nguyeân nhaân chuû yeáu cuûa khoå laø do tham aùi chöù khoâng phaûi do hoaøn caûnh beân ngoaøi. Xaùc ñònh nguyeân nhaân coát tuûy cuûa khoå ñau do tham aùi laø moät nhaän thöùc quan troïng. Coù nhieàu caùch tu ñeå ñoaïn tröø tham aùi nhöng caên baûn nhaát laø thieát laäp chaùnh nieäm khi caên tieáp xuùc vôùi traàn. Saùu giaùc quan cuûa chuùng ta luoân tieáp xuùc vôùi saùu traàn caûnh. Nhöng söï coù maët kòp thôøi cuûa chaùnh nieäm seõ thöùc tænh chuùng ta döøng laïi, khoâng chaïy theo, khoâng tham aùi vaø khoâng naém baét neân ta ñöôïc bình an. Tham aùi dieät thì saàu bi khoå öu naõo dieät. Ñaây laø söï thaät ñöôïc chöùng nghieäm moät caùch roõ raøng trong quaù trình tu taäp. Chaùnh nieäm caøng cao ñoä bao nhieâu thì seõ laøm chuû thaân taâm chaët cheõ baáy nhieâu. Do vaäy, ñoái dieän vôùi khoå ñau, ngöôøi con Phaät khoâng than thaân traùch phaän maø phaûi thöïc haønh chaùnh nieäm vaø noã löïc chuyeån hoùa. Khoå ñau do duyeân sanh thì cuõng do duyeân dieät. Vaán ñeà laø khoâng sôï khoå, chæ sôï khoâng thöïc haønh phaùp ñeå dieät khoå maø thoâi.[

9- KHOÅ TAÂM VAØ VOÂ TAÂM Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosala, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu vôùi saùu phaùp, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng ñau khoå, hieàm haän, coù öu naõo, coù nhieät naõo, sau khi thaân hoaïi maïng chung, chôø ñôïi laø aùc thuù. Theá naøo laø saùu? Vôùi duïc taàm, vôùi saân taàm, vôùi haïi taàm, vôùi duïc töôûng, vôùi saân töôûng, vôùi haïi töôûng. Thaønh töïu vôùi saùu phaùp naøy, caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng ñau khoå, hieàm haän, coù öu naõo, coù nhieät naõo, sau khi thaân hoaïi maïng chung, chôø ñôïi laø aùc thuù. Thaønh töïu vôùi saùu phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng an laïc, khoâng hieàm haän, khoâng öu naõo, khoâng nhieät naõo, sau khi thaân hoaïi maïng chung, chôø ñôïi laø thieän thuù. Vôùi xuaát ly taàm, vôùi voâ saân taàm, vôùi baát haïi taàm, vôùi xuaát ly töôûng, vôùi voâ saân töôûng, vôùi baát haïi töôûng. Thaønh töïu vôùi saùu phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng an laïc, khoâng hieàm haän, khoâng öu naõo, khoâng nhieät naõo, sau khi thaân hoaïi maïng chung, chôø ñôïi laø thieän thuù. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm A la haùn, phaàn Khoå, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.240)

LÔØI BAØN: Taàm vaø töôûng laø nhöõng hoaït ñoäng cuûa taâm, sanh khôûi khi saùu caên tieáp xuùc vôùi saùu traàn. Tö duy veà duïc laïc, veà ham muoán saéc, thanh, höông, vò vaø xuùc chính laø duïc taàm. Saân taàm laø tö duy veà caùc ñoái

töôïng maø mình khoâng öa, gaây böïc boäi vaø chaùn gheùt. Tö duy veà söï gaây toån haïi, taøn haïi cho mình vaø ngöôøi chính laø haïi taàm. Cuøng vôùi caùc töôûng nhö duïc töôûng, saân töôûng vaø haïi töôûng laø nhöõng taùc nhaân gaây ñau khoå, phieàn luïy cho chuùng sanh. Khi noäi taâm khoâng bình an, bò khuaáy ñoäng bôûi tham duïc, giaän döõ vaø taøn haïi thì khoå ñau xuaát hieän. Khoå taâm chính laø moät trong nhöõng noãi khoå lôùn cuûa con ngöôøi. Thaäm chí noãi khoå taâm taøn phaù söùc khoûe vaø tinh thaàn gaáp nhieàu laàn so vôùi noãi khoå veà thaân xaùc. Vì theá phaûi nhanh choùng chuyeån hoùa nhöõng taâm ñòa xaáu aùc ñeå tinh thaàn ñöôïc thanh thaûn, soáng vui an laïc. Luoân thieát laäp chaùnh nieäm vaø xaû ly duïc saân haïi, höôùng tö duy ñeán töø boû, khoâng haän thuø böïc töùc, khoâng gaây toån haïi cho mình vaø ngöôøi. Quaùn saùt söï nguy hieåm cuûa duïc, saân, haïi taàm vaø duïc, saân, haïi töôûng ñoàng thôøi an truù voâ duïc, voâ saân, voâ haïi laø caùch nuoâi döôõng taâm hoàn maùt meû vaø tònh laïc. Khi taâm ñöôïc thaûnh thôi, khoâng ñau khoå öu phieàn thì cuoäc soáng ñöôïc caûi thieän vaø töøng böôùc thaêng hoa. “Taâm tònh töùc ñoä tònh”, vì theá, chuyeån hoùa taâm laø moät trong nhöõng vaán ñeà troïng yeáu cuûa tu taäp. Muoán an bình vaø haïnh phuùc thì tröôùc heát taâm tö phaûi bình an. Taâm an tònh laø chaát lieäu quan troïng ñeå thieát laäp haïnh phuùc trong hieän taïi. Ngöôøi con Phaät phaûi töï thaân chöùng ñaït haïnh phuùc chöù khoâng caàu xin aân ñieån töø caùc ñaáng thieâng lieâng. Ñeå ñaït ñöôïc ñieàu aáy, noã löïc tu taäp cuûa töï thaân loaïi boû caùc taâm nieäm veà duïc saân haïi laø caên

baûn vaø caàn yeáu nhaát.[

528 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

10- THÖÔNG NGÖÔØI BEÄNH KHOÅ Moät thôøi Theá Toân truù ôû Vesaøli, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät ngöôøi saên soùc beänh khoâng ñuû khaû naêng ñeå saên soùc ngöôøi beänh. Theá naøo laø naêm? Khoâng coù naêng löïc pha thuoác; khoâng bieát caùi gì thích ñaùng, caùi gì khoâng thích ñaùng, ñöa caùi gì khoâng thích ñaùng, khoâng ñöa caùi gì thích ñaùng; vì muoán lôïi ích vaät chaát, saên soùc ngöôøi beänh, khoâng phaûi vì loøng töø; caûm thaáy gheâ tôûm khi phaûi doïn phaân, nöôùc tieåu, ñoà möûa ra hay ñôøm; khoâng coù naêng löïc thænh thoaûng vôùi phaùp thoaïi trình baøy, khích leä, laøm cho phaán khôûi, laøm cho hoan hyû ngöôøi beänh. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät ngöôøi saên soùc beänh coù ñuû khaû naêng ñeå saên soùc ngöôøi beänh. Theá naøo laø naêm? Coù naêng löïc pha thuoác; bieát caùi gì thích ñaùng, caùi gì khoâng thích ñaùng, ñöa caùi gì thích ñaùng, khoâng ñöa caùi gì khoâng thích ñaùng; vì loøng töø saên soùc ngöôøi beänh, khoâng vì lôïi ích vaät chaát; khoâng caûm thaáy gheâ tôûm khi phaûi doïn phaân, nöôùc tieåu, ñoà möûa ra hay ñôøm; coù naêng löïc thænh thoaûng vôùi phaùp thoaïi trình baøy, khích leä, laøm cho phaán khôûi, laøm cho hoan hyû ngöôøi beänh. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Beänh, phaàn Saên soùc beänh [2], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.542)

LÔØI BAØN: Beänh khoå laø leõ thöôøng nhieân, coù thaân aét coù beänh. Ai cuõng töøng neám traûi beänh khoå, chæ khaùc laø nhieàu hay ít, beänh naøy hay beänh

khaùc maø thoâi. Khi laâm beänh, ngöôøi beänh raát caàn ñöôïc chaêm soùc vaø ñieàu trò. Nhöõng ngöôøi coù gia ñình, khi oám ñau thöôøng ñöôïc vôï, choàng hoaëc con caùi chaêm soùc. Coøn nhöõng ngöôøi soáng ñoäc thaân hoaëc xuaát gia, khi ñau oám phaûi nhôø huynh ñeä, baïn beø hay tín ñoà giuùp ñôõ, ñoâi khi phaûi töï mình choáng choïi vôùi beänh taät hieåm ngheøo trong thieáu thoán moïi beà. Theo tueä giaùc Theá Toân, nhöõng ai phaùt taâm saên soùc beänh nhaân vì loøng thöông ñöôïc phöôùc baùo voâ löôïng. Muoán saên soùc ngöôøi beänh ñöôïc chu toaøn, caàn phaûi hoäi ñuû caùc yeáu toá caên baûn nhö bieát pha cheá thuoác, bieát kieâng cöõ, saên soùc ngöôøi beänh vôùi loøng töø, khoâng ngaïi dô baån, vaø nhaát laø bieát noùi leân nhöõng ñaïo lyù chaân thaät giuùp ngöôøi beänh hoan hyû, an taâm ñieàu döôõng vaø trò lieäu. Beänh thì khoå, thaân khoå vì ñau ñôùn, taâm khoå vì lo laéng veà tình traïng beänh taät, kinh phí ñieàu trò ñoàng thôøi buoàn tuûi theâm khi khoâng ngöôøi saên soùc, an uûi, voã veà. Sau moãi côn baïo beänh, ngöôøi ta thöôøng ruùt ra nhieàu baøi hoïc veà söùc khoûe cuõng nhö theá thaùi nhaân tình. Vì theá, chuùng ta caàn reøn luyeän caùc kyõ naêng saên soùc beänh nhaân theo lôøi daïy cuûa Theá Toân, ñeå giuùp ñôõ laãn nhau trong gia ñình, nhöõng ngöôøi thaân vaø moïi ngöôøi vöôït qua beänh khoå.[

V. HOÄI CHUÙNG

1- HOØA HÔÏP TAÊNG Ñieàu naøy ñaõ ñöôïc Theá Toân noùi ñeán, ñaõ ñöôïc baäc A la haùn noùi ñeán vaø toâi ñaõ ñöôïc nghe: Naøy caùc Tyû kheo, coù moät phaùp khôûi leân ôû ñôøi, khi khôûi leân ñem laïi haïnh phuùc cho nhieàu ngöôøi, ñem laïi lôïi ích cho nhieàu ngöôøi, khoâng ñem laïi baát haïnh, ñau khoå cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi. Theá naøo laø moät phaùp? Söï hoøa hôïp chuùng Taêng. Naøy caùc Tyû kheo, khi chö Taêng ñöôïc hoøa hôïp, khoâng coù nhöõng tranh luaän vôùi nhau, khoâng coù nhöõng maéng nhieác laãn nhau, khoâng coù nhöõng ngaên caùch vaø töø boû laãn nhau. ÔÛ taïi ñaây, nhöõng ngöôøi khoâng hoøa hôïp ñi ñeán hoøa hôïp vaø nhöõng ngöôøi hoøa hôïp laïi caøng hoøa hôïp hôn nöõa. YÙ nghóa naøy ñöôïc Theá Toân noùi ñeán vaø toâi ñaõ ñöôïc nghe. (ÑTKVN, Tieåu Boä I, kinh Phaät thuyeát nhö vaäy, chöông Moät phaùp, phaåm 2, Nxb TP.HCM, 1999, tr.308)

LÔØI BAØN: Taêng giaø laø ñoaøn theå xuaát gia töø boán ngöôøi trôû leân, soáng chung thanh tònh vaø hoøa hôïp. Ñoàng thôøi, chính söï thanh tònh vaø hoøa hôïp ñaõ taùc thaønh baûn theå cuûa Taêng giaø. Do ñoù, neáu ñaùnh maát söï hoøa hôïp vaø thanh tònh thì ñoaøn theå tu haønh aáy khoâng ñöôïc goïi laø Taêng. Bieåu hieän cuï theå söï hoøa hôïp cuûa chö Taêng trong moät truï xöù laø luïc hoøa. Bôûi luïc hoøa laø linh hoàn, laø söùc maïnh cuûa Taêng neân khi söï hoøa hôïp ñöôïc thöïc thi trieät ñeå trong moät truù xöù naøo thì chö Taêng taïi truù xöù aáy coù haïnh phuùc, an laïc. Khoâng chæ chö Taêng maø trôøi vaø

ngöôøi cuõng taêng phaàn lôïi ích vaø an vui. Ngaøy nay, söï tu taäp vaø öùng duïng tinh thaàn luïc hoøa trong Taêng chuùng hieám coù nôi naøo ñöôïc thöïc thi troïn veïn. Nhöõng bieåu hieän nhö “tranh luaän vôùi nhau, maéng nhieác laãn nhau, ngaên caùch vaø töø boû laãn nhau” ñaõ hình thaønh vaø toàn taïi ôû khoâng ít caùc hoäi chuùng xuaát gia. Coá nhieân, ñieàu ñoù ñaõ aûnh höôûng, taùc ñoäng khoâng nhoû ñeán söùc maïnh vaø chaát löôïng Taêng giaø. Söï hoøa hôïp hay tinh thaàn luïc hoøa khoâng ñôn thuaàn laø nhöõng phöông thöùc öùng xöû maø ñoù chính laø hoa traùi cuûa vieäc thaønh töïu Giôùi-Ñònh-Tueä. Chæ khi naøo nhöõng phieàn naõo tham aùi vaät chaát, danh lôïi ñöôïc chuyeån hoùa; thaân taâm an truù chaùnh nieäm vaø tueä giaùc lieân tuïc ñöôïc thaêng hoa thì söï hoøa hôïp vaø thanh tònh töï khaéc thaønh töïu. Coøn vieäc keâu goïi chö Taêng thieát laäp söï hoøa hôïp, soáng luïc hoøa nhöng chæ treân phöông dieän ngoân ngöõ maø khoâng chuù troïng ñeán thöïc haønh thì khoù gaët haùi keát quaû. Taêng giaø hoøa hôïp ñeå thöïc thi söù maïng giöõ gìn vaø tuyeân döông Chaùnh phaùp. Do ñoù, nhöõng ai coù taâm huyeát vôùi söï höng suy Phaät phaùp thì haõy quan taâm ñeán vieäc xaây döïng Taêng ñeå Taêng ñoaøn trôû neân hoøa hôïp vaø thanh tònh ñuùng nghóa cuûa Taêng giaø. Moät trong nhöõng noã löïc ñeå xaây döïng Taêng laø söï tu taäp ñeå hoaøn thieän töï thaân nôi moãi caù nhaân.[

2- CHUÙNG TAÂNG CÖÔØNG THÒNH Moät thôøi Theá Toân ôû taïi Raøjagaha, treân nuùi Gijjhakuøta, taäp hôïp caùc vò Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Ta seõ giaûng baûy phaùp baát thoái, haõy nghe vaø suy nghieäm kyõ. Ñaây laø baûy phaùp laøm cho chuùng Tyû kheo ñöôïc cöôøng thònh, khoâng suy giaûm. Baûy phaùp aáy bao goàm: - Chuùng Tyû kheo thöôøng hay tuï hoïp vaø tuï hoïp ñoâng ñaûo vôùi nhau. - Chuùng Tyû kheo tuï hoïp trong nieäm ñoaøn keát, giaûi taùn trong nieäm ñoaøn keát vaø laøm vieäc Taêng söï trong nieäm ñoaøn keát. - Chuùng Tyû kheo khoâng ban haønh nhöõng luaät leä khoâng ñöôïc ban haønh, khoâng huûy boû nhöõng luaät leä ñaõ ñöôïc ban haønh, soáng ñuùng vôùi nhöõng hoïc giôùi ñöôïc ban haønh. - Chuùng Tyû kheo toân suøng, kính troïng, ñaûnh leã, cuùng döôøng caùc baäc thöôïng toïa nieân cao laïp tröôûng vaø nghe theo lôøi daïy cuûa nhöõng vò naøy. - Chuùng Tyû kheo khoâng bò chi phoái bôûi tham aùi. - Chuùng Tyû kheo thích soáng nhöõng choã nhaøn tònh. - Chuùng Tyû kheo töï thaân an truù chaùnh nieäm, khieán caùc baïn ñoàng tu thieän chí chöa ñeán, muoán ñeán ôû vaø caùc baïn ñoàng tu thieän chí ñaõ ñeán ôû, ñöôïc soáng an laïc. Naøy caùc Tyû kheo, khi naøo baûy phaùp baát thoái naøy vaãn ñöôïc duy trì giöõa caùc vò Tyû kheo, khi naøo caùc vò Tyû kheo ñöôïc giaûng daïy baûy phaùp baát thoái naøy thì chuùng Tyû kheo seõ ñöôïc cöôøng thònh, khoâng bò suy giaûm. (ÑTKVN, Tröôøng Boä I, kinh Ñaïi Baùt Nieát Baøn, VNCPHVN, 1991, tr.547)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 535

LÔØI BAØN: Chuùng Tyû kheo ñöôïc cöôøng thònh, khoâng suy giaûm laø vaán ñeà luoân ñöôïc quan taâm, thöïc thi töø thôøi Theá Toân coøn taïi theá vaø lieân tuïc cho ñeán ngaøy nay. Trong ñoù, caùc yeáu toá ñoaøn keát, hoøa hôïp vaø thanh tònh cuûa chuùng Taêng phaûi ñöôïc ñaët leân haøng ñaàu trong moïi hoaït ñoäng Taêng söï, nhaèm giuùp Taêng ñoaøn phaùt trieån vöõng maïnh. Ñaây laø vaán ñeà coù tính chaát soáng coøn, laø vaän meänh cuûa Taêng giaø ñaõ ñöôïc kieåm chöùng qua lòch söû toàn taïi vaø phaùt trieån cuûa Phaät giaùo. Ngaøy nay, Taêng ñoaøn coù söï phaùt trieån lôùn maïnh veà Taêng soá, song Baûy phaùp baát thoái chöa ñöôïc thöïc thi trieät ñeå trong chuùng Taêng, vaø ñoù seõ laø moät moái nguy lôùn, moät hieåm hoïa cho söï toàn vong cuûa Phaät phaùp. Bôûi söï höng thònh cuûa Phaät phaùp khoâng phuï thuoäc vaøo soá löôïng maø ñöôïc quyeát ñònh bôûi chaát löôïng cuûa Taêng giaø. Neàn taûng cuûa chaát löôïng Taêng giaø laø söï hoaøn thieän töï thaân cuûa moãi Tyû kheo cuøng vôùi söï ñoaøn keát, hoøa hôïp vaø thanh tònh cuûa Taêng chuùng. Ñeå goùp phaàn laøm cho chuùng Tyû kheo ñöôïc höng thònh, khoâng bò suy giaûm, moãi thaønh vieân vaø moïi toå chöùc cuûa Taêng giaø phaûi yù thöùc saâu saéc lôøi Phaät daïy veà Baûy phaùp baát thoái. Caàn nhanh choùng ñöa Baûy phaùp naøy laøm ñeà muïc quaùn nieäm ñoàng thôøi phaûi aùp duïng trieät ñeå tinh thaàn Baûy phaùp aáy trong tu taäp, ñôøi soáng vaø sinh hoaït Taêng giaø.[

536 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- SAÙU PHAÙP HOØA KÍNH Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kosambi, taïi tinh xaù Ghosita. Luùc baáy giôø, caùc Tyû kheo ôû Kosambi soáng caïnh tranh, luaän tranh, ñaáu tranh nhau, ñaû thöông nhau baèng binh khí mieäng löôõi. Hoï khoâng töï

thoâng caûm nhau, khoâng chaáp nhaän thoâng caûm; hoï khoâng töï hoøa giaûi, khoâng chaáp nhaän hoøa giaûi. Roài Theá Toân cho goïi caùc Tyû kheo ñeán vaø daïy nhö sau: Naøy caùc Tyû kheo, coù saùu phaùp naøy caàn phaûi ghi nhôù, taïo thaønh töông aùi, taïo thaønh töông kính, ñöa ñeán hoøa ñoàng, ñöa ñeán khoâng tranh luaän, hoøa hôïp, nhaát trí. Theá naøo laø saùu? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo an truù töø thaân haønh; an truù töø khaåu haønh; an truù töø yù haønh ñoái caùc vò ñoàng phaïm haïnh caû tröôùc maët laãn sau löng. Ñoái vôùi nhöõng taøi vaät nhaän ñöôïc ñuùng phaùp phaûi san seû, duøng chung ñoái vôùi caùc vò ñoàng phaïm haïnh. Ñoái vôùi caùc giôùi luaät khoâng coù vi phaïm, thaønh töïu caùc giôùi luaät aáy vôùi caùc vò ñoàng phaïm haïnh. Ñoái vôùi caùc tri kieán thuoäc veà baäc Thaùnh, Tyû kheo soáng thaønh töïu tri kieán nhö vaäy cuøng vôùi caùc vò ñoàng phaïm haïnh caû tröôùc maët laãn sau löng. Naøy caùc Tyû kheo, saùu phaùp naøy caàn phaûi ghi nhôù, taïo thaønh töông aùi, taïo thaønh töông kính, ñöa ñeán hoøa ñoàng, ñöa ñeán khoâng tranh luaän, hoøa hôïp, nhaát trí. (ÑTKVN, Trung Boä I, kinh Kosambiya, VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.701)

LÔØI BAØN: Nguyeân nhaân chuû yeáu ñeå ñöa ñeán xung ñoät, tranh chaáp vaø ñaáu

4- BA LOAÏI HOÄI CHUÙNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kosala, daïy caùc Tyû kheo: Coù ba hoäi chuùng, naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø ba? Hoäi chuùng toái thöôïng, hoäi chuùng khoâng hoøa hôïp, hoäi chuùng hoøa hôïp. Theá naøo laø hoäi chuùng toái thöôïng? Naøy caùc Tyû kheo, hoäi chuùng naøo coù caùc Tyû kheo tröôûng laõo, khoâng coù soáng ñaày ñuû, khoâng coù bieáng nhaùc, töø boû daãn ñaàu veà ñoïa laïc, ñi ñaàu veà haïnh vieãn ly, chöùng ñaéc nhöõng gì chöa chöùng. Vaø nhöõng theá heä keá tieáp chuùng tuøy thuaän theo tri kieán cuûa chuùng. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø hoäi chuùng toái thöôïng. Vaø theá naøo laø hoäi chuùng khoâng hoøa hôïp? Naøy caùc Tyû kheo, hoäi chuùng naøo caùc Tyû kheo soáng caïnh tranh, luaän tranh, ñaáu tranh nhau. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø hoäi chuùng khoâng hoøa hôïp. Vaø theá naøo laø hoäi chuùng hoøa hôïp? Naøy caùc Tyû kheo, taïi hoäi chuùng naøo, caùc Tyû kheo soáng hoøa hôïp hoan hyû, khoâng luaän tranh, soáng hoøa hôïp nhö nöôùc vôùi söõa. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø hoäi chuùng hoøa hôïp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Haït muoái, phaàn Hoäi chuùng [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.440)

LÔØI BAØN: Moät trong nhöõng ñaëc ñieåm quan troïng cuûa ñôøi soáng xuaát gia laø luoân gaén lieàn vôùi Taêng giaø. Do vaäy, xaùc ñònh moät hoäi chuùng ñeå nöông töïa tu taäp laø vieäc caàn laøm cuûa moãi Tyû kheo. Taêng giaø nguyeân nghóa laø hoäi chuùng Tyû kheo soáng hoøa hôïp vaø thanh tònh. Tuy nhieân, khoâng phaûi hoäi chuùng Tyû kheo naøo cuõng ñaït chuaån

thanh tònh vaø hoøa hôïp. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, hoäi chuùng lyù töôûng laø hoäi chuùng coù caùc vò Tyû kheo thaønh töïu giaûi thoaùt, ñaïo cao vaø ñöùc troïng. Chính söï hieän höõu cuûa caùc tröôûng laõo traøn ñaày trí tueä vaø töø bi ñaõ laøm chuyeån hoùa ñaïi chuùng. Duø caùc ngaøi khoâng tröïc tieáp tham gia laõnh ñaïo nhöng ñaïo löïc cuûa caùc ngaøi coù naêng löïc thaâu nhieáp vaø tònh hoùa thaân taâm hoäi chuùng. Ñoàng thôøi, vôùi uy ñöùc cuûa baäc toân tuùc, ñaïi chuùng maëc nhieân kính aùi maø töï nguyeän tuaân thuû quy cuû thieàn moân. Thaät laø baát haïnh cho ngöôøi xuaát gia khi soáng trong hoäi chuùng khoâng hoøa hôïp. Moät hoäi chuùng nhieàu tranh caõi, baát hoøa seõ taïo ra voâ vaøn khoå ñau, ñaëc bieät laø nhöõng noãi ñau khoâng neân coù ñoái vôùi ngöôøi ñaõ phaùt nguyeän ly tuïc. Vôùi nhöõng hoäi chuùng "Baø la moân" nhö theá, neáu khoâng ñuû ñaïo löïc ñeå chuyeån hoùa thì neân nhanh choùng töø boû nhö töø boû "khu röøng taâm khoâng thanh tònh vaø khaát thöïc khoù khaên" (Kinh Khu röøng). Hoäi chuùng hoøa hôïp laø nhöõng hoäi chuùng soáng chung trong saùu söï hoøa kính. Duø khoù nhöng neáu ñaïi chuùng cuøng nhau tuaân thuû giôùi luaät thì seõ laøm ñöôïc. Ngöôøi xuaát gia nguyeän "caùt aùi töø thaân" neân ñöôïc soáng trong söï yeâu thöông cuûa ñaïi chuùng laø moät nieàm haïnh phuùc. Ñoù laø ñieåm töïa ñeå phaùt huy naêng löïc tu taäp. Ngaøy nay, tìm moät hoäi chuùng toái thöôïng ñeå nöông töïa thaät khoâng deã nhöng xaây döïng moät hoäi chuùng hoøa hôïp cuõng khoâng phaûi laø ñieàu khoù. Chính söï noã löïc töï kieän toaøn cuûa moãi caù nhaân seõ xaây döïng neân ñaïi chuùng hoøa hôïp vaø ñoù cuõng laø boån phaän, traùch nhieäm cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät.[

540 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- TAÂNG GIAØ THANH TÒNH Moät thôøi Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sakka. Luùc baáy giôø vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán, böôùc vaøo tònh thaát, cuùi ñaàu ñaûnh leã Theá Toân: Baïch Theá Toân, con thaáy caùc Tyû kheo soáng ôû ñaây haønh trì phaïm haïnh vieân maõn, thanh tònh ñeán troïn ñôøi. Baïch Theá Toân, ngoaøi ñaây ra con khoâng thaáy coù moät hoäi chuùng naøo khaùc phaïm haïnh vieân maõn, thanh tònh ñeán nhö vaäy. Laïi nöõa, baïch Theá Toân, con thaáy vua chuùa caõi loän vôùi vua chuùa, Baø la moân caõi loän vôùi Baø la moân, gia chuû caõi loän vôùi gia chuû, meï caõi loän vôùi con, con caõi loän vôùi meï, cha caõi loän vôùi con, con caõi loän vôùi cha, anh em caõi loän vôùi anh em, baïn beø caõi loän vôùi baïn beø v.v... Coøn ôû ñaây, baïch Theá Toân, con thaáy caùc Tyû kheo soáng vôùi nhau hoøa thuaän, thaân thieát, khoâng caõi loän vôùi nhau, hoøa hôïp nhö nöôùc vôùi söõa, nhìn nhau vôùi caëp maét aùi kính. Baïch Theá Toân, ngoaøi ñaây ra con khoâng thaáy coù moät hoäi chuùng naøo khaùc phaïm haïnh vieân maõn, thanh tònh ñeán nhö vaäy. (ÑTKVN, Trung Boä II, kinh Phaùp Trang Nghieâm [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.613)

LÔØI BAØN: Hoäi chuùng cuûa Theá Toân laø moät ñoaøn theå soáng chung thanh tònh vaø hoøa hôïp. Yeáu toá cô baûn ñeå xaây döïng neân hoøa hôïp laø nhôø öùng duïng trieät ñeå tinh thaàn luïc hoøa. Saùu phaùp hoøa kính naøy laø gieàng moái, neàn taûng cho söï toàn taïi vaø phaùt trieån cuûa coäng ñoàng Sangha. Döôùi söï dìu

daét cuûa Theá Toân, hoäi chuùng Sangha thanh tònh vaø hoøa

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 541

hôïp ñaõ taïo ra moät ñoaøn theå coù saéc thaùi rieâng khaùc bieät hoaøn toaøn vôùi caùc hoäi chuùng Baø la moân oàn aøo, taïp thoaïi. Chính vua Pasenadi, ngöôøi coù uy löïc nhaát xöù Kosala phaûi kinh ngaïc vaø thaùn phuïc tröôùc söï nhieáp hoùa cuûa Theá Toân cuõng nhö söï thanh tònh tuyeät ñoái cuûa Taêng ñoaøn. Ñieàu maø vua Pasenadi traûi nghieäm ñöôïc laø moïi ngöôøi khoù coù theå soáng hoøa hôïp vôùi nhau, cho duø ñoù laø nhöõng ngöôøi coù uy quyeàn (Saùt ñeá lôïi), nhöõng baäc tri thöùc vaø laõnh ñaïo tinh thaàn (Baø la moân) vaø ngay caû nhöõng ngöôøi ruoät thòt maø chuùng ta yeâu thöông nhaát cuõng thöôøng xaûy ra baát ñoàng, xung ñoät. Do vaäy, xaây döïng ñöôïc moät hoäi chuùng lyù töôûng nhö Sangha laø ñieàu khoù laøm. Ngaøy nay, luïc hoøa khoâng coøn ñöôïc öùng duïng trieät ñeå trong ñôøi soáng Taêng ñoaøn, vì theá raát khoù xaây döïng ñöôïc hoäi chuùng lyù töôûng, thanh tònh vaø hoøa hôïp nhö thôøi Theá Toân. Ñoù laø moät söï thaät maø chuùng ta caàn nhìn nhaän ñeå noã löïc xaây döïng, tònh hoùa Taêng ñoaøn trong boái caûnh nhöõng raïn nöùt, ñoå vôõ trong caùc hoäi chuùng Tyû kheo ngaøy caøng gia taêng. Thieát laäp tinh thaàn soáng chung an laïc trong caùc hoäi chuùng laø moät trong nhöõng phaän söï quan troïng ñeå xaây döïng Taêng ñoaøn thanh tònh vaø hoøa hôïp.[

542 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- IM LAËNG HUØNG TRAÙNG Moät thôøi, Theá Toân ôû taïi Raøjagaha, nôi vöôøn xoaøi cuûa Jìvaka. Luùc baáy giôø laø ñeâm raèm saùng traêng, Ajaøtasattu vua nöôùc Magadha muoán ñi ñeán vöôøn xoaøi Jìvaka ñeå chieâm baùi Theá Toân. Ngoài treân voi chuùa, vua Ajaøtasattu cuøng vôùi caùc cung phi vaø tuøy tuøng xuaát haønh ra khoûi Raøjagaha, döôùi aùnh saùng caùc ngoïn ñuoác, vôùi oai nghi cuûa baäc ñaïi vöông thaúng tieán ñeán vöôøn xoaøi Jìvaka. Khi ñeán khoâng xa vöôøn xoaøi, Ajaøtasattu boãng sôï haõi, kinh hoaøng, raâu toùc döïng ngöôïc, noùi vôùi Jìvaka: Naøy Jìvaka, ngöôi coù phaûn ta chaêng? Ngöôi naïp ta cho keû thuø chaêng? Taïi sao trong moät ñaïi chuùng lôùn nhö theá, 1.250 vò maø khoâng coù moät tieáng ñaèng haéng, moät tieáng ho hay tieáng oàn? Taâu Ñaïi vöông, thaàn khoâng phaûn boäi hay löôøng gaït ngaøi ñaâu. Nôi caên nhaø troøn kia, choã coù nhöõng ngoïn ñeøn, Theá Toân ñang ngoài ôû chính giöõa, tröôùc maët chuùng Tyû kheo. Ajaøtasattu ñeán gaàn, nhìn caùc Tyû kheo ñang yeân laëng an tònh nhö moät hoà nöôùc trong, caûm höùng noùi raèng: “Mong cho hoaøng töû Udaøyibadha cuõng ñöôïc söï traàm laëng cuûa caùc vò Tyû kheo naøy”. (ÑTKVN, Tröôøng Boä I, kinh Sa Moân Quaû [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.98)

LÔØI BAØN: Trong suy nghó cuûa moïi ngöôøi, nôi naøo coù söï taäp trung ñoâng ñaûo thì thöôøng oàn aøo, naùo nhieät. Vì theá, vua Ajaøtasattu (A Xaø Theá) ñaõ moät phen hoaûng vía ñeán ñoä raâu toùc döïng ngöôïc, töôûng nhö rôi vaøo

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 543

oå phuïc kích bôûi khi ñeán gaàn hoäi chuùng 1.250 ngöôøi cuûa Theá Toân maø boán beà hoaøn toaøn laëng leõ, tónh mòch. Sau naøy, vua Ajaøtasattu môùi bieát im laëng nhö Chaùnh phaùp laø moät trong nhöõng ñaëc ñieåm cuûa caùc hoäi chuùng Tyû kheo. Thôøi Theá Toân, haàu heát caùc Tyû kheo ñeàu coù ñôøi soáng noäi taâm sung maõn, giaùc tænh cao ñoä, do vaäy nhöõng hoäi chuùng Tyû kheo thôøi aáy ña phaàn thanh tònh vaø hoøa hôïp. Ngaøy nay, choán thieàn moân vaãn coøn duy trì ñöôïc ñöôïc söï im laëng cao quyù aáy. Ñaëc bieät laø nhöõng thieàn vieän, tu vieän lôùn vôùi ñoâng ñaûo ngöôøi tu quy tuï nhöng vaãn giöõ ñöôïc söï im laëng, trang nghieâm nhôø tuaân thuû nghieâm maät quy cuû thieàn moân. Coù ñieàu, trong nhöõng leã laït, hoäi hoïp... hieän nay, ña phaàn caùc Tyû kheo chöa thieát laäp ñöôïc söï noùi naêng nhö Chaùnh phaùp trong hoäi chuùng. Do ñoù söï oàn aøo, naùo nhieät kieåu hoäi chuùng Baø la moân maø Theá Toân thöôøng quôû traùch, ñieàu khoâng neân coù aáy vaãn thöôøng xaûy ra. Taát nhieân, khoâng ai chæ trích, traùch cöù hay phieàn haø gì khi ñoâng ñuùc maø oàn aøo nhöng söï an tònh, im laëng huøng traùng vaãn laø neàn taûng, laø phaåm chaát cuûa hoäi chuùng xuaát gia. Vì theá, luoân chaùnh nieäm, khoâng dao ñoäng tröôùc moïi hoaøn caûnh, thieát laäp moät hoäi chuùng trang nghieâm vaø thanh tònh nhö hoäi chuùng cuûa Theá Toân nôi vöôøn xoaøi Jìvaka naêm xöa, ñeå cho töù chuùng nöông töïa laø ñieàu nhöõng ngöôøi con Phaät tu hoïc trong boái caûnh hieän nay caàn löu taâm, thöïc hieän.[

7- HOÄI CHUÙNG TINH HOA Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù hai hoäi chuùng naøy. Theá naøo laø hai? Hoäi chuùng caën baõ vaø hoäi chuùng tinh hoa. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hoäi chuùng caën baõ? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, taïi hoäi chuùng naøo, caùc Tyû kheo ñi ñeán con ñöôøng duïc, ñi ñeán con ñöôøng saân, ñi ñeán con ñöôøng si, ñi ñeán con ñöôøng sôï haõi, naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø hoäi chuùng caën baõ. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hoäi chuùng tinh hoa? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, taïi hoäi chuùng naøo, caùc Tyû kheo khoâng ñi ñeán con ñöôøng duïc, khoâng ñi ñeán con ñöôøng saân, ñi khoâng ñeán con ñöôøng si, khoâng ñi ñeán con ñöôøng sôï haõi, naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø hoäi chuùng tinh hoa. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø hai hoäi chuùng. Toái thaéng trong hai hoäi chuùng naøy laø hoäi chuùng tinh hoa. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Hoäi chuùng [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.137)

LÔØI BAØN: Töø thôøi Theá Toân, vieäc xaây döïng hoäi chuùng xuaát gia thanh tònh, trong saïch vaø vöõng maïnh ñaõ ñöôïc Ngaøi ñaëc bieät chuù troïng. Caùc hoäi chuùng xuaát gia laø bieåu tröng cuûa Giaùo hoäi, Taêng giaø. Vì theá, neáu khoâng töøng böôùc xaây döïng ñeå kieän toaøn thì seõ ñaùnh maát aûnh höôûng tích cöïc trong quaàn chuùng vaø coù theå daãn ñeán söï thoái ñoïa cuûa caùc thaønh vieân trong hoäi chuùng ñoù. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, coù hai loaïi hoäi chuùng, caën baõ vaø tinh

hoa. Sôû dó goïi laø caën baõ vì caùc thaønh vieân cuûa hoäi chuùng naøy ñaày daãy tham saân si vaø sôï haõi. Noùi caùch khaùc, tham lam, saân haän, si meâ vaø sôï haõi laø baûn chaát cuûa hoäi chuùng caën baõ. Moät hoäi chuùng caën baõ thì voâ duïng, khoâng coù ích cho ñaïo phaùp, nhaát laø khoâng xöùng ñaùng ñeå ñaïi bieåu cho Taêng giaø laõnh ñaïo tinh thaàn, höôùng daãn tu hoïc cho Taêng tín ñoà. Traùi ngöôïc vôùi hoäi chuùng caën baõ laø hoäi chuùng tinh hoa. Bieåu hieän cuï theå cuûa hoäi chuùng naøy laø caùc thaønh vieân luoân höôùng ñeán vaø thaønh töïu khoâng tham, khoâng saân, khoâng si vaø nhaát laø khoâng sôï haõi. Khi moät hoäi chuùng vôùi caùc thaønh vieân coù ñôøi soáng trong saïch, taâm hoàn thanh tònh, luoân daán thaân phuïng söï thì khoâng coù gì phaûi sôï haõi, luoàn cuùi vaø chaúng coù theá löïc naøo coù theå laøm hoï khuaát phuïc. Vaø nhöõng hoäi chuùng nhö theá môùi xöùng ñaùng ñöôïc toân troïng, leã baùi, ñaïi bieåu cho Giaùo hoäi, Taêng giaø. Theá Toân ñaõ xaùc quyeát hoäi chuùng tinh hoa laø toái thaéng ñoàng thôøi khuyeán caùo haøng ñeä töû luoân noã löïc ñeå loaïi boû caën baõ, xaây döïng vaø thieát laäp tinh hoa trong töï thaân cuûa moãi Tyû kheo vaø ñoaøn theå Taêng giaø. Vì theá, moãi ngöôøi con Phaät cuøng chung tay, goùp söùc xaây döïng hoäi chuùng tinh hoa baèng vieäc chuyeån hoùa baûn thaân, tònh hoùa Taêng giaø, chính laø thöïc haønh lôøi Phaät daïy.[

8- TOÂN TROÏNG DIEÄU PHAÙP Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù hai hoäi chuùng naøy. Theá naøo laø hai? Hoäi chuùng toân troïng taøi vaät, khoâng toân troïng dieäu phaùp vaø hoäi chuùng toân troïng dieäu phaùp, khoâng toân troïng taøi vaät. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø toân troïng taøi vaät, khoâng toân troïng dieäu phaùp? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, taïi hoäi chuùng naøo, caùc Tyû kheo tröôùc maët caùc gia chuû aùo traéng, töï taùn thaùn (hoaëc cheâ traùch) laãn nhau nhö: “Tyû kheo naøy laø baäc Giaûi thoaùt, …, Tyû kheo naøy laø baäc coù giôùi haïnh, theo thieän phaùp. Tyû kheo naøy laø keû aùc giôùi, theo aùc phaùp”. Do vaäy, hoï ñöôïc caùc lôïi döôõng. Sau khi ñöôïc caùc lôïi döôõng, hoï höôûng thoï, bò troùi buoäc, meâ say, ñaém tröôùc, khoâng thaáy caùc söï nguy haïi, khoâng hieåu roõ söï giaûi thoaùt caùc lôïi döôõng aáy. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø hoäi chuùng toân troïng taøi vaät, khoâng toân troïng dieäu phaùp. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø hoäi chuùng toân troïng dieäu phaùp, khoâng toân troïng taøi vaät? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, taïi hoäi chuùng naøo, caùc Tyû kheo tröôùc maët caùc gia chuû aùo traéng, khoâng töï taùn thaùn (hoaëc cheâ traùch) laãn nhau nhö: “Tyû kheo naøy laø baäc Giaûi thoaùt…, Tyø kheo naøy laø baäc coù giôùi haïnh, theo thieän phaùp. Tyû kheo naøy laø keû aùc giôùi, theo aùc phaùp”. Do vaäy, hoï ñöôïc caùc lôïi döôõng. Hoï höôûng thoï caùc lôïi döôõng aáy nhöng khoâng bò troùi buoäc, meâ say, ñaém tröôùc, thaáy caùc söï nguy haïi, hieåu roõ söï giaûi thoaùt caùc lôïi döôõng aáy. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø hoäi chuùng toân troïng dieäu phaùp, khoâng toân troïng taøi vaät.

Naøy caùc Tyû kheo, hoäi chuùng toái thaéng trong hai hoäi chuùng naøy laø hoäi chuùng toân troïng dieäu phaùp, khoâng toân troïng taøi vaät. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Hoäi chuùng [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.140)

LÔØI BAØN: Theo phaùp vaø luaät cuûa Phaät, haøng aùo traéng (khoâng phaûi ngöôøi tu) khoâng coù quyeàn can döï hay chi phoái baát cöù ñieàu gì lieân heä ñeán Taêng söï. Söï tham möu, goùp yù xaây döïng cuûa haøng aùo traéng veà vieäc Taêng (neáu coù) thì cuõng chæ ñeà ñaït leân chuùng Taêng, nhöø chuùng Taêng xem xeùt vaø quyeát ñònh maø thoâi. Ñaây laø bieåu hieän cuï theå cuûa tinh thaàn "toân troïng dieäu phaùp" maø baát cöù hoäi chuùng ñeä töû Phaät naøo, muoán chính danh Taêng giaø, cuõng phaûi tuaân thuû vaø nghieâm chænh thöïc haønh. Khoâng phaûi Theá Toân quan ngaïi veà "chuyeän trong nhaø chöa roõ maø ngoaøi ngoõ ñaõ hay". Bôûi ngöôøi theá tuïc maø can thieäp hoaëc xen vaøo chuyeän Taêng nhieàu quaù, hoaëc moät vaøi chö Taêng vì caùc nguyeân do naøo ñoù maø caàn söï hoã trôï vaø taùc ñoäng cuûa ngöôøi theá tuïc ñeå ñöôïc vieäc cho mình thì chaéc chaén vieäc Taêng trong hoäi chuùng ñoù chæ thaønh töïu veà maët hình thöùc maø thoâi. Khi Theá Toân nhaäp Nieát baøn, di huaán toái haäu cuûa Ngaøi cho caùc Tyû kheo laø "Haõy laáy Phaùp vaø Luaät laøm thaày" vaø "Haõy nöông töïa hoøn ñaûo chính mình". Do ñoù, tuaân thuû tuyeät ñoái Phaùp vaø Luaät hay "toân troïng dieäu phaùp" laø nhieäm vuï troïng yeáu cuûa moãi Tyû kheo.[

9- NAÊM HAÏNG NGÖÔØI SOÁNG ÔÛ RÖØNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosala goïi caùc Tyû kheo: Coù naêm haïng ngöôøi naøy soáng ôû röøng, theá naøo laø naêm? Haïng ñaàn ñoän ngu si soáng ôû röøng; haïng aùc duïc aùc taùnh soáng ôû röøng; haïng kieâu maïn loaïn taâm soáng ôû röøng; haïng ôû röøng vì ñöôïc nghe Theá Toân vaø caùc vò ñeä töû Phaät taùn thaùn; haïng vì ít duïc, vì bieát ñuû, vì ñoaïn giaûm, vì vieãn ly, vì caàu thieän haønh neân soáng ôû röøng. Trong naêm haïng ngöôøi soáng ôû röøng naøy, naøy caùc Tyû kheo, haïng soáng ôû röøng vì ít duïc, vì bieát ñuû, vì ñoaïn giaûm, vì vieãn ly, vì caàu thieän haønh laø ñeä nhaát, laø toái thaéng, laø thöôïng thuû. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Röøng, phaàn Röøng, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.664)

LÔØI BAØN: Thöôøng thì nhöõng ngöôøi sinh soáng, laøm vieäc ôû phoá xaù, ñoâ thò, caùc trung taâm vaên hoùa, kinh teá saàm uaát laø coù phöông tieän. Ngöôïc laïi, nhöõng ai soáng nhöõng vuøng xa xoâi heûo laùnh, choán nuùi röøng thaâm sôn cuøng coác laø voâ phöông tiện, keùm phaàn. Söï caùch bieät veà ñôøi soáng cuõng nhö caùc phöông dieän khaùc giöõa thaønh thò vaø noâng thoân, ñoàng baèng vaø mieàn nuùi... phaûn aùnh roõ neùt ñieàu ñoù. Tuy vaäy, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, trong naêm haïng ngöôøi soáng ôû nuùi röøng, coù moät haïng ngöôøi ñaëc bieät cao thöôïng, xöùng ñaùng ñöôïc ngöôøi ñôøi cung kính, ñaûnh leã vaø cuùng döôøng. Ngoaøi nhöõng boä toäc soáng trong nuùi röøng, nhöõng ngöôøi chuyeân saên baén, truy tìm baùu vaät coøn coù haïng ngöôøi soáng ôû röøng vì taâm kieâu maïn. Hoï khinh gheùt vaø choái boû choán phoàn hoa, "thaø laøm

chim treân röøng hoang vaéng" hay "laøm caây thoâng ñöùng giöõa trôøi maø reo". Moät vaøi ngöôøi khi môùi phaùt taâm tu cuõng mang taâm nieäm naøy, vì kieâu maïn neân soáng ôû röøng, xa lìa oàn naùo maø taâm vaãn loaïn ñoäng. Moät haïng ngöôøi khaùc soáng ôû röøng vì bieát raèng Theá Toân thöôøng ca ngôïi ngöôøi khoå haïnh, soáng vieãn ly nhöng vôùi muïc ñích caàu danh. Tuy mang hình daùng aån só vaø töï maõn vôùi hình thöùc baàn ñaïo nhöng noäi taâm thì hoang vu caèn coãi. Khoâng maøng lôïi loäc nhöng laïi caàu danh tieáng, thöïc chaát thì cuõng luaån quaån trong voøng danh lôïi maø thoâi. Chæ coù haïng ngöôøi soáng ôû röøng vôùi muïc tieâu höôùng veà giaûi thoaùt môùi thöïc söï ñi theo con ñöôøng cuûa Phaät, Toå ñaõ ñi qua. Tìm moät nôi thanh vaéng, traùnh xa voøng xoaùy danh lôïi, noã löïc duïng coâng tu haønh môùi mong ñaït ñeán an tònh, giaûi thoaùt. Coá nhieân nuùi röøng vaéng veû, ñôøi soáng ngheøo heøn chæ coù taùc duïng trôï duyeân, coát tuûy cuûa vaán ñeà laø noã löïc chuyeån hoùa noäi taâm, haønh trì giaùo phaùp. Do vaäy, tìm moät truù xöù an tònh beân ngoaøi, duïng coâng tu taäp ñeå an laïc beân trong laø moät trong nhöõng ñieàu kieän maø ngöôøi tu phaûi thieát laäp vaø thaønh töïu trong ñôøi soáng.[

VI. TÖØ BI HYÛ XAÛ

1- LÔÏI ÍCH TU TAÄP TAÂM TÖØ Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kapilavatthu, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, töø taâm giaûi thoaùt ñöôïc thöïc haønh, ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn, ñöôïc taùc thaønh coã xe, ñöôïc taùc thaønh caên cöù ñòa, ñöôïc tieáp tuïc an truù, ñöôïc tích taäp, ñöôïc kheùo khôûi söï thôøi ñöôïc chôø ñôïi laø möôøi moät lôïi ích. Theá naøo laø möôøi moät? Nguû an laïc, thöùc an laïc, khoâng aùc moäng, ñöôïc loaøi ngöôøi aùi moä, ñöôïc phi nhaân aùi moä, chö Thieân baûo hoä; khoâng bò löûa, thuoác ñoäc, kieám xuùc chaïm; taâm ñöôïc ñònh mau choùng, saéc maët trong saùng, meänh chung khoâng hoân aùm, neáu chöa theå nhaäp thöôïng phaùp (A la haùn quaû) ñöôïc sanh leân Phaïm thieân giôùi. Naøy caùc Tyû kheo, töø taâm giaûi thoaùt ñöôïc thöïc haønh, ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn, ñöôïc taùc thaønh coã xe, ñöôïc taùc thaønh caên cöù ñòa, ñöôïc tieáp tuïc an truù, ñöôïc tích taäp, ñöôïc kheùo khôûi söï thôøi ñöôïc chôø ñôïi laø möôøi moät lôïi ích. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä IV, chöông 11, phaåm Tuøy nieäm, phaàn Töø, VNCPHVN aán haønh, 1997, tr.684)

LÔØI BAØN: Töø bi laø moät phaåm tính quan troïng trong ñaïo Phaät. Yeâu thöông, toân troïng vaø baûo veä söï soáng con ngöôøi cuøng taát caû chuùng sanh trong tinh thaàn khoâng phaân bieät chính laø töø bi. Nhaân loaïi tieán boä ngaøy nay toân vinh Ñöùc Phaät cuøng giaùo lyù cuûa Ngaøi vì caûm nhaän ñöôïc söï tuyeät dieäu, cao caû cuûa loøng töø. Töø bi ñöôïc caùc nhaø laõnh ñaïo theá giôùi xem nhö lieäu phaùp quan troïng ñeå giaûi quyeát nhöõng khuûng hoaûng theá giôùi hieän nay.

Nhöõng ngöôøi con Phaät luoân an truù trong taâm töø, laáy töø bi laøm neàn taûng cho moïi haønh ñoäng, öùng xöû trong cuoäc soáng. Nhôø ñoù maø thanh loïc vaø giaûm thieåu ñeán taän cuøng nhöõng möu saâu keá ñoäc, toan tính lôïi mình, haïi ngöôøi. Taâm töø vôùi khaû tính thöông yeâu töôùi taåm seõ daäp taét naõo phieàn vaø luoân mang ñeán bình an. Ngöôøi soáng vôùi taâm töø, ngoaøi söï thanh thaûn, an vui coøn ñöôïc nhöõng ngöôøi xung quanh quyù meán, kính troïng vaø chö thieân hoä trì. Phöông baùo cuûa söï thöïc haønh taâm töø coù theå hoùa giaûi ñöôïc caùc kieáp naïn, nhaát laø hoã trôï ñaéc löïc cho quaù trình thanh tònh vaø thaêng hoa taâm linh ñeå thaønh töïu caùc Thaùnh quaû. Taâm töø khieán cho con ngöôøi trôû neân thuaän haäu, an bình cho ñeán giaây phuùt cuoái cuøng cuûa cuoäc ñôøi vaø nhöõng kieáp lai sanh. Khoâng theå nhaân danh ngöôøi con Phaät maø laïi thieáu loøng töø. Ñeå nuoâi lôùn töø taâm, ngoaøi vieäc thöïc haønh thieàn quaùn töø bi caàn phaûi thöïc haønh aên chay, phoùng sanh, baûo veä moâi tröôøng... Yeâu thöông, tha thöù vaø bao dung laø nhöõng phaåm chaát cao quyù caàn thieát cho ñôøi soáng an laïc cuûa moãi caù nhaân ñoàng thôøi ñoù cuõng laø nhöõng chaát lieäu quan troïng goùp phaàn xaây döïng hoøa bình, haïnh phuùc cho toaøn theå nhaân loaïi.[

554 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- RAÛI TAÂM TÖØ Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Mong taát caû nhöõng ai/ Höõu tình coù maïng soáng/ Keû yeáu hay keû maïnh/ Khoâng boû soùt moät ai/ Keû daøi hay keû lôùn/ Trung, thaáp, loaøi lôùn, nhoû. Loaøi ñöôïc thaáy, khoâng thaáy/ Loaøi soáng xa, khoâng xa/ Caùc loaøi hieän ñang soáng/ Caùc loaøi seõ ñöôïc sanh/ Mong moïi loaøi chuùng sanh/ Soáng haïnh phuùc an laïc. Mong raèng khoâng coù ai/ Löôøng gaït löøa doái ai/ Khoâng coù ai khinh maïn/ Taïi baát cöù choã naøo/ Khoâng vì giaän hôøn nhau/ Khoâng vì töôûng choáng ñoái/ Laïi coù ngöôøi mong muoán/ Laøm ñau khoå cho nhau. Nhö taám loøng ngöôøi meï/ Ñoái vôùi con cuûa mình/ Troïn ñôøi lo che chôû/ Con ñoäc nhaát mình sanh/ Cuõng vaäy, ñoái taát caû/ Caùc höõu tình chuùng sanh/ Haõy tu taäp taâm yù/ Khoâng haïn löôïng roäng lôùn. Haõy tu taäp töø taâm/ Trong taát caû theá giôùi/ Haõy tu taäp taâm yù/ Khoâng haïn löôïng roäng lôùn/ Phía treân vaø phía döôùi/ Cuõng vaäy, caû beà ngang/ Khoâng haïn cheá, troùi buoäc/ Khoâng haän, khoâng thuø ñòch. Khi ñöùng, hay khi ñi/ Khi ngoài, hay khi naèm/ Laâu cho ñeán khi naøo/ Khi ñang coøn tænh thöùc/ Haõy an truù nieäm naøy/ Neáp soáng naøy nhö vaäy/ Ñöôïc ñôøi ñeà caäp ñeán/ Laø neáp soáng toái thöôïng. (ÑTKVN, Tieåu Boä I, kinh Taäp, chöông 1, phaåm Raén, phaàn Kinh Töø bi [trích], Nxb TP.HCM aán haønh, 1999, tr.506)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 555

LÔØI BAØN: Ngaøy nay khi xung ñoät, baïo ñoäng vaø nguy cô chieán tranh huûy dieät treân theá giôùi ngaøy caøng cao laøm cho nhaân loaïi yeâu chuoäng hoøa bình treân theá giôùi caøng quan taâm hôn veà giaùo lyù töø bi cuûa ñaïo Phaät. Theá Toân ñaõ töøng daïy, chæ coù töø bi môùi coù theå hoùa giaûi ñöôïc goác reã haän thuø, tranh chaáp, ñoái khaùng vaø loaïi tröø laãn nhau, ngoaøi töø bi khoâng coù con ñöôøng naøo khaùc. Ñaây laø ñieàu maø moïi ngöôøi caàn suy ngaãm ñeå cuøng goùp

söùc baûo veä hoøa bình baèng chính töø taâm cuûa baûn thaân mình. Taâm töø trong ta voán saün nhöng bò taêm toái cuûa tham voïng, haän thuø che laáp. Do vaäy, ñeå nuoâi lôùn taâm töø, moãi ngöôøi phaûi thöïc taäp taäp thieàn quaùn töø bi trong ñôøi soáng haøng ngaøy. Haõy ngoài yeân, buoâng thö toaøn theå thaân taâm, môû roäng loøng thöông höôùng ñeán taát caû moïi ngöôøi vaø moïi loaøi trong khaép caû möôøi phöông theá giôùi, nguyeän cho taát caû chuùng sanh luoân ñöôïc bình an, haïnh phuùc. Ñaây laø loøng yeâu thöông chaân thaät, roäng môû, khoâng tính toan, phaân bieät. Caøng raûi töø taâm ñeán chuùng sanh bao nhieâu thì loøng thöông yeâu trong ta lôùn daàn theâm baáy nhieâu. Cöù theá, luoân ban raûi taâm töø ñeán voâ haïn, voâ cuøng... Luùc ñaàu, khi loøng töø cuûa ta coøn yeáu ôùt thì ñoái töôïng höôùng taâm thöôøng laø phoå quaùt goàm heát thaûy chuùng sanh hoaëc laø nhöõng ngöôøi thaân yeâu, khoâng thuø oaùn. Veà sau, khi loøng töø lôùn daàn, caàn höôùng taâm ñeán nhöõng ñoái töôïng cuï theå maø hoï ñaõ töøng laøm ta khoå ñau, oaùn haän, quyeát khoâng ñoäi trôøi chung, theà moät maát moät coøn. Taâm töø nhö doøng nöôùc uøa veà caùnh ñoàng khoâ chaùy, xoùa daàn ñi nöùt neû quaù khöù ñau thöông, vaø ñaát taâm seõ xanh maøu hoa traùi. Moät ngöôøi tu taäp taâm töø, moïi ngöôøi tu taäp taâm töø thì theá giôùi seõ traøn ngaäp tình thöông vaø nhaân loaïi seõ traùnh ñöôïc khoå ñau phaùt xuaát töø nguyeân nhaân xung ñoät, tranh chaáp.[

3- TÖØ MAÃN VÔÙI PHAÄT TÖÛ Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kimbilaø, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo truù taïi choã coù loøng töø maãn ñoái vôùi caùc gia chuû. Theá naøo laø naêm? Khích leä taêng thöôïng giôùi; khieán chuùng soáng theo göông phaùp; khi ñeán thaêm ngöôøi beänh, an truù nieäm cho ngöôøi beänh nhö sau: “Caùc vò haõy an truù nieäm vaø höôùng ñeán quaû A la haùn”; khi ñaïi chuùng Tyû kheo ñi ñeán töø nhieàu ñòa phöông khaùc nhau, vò aáy noùi vôùi caùc gia chuû ñi ñeán nhö sau: “Nay ñaïi chuùng Tyû kheo ñaõ ñeán töø nhieàu ñòa phöông khaùc nhau. Caùc vò haõy laøm caùc phöôùc ñöùc. Nay laø thôøi laøm caùc phöôùc ñöùc”; hoï coù cuùng döôøng caùc moùn aên gì, hoaëc thoâ hoaëc teá, töï mình thoï duïng, khoâng laøm cho cuûa tín thí rôi rôùt. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo truù taïi choã coù loøng töø maãn ñoái vôùi caùc gia chuû. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Truù taïi choã, phaàn Coù loøng töø maãn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.736)

LÔØI BAØN: Quan heä giöõa haøng ñeä töû xuaát gia vaø ñeä töû taïi gia cuûa Theá Toân luoân gaén boù, thaân thieän vaø hoøa hôïp nhö nöôùc vôùi söõa. Chuùng xuaát gia chuyeân taâm tu hoïc ñeå thaønh töïu giaûi thoaùt, giaùc ngoä nhaèm soi saùng, höôùng ñaïo cho chuùng taïi gia. Vaø chuùng taïi gia vöøa nöông töïa tu taäp, vöøa hoä phaùp ñaéc löïc cho chö Taêng trong söï nghieäp baûo veä, hoaèng döông Chaùnh phaùp. Vì theá, haøng Phaät töû coù vai troø quan troïng, laø ñoái töôïng chính yeáu ñeå chö Taêng quan taâm chaêm soùc, tröôûng döôõng, dìu daét tu hoïc vaø theå hieän loøng bieát ôn.

Söï thöông töôûng vaø tri aân haøng Phaät töû ñöôïc chö Taêng theå hieän qua loøng töø maãn, luoân khuyeán khích hoï thöïc haønh ñaïo ñöùc, giöõ gìn vaø phaùt huy naêm nhaân caùch cao thöôïng (naêm giôùi) cuûa ngöôøi Phaät töû. Chö Taêng phaûi thaät söï maãu möïc, phaïm haïnh ñeå laøm göông cho Phaät töû noi theo. Moãi khi gia ñình Phaät töû höõu söï nhö coù ngöôøi beänh hoaïn, tai naïn hoaëc maát maùt thì chö Taêng caàn laân maãn thaêm vieáng ñeå chia seû, ñoäng vieân vaø nhaát laø trôï duyeân hoä nieäm, giuùp hoï "an truù nieäm vaø höôùng ñeán quaû A la haùn". Khi coù chö khaùch Taêng du haønh töø nôi khaùc ñeán, chö Taêng ñòa phöông luoân hoan hyû, keâu goïi caùc Phaät töû hoã trôï, cuùng döôøng maø khoâng heà moùng khôûi nieäm phaân bieät, ñaây laø truï xöù cuûa chuùng toâi, laø Phaät töû cuûa chuùng toâi v.v... Ñoái vôùi nhöõng phaåm vaät Phaät töû daâng cuùng, chö Taêng tuøy thuaän thoï duïng trong nieäm muoán ít, bieát ñuû vaø tieát kieäm, khoâng laõng phí duø ñoù laø haït gaïo, coïng rau. Nhöõng vò xuaát gia naøo thöïc hieän ñöôïc naêm ñieàu naøy trong haønh xöû vôùi ngöôøi Phaät töû, theo Theá Toân, ngöôøi aáy ñaõ thöïc söï töø maãn, yeâu thöông, toân troïng vaø bieát ôn ñeä töû, tín ñoà, nhöõng ngöôøi ñaõ uûng hoä mình. Vaø ñaây chính laø moät trong nhöõng vaán ñeà maáu choát nhaèm thaét chaët ñoaøn keát, gaén boù giöõa chö Taêng vaø Phaät töû nhaèm baûo veä vaø phaùt trieån Chaùnh phaùp ngaøy caøng vöõng maïnh.[

4- HOAN HYÛ Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Roài gia chuû Anaøthapindika vôùi khoaûng naêm traêm nam cö só ñi ñeán Theá Toân, sau khi ñeán, ñaûnh leã Theá Toân roài ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân noùi vôùi gia chuû Anaøthapindika: Naøy gia chuû, oâng ñaõ cung caáp cho chuùng Tyû kheo caùc vaät duïng caàn thieát nhö y, ñoà aên khaát thöïc, saøng toïa, döôïc phaåm trò beänh. Nhöng oâng chôù coù baèng loøng vôùi yù nghó: "Chuùng ta ñaõ cung caáp cho chuùng Tyû kheo caùc vaät duïng caàn thieát nhö y, ñoà aên khaát thöïc, saøng toïa, döôïc phaåm trò beänh". Do vaäy, naøy gia chuû, oâng caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: "Vôùi phöông tieän naøo chuùng ta thænh thoaûng ñaït ñöôïc vaø an truù hæ do vieãn ly sanh". Nhö vaäy, naøy gia chuû, oâng caàn phaûi hoïc taäp. Ñöôïc nghe noùi nhö vaäy, Toân giaû Saøriputta baïch Theá Toân: Thaät vi dieäu thay, baïch Theá Toân! Thaät hy höõu thay, baïch Theá Toân! Kheùo noùi thay laø lôøi noùi naøy cuûa Theá Toân: "Naøy gia chuû, oâng ñaõ cung caáp cho chuùng Tyû kheo caùc vaät duïng caàn thieát nhö y, ñoà aên khaát thöïc, saøng toïa, döôïc phaåm trò beänh. Nhöng oâng chôù coù baèng loøng vôùi yù nghó: Chuùng ta ñaõ cung caáp cho chuùng Tyû kheo caùc vaät duïng caàn thieát nhö y, ñoà aên khaát thöïc, saøng toïa, döôïc phaåm trò beänh. Do vaäy, oâng caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Vôùi phöông tieän naøo chuùng ta thænh thoaûng ñaït ñöôïc vaø an truù hyû do vieãn ly sanh! Nhö vaäy, naøy gia chuû, oâng caàn phaûi hoïc taäp". (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Nam cö só, phaàn Hoan hyû [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.644)

LÔØI BAØN: Hoan hyû laø vui veû, söï ñeïp loøng vôùi taâm traïng haân hoan maø an tònh, thoaûi maùi, nheï nhaøng vaø thanh thoaùt. Nieàm vui trong cuoäc soáng thì coù nhieàu nhöng khoâng phaûi nieàm vui naøo cuõng ñöôïc goïi laø hoan hyû. Nhöõng söï vui thích do thu veà nhieàu nguoàn lôïi vaät chaát hay söï haû heâ cuûa say men chieán thaéng hoaëc haøi loøng khi thaáy ñoái phöông thaát baïi v.v... ñeàu khoâng phaûi hyû. Moät nieàm vui an tònh, nheï nhaøng vaø saâu laéng khi ñaõ buoâng xaû heát caùc vöôùng maéc, chaáp thuû môùi laø hyû ñích thöïc. Cuoäc soáng voán dó laø vöôùng maéc. Chuùng ta thöôøng bò keït vaøo voâ soá chuyeän nhö bò tham saân si phieàn naõo chi phoái thì ñaõ ñaønh, nhöõng chuyeän toát ñeïp, laøm caùc ñieàu phöôùc thieän nhö coâng quaû, tu hoïc, boá thí, cuùng döôøng neáu khoâng kheùo cuõng bò keït, rôi vaøo chaáp thuû. Ñaïi thí chuû Anaøthapindika (Caáp Coâ Ñoäc) ñaõ nhieàu naêm thöïc haønh boá thí raát to lôùn, taâm tö thaät haøo phoùng vaø khoaùng ñaït nhöng Theá Toân vaãn luoân khuyeán taán “chôù coù baèng loøng” vì mình ñaõ cuùng döôøng nhieàu, coù coâng ñöùc lôùn vôùi Tam baûo maø phaûi luoân “an truù hyû do vieãn ly sanh” tröôùc moãi ñieàu toát ñaõ laøm. Laøm ñöôïc nhieàu vieäc thieän laønh nhöng khoâng heà nghó mình ñaõ laøm ñöôïc nhieàu, buoâng xaû heát khoâng chaáp thuû thì coâng ñöùc aáy môùi voâ löôïng. Nieàm vui cuûa söï thaâu vaøo tuy coù ñaáy nhöng chaät heïp, nhoû nhoi vaø khoâng beàn. Nieàm vui buoâng ra, xaû ly troïn veïn môùi thaät söï beàn vöõng vaø coù taùc duïng trò lieäu phieàn naõo, nuoâi döôõng thaân taâm an tònh, höôùng ñeán an laïc daøi laâu.[

5- XAÛ BUOÂNG Moät thôøi Theá Toân ôû Saøketa, röøng Anjana, taïi vöôøn Nai. Roài thieân töû Kakudha, sau khi ñeâm ñaõ gaàn maõn, vôùi nhan saéc thuø thaéng choùi saùng toaøn khu röøng Anjana, ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Thöa Sa moân, Ngaøi coù hoan hyû khoâng? Ta ñöôïc caùi gì, naøy Hieàn giaû, maø Ta hoan hæ? Neáu vaäy, thöa Sa moân, coù phaûi Ngaøi saàu muoän? Ta moøn moûi caùi gì, naøy Hieàn giaû, maø Ta saàu muoän? Vaäy thôøi thöa Sa moân, Ngaøi khoâng hoan hyû vaø khoâng saàu muoän? Thaät nhö vaäy, naøy Hieàn giaû. Laøm sao, naøy Tyû kheo/ Ngaøi khoâng coù saàu muoän/ Tuy vaäy, Ngaøi cuõng khoâng/ Coù ñöôïc söï hoan hyû/ Laøm sao nay Ngaøi laïi/ Ngoài coâ ñoäc moät mình/ Khoâng coù ñöôïc hoan hyû/ Cuõng khoâng bò dao ñoäng? Thaät söï, naøy Daï xoa/ Ta khoâng coù saàu muoän/ Tuy vaäy ôû nôi Ta/ Hoan hyû khoâng khôûi leân/ Daàu nay Ta coù ngoài/ Rieâng moät mình coâ ñoäc/ Ta khoâng coù hoan hyû/ Cuõng khoâng bò dao ñoäng. Laøm sao, naøy Tyû kheo/ Ngaøi khoâng coù saàu muoän/ Laøm sao ôû nôi Ngaøi/ Hoan hyû khoâng khôûi leân/ Laøm sao nay Ngaøi laïi/ Ngoài coâ ñoäc moät mình/ Khoâng coù ñöôïc hoan hyû/ Cuõng khoâng bò dao ñoäng? Hoan hyû chæ coù ñeán/ Vôùi ngöôøi taâm saàu muoän/ Saàu muoän chæ coù ñeán/ Vôùi ngöôøi taâm hoan hyû/ Do vaäy, vò Tyû kheo/ Khoâng hoan hyû, saàu muoän/ Vaäy neân, naøy Hieàn giaû/ OÂng phaûi bieát nhö vaäy.

Ñaõ laâu, con môùi thaáy/ Baø la moân tòch tònh/ Vò Tyû kheo khoâng saàu/ Cuõng khoâng coù hoan hyû/ Ñaõ an toaøn vöôït khoûi/ Choã ngöôøi ñôøi ñaém say. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 2, phaåm Caáp Coâ Ñoäc, phaàn Kakudha, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.124)

LÔØI BAØN: Haàu heát chuùng ta ñeàu soáng vôùi nhöõng hoaøi nieäm trong quaù khöù vaø caùc döï höôùng ôû töông lai maø hieám khi an truù vaøo hieän taïi. Vì khoâng thieát laäp ñöôïc chaùnh nieäm ñeå an truù neân taâm cuûa chuùng ta thöôøng lang thang, chaïy theo caûnh beân ngoaøi hoaëc chôi troø troán tìm vôùi chính mình, buoàn vui theo voïng töôûng. Taâm cuûa chuùng ta luoân dao ñoäng, laãn loän buoàn vui. Ñoâi khi taâm ta rôi vaøo traïng thaùi khoâng vui cuõng khoâng buoàn nhöng vì thieáu chaùnh nieäm neân ta caûm thaáy troáng traûi, coâ ñôn. Thaäm chí moät vaøi ngöôøi sôï haõi khi phaûi ñoái dieän vôùi chính mình lieàn tìm caùch chaïy troán nhö ñieän thoaïi taâm söï vôùi ngöôøi thaân, nghe nhaïc, xem phim hoaëc ñi nguû. Neân nhöõng ai chöa töøng traûi nghieäm thieàn ñònh, thieát laäp moät ñôøi soáng höôùng noäi, chaùnh nieäm tænh giaùc thì khoù maø hieåu ñöôïc söùc soáng noäi taïi vaø söï an tónh, thaûnh thôi cuûa haønh giaû. Thaät khoâng deã hình dung veà caùch soáng bình dò, ñôn ñoäc, thanh baàn, traàm laéng, xem ra chaúng coù gì vui caû, maø ngöôøi ta cöù soáng vaäy suoát ñôøi. Theo tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi ta buoàn vì coù vui (heát vui thì thaáy buoàn) vaø ngöôøi ta vui vì coù buoàn (heát buoàn thì thaáy vui). Chæ coù nhöõng ngöôøi thieát laäp ñöôïc söï bình an, taâm tö laéng ñoïng, khoâng bò caûnh beân ngoaøi chi phoái, taâm an truù xaû vöôït leân söï buoàn vui thöôøng tình môùi thöïc söï vöõng chaõi vaø tònh laïc.[

562 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- AN LAÏC VAØ HOAN HYÛ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosala, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu saùu phaùp, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng vôùi nhieàu laïc hyû, ñoái vôùi vò aáy nguyeân nhaân ñaõ ñöôïc hình thaønh ñeå ñoaïn tröø caùc laäu hoaëc. Theá naøo laø saùu? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo öa thích phaùp, öa thích tu taäp, öa thích ñoaïn tröø, öa thích vieãn ly, öa thích khoâng coù saân haän, öa thích khoâng coù hyù luaän. Thaønh töïu saùu phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo ngay trong hieän taïi soáng vôùi nhieàu laïc hyû, ñoái vôùi vò aáy, nguyeân nhaân ñaõ ñöôïc hình thaønh ñeå ñoaïn tröø caùc laäu hoaëc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm A la haùn, phaàn Khoå, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.243)

LÔØI BAØN: Ngöôøi ta thöôøng caûm nhaän veà nhöõng haønh giaû xuaát gia qua chaân dung nghieâm nghò, khaéc khoå, ñeø neùn vaø cam chòu. Kyø thöïc, nhöõng ngöôøi tu thöïc haønh Chaùnh phaùp moät caùch nghieâm caån vaø tinh chuyeân laïi laø ngöôøi raát thaûnh thôi, thoaûi maùi, an laïc vaø hoan hyû voâ cuøng. Quan troïng hôn, ñoái vôùi ngöôøi tu, an laïc vaø hoan hyû laø moät trong nhöõng neàn taûng quan troïng ñeå ñoaïn tröø caùc phieàn naõo laäu hoaëc, thaønh töïu giaûi thoaùt. Cho neân, töø bi hyû xaû laø nhöõng phaåm chaát caên baûn cuûa ngöôøi tu. Neùt khoå haïnh, phaûng phaát söï cam chòu, kham nhaãn cuûa caùc baäc chaân tu chæ laø uy nghi

beân ngoaøi, coøn beân trong noäi taâm thì cöïc kyø thaûnh thôi, an laïc. Coù haïnh phuùc vaø laïc hyû nhö vaäy, ngöôøi tu môùi an truï moät caùch vöõng chaõi trong ñöôøng ñaïo, vöôït leân moïi caùm doã

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 563

cuûa theá thöôøng ñeå thöïc haønh ban vui cöùu khoå, laøm lôïi ích cho heát thaûy chuùng sanh. Ñeå thieát laäp laïc hyû trong ñôøi soáng, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, ngöôøi tu phaûi thaønh töïu saùu phaùp "öa thích phaùp, öa thích tu taäp, öa thích ñoaïn tröø, öa thích vieãn ly, öa thích khoâng coù saân haän, öa thích khoâng coù hyù luaän". An truù vaøo Chaùnh phaùp, vaän duïng thöïc haønh giaùo phaùp vaøo thöïc tieãn ñôøi soáng, kheùo leùo ñoaïn tröø nhöõng nguyeân nhaân mang ñeán phieàn luïy, choïn moâi tröôøng tu taäp thanh tònh, vui veû vaø hoøa aùi vôùi moïi ngöôøi, khoâng baøn luaän chuyeän thò phi ñöôïc maát cuûa theá gian... chính laø saùu bí quyeát laøm neân söï laïc hyû. Nhöõng ngöôøi tu Phaät maø chöa thieát laäp ñöôïc laïc hyû vaø theå hieän laïc hyû trong öùng xöû, sinh hoaït haøng ngaøy thì khoù maø an truù beàn vöõng vaø tieán xa treân con ñöôøng giaûi thoaùt. Maëc duø ñöôøng tu voán nhieàu chöôùng ngaïi vaø gian khoù, ñöôïc ví nhö con thuyeàn ñi ngöôïc nöôùc nhöng neáu thöïc taâm vaø tinh taán haønh trì giaùo phaùp thì seõ ñaït ñöôïc haïnh phuùc, an vui. Quaù trình ñoaïn tröø laäu hoaëc ñeå thaønh töïu giaûi thoaùt, chöùng ñaéc Nieát baøn ñöôïc ñaët treân neàn taûng an laïc vaø hoan hyû laø ñieàu maø nhöõng ngöôøi con Phaät caàn löu taâm. Khoå haïnh khoâng laøm neân giaûi thoaùt toái haäu, ñieàu naøy Theá Toân ñaõ kinh qua. Do vaäy, tröôùc khi höôùng ñeán muïc tieâu giaûi thoaùt, chuùng ta phaûi thieát laäp ñöôïc laïc hyû trong ñôøi soáng hieän taïi.[

564 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- HAÕY SOÁNG VÔÙI TAÂM TÖØ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân daïy caùc Tyû kheo: Ai tu taäp töø taâm/ Voâ löôïng thöôøng öùc nieäm/ Caùc kieát söû yeáu daàn/ Thaáy ñöôïc sanh y dieät/ Vôùi taâm khoâng aùc ñoäc/ Töø maãn moïi chuùng sanh/ Do vaäy, vò aáy thaønh/ Baäc thuaàn nhaát chí thieän/ Vôùi taâm yù töø maãn/ Ñoái vôùi moïi chuùng sanh/ Baäc Thaùnh kheùo thöïc hieän/ Nhieàu coâng ñöùc toát laønh/ Sau khi ñaõ chinh phuïc/ Raát ñoâng ñaûo loaøi ngöôøi/ Caùc aån só vua chuùa/ Theo nghi leã teá töï/ Leã teá ngöïa teá ngöôøi/ Leã uoáng nöôùc thaéng traän/ Leã neùm caàu may ruûi/ Leã ruùt lui khoùa cöûa/ Khoâng ñöôïc phaàn möôøi saùu/ Baäc kheùo tu töø taâm/ Nhö aùnh saùng maët traêng/ Ñoái vôùi caùc vì sao/ Khoâng gieát, khoâng baûo gieát/ Khoâng thaéng, khoâng baûo thaéng/ Töø taâm moïi chuùng sanh/ Khoâng haän thuø vôùi ai. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 8, phaåm Töø, phaàn Töø [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.488)

LÔØI BAØN: Töø bi laø moät phaåm tính ñaëc thuø cuûa Phaät giaùo ñoà noùi chung, ñoàng thôøi laø yeáu toá quan troïng trong quaù trình thöïc haønh giaùo phaùp nhaèm thanh tònh vaø thaêng hoa taâm linh. Thöông yeâu taát caû moïi chuùng sanh

khoâng phaân bieät vaø voâ ñieàu kieän chính laø taâm töø. Phaåm tính thöông yeâu cuûa taâm töø thì ai cuõng coù nhöng vì nhieàu nhaân duyeân maø hieån loä hoaëc bò che laáp nhieàu ít khaùc nhau tuøy moãi ngöôøi. Vì theá, phaûi thöïc taäp thieàn quaùn raûi taâm töø haøng ngaøy ñeå nuoâi döôõng vaø phaùt trieån töø bi.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 565

Naêng löôïng yeâu thöông cuûa taâm töø raát lôùn, baûn thaân ngöôøi tu taäp cuõng nhö nhöõng ngöôøi xung quanh coù theå caûm nhaän veà noù moät caùch roõ raøng. Taâm töø nhö doøng nöôùc cam loà, töôùi taåm thaân taâm luoân maùt meû vaø an laønh. Maët khaùc, taâm töø coù theå tuoân chaûy ñeán nhöõng ngöôøi khaùc, nhöõng ngöôøi chuùng ta yeâu thöông vaø caû nhöõng ngöôøi töøng oaùn gheùt hay laøm cho chuùng ta ñau khoå. Nhôø soáng vôùi yeâu thöông neân nhöõng naõo phieàn ñöôïc daäp taét, söï caêm gheùt oaùn haän ñöôïc thay theá baèng tha thöù xaû buoâng, vaø cuoäc soáng chuùng ta trôû neân nheï nhaøng, theânh thang hôn. Cuõng töø ñaây, töø taâm trôû thaønh moät chaát lieäu keát noái nhöõng taám loøng nhaân aùi ñeå taïo ra voâ soá coâng ñöùc toát laønh baèng haïnh nguyeän laøm lôïi mình vaø lôïi ngöôøi. Yeâu thöông moïi loaøi vôùi töø taâm laø nhaân toá chính yeáu taïo ra taát caû caùc coâng ñöùc thieän laønh ôû theá gian. Khi maø ngöôøi ta ôû trong caùc coäng ñoàng bieát yeâu thöông nhau nhö ruoät thòt (töø bi), bieát nhìn nhaän söï coù maët trong nhau (trí tueä) neân khoâng laøm toån haïi thì nhöõng coäng ñoàng aáy taát yeáu seõ gaët haùi thaät nhieàu an laønh vaø haïnh phuùc. Taâm bình thì theá giôùi bình. Do vaäy, trong boái caûnh xung ñoät, baïo löïc cuøng nguy cô chieán tranh ngaøy caøng buøng phaùt maïnh meõ vaø coù tính toaøn caàu thì taâm töø caøng ñöôïc toân vinh nhaèm öùng duïng thöïc haønh nhö laø moät giaûi phaùp taát yeáu ñeå cöùu nguy cho nhaân loaïi. “Kheùo tu taäp taâm töø” töùc laø tuøy hoaøn caûnh vaø ñieàu kieän cuûa moãi ngöôøi, moãi nôi maø vaän duïng thöïc haønh thieàn quaùn töø bi, khôi nguoàn cam loä töôùi maùt theá gian. Ñaây laø lôøi daïy cuûa Theá Toân töø xa xöa nhöng laïi trôû neân caáp thieát vaø quan yeáu nhaát ñoái vôùi nhaân loaïi hieän nay.[

VII. NEÀN TAÛNG CUÛA GIAÛI THOAÙT

568 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- NEÀN TAÛNG CUÛA GIAÛI THOAÙT Moät thôøi, Theá Toân ôû taïi Raøjagaha, treân nuùi Gìjjhakuøta, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai noùi nhö sau: “Khoâng coù nhö thaät giaùc ngoä Thaùnh ñeá veà Khoå, Khoå taäp, Khoå dieät vaø Con Ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät, ta seõ chôn chaùnh ñoaïn taän khoå ñau”, söï kieän naøy khoâng xaûy ra. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai noùi nhö sau: “Khoâng xaây döïng taàng döôùi cuûa ngoâi nhaø coù noùc nhoïn, toâi seõ xaây döïng taàng treân cuûa ngoâi nhaø”, söï kieän naøy khoâng xaûy ra. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai noùi nhö sau: “Khoâng coù nhö thaät giaùc ngoä Thaùnh ñeá veà Khoå, Khoå taäp, Khoå dieät vaø Con Ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät, ta seõ chôn chaùnh ñoaïn taän khoå ñau”, söï kieän naøy khoâng xaûy ra. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai noùi nhö sau: “Sau khi xaây döïng taàng döôùi cuûa ngoâi nhaø coù noùc

nhoïn, toâi seõ xaây döïng taàng treân cuûa ngoâi nhaø", söï kieän naøy coù xaûy ra. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai noùi nhö sau: "Sau khi nhö thaät giaùc ngoä Thaùnh ñeá veà Khoå, Khoå taäp, Khoå dieät vaø Con Ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät, ta seõ chôn chaùnh ñoaïn taän khoå ñau", söï kieän naøy coù xaûy ra. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, moät coá gaéng caàn phaûi laøm ñeå roõ bieát: "Ñaây laø Khoå, ñaây laø Khoå taäp, ñaây laø Khoå dieät vaø ñaây laø Con Ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät". (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 12, phaåm Vöïc thaúm, phaàn Nhaø coù noùc nhoïn, NXB Toân Giaùo, 2002, tr.655)

LÔØI BAØN: Baát cöù thaønh coâng naøo trong cuoäc soáng taát yeáu phaûi döïa vaøo moät

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 569

neàn taûng, phaûi coù boät môùi goät neân hoà. Neàn taûng caøng vöõng chaõi, chaéc chaén bao nhieâu thì söï phaùt trieån beàn vöõng, oån ñònh caøng gia taêng baáy nhieâu. Nhìn vaøo hieän taïi ñeå bieát töông lai, hieän taïi laø neàn taûng cuûa töông lai, höôùng ñeán töông lai xaùn laïn maø thieáu quan taâm, vun ñaép hieän taïi laø haõo huyeàn. Roõ raøng vaø sinh ñoäng nhaát laø aûnh duï xaây döïng neàn taûng cuûa ngoâi nhaø. Neáu khoâng coù taàng döôùi maø hoaøi voïng xaây döïng taàng treân, söï kieän naøy chaéc chaén khoâng xaûy ra. Ngay caû khi coù taàng döôùi nhöng oám yeáu, oïp eïp, keùm chaát löôïng thì vaãn khoâng theå ñöùng vöõng, laøm giaù ñôõ cho caû toøa nhaø. Vaø ngoâi nhaø seõ suïp ñoå nhanh choùng laø chuyeän ñöông nhieân. Tu hoïc cuõng vaäy, tuy giaùo ñieån cöïc kyø ñoà soä, coù ñeán taùm vaïn boán ngaøn phaùp moân cho moïi caên cô nhöng vaãn döïa treân moät neàn taûng cô baûn laø Töù Thaùnh ñeá. Khoâng giaùc ngoä Töù Thaùnh ñeá töùc boán söï thaät veà Khoå, Khoå taäp, Khoå dieät vaø Con ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät thì chaéc chaén khoâng thaønh töïu giaûi thoaùt khoå ñau, haïnh phuùc, Nieát baøn. Tuy coù boán söï thaät nhöng chuùng voán töông töùc, coù maët trong nhau, vì theá chæ caàn giaùc ngoä moät söï thaät laø giaùc ngoä boán söï thaät vaø thaønh töïu taát caû. Ngöôøi con Phaät chæ caàn tueä tri vaø giaùc ngoä veà Khoå cuûa töï thaân, cuûa tha nhaân vaø phaùp giôùi. Khoå (dukkha), ngoaøi yù nghóa khoå ñau coøn haøm chöùa söï voâ thöôøng, bieán hoaïi vaø voâ ngaõ tính. Chæ caàn giaùc ngoä toaøn trieät veà Khoå, töï khaéc ngöôøi con Phaät vöôït thoaùt moïi khoå ñau. Töø ñaây, neàn taûng giaûi thoaùt ñaõ ñöôïc thieát laäp, ñöôïc xaây döïng kieân coá, vöõng chaéc laøm neàn moùng cho quaû vò Voâ thöôïng Boà ñeà.[

570 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- XA VAØ GAÀN Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán söï vieäc naøy, raát xa, raát xa vôùi nhau. Theá naøo laø boán? Trôøi vaø ñaát laø söï vieäc thöù nhaát raát xa, raát xa vôùi nhau. Bôø bieån beân naøy vaø bôø bieån beân kia raát xa, raát xa vôùi nhau, laø söï vieäc thöù hai. Töø choã maët trôøi moïc leân ñeán choã maët trôøi laën xuoáng laø söï vieäc thöù ba raát xa, raát xa vôùi nhau. Phaùp cuûa haïng ngöôøi baát thieän vôùi phaùp cuûa

haïng ngöôøi thieän raát xa, raát xa vôùi nhau, laø söï vieäc thöù tö. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø boán söï vieäc raát xa, raát xa vôùi nhau naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Rohitassa, phaàn Raát xa xaêm, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.647)

LÔØI BAØN: Neáu ai ñaõ töøng traûi nghieäm veà cuoäc soáng thì seõ deã daøng nhaän thaáy khoaûng caùch vaät lyù giöõa xa vaø gaàn thaät roõ raøng, xa thì ñuùng thaät laø xa maø gaàn ñích thöïc laø gaàn. Tuy nhieân, khoaûng caùch taâm lyù xa gaàn giöõa thieän vaø aùc thì khoù löôøng. Bôûi thieän vaø aùc veà tính chaát voán caùch nhau raát xa nhöng trong töï thaân cuûa moãi ngöôøi thì laãn loän "tuy xa maø gaàn, tuy gaàn maø xa". Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, phaùp cuûa haïng ngöôøi thieän vaø baát thieän raát xa nhau nhö khoaûng caùch giöõa trôøi vaø ñaát, bôø naøy vôùi bôø kia cuûa ñaïi döông, töø choã maët trôøi moïc ñeán choã maët trôøi laën. Vì ñoái vôùi haïng ngöôøi thuaàn thieän thì suy nghó, lôøi noùi vaø haønh ñoäng ñeàu thieän, noùi chung ba nghieäp thanh tònh vaø ñoái laäp hoaøn toaøn

vôùi haïng ngöôøi aùc, luoân taïo ba aùc nghieäp. Vaán ñeà laø con ngöôøi soáng ôû ñôøi thöôøng khoâng thuaàn thieän hoaëc aùc maø luoân giao thoa giöõa thieän vaø aùc. Vì theá, ñôøi soáng laø moät quaù trình ñaáu tranh lieân tuïc ñeå vöôït leân caùi aùc. Nôi ñaây, khoaûng caùch giöõa thieän vaø aùc khoâng coøn raát xa nöõa maø thaäm chí raát gaàn, chæ caàn moät saùt na maát chaùnh nieäm thì caùi aùc seõ hieän tieàn. Vì tham, saân, si vaø phieàn naõo noùi chung luoân tieàm aån trong ta, do ñoù nieäm aùc saün saøng troãi daäy baát cöù luùc naøo. Bôûi vaäy, phaûi noã löïc tu taäp, nguyeän laøm caùc ñieàu laønh, luoân giöõ taâm chaùnh nieäm ñeå töï chuû ñeå khoâng chaïy theo vaø bò chi phoái bôûi caùc ñieàu aùc. Kinh nghieäm cuûa tieàn nhaân cho thaáy "baûy möôi chöa heát queø", hay "chæ caàn moät chuùt sô suaát coù theå daãn ñeán ñoïa laïc nhieàu kieáp" (Kinh Töù Thaäp Nhò Chöông), töùc laàm loãi coù theå taïo ra baát cöù luùc naøo. Nhaän thöùc ñöôïc nhö theá, ngöôøi con Phaät trong noã löïc höôùng ñeán söï thuaàn thieän, luoân caûnh giaùc vôùi caùi aùc vì thieän aùc voán raát xa maø laïi raát gaàn trong moãi chuùng ta.[

3- TU HOÏC PHAÛI SONG HAØNH Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán loaïi chuoät naøy. Theá naøo laø boán? Ñaøo hang khoâng ôû, ôû khoâng ñaøo hang, khoâng ñaøo hang khoâng ôû, coù ñaøo hang coù ôû. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán loaïi chuoät naøy. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi ñöôïc ví duï vôùi caùc loaïi chuoät naøy coù maët, hieän höõu ôû ñôøi. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi coù ñaøo hang, khoâng ôû? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi thuoäc loøng phaùp nhö Kheá kinh... Quaûng thuyeát. Vò aáy khoâng nhö thaät quaùn tri: "Ñaây laø Khoå", "Ñaây laø Khoå taäp", "Ñaây laø Khoå dieät", "Ñaây laø Con ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät". Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi coù ôû, khoâng ñaøo hang? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi

khoâng coù hoïc thuoäc loøng phaùp, nhö Kheá kinh... Quaûng thuyeát. Vò aáy nhö thaät quaùn tri: “Ñaây laø Khoå”, “Ñaây laø Khoå taäp”... Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi khoâng ñaøo hang, khoâng ôû? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khoâng hoïc thuoäc loøng phaùp nhö Kheá kinh... Quaûng thuyeát. Vò aáy khoâng nhö thaät quaùn tri: “Ñaây laø Khoå”, “Ñaây laø Khoå taäp”... Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi coù ñaøo hang, coù ôû?

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 573

ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi hoïc thuoäc loøng phaùp nhö Kheá kinh... Quaûng thuyeát. Ngöôøi aáy nhö thaät quaùn tri: “Ñaây laø Khoå”, “Ñaây laø Khoå taäp”... (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Maây möa, phaàn Caùc loaïi chuoät [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.18)

LÔØI BAØN: Hieän nay, ngöôøi ñi chuøa ngaøy moät nhieàu, nhöõng dòp leã loäc voâ cuøng nhoän nhòp vaø ñoâng ñuùc. Ñi chuøa, leã Phaät, caàu nguyeän Tam baûo gia hoä laø ñieàu toát, song quan troïng hôn laø hoïc taäp vaø öùng duïng giaùo phaùp ñeå töï hoaøn thieän mình, môùi mong thieát laäp bình an vaø haïnh phuùc ñích thöïc. Theo tueä giaùc Theá Toân, coù boán haïng ngöôøi tu hoïc gioáng nhö boán loaïi chuoät. Haïng ngöôøi thöù nhaát “coù ñaøo hang, khoâng ôû” töùc hoïc nhöng khoâng haønh. Haïng ngöôøi naøy khaù am töôøng giaùo lyù nhöng chæ noùi suoâng, khoâng aùp duïng nhöõng ñieàu ñaõ hoïc vaøo thöïc tieãn cuoäc soáng. Haïng ngöôøi thöù hai “coù ôû, khoâng ñaøo hang” tuy khoâng bieát nhieàu vaø raønh reõ giaùo phaùp nhöng coù thöïc haønh nhöõng gì ñaõ hoïc. Haïng ngöôøi thöù ba “khoâng ñaøo hang, khoâng ôû” töùc khoâng hoïc giaùo phaùp vaø cuõng chaúng thöïc haønh. Vaø haïng ngöôøi thöù tö “coù ñaøo hang, coù ôû”, töùc tu hoïc song haønh. Trong söï tu hoïc, tìm hieåu vaø thöïc haønh giaùo phaùp laø hai yeáu toá cöïc kyø quan troïng. Vì theá, moät khi ñaõ coù ñöùc tin vaøo Tam baûo thì ngoaøi vaán ñeà caàu nguyeän vaø leã baùi ra, ngöôøi con Phaät caàn chuù troïng ñeán hoïc taäp vaø haønh trì lôøi Phaät daïy. Gioáng nhö hai caùnh cuûa loaøi chim giuùp noù bay löôïn thoaûi maùi treân baàu trôøi; cuõng vaäy, song haønh hoïc taäp vaø haønh trì giaùo phaùp seõ giuùp ngöôøi hoïc Phaät vöôït thoaùt khoå ñau, thaêng hoa trong cuoäc soáng.[

574 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

4- HÌNH THÖÙC BEÂN NGOAØI Moät thôøi Theá Toân truù ôû giöõa daân chuùng Koli, daïy caùc Tyû kheo: Coù boán haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù maët, hieän höõu ôû ñôøi. Theá naøo laø boán? Haïng ngöôøi ño löôøng saéc vaø thoûa maõn vôùi saéc; haïng ngöôøi ño löôøng tieáng vaø thoûa maõn vôùi tieáng; haïng ngöôøi ño löôøng vôùi thoâ vaø thoûa maõn vôùi thoâ; haïng ngöôøi ño löôøng vôùi phaùp vaø thoûa maõn vôùi phaùp. Boán haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù maët, hieän höõu ôû ñôøi. Nhöõng ai ño löôøng saéc/ Nhöõng ai ñi ñeán tieáng/ Bò tham duïc daãn daét/ Chuùng khoâng bieát ngöôøi aáy. Khoâng bieát ñöôïc noäi taâm/ Khoâng thaáy ñöôïc ngoaïi caûnh/ Keû ngu bò bao quanh/ Bò tieáng noùi chi phoái. Khoâng bieát ñöôïc noäi taâm/ Quaùn thaáy ñöôïc ngoaïi caûnh/ Thaáy ñöôïc quaû ôû ngoaøi/ Bò

tieáng noùi chi phoái. Roõ bieát ñöôïc noäi taâm/ Quaùn thaáy ñöôïc ôû ngoaøi/ Thaáy roõ khoâng chöôùng ngaïi/ Khoâng bò tieáng chi phoái. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Nghieäp coâng ñöùc, phaàn Hình thöùc beân ngoaøi, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.686)

LÔØI BAØN: Ngöôøi ta thöôøng noùi "quen sôï daï, laï sôï aùo quaàn" ñeå neâu leân taàm quan troïng cuûa hình thöùc trong giao teá haøng ngaøy. Phuïc söùc ñeïp, lòch söï vaø giao tieáp nhaõ nhaën, kheùo leùo raát deã taïo ñöôïc aán töôïng ban ñaàu vôùi ñoái taùc. Nhöng khi ñi saâu vaøo tieán trình giao haûo thì söï trung thöïc, taám loøng nhaân haäu, nhaân caùch cao thöôïng môùi thöïc söï laø nhaân toá quyeát ñònh. Do ñoù, neáu chæ lo toâ veõ hình thöùc beân

ngoaøi cho thaät loäng laãy nhaèm che ñaäy söï xaûo traù, loïc löøa vaø toan tính beân trong thì coù thaønh töïu chaêng cuõng chæ ôû giai ñoaïn ñaàu. Trong caùc yeáu toá haáp daãn con ngöôøi thì hình saéc vaø aâm thanh ñoùng vai troø quan troïng. Vì theá ai cuõng töï söûa sang, chænh ñoán cho mình ñeïp hôn, aên noùi khoân kheùo hôn. Ngaønh coâng ngheäp giaûi trí ñaõ aên neân laøm ra nhôø khai thaùc trieät ñeå hai khía caïnh nghe vaø nhìn naøy. Khi chöa nhaän ra baûn chaát thöïc cuûa thaân taâm vaø ngoaïi caûnh laø voâ thöôøng-khoå-voâ ngaõ thì ñôøi soáng cuûa phaàn ñoâng chuùng ta laø moät cuoäc ñua giaønh quaùn quaân sôû höõu aâm thanh vaø saéc töôùng. Vaø chính vieäc chaïy theo aâm thanh, saéc töôùng cuûa mình vaø ngöôøi laø nguyeân nhaân cuûa khoå. Tuy vaäy, coù haïng ngöôøi tieán boä hôn bieát ñöôïc ngoaïi caûnh laø hö giaû nhöng do chöa thaáu suoát ñöôïc noäi taâm voán hö voïng vôùi coäi nguoàn phieàn naõo laø tham saân si thuùc ñaåy neân cuoái cuøng vaãn bò ngoaïi caûnh chi phoái. Chæ coù nhöõng baäc ñaõ lieãu tri veà thaân taâm vaø ngoaïi giôùi, töùc caên-traàn-thöùc ñeàu roãng khoâng, voâ ngaõ môùi thöïc söï töï chuû vaø töï taïi. Vaø ñoù chính laø "haïng ngöôøi ño löôøng vôùi phaùp vaø thoûa maõn vôùi phaùp" maø moãi ngöôøi con Phaät luoân höôùng ñeán vaø thaønh töïu.[

5- KHOÂNG THOÁI ÑOÏA Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sakka, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù saùu phaùp khoâng thoái ñoïa naøy, Ta seõ thuyeát, haõy laéng nghe. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø saùu phaùp khoâng thoái ñoïa? Khoâng öa coâng vieäc, khoâng öa noùi chuyeän, khoâng öa nguû nghæ, khoâng öa hoäi chuùng, thieän ngoân, thieän baïn höõu. Naøy caùc Tyû kheo, coù saùu phaùp khoâng thoái ñoïa naøy. Naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai trong thôøi quaù khöù khoâng bò thoái ñoïa trong caùc thieän phaùp, taát caû ñeàu nhôø saùu phaùp naøy. Naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai trong thôøi vò lai seõ khoâng bò thoái ñoïa trong caùc thieän phaùp, taát caû ñeàu nhôø saùu phaùp naøy. Naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ai trong thôøi hieän taïi khoâng bò thoái ñoïa trong caùc thieän phaùp, taát caû ñeàu nhôø saùu phaùp naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Treân taát caû, phaàn Khoâng thoái ñoïa, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.56)

LÔØI BAØN: Vieäc tu taäp, höôùng thieän nhö bôi thuyeàn ngöôïc nöôùc, neáu khoâng gaéng söùc choáng cheøo seõ bò cuoán xuoâi. Vì theá, bieát bao ngöôøi moät thôøi haêm hôû tu haønh, töôûng chöøng nhö saép thaønh chaùnh quaû, roài chaúng bao laâu sau thì loái cuõ ta veà, an phaän theo theá thöôøng. Thoái thaát, thuït luøi treân ñöôøng ñaïo veà caû hai phöông dieän noäi taâm beân trong vaø hình thöùc beân ngoaøi voán coù nhieàu nguyeân nhaân, tuøy thuoäc nghieäp duyeân cuûa moãi ngöôøi. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, ñeå giöõ vöõng chí nguyeän xuaát traàn, tröôùc phaûi bieát buoâng boû nhöõng buoäc raøng veà coâng vieäc. Coù moät ñieàu gaàn nhö nghòch lyù

raèng, nhöõng töôûng xuaát gia laø voâ söï, thanh baàn vaø thong dong nhöng roài thöïc teá thì coâng vieäc laïi nhieàu hôn. Vieäc caøng nhieàu thì thôøi gian tu taäp caøng ít laïi vaø phieàn naõo coù cô hoäi theâm leân. Cho neân, caøng oâm ñoàm thì caøng khoå maø haàu nhö chuùng ta laïi thích oâm ñoàm. Keá ñeán, moät haønh giaû phaûi trau doài thaân taâm, tích cöïc höôùng noäi baèng caùch thöïc taäp caùc phöông phaùp thieàn ñònh. Khoâng öa noùi chuyeän, vì hí luaän seõ khieán taâm phan duyeân, höôùng ngoaïi. Haïn cheá nguû nghæ ñeå thaàn trí tænh taùo, taâm khoâng bò meâ môø. Quan troïng hôn laø traùnh xa nhöõng hoäi chuùng oàn aøo ñeå giöõ taâm ñònh tónh. Ñôøi soáng tònh cö hay ñoäc cö seõ laø thaéng duyeân cho nhöõng ai chuyeân taâm thieàn ñònh. Ñaëc bieät laø ñöôïc thaân caän caùc baäc thieän höõu tri thöùc ñeå luoân ñöôïc saùch taán, trôï duyeân vaø naâng ñôõ moãi khi laïc böôùc, yeáu loøng. Neáu nhöõng ai hoäi ñuû caùc duyeân laønh naøy trong quaù khöù, hieän taïi vaø mai sau thì chaéc chaén raèng nhöõng ngöôøi aáy seõ thaúng tieán treân ñaïo loä giaûi thoaùt. Thöïc ra, nhöõng duyeân laønh naøy voán saün trong ñôøi soáng haøng ngaøy. Coù ñieàu, chuùng ta coù khai thaùc vaø taän duïng chuùng ñeå nuoâi döôõng vaø giöõ vöõng chí nguyeän xuaát traàn cuûa mình hay khoâng maø thoâi.[

6- HÖÔÙNG ÑEÁN AÙNH SAÙNG Moät thôøi Theá Toân truù taïi Saøvatthi. Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán ñaûnh leã Theá Toân. Theá Toân noùi vôùi vua Pasenadi ñang ngoài xuoáng moät beân: Thöa Ñaïi vöông, coù boán haïng ngöôøi naøy coù maët, hieän dieän ôû ñôøi. Theá naøo laø boán? Haïng ngöôøi soáng trong boùng toái vaø höôùng ñeán boùng toái. Haïng ngöôøi soáng trong boùng toái vaø höôùng ñeán aùnh saùng. Haïng ngöôøi soáng trong aùnh saùng vaø höôùng ñeán boùng toái. Haïng ngöôøi soáng trong aùnh saùng vaø höôùng ñeán aùnh saùng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 3, phaàn Ngöôøi [trích], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.209)

LÔØI BAØN: Moãi ngöôøi ñöôïc sinh ra ôû treân ñôøi vôùi moät thaân phaän, hoaøn caûnh khaùc nhau. Hoï khoâng coù quyeàn choïn löïa cho mình nôi ñeå sinh ra vì ñoù laø nghieäp dó. Tuy nhieân, con ngöôøi hoaøn toaøn coù theå phaán ñaáu caûi taïo nghieäp löïc, chuyeån hoùa thaân taâm vaø hoaøn caûnh theo höôùng tích cöïc, toát

ñeïp hôn. Cuoäc soáng laø moät quaù trình ñaáu tranh giöõa caùi thieän vaø caùi aùc. Vaø taát nhieân khoâng phaûi ai cuõng ñaït ñeán thaønh coâng trong vieäc töï hoaøn thieän mình. Do ñoù, moãi ngöôøi caàn noã löïc höôùng thieän beàn bæ vaø lieân tuïc. Theo tueä giaùc Theá Toân, coù haïng ngöôøi thieáu phöôùc "soáng trong boùng toái vaø höôùng ñeán boùng toái" sinh ra trong ñoùi khoå, thaát hoïc, thieáu vaéng tình thöông vaø töø ñoù khoâng tìm ra loái ñi saùng suûa cho cuoäc ñôøi mình. Neáu khoâng phaûi laø toäi phaïm thì hoï cuõng khoâng ñoan chaùnh, khoâng coù nieàm tin vaø chaúng taïo ra ñöôïc chuùt phöôùc

laønh naøo trong ñôøi. Haïng ngöôøi naøy thaät ñaùng thöông vaø raát caàn söï trôï duyeân, ñuøm boïc cuûa xaõ hoäi. Haïng ngöôøi thöù hai "soáng trong boùng toái vaø höôùng ñeán aùnh saùng" cuõng xuaát thaân töø ñoùi khoå, baát haïnh nhöng nhôø coøn chuùt phöôùc duyeân neân gaëp ñöôïc thieän tri thöùc vaø bieát phaán ñaáu vöôn leân töø ñoùi ngheøo ñeå ñi ñeán thaønh coâng. Chuyeän nhöõng coâ Taám vaø naøng Loï Lem thôøi hieän ñaïi cuøng nhöõng taám göông vöôït khoù cuûa hoï thaät ñaùng cho chuùng ta suy gaãm ñeå hoïc taäp, noi theo. Theá nhöng laïi coù haïng ngöôøi "soáng trong aùnh saùng vaø höôùng ñeán boùng toái". Tuy xuaát thaân trong moâi tröôøng toát, gia ñình danh giaù nhöng vì löôøi bieáng vaø yû laïi cuøng vôùi thoùi quen höôûng thuï, moät boä phaän khoâng nhoû thanh thieáu nieân rôi vaøo sa ñoïa, nghieän ngaäp vaø trôû thaønh toäi phaïm. Hoï khoâng laøm ñöôïc gì giuùp cho baûn thaân vaø gia ñình maø coøn trôû thaønh gaùnh naëng cho xaõ hoäi. Haïng ngöôøi sau cuøng "soáng trong aùnh saùng vaø höôùng ñeán aùnh saùng" voán ñaày ñuû phöôùc duyeân. Hoï nhôø nhöõng thuaän duyeân ngay töø nhoû ñeå phaán ñaáu hoïc taäp, tu döôõng ñaïo ñöùc vaø trôû thaønh ngöôøi taøi ñöùc veïn toaøn. Moät xaõ hoäi, ñaát nöôùc maø tích tuï ñöôïc nhaân taøi töø hai haïng ngöôøi höôùng ñeán aùnh saùng nhö lôøi Phaät daïy thì chaéc chaén ñaát nöôùc aáy ñang thöïc söï phaùt trieån, ñi leân trong söï thònh vöôïng beàn vöõng, daøi laâu.[

7- ÑÖÔÏC TIEÁNG THÔM Moät thôøi Theá Toân truù ôû AØlavì, trong röøng Simsapaø, daïy caùc Tyû kheo: Coù ba phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc ngöôøi hieàn trí tuyeân boá, ñöôïc baäc chaân nhaân tuyeân boá. Theá naøo laø ba? Boá thí, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc ngöôøi hieàn trí tuyeân boá, ñöôïc baäc chaân nhaân tuyeân boá. Xuaát gia, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc ngöôøi hieàn trí tuyeân boá, ñöôïc baäc chaân nhaân tuyeân boá. Haàu haï cha meï, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc ngöôøi hieàn trí tuyeân boá, ñöôïc baäc chaân nhaân tuyeân boá. Ba phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc ngöôøi hieàn trí tuyeân boá, ñöôïc baäc chaân nhaân tuyeân boá. Bieát boá thí, thieän só/ Baát haïi, cheá ngöï caên/ Töï ñieàu, haàu cha meï/ Caùc vò soáng phaïm haïnh/ Boån phaän keû thieän khen/ Ngöôøi hieàn thöïc hieän chuùng/ Baäc Thaùnh thaáy roõ vaäy/ Ñaït ñöôïc ñôøi an laïc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Nhoû, phaàn Boån phaän, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.270)

LÔØI BAØN: Tieáng thôm, danh toát laø ñieàu ai cuõng mong muoán. Ngöôøi ta noã löïc phaán ñaáu hoïc taäp, lao ñoäng vaø tu döôõng suoát caû moät ñôøi cuõng coát mong sao cho “coâng thaønh danh toaïi”. Tieáng thôm laø thaønh quaû cuûa nhöõng vieäc laøm cao thöôïng, thieän laønh, vì lôïi ích cho tha nhaân vaø cuoäc ñôøi. Bieát ñoàng caûm vaø seû chia, môû roäng voøng tay vôùi moïi ngöôøi, nhaát laø nhöõng ngöôøi baát haïnh laø ñieàu cao quyù nhaát. Nhöõng ngöôøi baát haïnh xung quanh ta raát nhieàu, hoï caàn söï trôï duyeân giuùp ñôõ. Ngöôøi

ta khoå khoâng phaûi chæ vì ñoùi ngheøo maø coù theå vì taêm toái, beá taéc, khoâng tìm ñöôïc loái ra cho cuoäc soáng hoaëc khoå ñau vì sôï haõi. Tuøy moãi tröôøng hôïp maø chia seû nhö ñoùi ngheøo ta uûng hoä vaät chaát (taøi thí), beá taéc veà yù nghóa cuoäc ñôøi ta chæ hoï con ñöôøng tu hoïc (phaùp thí), sôï haõi vaø lo laéng cho töông lai ta voã an hoï baèng söï coù maët trong vöõng chaõi, thaûnh thôi cuûa mình (voâ uùy thí). Laøm ñöôïc ñieàu naøy, aét haún ñöôïc ngöôøi ñôøi ca tuïng, tieáng laønh ñoàn xa. Xuaát gia khoâng daønh rieâng cho ngöôøi tu, xuaát gia laø ra khoûi nhaø phieàn naõo töùc töï thanh loïc vaø tònh hoùa taâm hoàn ñeå thöïc söï laøm chuû ñôøi mình. Ñaây laø loái soáng thanh cao, trong saïch, hoaøn toaøn an tònh, laø haïnh phuùc ñích thöïc. Ngöôøi naøo thöïc söï soáng vôùi taâm thanh tònh, trong saùng, khoâng tham lam, khoâng chaáp thuû thì môùi coù khaû naêng soáng haïnh phuùc vaø coáng hieán thaät nhieàu cho nhaân quaàn, xaõ hoäi. Töï kieän toaøn nhaân caùch, hoaøn thieän mình trôû thaønh ngöôøi toát, coù ích cho baûn thaân, gia ñình vaø xaõ hoäi thì taát nhieân ta seõ ñöôïc ca ngôïi, toân vinh. Hieáu thaûo vôùi toå tieân oâng baø cha meï, bieát tri aân ñeàn ñaùp moïi aân ñöùc trong cuoäc ñôøi laø nhöõng phaåm haïnh khoâng theå thieáu cuûa moät con ngöôøi. Keû vong aân boäi nghóa, baát hieáu ngoã nghòch bò ngöôøi ñôøi pheâ phaùn bao nhieâu thì ngöôøi hieáu thaûo, bieát nhôù ôn vaø ñeàn ôn ñöôïc khen ngôïi baáy nhieâu. AÁy vaäy maø khoâng phaûi ai cuõng nhôù vaø laøm troøn caâu hieáu nghóa, nhaát laø khi ñoái maët vôùi baû danh lôïi tình tieàn, ñeå roài khi thaân baïi danh lieät môùi ngaäm nguøi chieâm nghieäm caâu “mua danh ba vaïn, baùn danh ba ñoàng”. Ñeå xaây döïng ñôøi soáng an vui, moãi ngöôøi caàn thöïc haønh boá thí, xuaát ly vaø hieáu thaûo. Laøm ñöôïc ba ñieàu naøy, ngöôøi ñôøi toân vinh, caùc baäc hieàn thaùnh ca ngôïi vaø thieát thöïc nhaát laø töï thaân chuùng ta ñöôïc an laønh, haïnh phuùc.[

8- NOÄI CHÖÙNG BEÂN TRONG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Roài Toân giaû Lakuntaka Bhaddiya ñi ñeá n Theá Toâ n . Thaá y Toâ n giaû Lakuntaka Bhaddiya töø xa ñi ñeán, Theá Toân lieàn goïi caùc Tyû kheo: Caùc oâng coù thaáy khoâng, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo kia ñang ñi ñeán, xaáu xí, khoù nhìn, coøm löng, bò caùc Tyû kheo khinh mieät? Thöa coù, baïch Theá Toân. Tyû kheo aáy, naøy caùc Tyû kheo, coù ñaïi thaàn thoâng, coù ñaïi uy löïc. Thaät khoâng deã gì ñaït ñöôïc chöùng ñaéc maø tröôùc kia vò Tyû kheo aáy chöa chöùng ñaéc. Vaø caû ñeán muïc ñích maø con moät löông gia xuaát gia, töø boû gia ñình, soáng khoâng gia ñình. Töùc vò aáy coøn töï

mình, ngay trong hieän taïi, chöùng tri, chöùng ngoä, chöùng ñaït vaø an truù voâ thöôïng cöùu caùnh Phaïm haïnh maø vì muïc ñích naøy, con caùc löông gia xuaát gia, töø boû gia ñình, soáng khoâng gia ñình. Theá Toân thuyeát nhö vaäy, baäc Thieän Theä noùi xong laïi noùi theâm: Thieân nga, coø, chim, coâng/ Voi vaø nai coù chaám/ Taát caû sôï sö töû/Daàu thaân khoâng ñoàng ñeàu/ Cuõng vaäy, giöõa loaøi ngöôøi/ Neáu keû coù trí tueä/ ÔÛ ñaáy vò aáy lôùn/ Khoâng nhö thaân keû ngu. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 10, phaàn Bhaddi, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.487)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng hieän nay coù khoâng ít ngöôøi quaù quan taâm, chuù troïng ñeán hình thöùc beân ngoaøi. Hoï raát chaêm lo chænh trang, caûi

thieän “maët tieàn” nhö nhaø cöûa, xe coä, y phuïc, trang söùc..., keå caû tìm kieám moät chöùc vò cho coù hö danh vôùi ñôøi vaø coá che giaáu ñi haäu phöông xô xaùc tieâu ñieàu, thaäm chí nôï naàn choàng chaát. Veà phöông dieän tinh thaàn, nhöõng giaù trò soáng thaâm thuùy vaø saâu saéc nhö caùi nghóa, caùi tình, thuûy chung son saét daàn daø trôû neân thöøa thaõi, ít ngöôøi löu taâm; nhöõng phaåm chaát cuûa ñôøi soáng nhö söï an tònh vaø thuaàn hoùa taâm hoàn thanh cao, höôùng thöôïng khoâng maáy ngöôøi thaønh töïu. Vì theá, con ngöôøi hieän ñaïi coù veû vaên minh vaø thaønh ñaït hôn veà hình thöùc beân ngoaøi nhöng taâm hoàn laïi troáng roãng, caèn coãi vaø ngheøo naøn caùc chaát lieäu haïnh phuùc. Theá nhöng, töø xa xöa cho ñeán baây giôø vaø maõi veà sau, con ngöôøi vaãn deã daøng choaùng ngôïp vôùi hình thöùc beân ngoaøi. “Troâng maët baét hình dong” laø moät taäp quaùn nhaän thöùc khoâng phaûi deã daøng thay ñoåi. Neân söï caïn côït khi ñaùnh giaù, nhaän ñònh veà ngöôøi khaùc ñeå veà sau aân haän, hoái tieác veà söï hôøi hôït cuûa mình vaãn thöôøng xaûy ra. Ñoái vôùi quan ñieåm cuûa Theá Toân, hình thöùc beân ngoaøi raát caàn nhöng caàn hôn vaãn laø nhöõng phaåm chaát beân trong, nhaát laø söï an tónh noäi taïi vaø böøng saùng tueä giaùc giaûi thoaùt. Moät vò xuaát gia tuy coù dung maïo khoâng maáy trang nghieâm nhöng taâm hoàn trong saùng, chöùng ñaït giaûi thoaùt troïn veïn vaãn quyù hoùa hôn ngöôøi chöa chöùng raát nhieàu. Ngöôøi vó ñaïi nhaát chính laø ngöôøi thaønh töïu giaùc ngoä, thaân taâm thanh tònh, töï taïi tröôùc nhöõng troùi buoäc, ñoaïn tröø heát si aùm meâ laàm chöù khoâng phaûi laø ngöôøi thaønh ñaït beân ngoaøi. Do vaäy, phaûi caån troïng trong vieäc nhaän ñònh hay phaùn xeùt veà moät ngöôøi, nhaát laø ngöôøi tu, khi chæ môùi bieát qua hình thöùc.[

9- CAÁP THIEÁT PHAÛI LAØM NGAY Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosala, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba vieäc caáp thieát naøy, ngöôøi noâng phu gia chuû caàn phaûi laøm. Theá naøo laø ba? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi noâng phu gia chuû mau leï kheùo caøy böøa thöûa ruoäng, sau khi kheùo caøy böøa lieàn mau leï gieo haït gioáng, sau khi gieo haït gioáng lieàn mau leï cho nöôùc voâ, cho nöôùc ra. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø ba vieäc caáp thieát maø ngöôøi noâng phu gia chuû caàn phaûi laøm. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coù ba coâng vieäc caáp

thieát naøy Tyû kheo caàn phaûi laøm. Theá naøo laø ba? Chaáp haønh taêng thöôïng giôùi hoïc, chaáp haønh taêng thöôïng ñònh hoïc, chaáp haønh taêng thöôïng tueä hoïc. Ba coâng vieäc caáp thieát naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät Tyû kheo caàn phaûi laøm. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Saéc beùn seõ laø öôùc muoán cuûa ta ñeå chaáp haønh taêng thöôïng giôùi hoïc. Saéc beùn seõ laø öôùc muoán cuûa ta ñeå chaáp haønh taêng thöôïng ñònh hoïc. Saéc beùn seõ laø öôùc muoán cuûa ta ñeå chaáp haønh taêng thöôïng tueä hoïc. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc thaày caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Haït muoái, phaàn Caáp thieát [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.435)

LÔØI BAØN: Ngöôøi ta soáng ôû ñôøi coù voâ soá coâng vieäc ñeå laøm. Ñieàu quan troïng laø bieát vieäc laøm naøo quan troïng, caáp thieát vaø caàn laøm ngay. Nhöõng ngöôøi thaønh coâng trong cuoäc soáng chính laø ngöôøi bieát roõ

vaø laøm kòp thôøi nhöõng ñieàu neân laøm, bieát traùnh nhöõng ñieàu caàn traùnh vaø bieát döøng laïi nhöõng ñieàu caàn phaûi döøng laïi. Ngöôøi noâng daân troàng luùa caàn xaùc ñònh ba nhieäm vuï caøy ruoäng, gieo haït vaø daãn nöôùc laø quan troïng vaø caáp thieát nhaát. Neáu caùc coâng vieäc treân khoâng ñöôïc thöïc hieän nhanh choùng, kòp thôøi vuï thì chaéc chaén khoù coù ñöôïc vuï muøa boäi thu. Cuõng vaäy, ñoái vôùi ngöôøi tu Phaät thì taêng tröôûng giôùi ñònh tueä laø ba nhieäm vuï caáp thieát nhaát vì chuùng laø coát tuûy cuûa söï nghieäp tu hoïc. Do vaäy, duø coâng taùc Phaät söï raát ña daïng, “Phuïng söï chuùng sinh laø cuùng döôøng chö Phaät” nhöng ngöôøi tu khoâng theå khoâng thaønh töïu nhieäm vuï troïng yeáu nhaát cuûa ñôøi mình laø taêng thöôïng giôùi ñònh tueä. Baáy kyø ai, nhaân danh tu Phaät ôû baát cöù truyeàn thoáng hay toâng phaùi naøo cuõng ñeàu phaûi laáy vieäc phaùt trieån vaø thaønh töïu giôùi ñònh tueä laøm neàn taûng. Neáu laõng queân hoaëc chöa thaønh töïu giôùi ñònh tueä thì söï nghieäp tu hoïc cuûa chuùng ta chaúng khaùc naøo “ngöôøi leân röøng kieám loõi caây nhöng chæ mang veà caønh laù” maø thoâi.[

10- KHOÂNG COÙ CHE GIAÁU Moät thôøi Theá Toân truù ôû Baøranasi, taïi vöôøn Nai, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba phaùp naøy ñöôïc che giaáu khi thöïc haønh, khoâng coù hieån loä. Theá naøo laø ba? Sôû haønh cuûa nöõ nhaân, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc che giaáu khi thöïc haønh, khoâng coù hieån loä. Chuù thuaät cuûa caùc Baø la moân, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc che giaáu khi thöïc haønh, khoâng coù hieån loä. Taø kieán, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc che giaáu khi thöïc haønh, khoâng coù hieån loä. Naøy caùc Tyû kheo, ba phaùp naøy choùi saùng, ñöôïc hieån loä, khoâng coù che giaáu. Vaønh troøn cuûa maët traêng, naøy caùc Tyû kheo, choùi saùng, ñöôïc hieån loä, khoâng coù che giaáu. Vaønh troøn cuûa maët trôøi, naøy caùc Tyû kheo, choùi saùng, ñöôïc hieån loä, khoâng coù che giaáu. Phaùp vaø Luaät ñöôïc Theá Toân tuyeân thuyeát, naøy caùc Tyû kheo, choùi saùng, ñöôïc hieån loä, khoâng coù che giaáu. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Kusinaøra, phaàn Che giaáu,

VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.516)

LÔØI BAØN: Choùi saùng, ñöôïc hieån loä, khoâng coù che giaáu laø nhöõng ñaëc tính quan troïng cuûa toaøn boä giaùo ñieån Phaät giaùo. Nhöõng gì Theá Toân ñaõ tuyeân thuyeát ñeàu khoâng ngoaøi muïc ñích "laøm lôïi ích chuùng sanh, vì an laïc vaø haïnh phuùc cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi" vaø Ngaøi khaúng ñònh taát caû Phaùp vaø Luaät ñeàu saùng rôõ nhö maët traêng, maët trôøi; laø phaùp coâng truyeàn chöù khoâng phaûi laø phaùp bí truyeàn. Nhö theá, toaøn theå nhaân loaïi vaø heát thaûy chuùng sanh ñeàu coù theå

hoïc taäp, nghieân cöùu ñeå hieåu vaø öùng duïng thöïc haønh theo Chaùnh phaùp cuûa Nhö Lai. Khoâng nhö quan nieäm cuûa ñaïo Baø la moân, kinh Veda vaø cHuù thuaät laø thuoäc veà thaåm quyeàn nghieân cöùu vaø haønh trì cuûa giai caáp Taêng löõ Baø la moân coøn nhöõng ngöôøi khaùc thì khoâng theå. Vì thöïc ra, giaùo phaùp chæ laø baûn ñoà chæ ñöôøng, laø phöông thuoác hay nhöng neáu sôû höõu baûn ñoà maø khoâng ñi tôùi hoaëc coù thaàn döôïc maø khoâng duøng thì cuõng chaúng lôïi ích gì nhieàu. Vaø quan troïng hôn, toaøn boä giaùo phaùp cuûa Phaät ñeàu coù theå ñem ra phaân tích, luaän giaûng cho moïi ngöôøi ñeå laõnh hoäi yeáu nghóa nhaèm öùng duïng thöïc haønh vaø hoaøn toaøn vaéng maët söï maëc khaûi cho moät nhoùm ñoái töôïng rieâng bieät naøo, duø cho ñoù laø caùc ñeä töû xuaát gia. Ñaây laø cô sôû cho söï phaán ñaáu hoïc taäp nghieân taàm vaø lieãu trieät giaùo nghóa cuûa boán chuùng ñeä töû Phaät. Khoâng chæ haøng xuaát gia, thôøi Theá Toân, nhöõng cö só uyeân thaâm giaùo phaùp vaø coù bieät taøi thuyeát phaùp nhö Citta Macchikasandika, cö só Duy Ma, veà sau coù Thieàn sö Baøng Uaån, Tueä Trung vaø gaàn ñaây laø cö só Taâm Minh Leâ Ñình Thaùm... ñeàu laø nhöõng baäc thoâng tueä, laøu thoâng giaùo ñieån. Trong khi coù khaù nhieàu giaùo thuyeát cho nhöõng gì khoâng theå giaûi thích ñöôïc laø söï "maàu nhieäm" cuûa caùc ñaáng thieâng lieâng thì ñaïo Phaät khuyeân daïy moïi ngöôøi neân ñeán ñeå thaáy chöù khoâng phaûi ñeå tin, vì taát caû noäi dung giaùo phaùp ñeàu choùi saùng, ñöôïc hieån loä vaø khoâng coù che giaáu.[

VIII. NHÖÕNG ÑIEÀU KHOÙ ÔÛ ÑÔØI

1- KHOÂNG DEÃ TAÙI SANH LAØM NGÖÔØI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Sau chuyeán du haønh, roài Theá Toân laáy moät ít ñaát treân ñaàu moùng tay vaø noùi vôùi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng nghó theá naøo? Caùi gì laø nhieàu hôn, chuùt ñaát naøy Ta laáy treân ñaàu moùng tay hay quaû ñaát lôùn naøy? Baïch Theá Toân, nhieàu hôn laø quaû ñaát lôùn naøy vaø ít hôn laø chuùt ñaát maø Theá Toân laáy treân ñaàu moùng tay. Khoâng theå ñi ñeán öôùc tính, khoâng theå ñi ñeán so saùnh quaû ñaát lôùn vôùi chuùt ñaát maø Theá Toân ñaõ laáy treân ñaàu moùng tay. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, raát ít laø chuùng sanh ñöôïc taùi sanh laøm ngöôøi. Coøn raát nhieàu laø chuùng sanh phaûi taùi sanh ra ngoaøi loaøi ngöôøi. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp nhö sau:

“Chuùng toâi seõ soáng khoâng phoùng daät”. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 9, phaàn Ñaàu ngoùn tay, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.460)

LÔØI BAØN: Chuùng sanh trong ba coõi, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân thì voâ löôïng voâ bieân, haèng haø sa soá. Con ngöôøi hieän höõu treân coõi ñôøi cuõng raát nhieàu nhöng so vôùi chuùng sanh trong ba coõi thì chaúng ñaùng laø bao, gioáng nhö chuùt ñaát treân ñaàu moùng tay saùnh vôùi ñaát treân ñòa caàu. Sôû dó coù söï cheânh leäch nhö treân laø do ñieàu kieän ñeå moät chuùng sanh taùi sanh vaøo loaøi ngöôøi raát khoù. Khoù ñeán möùc nhö coù con ruøa muø soáng trong ñaïi döông, ba traêm naêm môùi ngoi leân maët nöôùc

moät laàn maø chui ñaàu vaøo loã thuûng cuûa moät khuùc caây leânh ñeânh treân bieån. Do nghieäp löïc naëng neà cuûa chuùng sanh neân ña phaàn bò sanh vaøo ba ñöôøng aùc: ñòa nguïc, ngaï quyû vaø suùc sanh, may maén laém môùi ñöôïc sanh laøm ngöôøi. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, trong caùc loaøi chuùng sanh thì loaøi ngöôøi laø toái thaéng, öu vieät nhaát vì hoäi ñuû caùc ñieàu kieän tu taäp ñeå höôùng ñeán giaûi thoaùt vaø giaùc ngoä. Bôûi leõ, neáu sanh vaøo caùc coõi trôøi, do phöôùc baùo cuûa hoï quaù ñaày ñuû, thoï duïng duïc laïc quaù sung maõn vaø vi dieäu neân khoâng coù cô hoäi quaùn chieáu ñeå thaáu roõ baûn chaát cuûa söï khoå maø thuù höôùng giaûi thoaùt. Ngöôïc laïi, neáu sanh vaøo trong ba ñöôøng aùc thì söï khoå ñau quaù lôùn, lieân tuïc khoâng giaùn ñoaïn ñoàng thôøi thieáu nhaän thöùc, luoân soáng trong muï mò, toái taêm neân cuõng khoâng theå naøo tu taäp ñöôïc. Chæ coù loaøi ngöôøi, vôùi phöôùc baùo trung dung, ñaày ñuû caùc phöông dieän khoå vui cuûa cuoäc soáng neân deã kinh nghieäm vaø thöïc chöùng chaân lyù. Ngay caû Theá Toân, kieáp sau cuøng thaønh Phaät cuõng sanh vaøo coõi ngöôøi. Vì theá, ñöôïc sanh laøm ngöôøi laø moät phöôùc baùo lôùn. Tuy nhieân, khoâng phaûi ai cuõng nhaän chaân ñöôïc giaù trò cuûa kieáp ngöôøi ñeå taän duïng cô hoäi quyù baùu naøy maø noã löïc tu hoïc, höôùng thieän. Ñôøi ngöôøi tuy daøi nhöng töïu trung khoâng ñeán ba vaïn saùu ngaøn ngaøy. Ngoaøi thôøi giôø daønh cho vieäc möu sinh, ñaùng tieác phaàn lôùn thôøi gian coøn laïi cuûa con ngöôøi chæ quanh quaån vôùi toan tính, buoàn vui, hôn thua vaø ñöôïc maát... Nhaän thöùc roõ vaán ñeà ñöôïc sanh laøm ngöôøi laø khoù, ñöôïc gaëp Phaät phaùp laïi caøng khoù hôn neân ngöôøi Phaät töû vaâng lôøi Phaät daïy phaûi bieát traân quyù söï soáng ñoàng thôøi taän duïng trieät ñeå quyõ thôøi gian ít oûi cuûa ñôøi ngöôøi ñeå tu hoïc, nhaèm höôùng ñeán giaûi thoaùt vaø giaùc ngoä.[

2- KHOÙ TÌM ÑÖÔÏC ÔÛ ÑÔØI Moät thôøi, Theá Toân ñang du haønh giöõa daân chuùng Kosala, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, söï xuaát hieän cuûa ba haïng ngöôøi naøy, khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Naøy caùc Tyû kheo, söï xuaát hieän cuûa Nhö Lai, baäc A la haùn, Chaùnh ñaúng giaùc, khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Ngöôøi coù theå thuyeát Phaùp vaø Luaät do Nhö Lai tuyeân thuyeát, khoù tìm

ñöôïc ôû ñôøi. Ngöôøi bieát ôn vaø ñeàn ôn, khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Söï xuaát hieän cuûa ba haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ñoïa xöù, phaàn Khoù tìm ñöôïc, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.483)

LÔØI BAØN: Kinh Phaät thöôøng nhaéc ñeán nhöõng söï kieän hieám coù (hi höõu), chöa töøng coù (vò taèng höõu). Ba haïng ngöôøi ñöôïc ñeà caäp trong phaùp thoaïi naøy chæ laø hi höõu, töùc hieám coù vaø khoù gaëp ôû ñôøi. Tuy khoù tìm vaø khoù gaëp nhöng söï ñôøi voán höõu duyeân thieân lyù naêng töông ngoä. Trong ba haïng ngöôøi khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi, theo lôøi daïy cuûa Theá Toân, gaëp ñöôïc Phaät, baäc A la haùn Chaùnh ñaúng giaùc quaû laø raát khoù. Bôûi söï xuaát hieän cuûa baäc Nhö Lai ñöôïc ví nhö loaøi hoa thieâng Öu ñaøm 3.000 naêm môùi nôû moät laàn. Ngöôøi ñaày ñuû phöôùc baùo môùi sinh ra ñôøi gaëp Phaät vaø ñöôïc khai ngoä. Vì theá, trong thôøi maït phaùp, khi Phaät ñaõ nhaäp dieät laâu xa thì chæ caàn gaëp ñöôïc minh sö höôùng daãn tu trì giôùi ñònh tueä ñaõ laø coù phuùc duyeân vaø haïnh ngoä laém roài. Haïng ngöôøi coù theå tuyeân thuyeát giaùo phaùp cuûa Nhö Lai cuõng khoù

tìm ôû ñôøi. Do voâ minh nghieäp löïc che laáp, neân khoâng phaûi ai cuõng coù theå noùi vaø caûm nhaän ñuùng ñaén veà caùc söï thaät cuûa chaân lyù nhö duyeân khôûi, voâ thöôøng, voâ ngaõ. Trong khi tieáng noùi cuûa tham voïng, cuoàng tín vaø si meâ laïi coù söùc cuoán huùt maïnh meõ, chinh phuïc ñöôïc nhieàu ngöôøi, thaäm chí ñoâi khi hoï coøn xem caùch haønh xöû ñaày nhaân baûn vaø tueä giaùc nhö töø bi hyû xaû laø yeám theá, tieâu cöïc... Haïng ngöôøi bieát ôn vaø ñeàn ôn ñuùng nghóa tuy coù nhöng khoâng nhieàu, vì theá Nhö Lai noùi khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi. Laõng queân (coá yù hoaëc voâ tình) laø thoùi quen cuûa nhieàu ngöôøi. Chính söï laõng queân naøy maø khi thaønh coâng roài ngöôøi ta deã trôû thaønh voâ ôn, baïc nghóa. Bôûi baát cöù thaønh coâng naøo cuõng nhôø söï goùp söùc, thaäm chí phaûi hy sinh thaân maïng cuûa ngöôøi thaân, baø con, baïn beø, ñoàng ñoäi. Bieát raèng khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi nhöng bình taâm nhìn laïi cuoäc soáng thì ba haïng ngöôøi naøy vaãn thaáp thoaùng quanh ta. Ñoù laø neàn taûng cuûa hy voïng veà moät töông lai töôi saùng, khi con ngöôøi bieát höôùng thieän, tri aân vaø höôùng ñeán xaây döïng ñaát nöôùc thanh bình, an laïc, phoàn vinh vaø thònh vöôïng.[

3- KHOÂNG THEÅ ÖÔÙC LÖÔÏNG Moä t thôø i Theá Toâ n truù ôû Saø v atthi, taï i vöôø n oâ n g Anaøthapindika. Luùc baáy giôø, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba haïng ngöôøi naøy coù maët, xuaát hieän ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Deã öôùc löôïng, khoù öôùc löôïng vaø khoâng theå öôùc löôïng. Theá naøo laø haïng ngöôøi deã öôùc löôïng? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi thaùo ñoäng, kieâu caêng, laém moàm laém mieäng, thaát nieäm, khoâng tænh giaùc, taâm taùn loaïn, caùc caên buoâng thaû. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø ngöôøi deã öôùc

löôïng. Theá naøo laø haïng ngöôøi khoù öôùc löôïng? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khoâng thaùo ñoäng, khoâng kieâu caêng, khoâng laém moàm laém mieäng, truù nieäm, tænh giaùc, nhaát taâm, caùc caên ñöôïc baûo veä. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø ngöôøi khoù öôùc löôïng. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi khoâng theå öôùc löôïng? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, baäc A la haùn caùc laäu hoaëc ñaõ ñöôïc ñoaïn taän. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø haïng ngöôøi khoâng theå öôùc löôïng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ñoïa xöù, phaàn Khoâng theå öôùc löôïng, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.483)

LÔØI BAØN: Taát caû moïi bieåu hieän qua haønh vi, ngoân ngöõ trong ñôøi soáng cuûa con ngöôøi ñeàu ñöôïc ñieàu ñoäng, saép xeáp vaø chi phoái töø trong taâm yù. Ñöùc Phaät töøng chæ roõ “YÙ daãn ñaàu caùc phaùp” (Phaùp Cuù) hay “Taát caû do taâm taïo” (Hoa Nghieâm) ñeå noùi leân hoaït duïng voâ cuøng taän cuûa taâm yù.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 595

Khi moät ngöôøi chöa thieát laäp ñöôïc chaùnh nieäm thì taâm yù hoï luoân rong ruoåi theo traàn, voïng ñoäng khoâng ngöøng khi ñoái duyeân xuùc caûnh. Vôùi moät ñôøi soáng höôùng ngoaïi hoaøn toaøn, nhöõng ngöôøi naøy raát deã daøng bò ngoaïi caûnh cuoán huùt, chi phoái, vui buoàn vôùi nhöõng ñieàu maét thaáy, tai nghe. Cuõng vì thieáu höôùng noäi neân ñôøi soáng cuûa hoï daàn daàn trôû neân hôøi hôït, ñaùnh maát söï vöõng chaõi, saâu laéng vaø nhaát laø ñaùnh maát cô hoäi quaùn saùt saâu saéc vaøo beân trong nhöõng bieåu hieän bình thöôøng cuûa cuoäc soáng ñeå hieåu nhau hôn. Do vaäy, Theá Toân goïi nhöõng ngöôøi naøy laø deã öôùc löôïng, deã ño löôøng vì taâm hoï theo caûnh maø phôi baøy heát ra ngoaøi qua tham voïng, taät ñoá, si meâ vaø taát caû phieàn naõo noùi chung. Ñoái vôùi ngöôøi bieát truù nieäm, luoân chaùnh nieäm tænh giaùc vaø hoä trì caùc caên thì hoï khoâng dao ñoäng theo hoaøn caûnh beân ngoaøi. Maëc duø tieáp xuùc ñaày ñuû vôùi moïi bieán ñoäng cuûa ngoaïi caûnh nhöng taâm hoï vaãn bình an, baát ñoäng. Haïng ngöôøi naøy luoân soáng trong ung dung, tónh laëng maø saùng suoát tinh töôøng moïi söï. Khoâng bieåu hieän caûm xuùc thaùi quaù, an nhieân vôùi moïi bieán ñoäng neân khoù maø bieát ñöôïc taâm yù cuûa haïng ngöôøi naøy. Haïng ngöôøi thöù ba, baäc A la haùn ñaõ dieät taän moïi laäu hoaëc an truï taâm sieâu theá cuûa caùc baäc Thaùnh neân khoâng theå laáy suy xeùt phaøm tình ñeå ño löôøng, ñaùnh giaù hay “hieåu” ñöôïc caùc ngaøi. Khoâng chæ loaøi ngöôøi maø taát caû caùc loaøi khaùc nhö chö thieân, quyû thaàn cuõng khoâng tìm ra daáu veát cuûa nhöõng baäc ñaõ an truï taâm nôi voâ sôû truï, theå nhaäp taùnh Khoâng, tueä giaùc voâ ngaõ. Do vaäy, Theá Toân môùi goïi caùc baäc Thaùnh laø khoâng theå öôùc löôïng.[

596 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

4- RAÁT KHOÙ THÖÏC HIEÄN Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù hai söï tinh caàn naøy raát khoù thöïc hieän ôû ñôøi. Theá naøo laø hai? Söï tinh caàn cuûa caùc gia chuû ôû nhaø vôùi muïc ñích boá thí caùc vaät duïng nhö y phuïc, ñoà aên, saøng toïa

vaø caùc döôïc phaåm trò beänh. Vaø söï tinh caàn cuûa caùc ngöôøi xuaát gia töø boû gia ñình soáng khoâng gia ñình, vôùi muïc ñích töø boû taát caû caùc sanh y. Hai söï tinh caàn naøy, naøy caùc Tyû kheo, raát khoù thöïc hieän ôû ñôøi. Trong hai söï tinh caàn naøy, naøy caùc Tyû kheo, toái thaéng laø tinh caàn vôùi muïc ñích töø boû taát caû sanh y. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc thaày caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: "Ta seõ coá gaéng tinh caàn ñeå töø boû taát caû caùc sanh y". Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc thaày caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Hình phaït, phaàn Hai loaïi toäi [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.96)

LÔØI BAØN: ÔÛ ñôøi, taát nhieân coù raát nhieàu vieäc khoù laøm hoaëc khoâng theå laøm. Ñieàu ñaùng noùi ôû ñaây laø coù nhöõng vieäc trong taàm tay, khoâng khoù maáy ñeå thöïc haønh nhöng vì taäp khí tham aùi saâu daøy che laáp neân thaønh ra khoâng laøm ñöôïc. Ñoù laø môû roäng voøng tay, seû chia trong tinh thaàn laù laønh ñuøm laù raùch hay quan troïng hôn laø thanh tònh cuùng döôøng. Cho ñi laø ñieàu khoù, vì naém giöõ laø taäp khí coá höõu cuûa con ngöôøi. Môùi sinh ra treû sô sinh ñaõ naém chaët hai baøn tay. Ñeán khi lôùn leân, hai baøn tay aáy môùi buoâng ra töø töø, tuy vaäy coù ngöôøi vaãn naém chaët

taát caû nhöõng gì mình coù cho ñeán taän cuoái ñôøi. Cho ñaõ khoù nhö theá nhöng sieâng naêng, caàn maãn thöïc haønh vieäc ñem cho quaû laø "raát khoù thöïc hieän ôû ñôøi". Thöôøng thì ngöôøi ta vaãn cho nhau nhieàu thöù vôùi nhöõng muïc ñích khaùc nhau (vì xoùt thöông, vì danh, vì lôïi...). Ña phaàn hoï chæ cho bôùt khi dö thöøa vaø coù söï keâu goïi hoaëc laø chæ cho moät ñoâi laàn, hieám khi cho nhieàu laàn. Chæ coù nhöõng ngöôøi nhaän thöùc roõ raøng veà voâ thöôøng ñoàng thôøi an vui vaø haïnh phuùc traøn ngaäp khi ñem cho môùi sieâng naêng vaø beàn bæ trong vieäc boá thí, töùc laøm ñöôïc vieäc khoù laøm. Ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia, vieäc khoù laøm nhaát laø tinh caàn töø boû taát caû caùc sanh y. Nghóa laø vieäc xaây döïng chuøa to Phaät lôùn, laäp neân ñaïo traøng ñoâng ñaûo, laøm nhieàu ñieàu phöôùc thieän... ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia ñaõ khoù nhöng khoù hôn vaø caàn kíp hôn laø thöôøng xuyeân noã löïc, tinh caàn tu taäp ñeå ñoaïn tröø phieàn naõo, thaønh töïu giaûi thoaùt, Nieát baøn. Thieát nghó, ñaây cuõng laø moät tieâu chí quan troïng cho ngöôøi xuaát gia xaùc laäp toân chæ, muïc ñích tu hoïc cuûa mình theo lôøi Phaät daïy.[

5- KHOÂNG THEÅ NGHÓ ÑEÁN Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kosambi, goïi caùc Tyû kheo: Coù boán ñieàu naøy khoâng theå nghó ñeán ñöôïc, naøy caùc Tyû kheo, neáu nghó ñeán, thôøi ngöôøi suy nghó coù theå ñi ñeán cuoàng loaïn vaø thoáng khoå. Theá naøo laø boán? Phaät giôùi cuûa caùc Ñöùc Phaät, naøy caùc Tyû kheo, khoâng theå nghó ñeán ñöôïc, neáu nghó ñeán, thôøi ngöôøi suy nghó coù theå ñi ñeán cuoàng loaïn vaø thoáng khoå. Thieàn giôùi cuûa ngöôøi ngoài thieàn, naøy caùc Tyû kheo, khoâng theå nghó ñöôïc, neáu nghó ñeán, thôøi ngöôøi suy nghó coù theå ñi ñeán cuoàng loaïn vaø thoáng khoå. Quaû dò thuïc cuûa nghieäp, naøy caùc Tyû kheo,

khoâng theå nghó ñeán ñöôïc, neáu nghó ñeán, thôøi ngöôøi suy nghó coù theå ñi ñeán cuoàng loaïn vaø thoáng khoå. Taâm tö theá giôùi, naøy caùc Tyû kheo, khoâng theå nghó ñeán ñöôïc, neáu nghó ñeán thôøi ngöôøi suy nghó coù theå ñi ñeán cuoàng loaïn vaø thoáng khoå. Coù boán ñieàu naøy khoâng theå nghó ñeán ñöôïc, naøy caùc Tyû kheo, neáu nghó ñeán, thôøi ngöôøi suy nghó coù theå ñi ñeán cuoàng loaïn vaø thoáng khoå. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông IV, phaåm Khoâng hyù luaän, phaàn Khoâng theå nghó ñeán ñöôïc, VNCPHVN aán haønh 1996, tr.706)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi duøng nhöõng giaùc quan vaø voâ soá coâng cuï hoã trôï khaùc ñeå nhaän thöùc, khaùm phaù theá giôùi khaùch quan cuõng nhö ngay chính thaân taâm cuûa mình. Duø nhaân loaïi ngaøy nay ñaõ hieåu bieát töôøng taän

raát nhieàu laõnh vöïc nhöng khoâng phaûi hoï bieát taát caû. Coøn voâ soá coâng trình nghieân cöùu ñang boû ngoû, hy voïng seõ hoaøn taát trong töông lai. Quan troïng hôn, coù boán ñieàu maø moät ngöôøi bình thöôøng (vôùi nghieäp löïc cuûa loaøi ngöôøi) vónh vieãn khoâng bao giôø nhaän thöùc ñöôïc. Tröôùc heát laø caûnh giôùi cuûa chö Phaät. Caûnh giôùi Chaân nhö thöïc töôùng cuûa chö Phaät vöôït ra ngoaøi taâm thöùc ngaõ chaáp höõu haïn cuûa phaøm phu neân moïi coá gaéng cuûa chuùng ta ñeå nhaän thöùc veà Chaân nhö ñeàu khoâng theå. Nhö moät ngöôøi ngoài trong caùi thuøng roài tìm caùch nhaác caùi thuøng leân, vónh vieãn khoâng theå ñöôïc. Caûnh giôùi thieàn ñònh cuûa caùc thieàn giaû cuõng khoâng theå nghó ñeán ñöôïc. Töø Sô thieàn cho ñeán Töù thieàn hoaëc cao hôn nöõa laø caûnh giôùi cuûa thieàn Voâ saéc giôùi hoaøn toaøn khaùc bieät vôùi taâm thöùc cuûa con ngöôøi (Duïc giôùi) neân chuùng ta khoâng theå nhaän thöùc ñöôïc. Ñoù laø chöa keå ñeán vieäc thieàn giaû an truï taâm nôi voâ truï, voâ taâm thì khoâng chæ con ngöôøi maø ngay caû chö Thieân cuõng khoâng theå bieát ñöôïc. Keá ñeán laø quaû nghieäp dò thuïc cuûa chuùng sanh, töùc quaù trình töø nghieäp nhaân ñeán nghieäp quaû vôùi taùc ñoäng vaø chi phoái bôûi voâ vaøn caùc moái töông heä “truøng truøng duyeân khôûi”. Nhaân-duyeân-quaû laø moät chu trình raát phöùc taïp vaø khoâng ñôn thuaàn laø nhaân naøo thì quaû naáy. Do vaäy, quaû nghieäp dò thuïc laø ñieàu maø phaøm phu khoâng theå bieát vaø nghó ñeán ñöôïc. Sau heát laø nhöõng suy nghó veà theá giôùi. Theá giôùi höõu bieân hay voâ bieân, höõu haïn hay voâ haïn, toàn taïi hay khoâng toàn taïi v.v... ñeàu laø nhöõng vaán ñeà khi ñöôïc hoûi Theá Toân ñeàu im laëng, khoâng traû lôøi. Ñôn giaûn laø Ngaøi khoâng muoán cho ngöôøi hoûi “coù theå ñi ñeán cuoàng loaïn vaø thoáng khoå” tröôùc nhöõng vaán ñeà khoâng theå. Chæ khi naøo taâm ñaït ñeán thanh tònh hoaøn toaøn, thaønh töïu tueä giaùc voâ ngaõ thì thöïc töôùng caùc phaùp töï hieån baøy.[

6- SANH LAØM NGÖÔØI LAØ KHOÙ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Truøng Caùc giaûng ñöôøng. Vaøo buoåi saùng, Toân giaû Ananda ñaép y, caàm baùt vaøo thaønh khaát thöïc. Sau böõa aên, Toân giaû ñi ñeán, ñaûnh leã Theá Toân. Baïch Theá

Toân, vaøo buoåi saùng, treân ñöôøng khaát thöïc, con thaáy raát nhieàu thieáu nieân Licchavi taäp baén cung, töø xa baén xuyeân qua loã khoùa nhoû, ñuoâi muõi teân naøy tieáp muõi teân khaùc, khoâng sai tröôït laàn naøo. Thaáy vaäy, con lieàn nghó: "Caùc thieáu nieân Licchavi naøy, thaät kheùo luyeän taäp...". OÂng nghó theá naøo, naøy Ananda, caùi gì khoù laøm hôn, töø xa baén muõi teân xuyeân qua ñaàu moät sôïi loâng ñöôïc chia nhoû moät traêm laàn? Baïch Ñöùc Theá Toân, baén xuyeân ñaàu moät sôïi loâng ñöôïc chia nhoû moät traêm laàn laø khoù laøm hôn. Cuõng vaäy, naøy Ananda, ví nhö coù ngöôøi quaêng moät khuùc goã coù moät loã hoång vaøo bieån lôùn. Taïi ñaáy, coù con ruøa muø sau moät traêm naêm môùi noåi leân moät laàn. OÂng nghó theá naøo, con ruøa muø sau moät traêm naêm môùi noåi leân moät laàn, coù theå chui coå vaøo loã hoång cuûa khuùc goã hay khoâng? Thaät khoù coù theå ñöôïc, baïch Theá Toân. Ta tuyeân boá raèng con ruøa muø aáy, sau moät traêm naêm môùi noåi leân moät laàn, coù theå chui coå vaøo loã hoång cuûa khuùc goã coøn nhanh hôn keû ngu, khi ñaõ rôi vaøo ñoïa xöù ñeå ñöôïc sanh laøm ngöôøi trôû laïi. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 12, phaåm Vöïc thaúm, phaàn Loã khoùa, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.659)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 601

LÔØI BAØN: Tröø caùc baäc Thaùnh, chaúng maáy ai coù ñöôïc söï töï chuû trong vieäc töï thaân hoï hieän höõu treân coõi ñôøi. Ña phaàn, ñeàu do nghieäp duyeân cuûa hoï ñaõ chín muoài öùng vôùi phöôùc baùo laøm ngöôøi neân ñöôïc sanh ra trong ñôøi. Töôûng chöøng ñôn giaûn, nhöng theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, ñöôïc sanh laøm ngöôøi laø ñieàu hy höõu, coøn khoù hôn con ruøa muø sau moät traêm naêm môùi ngoi leân maët bieån maø loït coå vaøo loã hoång cuûa khuùc caây leânh ñeânh treân ñaïi döông. Do vaäy, thaät baát haïnh cho nhöõng ai khoâng thaáy ñöôïc ñieàu hy höõu naøy. Tuy ñöôïc laøm ngöôøi nhöng hoï laïi töï huûy hoaïi, ñaàu ñoäc chính mình baèng caùch tieáp nhaän caùc toá chaát ñoäc haïi, laøm cho thaân theå suy kieät, tinh thaàn baïi hoaïi, thaäm chí coù theå maát maïng. Maët khaùc, coù ngöôøi tuy giöõ gìn ñöôïc xaùc thaân, nhöng laïi theo taø kieán, meâ tín laàm laïc, daãn ñeán aùc haïnh, bò ñoïa vaøo ñöôøng aùc, raát khoù môùi ñöôïc sanh laøm ngöôøi trôû laïi. Theá môùi bieát, ñöôïc sanh ra laøm ngöôøi, ñöôïc tu hoïc theo Chaùnh phaùp laø moät phöôùc baùo lôùn, cöïc kyø hy höõu trong ñôøi. Vì vaäy, ngöôøi con Phaät phaûi bieát traân quyù thaân maïng ñoàng thôøi taän duïng taát caû quyõ thôøi gian cho moät ñôøi ngöôøi ñeå laøm vieäc coù ích, höôùng thöôïng nhaèm thaêng hoa cuoäc soáng trong ñôøi naøy vaø ñôøi sau.[

602 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- DAÏY CON NEÂN NGÖÔØI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, moät tín nöõ chôn chaùnh khuyeân daïy ñöùa con trai ñoäc nhaát, ñaùng yeâu, ñaùng meán cuûa mình nhö sau: "Naøy con thaân yeâu, haõy gioáng nhö gia chuû Citta, haõy gioáng nhö Hattaka ôû Avala". Caùc vò aáy laø maãu möïc trong nhöõng ñeä töû nam cö só cuûa Ta. "Naøy con thaân yeâu, neáu con xuaát gia, haõy gioáng nhö Saøriputta vaø Moggalana". Caùc vò aáy laø maãu möïc trong

nhöõng ñeä töû Tyû kheo cuûa Ta. Naøy caùc Tyû kheo, moät tín nöõ chôn chaùnh khuyeân daïy ñöùa con gaùi ñoäc nhaát, ñaùng yeâu, ñaùng meán cuûa mình nhö sau: “Naøy con thaân yeâu, haõy gioáng nhö nöõ cö só Khujjutaraø vaø Velukandakiyaø, meï cuûa Nanda”. Caùc vò aáy laø maãu möïc trong nhöõng ñeä töû nöõ cö só cuûa Ta. “Naøy con thaân yeâu, neáu con xuaá t gia, haõ y gioá n g nhö Tyû kheo ni Khema vaø Uppaølavanna”. Caùc vò aáy laø maãu möïc trong nhöõng ñeä töû Tyû kheo ni cuûa Ta. “Naøy con thaân yeâu, chôù ñeå cho lôïi ñaéc, cung kính vaø danh voïng chaïm ñeán ngöôøi”. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 6, phaåm 3, phaàn Con trai- Con gaùi moät [trích], VNCPHVN aán haønh,1993, tr.408)

LÔØI BAØN: Ngöôøi ta thöôøng noùi “cha meï sinh con, trôøi sanh taùnh”, ñieàu naøy coù nghóa taùnh neát cuûa con caùi tuøy thuoäc vaøo nghieäp löïc cuûa noù, cha meï khoù can thieäp vaøo.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 603

Ñaønh raèng taùnh neát cuûa con ngöôøi phaûn aùnh nghieäp löïc cuûa chính hoï. Tuy nhieân, nghieäp cuõng nhö caùc phöông dieän khaùc ñeàu chòu söï chi phoái cuûa voâ thöôøng, bieán ñoåi vì theá coù theå chuyeån hoùa noù. Do vaäy, ngoaøi sanh döôõng thì giaùo duïc ñeå ñònh höôùng nhaân caùch toát cho con caùi laø traùch nhieäm cuûa caùc baäc cha meï. Noùi caùch khaùc, cha meï caàn tham gia vaøo quaù trình chuyeån hoùa nghieäp löïc cho con caùi. Ñoù chính laø noäi dung giaùo duïc caàn yeáu ñeå taùc thaønh nhaân caùch cho con caùi neân ngöôøi. Coù caâu “daïy con töø thuôû leân ba” nhöng thöïc teá thì cha meï ñaõ daïy con töø thuôû... mang thai vaø ñieàu ñoù vaãn ñöôïc duy trì cho ñeán luùc töø giaõ coõi ñôøi. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, moät trong nhöõng noäi dung quan troïng cuûa vaán ñeà giaùo duïc con caùi laø phaûi caûnh giaùc (neáu khoâng noùi laø traùnh xa) vôùi muøi danh lôïi. Bôûi treân ñôøi, laém chuyeän trôù treâu, ngang traùi vaø ñaéng cay cuõng ñeàu xuaát phaùt töø ñaây. Ñaõ khoâng ít ngöôøi, vì maûi chaïy theo baû lôïi danh neân bieán chaát, trô lì, voâ caûm ñaønh cam phaûn boäi vong aân, baát hieáu baát muïc... Khoâng chæ caûnh giaùc, thaän troïng khoâng ñeå muøi danh lôïi chaïm ñeán ngöôøi, caùc baäc cha meï caàn ñeà cao nhöõng taám göông saùng nhö: Citta vaø Hattaka, Khujjutaraø vaø Velukandakiyaø, caùc vò nam nöõ cö só ñöùc haïnh cho ñeán caùc baäc Thaùnh xuaát chuùng nhö Saøriputta vaø Moggalana, Khema vaø Uppaølavanna, cho con caùi hoïc taäp, noi theo. Ñieàu quan troïng nhaát, chính nhaân caùch cuûa cha meï seõ aûnh höôûng saâu ñaäm ñeán con caùi. Vì theá, muoán con neân ngöôøi, cha meï caàn noã löïc ñeå xöùng ñaùng laøm ñieåm töïa, laø ngoïn ñuoác saùng soi ñöôøng cho con.[

IX. PHAÄT VAØ THAÙNH TÍCH

606 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- MOÄT SÖÏ XUAÁT HIEÄN VI DIEÄU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, röøng Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Moät ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, khi xuaát hieän ôû ñôøi, ñem laïi haïnh phuùc vaø an laïc cho soá ñoâng, vì lôïi ích, vì haïnh phuùc, vì an

laïc cho chö Thieân vaø loaøi ngöôøi. Moät ngöôøi aáy laø ai? Chính laø Theá Toân, baäc A la haùn, Chaùnh Ñaúng Giaùc. Moät ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, khi xuaát hieän ôû ñôøi, laø xuaát hieän moät ngöôøi vi dieäu, khoù gaëp ñöôïc ôû ñôøi. Moät ngöôøi, khi xuaát hieän ôû ñôøi, khoâng hai, khoâng coù ñoàng baïn, khoâng coù so saùnh, khoâng coù töông tôï, khoâng coù ñoái phaàn, khoâng coù ngöôøi ngang baèng, baäc toái thöôïng giöõa caùc loaøi hai chaân. Moät ngöôøi aáy laø ai? Chính laø Theá Toân, baäc A la haùn, Chaùnh Ñaúng Giaùc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 1, phaåm Moät ngöôøi, phaàn Nhö Lai [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.46)

LÔØI BAØN: Laâm Tyø Ni ngaøy Theá Toân ñaûn sanh thaät huy hoaøng, traùng leä. Treân trôøi, chö thieân troåi nhaïc, tung hoa. Maët ñaát ruùng ñoäng. Chim choùc ca haùt. Caây coái nôû hoa. Loøng ngöôøi voâ cuøng hoan hyû. Moät ñaùm röôùc linh ñình, xa giaù ñöa thaùi töû hoài cung trong nieàm haân hoan toät baäc cuûa vöông trieàu vaø thaàn daân Ca Tyø La Veä. Ngaøi ra ñôøi döôùi coäi Voâ öu, nôi khoâng phieàn muoän. Hoa sen tinh khieát khoâng vöôùng luïy traàn naâng baûy böôùc chaân Ngaøi ca khuùc khaûi hoaøn “thieân thöôïng thieân haï, duy ngaõ vi toân”, baäc toân quyù trong trôøi ñaát. Chæ coù baäc Boà taùt Nhaát sanh boå xöù, thò hieän Ñaûn sanh, thaønh Phaät môùi ñuû phöôùc ñöùc vaø thaàn löïc laøm neân söï kieän hy

höõu naøy. Ngaøi xuaát hieän ôû ñôøi, theá giôùi reo vui, tin laønh ñeán vaïn neûo. Thaàn daân khoâng heà coù lo sôï, khoâng coù cuoäc boá raùp hay vaây baét naøo vaø khoâng coù treû em naøo sanh cuøng thôøi bò gieát haïi... Chæ coù nhöõng nuï cöôøi treân moâi khi tin laønh Ñaûn sanh truyeàn ñeán, ngoaïi tröø nhöõng gioït nöôùc maét giaø nua, queùo quaét treân maët tieân nhaân A Tö Ñaø. Vöøa cöôøi laïi vöøa khoùc, vì A Tö Ñaø möøng cho töông lai cuûa thaùi töû vaø tuûi phaän mình keùm phöôùc khoâng truï theá ñeán ngaøy dieän kieán Theá Toân. Khoâng laâu sau, döôùi coäi Boà ñeà, beân doøng soâng Ni Lieân Thieàn, ngaøi trôû thaønh ñaáng Giaùc ngoä, baäc toân quyù nhaát, ñoäc toân ôû ñôøi. Bôûi chæ coù thaønh töïu tueä giaùc voâ ngaõ, keát quaû cuûa thieàn quaùn môùi deïp tan voâ minh, vöôït ra khoûi moïi söï keàm toûa cuûa aùc ma, giaûi thoaùt hoaøn toaøn moïi chi phoái cuûa phieàn naõo, sanh töû. Theá Toân laø baäc Thieân nhaân sö, thaày cuûa trôøi ngöôøi. Khoâng chæ loaøi ngöôøi ñöôïc aân höôûng tueä giaùc Baùt nhaõ soi ñöôøng höôùng ñeán vaø chöùng ñaït giaûi thoaùt maø ngay caû Thieân chuû, vò thaàn linh toái thöôïng cuøng vôùi thieân chuùng cuõng ñeàu quy ngöôõng, nöông töïa. Ngaøy nay, nhaân loaïi ñeàu ghi nhaän nhöõng giaù trò tueä giaùc cuûa Ñaïo Phaät trong vieäc thieát laäp hoøa bình. Hoùa giaûi nhöõng maâu thuaãn, xung ñoät trong noäi taâm moãi caù nhaân, giöõa caùc ñoaøn theå, coäng ñoàng, saéc toäc, toân giaùo vaø caùc quoác gia treân toaøn theá giôùi ñang laø nhu yeáu voâ cuøng quan troïng. Coäi reã cuûa nhöõng xung ñoät, tranh chaáp, nguoàn goác cuûa moïi khoå ñau ñeàu phaùt xuaát töø chaáp ngaõ. Vì theá, voâ ngaõ laø tueä giaùc vó ñaïi coù theå cöùu tinh cho nhaân loaïi. Cho neân Theá Toân, baäc ñaõ vöôït thoaùt ngaõ chaáp, thaáy roõ nhö thaät veà tính Khoâng cuûa vaïn phaùp, thaønh töïu tueä giaùc voâ ngaõ, xoùa saïch tham saân si vaø chaáp

thuû, xöùng ñaùng ñöôïc trôøi ngöôøi xöng taùn.[

608 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- NGÖÔØI MANG HAÏNH PHUÙC CHO NHAÂN LOAÏI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, röøng Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Coù moät ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, khi xuaát hieän ôû ñôøi, söï xuaát hieän ñöa laïi baát haïnh cho ña soá, baát lôïi cho ña soá, ñöa ñeán baát haïnh, ñau khoå cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi. Moät ngöôøi aáy laø ai? Ngöôøi coù taø kieán, ngöôøi coù ñieân ñaûo kieán. Ngöôøi aáy laøm cho soá ñoâng xa lìa dieäu phaùp, an truù phi phaùp. Chính moät ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, khi xuaát hieän ôû ñôøi, söï xuaát hieän ñöa laïi baát haïnh cho ña soá, baát lôïi cho ña soá, ñöa ñeán baát haïnh, ñau khoå cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi. Coù moät ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, khi xuaát hieän ôû ñôøi, söï xuaát hieän ñöa ñeán haïnh phuùc cho ña soá, lôïi ích cho ña soá, ñöa ñeán haïnh phuùc, an laïc cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi. Moät ngöôøi aáy laø ai? Ngöôøi coù chaùnh kieán, ngöôøi khoâng coù ñieân ñaûo kieán. Chính moät ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, khi xuaát hieän ôû ñôøi, söï xuaát hieän ñöa ñeán haïnh phuùc cho ña soá, lôïi ích cho ña soá, ñöa ñeán haïnh phuùc, an laïc cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 1, phaåm Makkhali, phaàn Moät phaùp [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.71)

LÔØI BAØN: Lòch söû nhaân loaïi töøng ghi nhaän raèng, coù nhöõng ngöôøi, khi môùi ra ñôøi ñaõ mang ñeán tai hoïa cho daân chuùng trong vuøng. Ngöôïc laïi, coù nhöõng ngöôøi khi môùi sanh ra ñaõ laø tín hieäu toát laønh, an vui, thònh vöôïng cho ñaát nöôùc, daân chuùng vaø muoân loaøi. Theo tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi coù chaùnh kieán xuaát hieän ôû ñôøi môùi

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 609

thöïc söï coáng hieán cho xaõ hoäi nieàm an laïc vaø haïnh phuùc. Chaùnh kieán töùc thaáy bieát ñuùng nhö thaät veà baûn chaát cuûa con ngöôøi, cuoäc ñôøi vaø theá giôùi. Con ngöôøi laø toå hôïp cuûa naêm uaån, chòu söï chi phoái cuûa sanh giaø beänh cheát, do vaäy thaân naøy voâ thöôøng vaø voâ ngaõ. Cuoäc ñôøi phaàn lôùn laø nhöõng baát toaøn, khoâng nhö yù neân bò nhöõng noãi khoå ñoanh vaây. Vaø theá giôùi thì giaû coù nhö moäng huyeãn vì vaïn söï vaïn vaät ñeàu do nhaân duyeân maø sanh khôûi. Ñaây laø nhöõng söï thaät, khoâng ai coù theå thay ñoåi ñöôïc nhöõng chaân lyù khaùch quan naøy. Vaø, vôùi nhöõng hieåu bieát nhö theá, chuùng ta seõ soáng maø khoâng quaù coá chaáp, tham lam, soáng vì mình ñoàng thôøi bieát buoâng xaû, soáng vì ngöôøi, cho ngöôøi, thaân taâm luoân thanh thaûn, nheï nhaøng. Trong nhöõng coäng ñoàng coù caøng nhieàu ngöôøi hieåu bieát vaø haønh xöû vôùi tueä giaùc chaùnh kieán nhö theá thì coäng ñoàng aáy caøng coù nhieàu an laïc vaø haïnh phuùc. Ngöôïc laïi, nhöõng ngöôøi chæ haêm hôû vun ñaép cho caù nhaân vôùi nhieàu tham voïng, thuø oaùn vaø voâ minh thì chaéc chaén hoï seõ mang ñeán nhieàu baát an cho truï xöù, ñoaøn theå cuûa hoï. Nguyeân nhaân chuû yeáu ñöa ñeán baát haïnh chính laø khoâng coù chaùnh kieán, thieáu tueä giaùc, khoâng thaáy ñöôïc söï thaät neân nhaän laàm nhöõng ñieàu hö giaû maø cho laø chaân thaät. Chính vì theá hoï

trôû neân meâ tín (tin khoâng ñuùng vôùi söï thaät), baùm víu, chaáp thuû ñoàng thôøi gaây taïo khoå ñau cho mình vaø ngöôøi. Theá Toân ñaõ thaønh töïu chaùnh kieán vaø Ngaøi ñaõ mang ñeán haïnh phuùc, an vui cho ñôøi. Chuùng ta, nhöõng ngöôøi ñeä töû Phaät, noi göông Ngaøi thöïc taäp vaø thaønh töïu chaùnh kieán ñeå kieán taïo haïnh phuùc cho mình vaø xaõ hoäi.[

610 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- SÖÏ XUAÁT HIEÄN CUÛA MAÉT LÔÙN Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, röøng Jetavana, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân baûo caùc Tyû kheo: Moät ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, khi xuaát hieän ôû ñôøi, laø söï xuaát hieän cuûa maét lôùn, laø söï xuaát hieän cuûa ñaïi quang, laø söï xuaát hieän cuûa ñaïi minh, laø söï xuaát hieän cuûa saùu voâ thöôïng, laø söï chöùng ngoä boán voâ ngaïi giaûi, laø söï thoâng ñaït cuûa nhieàu giôùi, laø söï thoâng ñaït cuûa caùc giôùi sai bieät, laø söï chöùng ngoä cuûa minh vaø giaûi thoaùt, laø söï chöùng ngoä quaû Döï Löu, laø söï chöùng ngoä quaû Nhaát Lai, laø söï chöùng ngoä quaû Baát Lai, laø chöùng ngoä quaû A-la-haùn. Cuûa moät ngöôøi aáy laø ai? Chính laø Nhö Lai, baäc A-la-haùn, Chaùnh Ñaúng Giaùc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 1, phaåm Moät ngöôøi, phaàn Nhö Lai [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.48)

LÔØI BAØN: Theá Toân xuaát hieän nôi ñôøi laø moät söï kieän hieám coù, chöa töøng coù, nhö hoa Öu ñaøm töông truyeàn 3.000 naêm môùi nôû moät laàn. Ngaøi laø Phaät nhöng cuõng laø moät con ngöôøi, moät ngöôøi vi dieäu. Vi dieäu laø vì Ngaøi ñaõ traûi qua voâ löôïng kieáp haønh Boà taùt ñaïo, töø ñòa vò chuùng sanh Ngaøi böôùc leân toân vò Chaùnh Ñaúng Giaùc, giaùc ngoä hoaøn toaøn, phöôùc trí trang nghieâm, trôøi ngöôøi ñeàu cung kính. Ngaøi coù maët ôû ñôøi laø söï xuaát hieän cuûa maét lôùn, thaáu suoát khaép caû theá gian baèng tueä giaùc voâ ngaõ vó ñaïi. Tröôùc Theá Toân, tö töôûng Veä-ñaø thoáng trò xaõ hoäi AÁn Ñoä coå ñaïi, laøm teâ lieät naõo traïng con ngöôøi vôùi nieàm tin muø quaùng vaøo quyeàn naêng saùng taïo cuûa Phaïm Thieân (Brahma). Moãi con ngöôøi hieän höõu treân

theá gian vôùi moät hoaøn caûnh rieâng laø do yù muoán cuûa Phaïm Thieân. Moïi söï vaät sinh thaønh hoaïi dieät cuõng khoâng ngoaøi toân yù cuûa ñaáng Toái cao, giöõ quyeàn naêng saùng taïo. Con ngöôøi khoâng theå thay ñoåi soá phaän vaø caøng khoâng theå chuyeån hoùa thaân taâm, noùi chung laø khoâng theå "beû naïng choáng trôøi" maø chæ cuùi ñaàu tuaân phuïc vaø laøm ñeïp loøng Phaïm Thieân thoâng qua teá leã vaø caàu nguyeän. Khi maét lôùn Theá Toân xuaát hieän, baèng tueä giaùc cuûa baäc ñaõ giaùc ngoä vaø giaûi thoaùt, Ngaøi chæ roõ cho nhaân loaïi raèng khoâng heà coù söï saùng taïo cuûa caùc ñaáng thieâng lieâng ôû treân trôøi. Ñoù chæ laø moät söï aùm aûnh taäp theå cuûa nhoùm ngöôøi chæ bieát tin maø khoâng caàn hieåu, khoâng muoán thaáy. Thöïc chaát söï sinh thaønh vaø hoaïi dieät cuûa vaïn phaùp laø do duyeân sanh. Ñuû duyeân thì sinh ra, coù maët vaø heát duyeân thì tan hoaïi, bieán maát maø khoâng caàn coù söï saùng taïo cuûa baát cöù theá löïc sieâu

nhieân naøo. Con ngöôøi cuõng vaäy, hoaøn toaøn khoâng phaûi do Phaïm Thieân hay caùc ñaáng thieâng lieâng sinh ra vaø coù toaøn quyeàn chi phoái thaân phaän cuûa hoï. Vôùi tueä giaùc cuûa maét lôùn, Theá Toân khaúng ñònh moãi ngöôøi coù maët treân ñôøi vôùi moät hoaøn caûnh vaø thaân phaän khaùc nhau laø do nghieäp cuûa chính hoï, khoâng do baát kyø ai khaùc chi phoái hay tham döï vaøo. Vaø nghieäp coù theå chuyeån ñöôïc, neáu caù nhaân bieát höôùng caùc suy nghó, lôøi noùi vaø haønh vi cuûa töï thaân veà neûo thieän. Cho neân, moãi ngöôøi "Haõy töï mình thaép ñuoác leân maø ñi". Haõy thaép saùng ñôøi mình baèng Chaùnh phaùp vôùi tueä giaùc voâ ngaõ ñeå xua tan voâ minh taêm toái.[

4- TOÂN GIAÛ ÑAÏI CA DIEÁP Moät thôøi Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Roài Toân giaû Mahaø Kassapa (Ñaïi Ca Dieáp) ñi ñeán ñaûnh leã Theá Toân vaø ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân noùi vôùi Mahaø Kassapa: Naøy Kassapa, oâng ñaõ giaø roài, nhö nhöõng taám vaûi gai thoâ cuõ naùt ñaùng ñöôïc quaêng boû. Vaäy naøy Kassapa, haõy mang nhöõng y aùo do caùc gia chuû cuùng, thoï duïng caùc moùn aên ñöôïc môøi vaø ôû gaàn beân Ta. Baïch Theá Toân, con laø ngöôøi ñaõ laâu ngaøy soáng ôû röøng, ñi khaát thöïc, mang y phaán taûo, soáng thieåu duïc tri tuùc, khoâng giao thieäp vaø thöôøng tinh caàn. Naøy Kassapa, oâng thaáy coù lôïi ích gì maø ñaõ laâu ngaøy soáng ôû röøng, ñi khaát thöïc, mang y phaán taûo, soáng thieåu duïc tri tuùc, khoâng giao thieäp vaø thöôøng tinh caàn? Con thaáy coù hai lôïi ích, töï mình ñöôïc an laïc vaø vì loøng töø maãn mong raèng chuùng sanh seõ hoïc taäp theo... neáu thöïc haønh ñöôïc nhö vaäy trong moät thôøi gian daøi hoï seõ soáng an laïc, haïnh phuùc. Laønh thay, Kassapa. OÂng thöïc haønh nhö vaäy vì lôïi ích cho chuùng sanh, vì loøng töø maãn vôùi ñôøi, vì an laïc cho chö Thieân vaø loaøi ngöôøi. Vaäy naøy Kassapa, haõy mang vaûi gai thoâ ñaùng ñöôïc quaêng boû. Haõy soáng khaát thöïc vaø truù ôû trong röøng. (ÑTKVN, Töông Öng II, chöông 5, phaàn Trôû veà giaø, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.348)

LÔØI BAØN: Khi Theá Toân vaø ngaøi Ñaïi Ca Dieáp veà giaø, theo thaùng naêm caû hai

ngaøi ñeàu khoâng coøn khoûe maïnh nhö xöa. Vaø ñaõ nhieàu laàn Theá Toân môøi Ca Dieáp veà tinh xaù, nôi coù ñôøi soáng oån ñònh, thích hôïp vôùi tuoåi giaø hôn ôû röøng, theá maø Tröôûng laõo Ca Dieáp ñeàu töø choái. Xuaát thaân laø moät Baø la moân giaøu coù, töø luùc môùi xuaát gia ngaøi ñaõ phaùt taâm khoå haïnh, nguyeän soáng phaïm haïnh, thieåu duïc vaø tri tuùc. Cho ñeán luùc veà giaø, Tröôûng laõo vaãn choïn ñôøi soáng khaát thöïc, mang y phaán taûo thoâ raùch, soáng lang thang trong nhöõng khu röøng coâ tòch ñeán cuoái ñôøi. Ñieàu gì ñaõ giuùp Toân giaû Ca Dieáp thöïc haønh phaïm haïnh vieân maõn? Töï thaân ngaøi ñaït ñöôïc an laïc vaø muïc ñích cuûa ñôøi soáng phaïm haïnh laø phaùp thoaïi soáng ñoäng, thuyeát phuïc nhaát ñeå chuùng sanh hoïc taäp, noi theo. Ngaøi xöùng ñaùng ñöôïc toân xöng baäc

Thaùnh ñeä nhaát phaïm haïnh töø noäi taâm giaûi thoaùt cho ñeán cuoäc soáng ñôøi thöôøng. Duø moâi tröôøng tu taäp vaø hoaèng hoùa cuûa chö Taêng ngaøy nay ñaõ khaùc xöa nhöng taám göông saùng veà phaïm haïnh cuûa Tröôûng laõo Ca Dieáp vaãn laø ñieàu toái caàn cho chuùng ta hoïc taäp. Söï sung maõn vaät chaát, tieän nghi thaät caàn thieát cho chuùng ta thöïc thi Phaät söï, song phaåm chaát phaïm haïnh vaø tueä giaùc môùi laø chaát lieäu ñích thöïc ñeå taùc thaønh neân nhaân caùch cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät ñuùng nghóa.[

5- CHIEÂM BAÙI THAÙNH TÍCH Moät thôøi Theá Toân truù taïi Kusinaøraø, röøng Saølaø daïy Toân giaû Ananda: Naøy Ananda, coù boán Thaùnh tích, keû thieän tín caàn phaûi chieâm ngöôõng vaø toân kính. Theá naøo laø boán? "Ñaây laø choã Nhö Lai ñaûn sanh", "Ñaây laø choã Nhö Lai chöùng ngoä Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc", "Ñaây laø choã Nhö Lai chuyeån Phaùp luaân voâ thöôïng", "Ñaây laø choã Nhö Lai dieät ñoä, nhaäp Voâ dö y Nieát baøn". Naøy Ananda, ñoù laø boán Thaùnh tích, keû thieän tín cö só caàn phaûi chieâm ngöôõng vaø toân kính. Naøy Ananda, caùc thieän tín Tyû kheo, Tyû kheo ni, nam nöõ cö só seõ ñeán vôùi nieàm suy tö: "Ñaây laø choã Nhö Lai ñaûn sanh", "Ñaây laø choã Nhö Lai chöùng ngoä Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc", "Ñaây laø choã Nhö Lai chuyeån Phaùp luaân voâ thöôïng", "Ñaây laø choã Nhö Lai dieät ñoä, nhaäp Voâ dö y Nieát baøn". Naøy Ananda, nhöõng ai trong khi chieâm baùi nhöõng Thaùnh tích maø töø traàn vôùi taâm thaâm tín hoan hyû, thôøi nhöõng vò aáy, sau khi thaân hoaïi maïng chung seõ ñöôïc sanh coõi thieän thuù, caûnh giôùi chö Thieân. (ÑTKVN, Tröôøng Boä I, kinh Ñaïi Baùt Nieát Baøn [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.643)

LÔØI BAØN: Boán di tích cöïc kyø quan troïng trong söï nghieäp tu taäp vaø ñoä sanh cuûa Ñöùc Theá Toân bao goàm: Lumbini (Laâm Tyø Ni), nôi Theá Toân ñaûn sanh; Bodhgaya (Boà Ñeà ñaïo traøng), nôi Theá Toân thaønh ñaïo; Isipatana (Vöôøn Nai), nôi Theá Toân chuyeån Phaùp luaân; Kusinara

(Caâu Thi Na), nôi Theá Toân nhaäp Nieát baøn. Theo thôøi gian, traûi daøi hôn hai möôi laêm theá kyû, boán Thaùnh tích veà caûnh quan cuõng nhaït nhoøa, phai môø vaø voâ thöôøng cuøng naêm thaùng. Tuy nhieân, veà phöông dieän taâm linh, nguoàn maïch tueä giaùc vaø töø bi cuûa Theá Toân vaãn coøn daøo daït laøm ruùng ñoäng taâm hoàn khaùch haønh höông. Khaùch hoàng traàn chôït söïc tænh côn tröôøng moäng theá thöôøng khi ñeán Thaùnh tích, bôûi aån hieän ñaâu ñaây caûnh quan huy hoaøng ngaøy Theá Toân giaùng theá, ngôøi saùng haøo quang tueä giaùc cuûa ñeâm thaønh ñaïo döôùi coäi Boà ñeà, vang voïng meânh mang phaùp aâm traàm huøng Chuyeån phaùp luaân vaø khung caûnh bi traùng ñeán ngaäp trôøi ñeâm Phaät Nieát baøn nôi röøng thieâng Ta la song thoï. Khoâng phaûi ngaãu nhieân maø nhöõng ngöôøi con Phaät töø khaép nôi treân theá giôùi ñeàu höôùng veà AÁn Ñoä, ñaát Phaät. Haønh höông veà xöù Phaät ñeå chieâm baùi nhöõng Thaùnh tích laø ao öôùc, khaùt

voïng cuûa nhieàu Phaät töû. Taän trong saâu thaúm nôi taám loøng moãi ngöôøi con Phaät ai cuõng mong moûi ñöôïc ít nhaát moät laàn trong ñôøi chieâm ngöôõng vaø leã baùi boán Thaùnh tích, ñeå tieáp nhaän theâm nieàm tin, söùc soáng vaø naêng löôïng yeâu thöông töø tueä giaùc Theá Toân. Ñaëc bieät laø phöôùc baùo thuø thaéng töø vieäc chieâm baùi Thaùnh tích maø Ñöùc Theá Toân ñaõ huyeàn kyù raèng, neáu ai ñaõ töøng moät laàn chieâm baùi Thaùnh tích roài töø traàn trong thaâm tín hoan hyû thì ñöôïc sanh veà coõi laønh. Thaät phöôùc baùo cho nhöõng ngöôøi con Phaät naøo ñaõ töøng chieâm baùi Thaùnh tích. Trôû veà xöù Phaät cuõng chính laø tìm veà coäi nguoàn taâm linh cuûa chính mình. Tuy vaäy, phaùp thaân Phaät coù maët ôû khaép nôi, neáu ngöôøi con Phaät naøo khoâng hoäi ñuû thaéng duyeân ñeå ñeán chieâm baùi Thaùnh tích nôi xöù Phaät thì chuùng ta haõy höôùng veà Phaùp thaân, chieâm baùi vaø ñaûnh leã Phaät taâm thanh tònh cuûa chính mình.[

6- TÖÙ ÑOÄNG TAÂM Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, goïi caùc Tyû kheo: Coù boán truù xöù, naøy caùc Tyû kheo, khi moät tín nam nhìn thaáy caàn phaûi xuùc ñoäng maõnh lieät. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, choã Nhö Lai sanh. Ñaây laø truù xöù khi moät tín nam nhìn thaáy, caàn phaûi xuùc ñoäng maõnh lieät. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, choã Nhö Lai giaùc ngoä Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc. Ñaây laø truù xöù khi moät tín nam nhìn thaáy, caàn phaûi xuùc ñoäng maõnh lieät. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, choã Nhö Lai chuyeån Phaùp luaân voâ thöôïng. Ñaây laø truù xöù khi moät tín nam nhìn thaáy, caàn phaûi xuùc ñoäng maõnh lieät. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, choã Nhö Lai nhaäp Nieát baøn. Ñaây laø truù xöù khi moät tín nam nhìn thaáy, caàn phaûi xuùc ñoäng maõnh lieät. Coù boán truù xöù naøy, moät tín nam khi nhìn thaáy, caàn phaûi xuùc ñoäng maõnh lieät. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Kesi, phaàn Xuùc ñoäng, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.44)

LÔØI BAØN: Ñoäng taâm laø taâm xuùc ñoäng maõnh lieät, tình caûm toân giaùo cuûa tín ñoà vôõ oøa tröôùc nhöõng Thaùnh tích. Töù ñoäng taâm laø boán Thaùnh tích Phaät giaùo thieâng lieâng, nôi ghi daáu Ñöùc Theá Toân ñaûn sanh, thaønh ñaïo, chuyeån phaùp luaân vaø thò hieän Nieát baøn. Moãi laàn haønh höông chieâm baùi caùc nôi naøy, hình aûnh Ñöùc Phaät, Thaùnh chuùng vaø caùc hoaït ñoäng tu taäp haøng ngaøy cuûa Taêng ñoaøn thôøi Theá Toân coøn taïi theá laïi ñöôïc taùi hieän trong taâm khaûm, khieán cho taâm bò chaán

ñoäng, caûm xuùc traøo daâng maõnh lieät. Vaø haàu heát Taêng Ni, Phaät töû ñeàu khoâng caàm ñöôïc nöôùc maét khi chieâm baùi caùc Thaùnh tích naøy. Maëc duø ñaïo Phaät luoân ñaët naëng vaán ñeà thaønh töïu tueä giaùc nhöng coù ñieàu maø chuùng ta khoâng theå ngôø laø nhôø nhöõng caûm xuùc toân giaùo thieâng lieâng aáy maø nhieàu khaùch haønh höông ñöôïc chuyeån hoùa, ñöôïc Tam baûo gia hoä. Khoâng ít ngöôøi sau khi chieâm baùi Phaät tích trôû veà ñaõ thay ñoåi taâm tính roõ

reät, tinh taán tu hoïc vaø töø bi hyû xaû nhieàu hôn. Coù leõ vì theá neân tröôùc luùc nhaäp Nieát baøn, Theá Toân ñaõ caên daën moân ñeä nhieàu vaán ñeà, ñaëc bieät trong ñoù coù haønh höông chieâm baùi Töù ñoäng taâm. Quan troïng hôn, phaùp thoaïi naøy Theá Toân ñaõ nhaán maïnh söï löu taâm ñeán haøng nam cö só, thaäm chí goïi hoï laø "tín nam", vò nam cö só coù loøng tin, trong khi bình thöôøng Theá Toân goïi hoï laø thieän nam (ngöôøi con trai laønh so vôùi tín nöõ). Nhö vaäy, ngoaøi lyù trí, neàn taûng cuûa nieàm tònh tín Tam baûo thì tình caûm cuõng laø moät trong nhöõng yeáu toá quan troïng ñeå giuùp con ngöôøi höôùng thieän, thaêng hoa. Caûm xuùc traøo daâng tröôùc caùc Thaùnh tích cuûa khaùch haønh höông laø moät tín hieäu laønh cho thaáy nhöõng haït gioáng thieän ñang naûy maàm, ñôm boâng vaø keát traùi.[

7- DI HUAÁN SAU CUØNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Vesaøli, daïy caùc Tyû kheo: Naøy Ananda, haõy töï mình laø ngoïn ñeøn cho chính mình, haõy töï mình nöông töïa chính mình, chôù nöông töïa moät gì khaùc. Duøng Chaùnh phaùp laøm ngoïn ñeøn, duøng Chaùnh phaùp laøm choã nöông töïa, chôù nöông töïa moät gì khaùc. Naøy Ananda, theá naøo laø vò Tyû kheo haõy töï mình laø ngoïn ñeøn cho chính mình, töï mình nöông töïa chính mình, khoâng nöông töïa moät gì khaùc, duøng Chaùnh phaùp laøm ngoïn ñeøn, duøng Chaùnh phaùp laøm choã nöông töïa, khoâng nöông töïa moät gì khaùc? Naøy Ananda, ôû ñôøi, vò Tyû kheo, ñoái vôùi thaân quaùn thaân, tinh taán, tænh giaùc, chaùnh nieäm, nhieáp phuïc moïi tham aùi, öu bi treân ñôøi; ñoái vôùi caùc caûm thoï... ñoái vôùi taâm... ñoái vôùi caùc phaùp, quaùn phaùp, tinh taán, tænh giaùc, chaùnh nieäm, nhieáp phuïc moïi tham aùi, öu bi treân ñôøi. Naøy Ananda, nhö vaäy vò Tyû kheo töï mình laø ngoïn ñeøn cho chính mình, töï mình nöông töïa chính mình, khoâng nöông töïa moät gì khaùc, duøng Chaùnh phaùp laøm ngoïn ñeøn, duøng Chaùnh phaùp laøm choã nöông töïa, khoâng nöông töïa moät gì khaùc. Naøy Ananda, nhöõng ai sau khi Ta dieät ñoä, töï mình laø ngoïn ñeøn cho chính mình, töï mình nöông töïa chính mình, khoâng nöông töïa moät gì khaùc, duøng Chaùnh phaùp laøm ngoïn ñeøn, duøng Chaùnh phaùp laøm choã nöông töïa, khoâng nöông töïa vaøo moät phaùp gì khaùc, nhöõng vò aáy, naøy Ananda, laø nhöõng vò toái thöôïng trong haøng Tyû kheo cuûa Ta, neáu nhöõng vò aáy tha thieát hoïc hoûi. (ÑTKVN, Tröôøng Boä I, kinh Ñaïi Baùt Nieát Baøn [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.584)

LÔØI BAØN: Tröôùc khi Theá Toân nhaäp Nieát baøn, moät trong nhöõng di huaán quan troïng sau cuøng cuûa Ngaøi cho haøng ñeä töû laø haõy nöông töïa vaøo chính mình, duøng ngoïn ñeøn Chaùnh phaùp ñeå soi saùng cho cuoäc ñôøi cuûa mình, khoâng nöông töïa vaøo baát cöù ñieàu gì khaùc. Vì theá, moãi ngöôøi con Phaät trong söï nghieäp tu haønh luoân taâm nieäm "Haõy töï mình thaép ñuoác leân maø ñi". Khoâng heà yû laïi hay döïa daãm vaøo baát cöù theá löïc naøo ôû beân ngoaøi. Quaù trình chuyeån hoùa thaân taâm höôùng ñeán thanh tònh, an laïc laø do söï noã löïc cuûa töï thaân döôùi aùnh saùng cuûa ngoïn ñeøn Chaùnh phaùp. Giaùo phaùp cuûa

Theá Toân thì quaù bao la, ñoà soä nhöng coát tuûy vaãn laø tu taäp Töù nieäm xöù. Theá Toân cuõng töøng daïy “Ñaây laø con ñöôøng duy nhaát ñöa ñeán chöùng ñaït vaø an truù Nieát baøn”. Quaùn thaân, thoï, taâm vaø phaùp ñeå nhieáp phuïc tham aùi, öu bi ôû ñôøi laø haønh trang caên baûn, voâ cuøng caàn thieát ñeå chöùng ñaït giaûi thoaùt. Duø tu taäp theo baát cöù phaùp moân hay truyeàn thoáng Phaät giaùo naøo thì vaãn khoâng theå thieáu noäi dung Töù nieäm xöù. Vì leõ aáy, Theá Toân ñaõ xaùc ñònh nhöõng ai thieát tha hoïc hoûi vaø haønh trì Töù nieäm xöù laø “nhöõng vò toái thöôïng trong haøng Tyû kheo cuûa Ta”. Ngoïn ñeøn Chaùnh phaùp Töù nieäm xöù hieän vaãn coøn löu truyeàn, giaûng daïy vaø thöïc haønh. Töù nieäm xöù laø phaùp moân thöïc haønh, öùng duïng raát linh hoaït vaø coù taùc duïng trò lieäu, chuyeån hoùa thaân taâm raát thieát thöïc, saâu saéc. Nhö Lai ñaõ trao cho chuùng ta ngoïn ñeøn, vaán ñeà laø phaûi töï thaép saùng ñôøi mình ñeå phaù tan hoân aùm cuûa voâ minh.[

X. THAÂN NGHIEÄP

622 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- SAÙT SANH - LÔÏI BAÁT CAÄP HAÏI Moät thôøi, Theá Toân ñang du haønh giöõa daân chuùng Kosala cuøng ñaïi chuùng Tyû kheo. Trong khi ñi ñöôøng, Ngaøi thaáy moät ngöôøi ñaùnh caù, sau khi baét caù, gieát caù vaø ñang ngoài baùn caù. Thaáy vaäy, Theá Toân lieàn baûo caùc Tyû kheo: Caùc Thaày nghó theá naøo, naøy caùc Tyû kheo, caùc Thaày coù thaáy hay nghe nhö sau: “Moät ngöôøi ñaùnh caù, baét caù, gieát caù vaø ñang baùn caù; do nghieäp aáy, do maïng soáng aáy ñöôïc thoï höôûng hay ñöôïc soáng giöõa caùc taøi saûn lôùn?”. Thöa khoâng, baïch Theá Toân. Naøy caùc Tyû kheo, caùc Thaày nghó theá naøo, coù thaáy hoaëc nghe nhö sau: “Ngöôøi ñoà teå, sau khi gieát caùc con deâ, heo, boø... caùc loaøi thuù röøng, gieát roài ñem ñi baùn; do nghieäp aáy, do maïng soáng aáy ñöôïc thoï höôûng hay ñöôïc soáng giöõa caùc taøi saûn lôùn?”. Thöa khoâng, baïch Theá Toân. Laønh thay, naøy caùc Tyû kheo! Ta cuõng khoâng thaáy, cuõng khoâng nghe ngöôøi ñoà teå, sau khi gieát caùc con deâ, heo, boø... ñöôïc höôûng, ñöôïc soáng giöõa caùc taøi saûn lôùn. Vì sao? Vì ngöôøi ñoà teå gieát caùc loaøi thuù, vôùi aùc yù nhìn caùc loaøi thuù bò gieát; vì vaäy ngöôøi aáy khoâng ñöôïc höôûng, ñöôïc soáng giöõa caùc taøi saûn lôùn. Huoáng gì ngöôøi vôùi aùc yù nhìn loaøi ngöôøi bò gieát, bò ñem ñi gieát haïi. Naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy laø baát haïnh, ñau khoå laâu daøi cho vò aáy, sau khi maïng chung sanh vaøo ñoïa xöù, aùc thuù vaø ñòa nguïc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Caàn phaûi nhôù, phaàn Con caù, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.42)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 623

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, moãi ngöôøi coù moät coâng vieäc, moät ngheà nghieäp rieâng. Maëc duø, khoâng coù coâng vieäc naøo laø thaáp heøn khi coâng vieäc aáy goùp phaàn xaây döïng vaø phaùt trieån xaõ hoäi. Tuy nhieân, xeùt veà phöông dieän taùc nghieäp thì nhöõng ngheà nhö ñoà teå, ñao phuû laø nhöõng ngheà taïo ra aùc nghieäp, khoâng coù lôïi ích cho töï thaân ôû ñôøi naøy vaø ñôøi sau. Khi

choïn vieäc gieát haïi laøm ngheà thì söï thuaàn thuïc ngheà nghieäp seõ laøm cho haønh ñoäng gieát haïi ngaøy caøng thieän ngheä. Naêng suaát lao ñoäng taêng leân thì soá löôïng chuùng sanh bò gieát caøng cao. Söï reøn luyeän nhaèm naâng cao tay ngheà cuøng vôùi vieäc gia taâm hoïc hoûi, nghieân cöùu ñaõ laøm cho nghieäp gieát ngaøy caøng ñöôïc tích luõy, nhuaàn nhuyeãn vaø naëng neà theâm. Ñieàu quan troïng khaùc maø khoâng maáy ai ñeå yù laø ngheà gieát haïi taïo ra taâm lyù thích gieát, vui khi thaáy bò gieát, khoâng heà gheâ sôï caûnh vaáy maùu, taøn saùt vaø cheát choùc. Coâng ngheä giaûi trí hieän ñaïi cuõng goùp phaàn ñaàu ñoäc aùc taâm con ngöôøi baèng caùc theå loaïi phim kinh dò, game baïo löïc v.v... Töø taâm lyù ñoù, deã daøng daãn ngöôøi ta ñeán haønh vi gieát ngöôøi maø khoâng heà run sôï. Ñaõ ñeán luùc nhaân loaïi caàn thöùc tænh ñeå xeùt laïi quan ñieåm “vaät döôõng nhôn” cuûa mình. Chính söï gieát haïi, taøn saùt sinh vaät moät caùch daõ man ñeå cung caáp thöïc phaåm vaø thoûa maõn lôïi nhuaän ñaõ taïo ra söï maát caân baèng sinh thaùi. Ñoàng thôøi, söï saùt haïi, öa thích gieát haïi laø nguyeân nhaân saâu xa cuûa chieán tranh, khuûng boá, xung ñoät, baïo löïc vaø haän thuø treân toaøn caàu. Vì leõ aáy, ngöôøi Phaät töû khoâng gieát haïi, khoâng taùn ñoàng vieäc gieát haïi, cöïc löïc phaûn ñoái moïi haønh vi gieát haïi ñoàng thôøi phaùt trieån töø taâm, baûo veä moïi söï soáng. Neáu coù ngheà nghieäp khaùc thì khoâng laøm ngheà gieát haïi; neáu ñang laøm ngheà gieát haïi maø chöa theå giaûi ngheä ñöôïc thì phaûi nhaän thöùc saâu saéc aùc nghieäp ñang laøm ñeå tìm caùch töø boû. Laøm ñöôïc nhö vaäy, ngöôøi Phaät töû ñaõ soáng vaø thöïc haønh theo lôøi Phaät daïy.[

624 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- QUAÛ BAÙO CUÛA NGHIEÄP GIEÁT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha. Luùc baáy giôø, Toân giaû Lakkhana vaø Toân giaû Moggallaøna truù ôû nuùi Linh Thöùu. Roài Toân giaû Moggallaøna khi töø nuùi Linh Thöùu böôùc xuoáng, ñi qua moät choã, lieàn mæm cöôøi. Thaáy vaäy, sau khi khaát thöïc xong, hai vò ñi ñeán ñaûnh leã Theá Toân, Toân giaû Lakkhana hoûi Toân giaû Moggallaøna: Do nhaân gì, duyeân gì khi töø nuùi Linh Thöùu böôùc xuoáng, Toân giaû laïi mæm cöôøi? Naøy Toân giaû Lakkhana, khi toâi töø nuùi Linh Thöùu böôùc xuoáng, toâi thaáy moät boä xöông ñang ñi treân trôøi. Caùc con keân keân, quaï vaø chim öng ñuoåi theo caén moå noù vaø noù keâu leân ñau ñôùn. Thaáy vaäy, toâi suy nghó nhö sau: “Thaät vi dieäu thay! Moät keû nhö vaäy laïi trôû thaønh moät chuùng sanh nhö vaäy, moät daï xoa nhö vaäy, moät töï ngaõ nhö vaäy”. Roài Theá Toân goïi caùc Tyø kheo: Chuùng sanh aáy, naøy caùc Tyû kheo, laø moät ñoà teå gieát traâu boø ôû Raøjagaha naøy. Do nghieäp cuûa ngöôøi ñoù thuaàn thuïc, sau khi bò nung naáu trong ñòa nguïc nhieàu naêm, nhieàu traêm naêm, nhieàu ngaøn naêm vaø vôùi quaû baùo coøn laïi ngöôøi ñoù caûm thoï vôùi moät töï ngaõ nhö vaäy. (ÑTKVN, Töông Öng II, chöông 8, phaåm 1, phaàn Ñoáng xöông [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.445)

LÔØI BAØN: Toäi baùo cuûa nghieäp nhaân gieát haïi chuùng sanh, nhaát laø haønh vi gieát ngöôøi phaûi gaùnh chòu nhieàu thoáng khoå, ñoïa ñaøy laâu daøi trong ñòa nguïc. Chöa heát, sau khi maõn phaàn thoï baùo nôi ñòa nguïc, chuùng

sanh aáy ñöôïc sanh leân ngaï quyû, baøng sanh hoaëc laøm ngöôøi nhöng coøn in haèn daáu veát cuûa nghieäp saùt neân chòu nhieàu beänh taät, ñau ñôùn, bò tai naïn vaø yeåu maïng. Nhaân quaû cuûa nghieäp gieát haïi raát phaân minh vaø roõ raøng. Quan saùt cuoäc soáng quanh ta vôùi voâ vaøn dò bieät veà leõ sinh töû ñeå nhaän ra phaàn naøo söï vaän haønh cuûa nghieäp. Coù nhöõng caùi cheát khi ñang coøn trong tröùng nöôùc hoaëc môùi môû maét chaøo ñôøi. Khoâng ít nhöõng maùi ñaàu xuaân xanh ñaõ vónh vieãn naèm xuoáng trong chieán tranh, caùc vuï xung ñoät ñaãm maùu, nhöõng tai naïn... Trong khi cheát giaø vaø ra ñi trong an laønh laø moät phöôùc baùo maø khoâng phaûi ai mong muoán cuõng ñaït ñöôïc. Neáu dö baùo cuûa nghieäp nhaân gieát haïi khoâng lôùn ñeán noãi phaûi yeåu maïng thì thöôøng chòu nhieàu beänh taät, ñau ñôùn dai daúng veà theå xaùc. Coù nhieàu ngöôøi, cuoäc ñôøi cuûa hoï gaén lieàn vôùi beänh vieän vaø thuoác thang. Tai naøy chöa qua thì naïn khaùc ñaõ ñeán, coù khi phaûi chòu beänh hoaïn, taät nguyeàn suoát caû cuoäc ñôøi. Trong khi, coù khoâng ít ngöôøi luoân khoûe maïnh vaø neáu coù beänh taät gì cuõng nhanh choùng qua khoûi... Taát caû nhöõng bieåu hieän lieân quan ñeán söùc khoûe vaø thoï maïng cuûa moät ngöôøi ñaõ phaûn aùnh roõ neùt nghieäp nhaân ngöôøi aáy ñaõ gaây taïo trong quaù khöù vaø trong hieän taïi, ñôøi naøy. Nghieäp baùo saùt sanh naëng neà nhö vaäy neân nhöõng ngöôøi con Phaät luoân toân troïng vaø baûo veä söï soáng. Thöïc taäp aên chay, môû roäng loøng töø, khoâng gieát haïi chuùng sanh vaø noã löïc phoùng sanh laø caùch gieo troàng phöôùc baùo toát ñeïp cho ñôøi naøy vaø ñôøi sau.[

3- SAÙT SANH ÑOÏA ÑÒA NGUÏC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû ba phaùp naøy, töông xöùng nhö vaäy, bò rôi vaøo ñòa nguïc. Theá naøo laø ba? Töï mình saùt sanh, khích leä ngöôøi khaùc saùt sanh, tuøy hæ söï saùt sanh. Ñaày ñuû ba phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, töông xöùng nhö vaäy, bò rôi vaøo ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû ba phaùp naøy, töông xöùng nhö vaäy, ñöôïc sanh thieân giôùi. Theá naøo laø ba? Töï mình töø boû saùt sanh, khích leä ngöôøi khaùc töø boû saùt sanh, tuøy hæ söï töø boû saùt sanh. Ñaày ñuû ba phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, töông xöùng nhö vaäy, ñöôïc sanh thieân giôùi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Loõa theå, phaàn Saùt sanh, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.546)

LÔØI BAØN: AÙc taâm böùc haïi ñoàng loaïi vaø gieát haïi chuùng sanh laø taäp khí saâu daøy, voán haèn saâu trong taâm thöùc cuûa nhieàu ngöôøi. Nhöõng bieåu hieän gaây chieán, khuûng boá, baïo löïc luoân xaûy ra treân theá giôùi ngaøy nay laø thaùch thöùc khoâng nhoû cho toaøn theå nhaân loaïi. Cuøng vôùi vieäc gieát haïi suùc vaät haøng loaït laøm thöïc phaåm cuõng nhö huûy hoaïi moâi sinh, saên baét nhöõng loaøi thuù quyù hieám khieán nhieàu loaøi ñoäng vaät tuyeät chuûng ñaõ daãn ñeán nguy cô phaù vôõ caân baèng sinh thaùi, ñe doïa söï soáng con ngöôøi. Taøn haïi söï soáng duø laø con ngöôøi, sinh vaät hay moâi tröôøng töï nhieân ñeàu laø laøm

aùc. Caùi aùc naøy theå hieän nôi haønh vi töï mình tröïc tieáp saùt haïi hoaëc sai khieán, xuùi giuïc, khuyeán khích, ca ngôïi ngöôøi khaùc saùt haïi vaø vui veû, öa thích, taùn ñoàng ñoái vôùi söï gieát haïi. Noùi caùch

khaùc laø treân caû ba phöông dieän thaân mieäng yù ñeàu taïo nghieäp gieát haïi. Vì nhaân aùc gieát haïi luoân traøn ngaäp trong tö töôûng, lôøi noùi vaø haønh vi neân nhöõng ngöôøi naøy khoù traùnh khoûi quaû baùo ñòa nguïc. Vaø khoâng caàn chôø ñeán söï ñoïa laïc vaøo ñòa nguïc trong luïc ñaïo bôûi “ñòa nguïc traàn gian” luoân hieän höõu ngay tröôùc maét ñoái vôùi nhöõng ngöôøi aùc, chuyeân gaây haán, saün saøng cheùm gieát, xung ñoät... Do ñoù, ñeå thieát laäp bình an cho moãi ngöôøi vaø xaây döïng hoøa bình treân toaøn theá giôùi, nhaân loaïi caàn thöïc taäp haïnh nguyeän khoâng saùt sanh; nguyeän töø boû gieát haïi, ca ngôïi söï töø boû gieát haïi vaø vui veû vôùi taát caû söï chaám döùt gieát haïi. Ñoàng thôøi, moãi caù nhaân caàn tu taäp raûi taâm töø, thöïc haønh aên chay vaø nhaát laø thieàn quaùn nhaân duyeân nhaèm thaáy roõ moái lieân heä chaët cheõ giöõa con ngöôøi, chuùng sinh, thieân nhieân laø baát khaû phaân ñeå toân troïng vaø giöõ gìn söï soáng cho moïi ngöôøi, moïi loaøi. Bình an cho mình cuõng chính laø bình an cho moïi ngöôøi vaø moïi loaøi khaùc vaø ngöôïc laïi laø moät tueä giaùc. Vaø chính tueä giaùc naøy laø neàn taûng ñeå xaây döïng haïnh phuùc trong hieän taïi vaø vò lai.[

4- NGUY HAÏI CUÛA LÖÔØI BIEÁNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm: Naøy gia chuû töû, quen thoùi löôøi bieáng coù saùu nguy hieåm: “quaù laïnh”, khoâng laøm vieäc; “quaù noùng”, khoâng laøm vieäc; “quaù treã”, khoâng laøm vieäc; “quaù sôùm” khoâng laøm vieäc; “quaù ñoùi”, khoâng laøm vieäc; “quaù no”, khoâng laøm vieäc. Trong khi nhöõng coâng vieäc phaûi laøm thì khoâng laøm. Taøi saûn chöa coù khoâng xaây döïng neân, taøi saûn ñaõ coù thì bò tieâu taùn. Naøy gia chuû töû, quen thoùi löôøi bieáng coù saùu nguy hieåm nhö vaäy. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr 534)

LÔØI BAØN: Ai cuõng bieát, löôøi bieáng laø moät taät xaáu. Bieáng nhaùc laø moät trong nhöõng nguyeân nhaân daãn ñeán ñoùi ngheøo, trì treä, laïc haäu vaø laøm gia taêng caùc teä naïn xaõ hoäi. Trong moïi lónh vöïc ñôøi soáng xaõ hoäi, muoán thaønh coâng phaûi deïp tan söï löôøi bieáng, tích cöïc laøm vieäc, nhaän chaân giaù trò cao quyù cuûa lao ñoäng. Khi söùc khoûe khoâng ñöôïc toát, ueå oaûi vaø meät moûi phaùt sinh. Ñaây laø phaûn öùng öùc cheá cuûa cô theå, khoâng phaûi thoùi bieáng nhaùc, caàn nghæ ngôi ñeå phuïc hoài söùc khoûe. Nhöng luùc maïnh khoûe laïi khoâng thích laøm vieäc cuøng vôùi taâm lyù öa laøm chôi maø aên thieät, xem

thöôøng lao ñoäng chính laø thoùi löôøi bieáng. Vì theá, nhöõng ngöôøi löôøi bieáng, thöôøng tìm moïi lyù do ñeå troán traùnh lao ñoäng nhö naéng nghæ, möa nguû, maùt trôøi thì ñi chôi... Trong khi mieäng aên thì nuùi lôû. Coù cuûa aên cuûa ñeå to nhö ngoïn nuùi maø chæ aên khoâng ngoài roài thì nuùi cuûa aáy cuõng saäp, huoáng gì nhöõng keû traéng tay. Cuõng chính vì naéng khoâng öa, möa khoâng chòu, vieän ñuû duyeân côù: quaù laïnh, quaù noùng, quaù sôùm, quaù treã, quaù ñoùi hay quaù no... ñeå nghæ ngôi neân ngheøo khoå, teä naïn môùi traøn lan. Xaõ hoäi toân vinh, ca ngôïi lao ñoäng laø vinh quang; nhaø tö töôûng thì cho raèng lao ñoäng laø cô sôû cuûa tieán hoùa; nhaø Thieàn luoân ñeà cao lao ñoäng, moät ngaøy khoâng laøm thì moät ngaøy khoâng aên..., môùi bieát giaù trò cuûa lao ñoäng. Ngöôøi con Phaät caàn nhaän thöùc saâu saéc lôøi daïy cuûa Theá Toân veà saùu nguy hieåm cuûa thoùi löôøi bieáng ñeå khaéc phuïc. Nhaát laø giôùi treû, suy ngaãm veà traùch nhieäm cuûa mình tröôùc söï nghieäp cuûa baûn thaân, tröôùc söù maïng phaùt trieån cuûa ñaát nöôùc vaø töông lai cuûa theá giôùi ñeå vöôït leân söï bieáng nhaùc cuûa töï thaân baèng caùch thöïc haønh tinh taán, “nhöõng ñieàu toát chöa sanh laøm cho phaùt sanh, neáu ñaõ sanh laøm cho taêng tröôûng; nhöõng ñieàu xaáu chöa sanh khoâng cho phaùt sanh, neáu ñaõ sanh phaûi laøm cho ñoaïn dieät”.[

5- QUAÙN THAÂN BAÁT TÒNH Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö moät ung nhoït ñaõ traûi nhieàu naêm. Noù coù chín mieäng veát thöông, coù chín mieäng nöùt raïn. Töø ñaáy coù caùi gì chaûy ra? Chaéc chaén baát tònh ræ chaûy, chaéc chaén hoâi thoái ræ chaûy, chaéc chaén nhaøm chaùn ræ chaûy. Ung nhoït, naøy caùc Tyû kheo, laø ñoàng nghóa vôùi thaân naøy do boán ñaïi taùc thaønh, do cha meï sanh ra, do côm chaùo nuoâi döôõng, voâ thöôøng, bieán hoaïi, tan naùt, coù chín mieäng veát thöông, coù chín mieäng nöùt raïn. Töø ñaáy coù caùi gì chaûy ra? Chaéc chaén baát tònh ræ chaûy, chaéc chaén hoâi thoái ræ chaûy, chaéc chaén nhaøm chaùn ræ chaûy. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc Thaày haõy nhaøm chaùn thaân naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä IV, chöông 9, phaåm Tieáng roáng con sö töû, phaàn Moät ung nhoït, VNCPHVN aán haønh, 1997, tr.116)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi soáng treân ñôøi coù nhieàu caùi ñeå quyù giaù nhöng quyù nhaát vaãn laø taám hình haøi. Ngöôøi ta thöôøng ít khi cho vaø neáu coù ngöôøi bieát ban taëng vaø chia seû thì daãu roäng raõi ñeán maáy hoï cuõng cho nhöõng vaät ngoaøi thaân. Thaân theå ñoái vôùi moãi ngöôøi quyù giaù hôn vaøng ngoïc vaø baát khaû xaâm phaïm. Cuoäc soáng con ngöôøi voán lao khoå, lo toan, thaäm chí phaûi tranh ñoaït, giaønh giaät cuõng khoâng ngoaøi muïc ñích cung phuïng vaø nuoâi döôõng thaân naøy. Thaân theå ñoái vôùi ta khoâng nhöõng quyù giaù maø coøn ñeïp ñeõ. Ta haèng naâng niu, trau chuoát, tæa toùt vaø chaêm nom dung nhan, voùc daùng

moãi ngaøy. Ta khoâng chæ yeâu quyù thaân mình maø coøn yeâu thích, khaùt khao chieám höõu neùt ñeïp cuûa thaân theå ngöôøi khaùc. Ñoù cuõng laø nguyeân nhaân laøm taêng theâm khoå ñau voán chaát choàng trong ñôøi soáng con ngöôøi. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, thaân theå con ngöôøi chaúng khaùc gì moät ung nhoït, moät khoái baát tònh ñöôïc nguî trang bôûi lôùp voû ñeïp ñeõ beân ngoaøi. Ung nhoït naøy coù ñeán chín mieäng (2 maét, 2 tai, 2 muõi, mieäng, tieåu tieän, ñaïi tieän) thöôøng baøi tieát ra nhöõng thöù khoâng saïch. Chæ caàn cheånh maûng veä sinh cuûa baûn thaân thoâi thì töï khaéc moãi chuùng ta chöùng nghieäm ñöôïc söï baát tònh aáy. Bình taâm maø quaùn saùt thì dô baån chính laø thaân naøy. Thaân theå ñích thöïc laø ung nhoït, laø ñaõy da chöùa beân trong nhöõng thöù khoâng saïch. Chæ caàn lôùp da moûng aáy bò traày xöôùc, bò bong ra thì laäp töùc baát tònh tuoân chaûy. Tuy nhieân, vì chaáp ngaõ, luyeán aùi töï ngaõ quaù saâu daøy neân con ngöôøi khoâng nhaän ra söï baát tònh voán dó aáy môùi haèng tham luyeán, yeâu quyù, say meâ vaø tìm caàu. Do vaäy, trong loä trình höôùng ñeán ly duïc, ñoaïn tröø tham aùi, ñieàu quan troïng laø phaûi nhaän ra söï baát tònh cuûa thaân. Nhaøm chaùn thaân naøy khoâng coù nghóa laø phuû nhaän noù, vì thaân naøy chính laø chieác beø ñeå qua soâng sanh töû. Khi chöa qua soâng maø voäi buoâng boû chieác beø, chaéc chaén bò nöôùc soâng nhaän chìm vaø cuoán troâi. Tuy nhieân, ñöøng quaù vöôùng maéc vaø heä luî vôùi taám thaân giaû taïm naøy quaù laøm aûnh höôûng ñeán söï nghieäp giaûi thoaùt. Ñaây chính laø tueä giaùc maø moãi ngöôøi con Phaät phaûi quaùn saùt ñeå thaønh töïu trong söï nghieäp tu taäp cuûa mình.[

632 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- TU TAÄP NIEÄM THAÂN Moät thôøi Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sumbha, taïi thò traán Sedaka. Taïi ñaáy, Theá Toân daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö coù moät soá ñoâng quaàn chuùng, tuï hoïp laïi nhìn moät coâ gaùi hoa haäu ñang muùa vaø haùt vôùi taát caû söï quyeán ruõ cuûa mình. Roài moät ngöôøi ñeán, muoán soáng khoâng muoán cheát, hoï noùi vôùi ngöôøi aáy nhö sau: “Naøy oâng, haõy xem ñaây. Ñaây laø caùt baùt ñöïng ñaày daàu. OÂng haõy mang caùi baùt ñöïng ñaày daàu aáy roài ñi voøng quanh ñaùm quaàn chuùng lôùn vaø ngöôøi con gaùi hoa haäu. Moät ngöôøi caàm kieám giô cao seõ ñi theo sau löng oâng. Taïi choã naøo, oâng laøm ñoå moät ít daàu, chính nôi aáy, ñaàu cuûa oâng seõ bò rôi xuoáng”. Naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng nghó theá naøo, ngöôøi aáy coù theå khoâng chuù yù ñeán baùt daàu, phoùng taâm höôùng ngoaïi khoâng? Thöa khoâng, baïch Theá Toân. Ví duï naøy, naøy caùc Tyû kheo, ta noùi ra ñeå neâu roõ yù nghóa thaân haønh nieäm. Do vaäy, caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: “Chuùng ta seõ tu taäp thaân haønh nieäm, laøm cho sung maõn, laøm cho tieáp tuïc an truù...”. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 3, phaåm Naølanda, phaàn Quoác ñoä, Nxb Toân Giaùo, 2002, tr 266)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, coù raát nhieàu haønh ñoäng ñöôïc thöïc thi maø khoâng heà coù kieåm soaùt. Thaân moät ñöôøng maø taâm moät neûo laø moät thoùi quen coá höõu cuûa con ngöôøi. Ña phaàn, moïi ngöôøi thöôøng höôùng taâm ra beân ngoaøi, ít ai chuù yù ñeán caùc haønh ñoäng cuûa thaân trong

hieän taïi. Vì theá, tröø moät vaøi coâng vieäc caàn söï taäp trung cao, coù theå xaûy ra nguy hieåm thì môùi thöïc söï chuù yù, coøn laïi thì gaàn nhö queân laõng, nhaát laø nhöõng coâng vieäc thöôøng nhaät. Maáy ai yù thöùc ñöôïc nguyeân nhaân cuûa phaàn lôùn caùc tai naïn, baát haïnh giaùng xuoáng ñôøi soáng con ngöôøi ñeàu phaùt xuaát töø nhöõng sô yù naøy. Nieäm thaân haønh laø moät phaùp tu quan troïng nhaèm kieåm soaùt taát caû nhöõng ñoäng taùc cuûa thaân, giöõ vöõng chaùnh nieäm trong khi laøm vieäc, ñi laïi vaø sinh hoaït. Nhôø yù thöùc saâu saéc veà nhöõng hoaït ñoäng cuûa thaân theå maø con ngöôøi coù theå laøm chuû ñöôïc chính baûn thaân mình. Nhöõng aùc nghieäp veà thaân, nhôø yù thöùc soi saùng neân daàn ñöôïc ñoaïn töø. Maët khaùc, nieäm thaân haønh seõ giuùp taâm an truù, khoâng phaân taùn, vì taâm luoân coù maët nôi caùc hoaït ñoäng cuûa thaân. Chaùnh nieäm veà thaân haønh seõ ñöa thaân vaø taâm trôû veà an truù trong töøng giaây phuùt cuûa hieän taïi. Ñaây chính laø söï minh trieát trong ñôøi soáng. Sôû dó con ngöôøi thieáu taäp trung, khoâng yù thöùc saâu saéc vaøo haønh ñoäng laø do thoùi quen höôùng ngoaïi, ñeå yù ñeán beân ngoaøi nhieàu hôn laø chuù yù ñeán mình. Söï queân laõng aáy seõ laøm cho taâm lang thang voâ ñònh daãn ñeán thaát nieäm. Khaéc phuïc tình traïng thaát nieäm aáy baèng caùch nieäm thaân haønh; luoân tænh thöùc, saùng suoát vaø töï chuû trong moãi moãi cöû chæ, haønh ñoäng. AÛnh duï moät ngöôøi ñaøn oâng seõ trôû thaønh töû toäi neáu ñaùnh rôi chæ moät gioït daàu khi böng baùt daàu ñaày aép, ñi voøng quanh ñaùm ñoâng reo hoø tröôùc moät ngöôøi ñeïp ñang muùa haùt thaät cuï theå vaø sinh ñoäng. YÙ thöùc veà voâ thöôøng, maïng ngöôøi trong hôi thôû, haønh giaû nieäm thaân haønh ñeå soáng tænh thöùc vaø troïn veïn. Cho neân, nieäm thaân haønh ñeå laøm chuû thaân taâm laø phöông chaâm soáng cuûa moãi ngöôøi con Phaät.[

7- TAÙC HAÏI CUÛA LOÁI SOÁNG XA HOA Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Mahaøvana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, soáng treân goái rôm laø loái soáng hieän nay cuûa daân chuùng Licchavi, khoâng phoùng daät, nhieät taâm trong nhieäm vuï. Ajaøtasattu, vua nöôùc Magadha khoâng coù cô hoäi, khoâng coù ñoái töôïng (ñeå xaâm laêng). Trong töông lai, naøy caùc Tyû kheo, neáu daân chuùng Licchavi trôû neân nhu nhöôïc, naèm treân nhöõng ñoà naèm meàm maïi, nguû treân goái boâng. Ajaøtasattu, vua nöôùc Magadha coù cô hoäi, coù ñoái töôïng (ñeå xaâm laêng). Soáng treân caùc goái rôm, naøy caùc Tyû kheo, laø neáp soáng hieän nay cuûa caùc Tyû kheo, khoâng phoùng daät, nhieät taâm trong caùc noã löïc. AÙc ma khoâng coù cô hoäi, khoâng coù ñoái töôïng (ñeå xaâm laêng). Trong töông lai, naøy caùc Tyû kheo, neáu caùc Tyû kheo trôû neân nhu nhöôïc, naèm treân nhöõng ñoà naèm meàm maïi, nguû treân goái boâng. AÙc ma seõ naém ñöôïc cô hoäi, seõ naém ñöôïc ñoái töôïng (ñeå xaâm laêng). Do ñoù, naøy caùc Tyû kheo, phaûi hoïc taäp nhö sau: Chuùng toâi seõ soáng treân goái rôm, khoâng phoùng daät, nhieät taâm trong caùc noã löïc. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 9, phaàn Coû rôm, VNCPHVN aán haønh,

1993, tr.467)

LÔØI BAØN: Naâng cao ñôøi soáng, ñaùp öùng ñaày ñuû caùc nhu caàu laø tieâu chí phaán ñaáu chung cuûa caù nhaân vaø xaõ hoäi. Tuy nhieân traùnh söï ñua ñoøi, xa

hoa vaø laõng phí trong höôûng thuï caù nhaân nhaèm goùp phaàn xaây döïng xaõ hoäi, ñaát nöôùc vöõng maïnh laø ñieàu quan yeáu caàn phaûi laøm. Nhaát laø trong boái caûnh ñaát nöôùc ñang chòu söùc eùp, laêm le xaâm chieám laõnh thoå cuûa ngoaïi bang thì vieäc khaéc kyû, hy sinh nhöõng quyeàn lôïi caù nhaân, deïp boû caùc hieàm khích rieâng tö ñeå chung tay xaây döïng vaø baûo veä ñaát nöôùc trôû neân voâ cuøng khaån thieát. Theá Toân ñaõ chæ ra vieäc maïnh ai naáy laøm giaøu, chæ lo höôûng thuï caù nhaân, vun veùn cho rieâng mình, phoù maëc vieäc chung ñoàng thôøi trôû neân nhu nhöôïc, heøn yeáu chính laø cô hoäi toát cho nöôùc khaùc xaâm laêng. Lòch söû ñaõ minh chöùng roõ neùt veà ñieàu naøy, moät khi quaân vöông voâ ñaïo, quan laïi thoái naùt vô veùt cho rieâng mình, daân tình cô cöïc oaùn thaùn, ñaát nöôùc ñieâu linh thì ngoaïi bang traøn ñeán vaø khoù traùnh khoûi hoïa noâ leä. Trong vieäc tu taäp cuõng vaäy, neáu xu höôùng theo vaät duïc vaø trôû neân phoùng daät laø cô hoäi toát cho aùc ma xaâm chieám. Phaät hay ma ngöï trò, xaâm chieám taâm cuûa ngöôøi tu tuøy thuoäc vaøo thaùi ñoä soáng khaéc kyû hay phoùng daät, tham aùi ít hay nhieàu, tinh caàn hay giaûi ñaõi... Ngoaïi bang chæ traøn vaøo khi ñaát nöôùc suy vong, khoâng coá keát ñöôïc daân tình. Cuõng vaäy, aùc ma chæ traøn vaøo thaân taâm khi loøng ta buoâng thaû theo tham duïc, danh lôïi, höôûng thuï. Vì theá, khoâng höôûng thuï xa hoa, xaû kyû vò tha laø phöông thöùc soáng ñuùng ñaén, toát ñeïp cho mình vaø ngöôøi, nhaát laø goùp phaàn quan troïng ñeå xaây döïng ñaát nöôùc vöõng maïnh, phoàn vinh.[

8- ÑI ÑEÂM GAËP NHIEÀU NGUY HIEÅM Moät thôøi Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm: Naøy gia chuû töû, du haønh ñöôøng phoá phi thôøi coù saùu nguy hieåm. Töï mình khoâng ñöôïc che chôû hoä trì, vôï con khoâng ñöôïc che chôû hoä trì, taøi saûn khoâng ñöôïc che chôû hoä trì, bò tình nghi laø taùc giaû caùc aùc söï, naïn nhaân cuûa caùc tin ñoàn thaát thieät, töï röôùc vaøo thaân nhieàu khoå naõo. Naøy gia chuû töû, du haønh ñöôøng phoá phi thôøi coù saùu nguy hieåm nhö vaäy. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.533)

LÔØI BAØN: Boùng ñeâm luoân ñoàng nghóa vôùi toái taêm, muø quaùng, toäi loãi vaø voâ vaøn baát traéc, hieåm nguy ñang rình raäp. Vì theá maø ngöôøi ta thöôøng caûnh baùo ñi ñeâm aét coù ngaøy gaëp ma. Thöïc ra ma cheát, ma quyû khoâng ñaùng sôï maø chính caùc loaøi ma soáng, ma men, ma coâ... ma maõnh soáng veà

ñeâm môùi nguy hieåm vaø ñaùng sôï hôn. Boùng ñeâm tuy khoâng maáy an toaøn nhöng coù söùc haáp daãn rieâng neân khieán cho khoâng ít ngöôøi thích soáng veà ñeâm, thaäm chí laáy ñeâm laøm ngaøy. Thöôøng thì chuùng ta ít ra ñöôøng vaøo ñeâm hoâm khuya khoaét (phi thôøi), tröø khi coù nhöõng coâng vieäc khaån caáp. Nhöng neáu phaûi ñi thì taâm lyù chung laø lo ngaïi vì khoâng ñöôïc an toaøn. Thaät vaäy, tröôùc heát

laø tính maïng bò ñe doïa coù theå do tai naïn, bò ngöôøi xaáu haønh hung, böùc haïi. Keá ñeán laø trong tình huoáng coâ ñoäc, moät mình thì ngöôøi ñi ñeâm deã daøng bò traán loät, cöôùp boùc taøi saûn vaø nhaát laø ñaøn baø, con gaùi trong ñeâm hoâm khuya khoaét, vaéng veû laïi caøng nguy hieåm hôn. Ngoaøi ra, ngöôøi ñi ñeâm deã daøng bò nghi ngôø laøm nhöõng ñieàu xaáu aùc, coù theå bò baét giöõ, thaåm vaán vaø chòu nhieàu raéc roái khaùc. Vì theá, ñeå traùnh nguy hieåm cho baûn thaân vaø söï lo laéng cuûa gia ñình, chuùng ta khoâng neân veà nhaø quaù khuya. Luoân quaùn nieäm “boùng ñeâm ñoàng loõa vôùi toäi aùc” ñeå ñeà phoøng vaø töï raên nhaéc mình. Thöïc haønh ñieàu naøy voán chaúng khoù, song vì chuû quan vaø voâ yù neân bò mang hoïa vaøo thaân, laøm khoå cho gia ñình. Do vaäy, caàn töï khaéc ñoái vôùi baûn thaân, taäp thoùi quen veà nhaø ñuùng giôø, khoâng la caø ñeâm hoâm ngoaøi ñöôøng. Vieäc naøy töôûng chöøng nhö nhoû nhaët nhöng neáu ñöôïc thöïc thi nghieâm tuùc seõ goùp phaàn to lôùn trong vieäc xaây döïng haïnh phuùc gia ñình vaø giöõ gìn an ninh traät töï xaõ hoäi.[

9- BOÛ AÙC, LAØM LAØNH Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kimbilaø, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm nguy haïi naøy cho ngöôøi aùc haønh. Theá naøo laø naêm? Töï mình chæ trích mình; sau khi suy xeùt, caùc baäc trí quôû traùch; tieáng aùc ñoàn khaép; khi maïng chung, taâm bò meâ loaïn; sau khi thaân hoaïi maïng chung, sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm nguy haïi naøy cho ngöôøi aùc haønh. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy cho ngöôøi thieän haønh. Theá naøo laø naêm? Töï mình khoâng chæ trích mình; sau khi suy xeùt, caùc baäc trí taùn thaùn; tieáng toát ñoàn khaép; khi maïng chung, taâm khoâng bò meâ loaïn; sau khi thaân hoaïi maïng chung, sanh vaøo thieän thuù, thieân giôùi, coõi ñôøi naøy. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy cho ngöôøi thieän haønh. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm AÙc haønh, phaàn Ngöôøi aùc haønh, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.741)

LÔØI BAØN: Thôøi Ñöôøng, Baïch Cö Dò coù laàn hoûi Thieàn sö OÂ Saøo veà ñaïi yù Phaät phaùp vaø ñöôïc traû lôøi moät caùch giaûn dò raèng “Khoâng laøm caùc vieäc aùc, haõy laøm caùc vieäc laønh”. Baïch Cö Dò khoâng maáy haøi loøng veà caâu traû lôøi aáy vì treû leân ba cuõng noùi ñöôïc. OÂ Saøo ñaõ löu yù raèng duø vaäy nhöng ngöôøi giaø taùm möôi cuõng chöa chaéc ñaõ laøm xong. Theá

môùi bieát chuyeän “boû aùc, laøm laønh” quan troïng vaø khoâng deã laøm. AÙc haønh laø suy nghó aùc, noùi lôøi aùc vaø haønh ñoäng aùc, taïo ba nghieäp baát thieän. Ngöôøi laøm aùc taát bò löông taâm caén röùt, luoân mang noãi baát an, hoái haän vaø lo sôï. Maët khaùc, ngöôøi laøm aùc bò phaùp luaät tröøng trò, nheï hôn thì bò xaõ hoäi pheâ phaùn, tieáng xaáu ñoàn khaép, thaân baïi danh lieät. Quan troïng hôn, nhöõng vieäc aùc ñaõ gaây taïo trong ñôøi seõ keát thaønh caän töû nghieäp xaáu aùc vaø theo ñoù seõ bò sanh vaøo coõi döõ ôû töông lai. Thieän haønh laø suy nghó thieän, noùi lôøi thieän vaø haønh ñoäng thieän, taïo ba nghieäp thieän. Ai soáng trong saïch thì coõi loøng thanh thaûn, taâm thö thaùi an nhieân, khoâng lo laéng, daèn vaët vaø sôï haõi. AÊn hieàn ôû laønh thì moïi ngöôøi ñeàu khen ngôïi, tieáng toát ñoàn xa. Nhaát laø, moät ñôøi laøm caùc ñieàu thieän seõ keát tuï nghieäp laønh, laøm cho cuoäc soáng hieän taïi luoân bình an, ñeán khi töø giaõ cuoäc ñôøi cheát trong thanh thaûn vaø taùi sanh vaøo coõi laønh. Boû aùc, laøm laønh laø ñaïo lyù soáng cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät vaø cuûa taát caû moïi ngöôøi. Nhaân quaû luoân chính xaùc vaø roõ raøng. Moãi ngöôøi ñeàu coù moät hoaøn caûnh cuoäc soáng khaùc nhau, ñieàu ñoù phaûn aùnh ñích thöïc nghieäp nhaân cuûa chính hoï. Do vaäy, muoán haïnh phuùc vaø bình an trong cuoäc soáng ôû hieän taïi cuõng nhö trong töông lai, moãi ngöôøi phaûi töï gaây taïo nhaân laønh cho chính mình.[

XI. KHAÅU NGHIEÄP

642 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- NOÙI VAØ IM LAËNG NHÖ PHAÙP Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Luùc baáy giôø, nhieàu Tyû kheo sau buoåi aên, sau khi ñi khaát thöïc trôû veà, ngoài hoäi hoïp taïi raïp troøn coù caây Kareri vaø caâu chuyeän sau ñaây ñöôïc khôûi leân: “Naøy chö hieàn, ai bieát ngheà gì? Ai hoïc taäp ngheà gì? Ngheà gì laø toái thöôïng?”. ÔÛ ñaây, moät soá ngöôøi noùi nhö sau: Huaán luyeän voi laø ngheà toái thöôïng. Moät soá ngöôøi khaùc noùi: Huaán luyeän ngöïa laø ngheà toái thöôïng; Laøm xe laø ngheà toái thöôïng; Ngheà baén cung laø ngheà toái thöôïng; Ngheà ñao kieám laø ngheà toái thöôïng; Ngheà tính toaùn laø ngheà toái thöôïng; Ngheà vieát baøi laø ngheà toái thöôïng; Ngheà laøm thô laø ngheà toái thöôïng; Ngheà phoûng ñoaùn caùc nguyeân nhaân töï nhieân laø ngheà toái thöôïng; Ngheà ñieàu khieån boä maùy quoác gia laø ngheà toái thöôïng... Caâu chuyeän giöõa caùc Tyû kheo chöa ñöôïc noùi xong thì Theá Toân ñeán, noùi vôùi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, caùc Thaày ngoài ôû ñaây noùi caâu chuyeän gì? Vaø caâu chuyeän gì giöõa caùc Thaày chöa ñöôïc noùi xong? Sau khi nghe caùc Tyû kheo trình baøy noäi dung caâu chuyeän, Theá Toân daïy: Naøy caùc Tyû kheo, chuyeän naøy thaät khoâng xöùng ñaùng cho caùc Thaày, laø nhöõng thieän nam töû, vì loøng tin xuaát gia, töø boû gia ñình, soáng khoâng gia ñình, khi caùc Thaày noùi leân caâu chuyeän nhö vaäy. Khi caùc Thaày ngoài hoäi hoïp vôùi nhau, naøy caùc Tyû kheo, coù hai coâng vieäc caàn phaûi laøm: Noùi phaùp hay giöõ im laëng cuûa baäc Thaùnh! (ÑTKVN, Tieåu Boä I, chöông 3, phaåm Nanda, Nxb TP.HCM aán haønh, 1999, tr.171)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 643

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng tu taäp haøng ngaøy, ngoaøi thôøi gian duïng coâng toïa thieàn, tuïng kinh, baùi saùm, chuùng ta thöôøng quan taâm ñeán caùc vaán ñeà khaùc nhö: Phaät söï, thôøi söï, xaõ hoäi, an ninh v.v... Tu hoïc trong thôøi ñaïi hieän nay, quan taâm, thaûo luaän ñeå nhaän ñònh veà caùc tình hình, dieãn bieán cuûa xaõ hoäi laø ñieàu caàn thieát. Song, ñieàu khaån thieát hôn caû ñoái vôùi ngöôøi xuaát gia laø hoaèng phaùp vaø ñieàu phuïc chuyeån hoùa taâm ñeå ñöôïc an tònh, giaûi thoaùt. Thuyeát phaùp laø moät trong nhöõng nhieäm vuï quan troïng cuûa ngöôøi tu. Tuyeân thuyeát giaùo phaùp giaûi thoaùt vaø giaùc ngoä cuûa Theá Toân, ngoaøi vieäc daïy ngöôøi coøn coù taùc duïng töï raên nhaéc chính mình thöïc haønh giaùo phaùp. Maët khaùc, söï thaûo luaän veà giaùo nghóa Phaät phaùp giöõa caùc Tyû kheo vôùi nhau hay cuøng vôùi chö vò cö só seõ giuùp hoäi chuùng hieåu bieát saâu saéc hôn veà nhöõng ñieàu thaâm aùo cuûa giaùo phaùp. Khi khoâng noùi phaùp thì neân an truù thaân taâm trong chaùnh nieäm, thöïc haønh söï im laëng cuûa baäc Thaùnh. Ñoâi khi söï im laëng laïi laø moät phaùp thoaïi voâ cuøng huøng traùng, coù söùc thuyeát phuïc lôùn veà thöïc haønh uy nghi, nieäm thaân haønh vaø khaû naêng ñònh löïc maïnh meõ. Theá Toân khuyeán caùo ngöôøi tu khoâng neân noùi chuyeän taïp vì sa ñaø vaøo caùc vaán ñeà beân ngoaøi, deã daøng daãn ñeán hyù luaän vaø phoùng daät, moät trong nhöõng taùc nhaân cô baûn aûnh höôûng ñeán söï an truù vaø ñieàu phuïc taâm. Noùi naêng vaø im laëng nhö phaùp laø moät bieåu hieän cuûa chaùnh nieäm cao ñoä, ñònh löïc vöõng vaøng. Ñaây cuõng laø cô sôû, neàn taûng quan troïng ñeå thaêng hoa taâm linh, thaønh töïu giaûi thoaùt.[

644 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- NOÙI NHÖ HOA, NHÖ MAÄT Moät thôøi Theá Toân truù ôû Savatthi, taïi Jetavana, vöôøn oâng Anaøthapindika, daïy caùc Tyû kheo: Coù ba haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù maët, xuaát hieän ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Haïng ngöôøi noùi nhö phaân, haïng ngöôøi noùi nhö hoa, haïng ngöôøi noùi nhö maät. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi noùi nhö phaân? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khi ñi vaøo hoäi tröôøng, hay ñi vaøo hoäi chuùng, hay ñi ñeán giöõa caùc ngöôøi baø con, hay khi ñeán caùc ngöôøi ñoàng moät toå hôïp, ñeán giöõa cung vua, hay bò daãn nhö laø ngöôøi laøm chöùng, ñöôïc noùi: “Ngöôi bieát gì, haõy noùi leân”. Ngöôøi aáy khoâng bieát, noùi raèng: “Toâi coù bieát”; coù bieát, noùi raèng: “Toâi khoâng bieát”; khoâng thaáy, noùi raèng: “Toâi coù thaáy”; coù thaáy, noùi raèng: “Toâi khoâng thaáy”. Do vì mình hay vì ngöôøi, hay vì moät vaøi lôïi vaät nhoû maø ñaõ coá yù noùi laùo. Ngöôøi nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc goïi laø ngöôøi noùi nhö phaân. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi noùi nhö hoa? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khi ñi vaøo hoäi tröôøng hay ñi vaøo hoäi chuùng, hay ñi ñeán giöõa caùc ngöôøi baø con, hay khi ñeán caùc ngöôøi ñoàng moät toå hôïp, ñeán giöõa cung vua, hay bò daãn nhö laø ngöôøi laøm chöùng, ñöôïc noùi: “Ngöôi bieát gì, haõy noùi leân”. Ngöôøi aáy khoâng bieát, noùi raèng: “Toâi khoâng bieát”; coù bieát, noùi raèng: “Toâi coù bieát”; khoâng thaáy, noùi raèng: “Toâi khoâng thaáy”; coù thaáy, noùi raèng: “Toâi coù thaáy”, khoâng vì mình hay vì ngöôøi, hay vì moät vaøi lôïi vaät nhoû maø ñaõ coá yù noùi laùo. Ngöôøi nhö vaäy, naøy caùc

Tyû kheo, ñöôïc goïi laø ngöôøi noùi nhö hoa. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi noùi nhö

maät? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi ñoaïn taän aùc ngöõ, töø boû lôøi noùi aùc ngöõ. Lôøi noùi cuûa ngöôøi aáy khoâng haïi, tai öa nghe, khaû aùi, ñi thaúng ñeán taâm, leã ñoä, ñöôïc nhieàu ngöôøi öa thích, ñöôïc nhieàu ngöôøi thích yù. Ngöôøi aáy noùi nhöõng lôøi nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø haïng ngöôøi noùi nhö maät. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ngöôøi, phaàn Noùi nhö hoa, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.227)

LÔØI BAØN: Lôøi noùi laø phöông tieän truyeàn ñaït kinh nghieäm, kieán thöùc töø theá heä naøy sang theá heä khaùc; laø söï bieåu loä söï nhaän thöùc, tình caûm, söï quan taâm laãn nhau cuûa con ngöôøi trong caùc moái quan heä. Khoâng coù lôøi noùi, cuoäc soáng naøy seõ voâ nghóa, teû nhaït bieát chöøng naøo. Theá nhöng, khoâng phaûi ai trong chuùng ta cuõng ñeàu kheùo leùo trong vieäc vaän duïng lôøi noùi cuûa mình ñeå mang ñeán haïnh phuùc, an vui. Coù nhöõng lôøi noùi doái traù, khoâng ñuùng thôøi, thieáu suy nghó vaø nhaát laø ñöôïc phaùt ra trong khi giaän döõ, thuø haèn seõ trôû thaønh ñoäc döôïc, gaây ra nhieàu hieåm hoïa, tai öông. Moät lôøi noùi xuaát phaùt töø chaân tình, töø söï thaät vôùi tinh thaàn traùch nhieäm vaø thieän chí seõ trôû thaønh dieäu döôïc, giuùp cho ta vaø ngöôøi theâm duõng löïc vaø seõ vöôït qua bao thöû thaùch choâng gai trong cuoäc ñôøi. Nhöõng lôøi noùi chaân thaät, thieän caûm ñöôïc nhieàu ngöôøi laéng nghe vaø coù taùc duïng seû chia, höôùng daãn tha nhaân töøng böôùc trôû veà vôùi chaân thieän myõ thaät ñaùng traân troïng. Vaän duïng lôøi noùi trung thöïc, khoâng aùc yù, vôùi taâm töø aùi, khoan dung thì moãi lôøi noùi ra seõ laø nhöõng hoa sen tinh khieát, ngaùt thôm giöõa cuoäc ñôøi.[

3- MAÉNG NHIEÁC BAÄC THAÙNH Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo naøo vaø nhöõng ai maéng nhieác, maï lî caùc vò tu phaïm haïnh, phæ baùng caùc baäc Thaùnh, vò aáy ñöôïc chôø ñôïi naêm söï nguy haïi. Theá naøo laø naêm? Phaïm toäi bò taån xuaát, chaët ñöùt con ñöôøng höôùng thöôïng; hay phaïm moät toäi nhieãm; hay caûm xuùc beänh hoaïn traàm troïng; khi maïng chung taâm bò meâ loaïn; sau khi thaân hoaïi maïng chung sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù vaø ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo naøo vaø nhöõng ai maéng nhieác, maï lî caùc vò tu phaïm haïnh, phæ baùng caùc baäc Thaùnh, vò aáy ñöôïc chôø ñôïi naêm söï nguy haïi naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Maéng nhieác, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.715)

LÔØI BAØN: ÔÛ baát cöù ñòa phöông hay quoác gia naøo, neáu coù söï hieän dieän cuûa nhöõng vò tu phaïm haïnh vaø caùc baäc Thaùnh thì ñoù laø nieàm vinh haïnh, may maén vaø laø phöôùc baùo cho ñòa phöông hay quoác gia ñoù. Vì raèng, söï hieän

höõu cuûa caùc vò chaân nhaân seõ taùc ñoäng tích cöïc veà phöông dieän ñaïo ñöùc, tinh thaàn cho xaõ hoäi, goùp phaàn ñònh höôùng cho con ngöôøi kieän toaøn nhaân caùch. Theá nhöng, khoâng phaûi ai cuõng thaáy ñöôïc vò trí, vai troø quan troïng cuûa nhöõng baäc phaïm haïnh, caùc vò Thaùnh ñeå toân troïng, ñaûnh leã, cuùng döôøng; ñoâi luùc, vaøi nôi nhöõng baäc Thaùnh vaãn bò maéng nhieác, maï lî thaäm chí bò phæ baùng, giam giöõ vaø bò gieát haïi. Xuùc phaïm ñeán baäc Thaùnh laø ñieàu khoâng neân nhöng laïi thöôøng xaûy

ra ñoái vôùi nhöõng ngöôøi voâ minh aùm chöôùng, nghieäp löïc naëng neà, baát tín nhaân quaû. Thôøi Theá Toân coøn taïi theá, chính Ngaøi cuõng coù ñoâi laàn bò chöûi maéng, bò vu caùo vaø maï lî. Khoâng chæ döøng laïi ôû ñoù, Toân giaû Muïc Kieàn Lieân, vò ñaïi ñeä töû thaàn thoâng baäc nhaát cuûa Phaät, cuõng bò phaùi Loõa theå quaù khích mai phuïc, ñaùnh ñaäp cho ñeán cheát. Ñoái vôùi töï thaân cuûa caùc baäc Thaùnh vaø nhöõng baäc chaân tu phaïm haïnh thì daãu coù bò maéng nhieác, maï lî, vu khoáng vaø phæ baùng ñeán maáy ñi nöõa thì caùc Ngaøi vaãn an nhieân, chaáp nhaän. Vì leõ, döôùi aùnh saùng cuûa tueä quaùn, ñoù chæ laø dö taøn cuûa duyeân nghieäp naøo ñoù trong quaù khöù xa xoâi nay coøn löu daáu maø thoâi. Tuy caùc baäc Thaùnh vui veû chaáp nhaän moïi tai öông, oaùn ñoái ñoàng thôøi khoâng bao giôø moùng khôûi taâm nieäm oaùn haän hay traû thuø nhöng vì xuùc phaïm ñeán Thaùnh nhaân, chuùng ta ñaõ töï thieâu ñoát phöôùc ñöùc cuûa mình thaønh tro buïi, khi maát heát phöôùc ñöùc thì taát nhieân phaûi chòu ñoïa laïc, bò quaû baùo naëng neà. Ngaøy nay, ngöôøi tu haønh tuy nhieàu nhöng nhöõng baäc chaân tu phaïm haïnh vaø nhöõng baäc Thaùnh khoâng nhieàu, tuy nhieân khoâng phaûi laø khoâng coù. Chuùng ta ña phaàn laø ngöôøi phaøm, maét thòt neân khoâng theå naøo phaân ñònh thaùnh phaøm. Maët khaùc, baäc chaân nhaân thì ña phaàn aån mình, khoâng bao giôø tieát loä thaân phaän. Do vaäy, nhöõng ngöôøi con Phaät, soáng theo lôøi Phaät daïy thì phaûi heát söùc caån troïng trong moïi haønh vi cuûa mình, ñaëc bieät laø nhöõng pheâ phaùn, nhaän ñònh, bình phaåm veà nhaân caùch vaø phaåm chaát cuûa ngöôøi tu, ñeå traùnh maéc vaøo loãi laàm vaø chòu nhieàu quaû baùo oan uoång.[

4- HAÙI HOA TAËNG NGÖÔØI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, xöù Veluvana. Baø la moân Akkosaka khi nghe tin Baø la moân doøng hoï Bhaøradvaøja ñaõ xuaát gia lieàn phaãn noä, ñi ñeán Theá Toân. Sau khi ñeán, noùi nhöõng lôøi khoâng toát ñeïp, phæ baùng vaø maéng nhieác Theá Toân. Ñöôï c nghe nhö vaä y , Theá Toâ n noù i vôù i Baø la moâ n Akkosaka: Naøy Baø la moân, khi coù baø con hoaëc khaùch baïn ñeán thaêm, oâng coù söûa soaïn caùc moùn aên ñeå tieáp ñaõi hoï khoâng? Thöa Toân giaû Gotama, thænh thoaûng coù baø con hoaëc khaùch baïn ñeán thaêm, chuùng toâi coù söûa soaïn caùc moùn aên ñeå tieáp ñaõi hoï. Nhöng naøy Baø la moân, neáu hoï khoâng thaâu nhaän thì nhöõng moùn aên aáy thuoäc veà ai? Thöa Toân giaû Gotama, taát nhieân neáu hoï khoâng thaâu nhaän thì nhöõng moùn aên

aáy veà laïi chuùng toâi. Cuõng vaäy naøy Baø la moân, neáu oâng phæ baùng chuùng toâi; maéng nhieác chuùng toâi; gaây loän vôùi chuùng toâi maø chuùng toâi khoâng thaâu nhaän thì söï vieäc aáy töø oâng chæ veà laïi oâng. Naøy Baø la moân, ai phæ baùng laïi khi bò phæ baùng, maéng nhieác laïi khi bò maéng nhieác, gaây loän laïi khi bò gaây loän, thì nhö vaäy, naøy Baø la moân, ngöôøi aáy ñöôïc xem laø ñaõ höôûng thoï, ñaõ san seû vôùi oâng. Coøn chuùng toâi, khoâng cuøng höôûng thoï söï vieäc aáy vôùi oâng, khoâng cuøng san seû söï vieäc aáy vôùi oâng, thì naøy Baø la moân, söï vieäc aáy veà laïi oâng. Thaät vi dieäu thay, Toân giaû Gotama. Con xin quy y Theá Toân. Mong Toân giaû Gotama cho con ñöôïc xuaát gia tu hoïc

cuøng Theá Toân. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 7, phaåm A la haùn, phaàn Phæ baùng, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.352)

LÔØI BAØN: Duø noã löïc ñeå töï hoaøn thieän mình ñeán maáy thì trong cuoäc soáng cuõng khoù coù ai traùnh khoûi nhöõng va chaïm, hieåu laàm ñeå roài bò chæ trích, phæ baùng. Ñoái vôùi baäc Giaùc ngoä nhö Theá Toân maø coøn bò nhöõng haïng ngöôøi cuoàng ngoân, loaïn ngöõ chöûi maéng huoáng laø chuùng ta. Thöôøng thì khoâng ai chòu noåi nhöõng lôøi gaây goå, maéng nhieác ñeán vôùi mình, nhaát laø nhöõng lôøi noùi khieám nhaõ aáy laïi coù tính hoà ñoà, voâ caên cöù. Vaø, chuùng ta seõ quyeát moät traän khaåu chieán vôùi hoï cho haû giaän, ñoâi khi coøn daãn ñeán xoâ xaùt, thaäm chí gaây ra nhöõng haäu quaû ñaùng tieác. Tuy nhieân, theo tueä giaùc Theá Toân thì nhöõng lôøi noùi ñeán töø beân ngoaøi nhö theå laø moät moùn quaø voán dó quaù ö haøo phoùng cuûa ngöôøi ñôøi. Ngöôøi nghe nhö ngöôøi saép ñöôïc nhaän quaø, hoaøn toaøn chuû ñoäng trong vieäc neân hay khoâng neân nhaän moùn quaø aáy. Khi trao taëng moät vaät gì cho ai maø hoï khoâng nhaän, thì taát nhieân vaät aáy vaãn laø cuûa mình. Quy luaät naøy raát soøng phaúng vaø chua chaùt thay cho nhöõng ai coù yù ñònh ban taëng nhöõng moùn quaø keùm phaåm chaát, voâ giaù trò. Vì theá, tröôùc nhöõng lôøi khen taëng, ca ngôïi cuõng nhö nhöõng lôøi traùi tai, maéng nhieác, gaây goå, ngöôøi ñeä töû Phaät phaûi thaät bình tónh, tieáp nhaän moät caùch thanh thaûn vaø khoâng neân voäi vaøng phaûn öùng. Vì raèng, chính söï vöõng chaõi aáy ñaõ haøm chöùa caâu traû lôøi. Ñoàng thôøi, trong cuoäc soáng ngöôøi con Phaät phaûi luoân mang nhöõng boâng hoa töôi ñeïp nhaát cuûa taâm hoàn daâng taëng cho ñôøi. Ñaây laø vieäc laøm khoân ngoan nhaát, vì neáu lôõ khoâng ai nhaän hoa thì ta vaãn coøn ñeå töï taëng mình.[

5- NOÙI NAÊNG CAÅN TROÏNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kimbilaø, taïi Venuvana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm nguy haïi cho ngöôøi noùi nhieàu. Theá naøo laø naêm? Noùi laùo; noùi hai löôõi; noùi lôøi ñoäc aùc; noùi lôøi phuø phieám; sau khi thaân hoaïi maïng chung sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm nguy haïi naøy cho keû noùi nhieàu. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy cho ngöôøi noùi vöøa phaûi. Theá naøo laø naêm?

Khoâng noùi laùo; khoâng noùi hai löôõi; khoâng noùi lôøi ñoäc aùc; khoâng noùi lôøi phuø phieám; sau khi thaân hoaïi maïng chung sanh vaøo thieän thuù, thieân giôùi, coõi ñôøi naøy. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy cho ngöôøi noùi vöøa phaûi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Maéng nhieác, phaàn Ngöôøi noùi nhieàu, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.718)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng, ngoân ngöõ laø moät phöông tieän ñaëc thuø nhaèm trao ñoåi thoâng tin, bieåu ñaït tình caûm, giuùp con ngöôøi hieåu bieát vaø thöông yeâu. Tuy vaäy, ngoân ngöõ cuõng coù maët traùi cuûa noù, neáu khoâng kheùo söû duïng thì coù theå ñem ñeán tai hoïa, chia reõ, thuø haän vaø ñoïa laïc. Kinh nghieäm cuoäc soáng ñaõ cho thaáy raèng hieåm hoïa phaùt xuaát töø lôøi noùi (hoïa tuøng khaåu xuaát) thaät khoù löôøng. Moät lôøi noùi khi ñaõ

phaùt ra thì khoù thu veà, taùc duïng nhanh ñeán noãi xe töù maõ cuõng khoâng ñuoåi kòp (nhaát ngoân kyù xuaát, töù maõ nan truy). Vì theá, tröôùc khi noùi phaûi “uoán löôõi baûy laàn”. Noùi caùch khaùc, phaûi coù chaùnh nieäm trong lôøi noùi. Ñoái vôùi ngöôøi noùi nhieàu, huyeân thuyeân baát taän thì deã daøng bò sô suaát, sai soùt. Noùi daøi, noùi dai... cuoái cuøng laø noùi daïi bôûi noùi nhieàu thì loãi nhieàu (ña ngoân ña quaù). Ngöôøi noùi nhieàu quaù chaéc chaén seõ rôi vaøo laàm loãi vaø phaûi gaùnh chòu naêm söï nguy haïi cuûa vieäc noùi laùo; noùi hai löôõi; noùi lôøi ñoäc aùc; noùi lôøi phuø phieám; sau khi thaân hoaïi maïng chung sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Ngöôøi bieát noùi vöøa phaûi, chöøng möïc môùi coù theå traùnh ñöôïc loãi laàm. Noùi vöøa phaûi laø noùi ñuùng ngöôøi, ñuùng lôøi, ñuùng vieäc, ñuùng luùc vaø ñuùng nôi. YÙ thöùc raát roõ veà taâm traïng vaø lôøi noùi cuûa mình tröôùc khi noùi ñeå “löïa lôøi maø noùi cho vöøa loøng nhau” laø chìa khoùa ñeå thöïc haønh aùi ngöõ. Tu taäp haïnh noùi vöøa phaûi coá nhieân laø neân noùi ít maø nghe nhieàu. Nghe ñeå hieåu, hieåu roài thì deã daøng noùi lôøi chaân thaät, hoøa giaûi, xaây döïng, tha thöù vaø yeâu thöông. Nhaän chaân ñöôïc naêm lôïi ích cuûa vieäc noùi lôøi vöøa phaûi, ngöôøi con Phaät thöïc taäp noùi naêng trong chaùnh nieäm, yù thöùc vaø saùng suoát. Lôøi noùi phaùt ra döôùi söï soi saùng cuûa chaùnh nieäm seõ laø hoa traùi laøm thôm maùt cuoäc ñôøi. Vì theá, trong cuoäc soáng moãi ngöôøi con Phaät luoân thöïc haønh “im laëng vaø noùi naêng nhö Chaùnh phaùp”.[

6- KHEÙO NOÙI Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ñaày ñuû boán ñöùc taùnh naøy lôøi noùi ñöôïc xem laø thieän thuyeát, khoâng phaûi aùc thuyeát, khoâng coù toäi vaø khoâng bò ngöôøi coù trí chæ trích. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo noùi lôøi thieän thuyeát, khoâng noùi lôøi aùc thuyeát; noùi lôøi ñuùng phaùp, khoâng noùi lôøi phi phaùp; noùi lôøi aùi ngöõ, khoâng noùi lôøi aùc ngöõ; noùi lôøi chôn ngöõ, khoâng noùi lôøi phi chôn. Ñaày ñuû boán ñöùc taùnh naøy lôøi

noùi ñöôïc xem laø thieän thuyeát, khoâng phaûi aùc thuyeát, khoâng coù toäi vaø khoâng bò ngöôøi coù trí chæ trích. Roài Toân giaû Vangìsa töø choã ôû trong hoäi chuùng ñöùng daäy, chaép tay höôùng veà Theá Toân noùi leân baøi keä taùn thaùn: “Ai noùi leân lôøi gì, lôøi aáy khoâng khoå mình, laïi khoâng laøm haïi ngöôøi, lôøi aáy laø thieän thuyeát. Ai noùi lôøi aùi ngöõ, lôøi noùi khieán hoan hyû, lôøi noùi khoâng aùc ñoäc. Nhöõng lôøi noùi ñuùng phaùp, vaø nhöõng lôøi chaân thaät, laø lôøi noùi baát töû”. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 8, phaàn Kheùo noùi [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.415)

LÔØI BAØN: Lôøi noùi laø moät phöông tieän giao tieáp cöïc kyø quan troïng trong ñôøi soáng con ngöôøi. Thöû hình dung nhaân loaïi seõ soáng ra sao neáu thieáu vaéng ngoân ngöõ, lôøi noùi. Tuy nhieân, lôøi aên tieáng noùi cuûa con ngöôøi voán ñaày ñuû hai maët; coù nhöõng lôøi noùi ñem ñeán söï hieåu bieát vaø yeâu thöông ñoàng thôøi cuõng coù nhöõng lôøi noùi ñem ñeán ñoå vôõ, chia reõ vaø thuø haän. Vì theá, oâng cha ta ñaõ töøng kinh nghieäm “lôøi noùi khoâng

maát tieàn mua, löïa lôøi maø noùi cho vöøa loøng nhau”. Noùi cho vöøa loøng nhau hay thieän thuyeát laø caû moät ngheä thuaät soáng. Con ngöôøi phaûi hoïc taäp, reøn luyeän vaø tu döôõng thaân taâm trong moät thôøi gian daøi môùi mong hoaøn thieän lôøi aên tieáng noùi cuûa mình. Vì ngoân ngöõ bò chi phoái bôûi tö duy, “yù daãn ñaàu caùc phaùp”, neân muoán noùi cho vöøa loøng nhau taát phaûi döïa treân moät taâm thaùi saùng suoát, ñònh tónh vaø chan chöùa tình thöông. Thieáu ñi nhöõng yeáu toá naøy töùc taâm khoâng ñöôïc kieåm soaùt, chaùnh nieäm khoâng coù maët thì khaû naêng aùc thuyeát, nhöõng lôøi noùi gaây khoå ñau cho baûn thaân vaø moïi ngöôøi coù theå xaûy ra baát cöù luùc naøo. Kheùo noùi ôû ñaây khoâng phaûi noùi nhaèm ñöôïc loøng ngöôøi ñeå thuû lôïi. Kheùo noùi laø noùi ra nhöõng lôøi ñem lôïi ích, an laïc ñeán cho mình vaø ngöôøi, trong hieän taïi vaø caû töông lai. Tu taäp troïn veïn giôùi khoâng noùi doái (khoâng noùi sai söï thaät, khoâng noùi lôøi chia reõ, khoâng noùi lôøi hung aùc, khoâng noùi lôøi xu nònh nhaèm xieâu loøng ngöôøi) thì ngöôøi con Phaät coù theå ñaït ñöôïc khaû naêng thieän thuyeát. Khoå ñau trong ñôøi soáng con ngöôøi raát nhieàu vaø nguyeân nhaân cuûa nhöõng noãi khoå aáy xuaát phaùt töø lôøi noùi cuõng khoâng phaûi laø ít. Do vaäy, tu taäp chuyeån hoùa khaåu nghieäp ñeå trôû thaønh ngöôøi kheùo noùi, thieän thuyeát nhaèm ñem laïi haïnh phuùc, an vui cho töï thaân vaø coäng ñoàng laø traùch nhieäm cuûa moãi ngöôøi con Phaät.[

7- LÔØI NOÙI VAØ VIEÄC LAØM Moä t thôø i Theá Toâ n truù ôû Saø v atthi, taï i vöôø n oâ n g Anaøthapndika, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán loaïi maây möa naøy. Theá naøo laø boán? Coù saám, khoâng coù möa; coù möa, khoâng coù saám; khoâng saám vaø khoâng möa; coù saám vaø coù möa. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi ñöôïc ví duï vôùi boán loaïi maây möa naøy, hieän höõu ôû ñôøi. Haïng ngöôøi coù saám, khoâng coù möa; haïng ngöôøi coù möa, khoâng

coù saám; haïng ngöôøi khoâng saám vaø khoâng möa; haïng ngöôøi coù saám vaø coù möa. Theá naøo laø haïng ngöôøi nhö maây coù saám, khoâng coù möa? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi coù noùi maø khoâng laøm. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi nhö maây coù möa, khoâng coù saám? Ñoù laø haïng ngöôøi coù laøm maø khoâng noùi. Theá naøo laø haïng ngöôøi nhö maây khoâng saám vaø khoâng möa? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khoâng noùi vaø cuõng khoâng laøm. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi nhö maây coù saám vaø coù möa? Ñoù laø haïng ngöôøi coù noùi vaø coù laøm. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi gioáng nhö boán loaïi maây naøy coù maët, hieän höõu ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Maây möa, phaàn Maây möa [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.9)

LÔØI BAØN: Töông quan giöõa lôøi noùi vaø vieäc laøm laø moät trong nhöõng thang giaù trò nhaèm thaåm ñònh uy tín, danh döï cuûa caù nhaân hoaëc toå chöùc naøo

ñoù. Bôûi thöïc hieän song haønh giöõa noùi vaø laøm laø ñieàu khoâng ñôn giaûn, ña phaàn ngöôøi ta chæ noùi suoâng hoaëc laøm ñöôïc phaàn naøo nhöõng ñieàu ñaõ noùi maø thoâi. Ñaùng cheâ traùch laø haïng ngöôøi noùi nhieàu maø laøm chaúng bao nhieâu, thaäm chí laø khoâng laøm ñöôïc gì caû. Thuyeát phuïc ngöôøi khaùc baèng lôøi noùi laø ñieàu khoù song chæ noùi hay maø khoâng laøm thì chaúng coù giaù trò, lôïi ích naøo heát; traùi laïi coøn toån haïi ñeán uy tín, danh döï traàm troïng. Trong cuoäc soáng, chöõ tín voán raát quan troïng, ñaùnh maát chöõ tín ñoàng nghóa vôùi ñaùnh maát taát caû. Ngöôïc laïi vôùi haïng ngöôøi “noå” laø haïng ngöôøi khoâng noùi maø laøm. Raát deã thöông, traàm tónh nhöng haïng ngöôøi naøy khoù thaønh coâng vì ít ngöôøi hieåu vaø tin vaøo vieäc laøm cuûa mình, nhaát laø khi nhöõng vieäc laøm aáy môùi khôûi söï hoaëc coøn dang dôû. Duø sao thì haïng ngöôøi naøy vaãn ñöôïc traân troïng vì ñaõ coù laøm vaø coù theå laøm ñöôïc. Thaät buoàn cho haïng ngöôøi baøng quan, chaúng quan taâm ñeán caùi gì caû. Khoâng noùi cuøng chaúng laøm thì khaùc gì döûng döng, voâ traùch nhieäm tröôùc nhöõng vieäc caàn phaûi noùi, caàn phaûi xaén tay vaøo cuoäc. Cuoäc soáng quanh ta luoân caàn nhöõng taùc ñoäng tích cöïc, coù tính xaây döïng daãu chæ laø moät lôøi noùi, hoã trôï veà tinh thaàn. Moät ngöôøi coù nhaân caùch, moät toå chöùc coù uy tín bao giôø lôøi noùi cuõng ñi ñoâi vôùi vieäc laøm. Laøm ñöôïc nhöõng ñieàu ñaõ noùi thaät khoâng ñôn giaûn nhöng neáu coá gaéng, nhieät taâm thì vaãn thöïc hieän ñöôïc. Ñoái vôùi ngöôøi hoïc Phaät thì noùi vaø laøm song haønh laïi caøng caàn thieát hôn vì baûn chaát cuûa giaùo phaùp giaûi thoaùt voán dó “thieát thöïc vaø hieän taïi”.[

8- TAÏP THOAÏI Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Kapilavatthu, khu vöôøn caùc caây baøng, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, chôù coù noùi nhöõng caâu chuyeän veà vua chuùa, ñaïi thaàn, binh lính, chieán tranh, aên troäm, ñoà aên, thöùc uoáng, vaûi maëc, baø con, laøng xoùm, xe coä, thaønh phoá, ñaøn oâng, ñaøn baø, suùc sanh,

leà ñöôøng, ngöôøi ñaõ cheát..., veà söï bieán traïng cuûa theá giôùi, veà bieán traïng cuûa ñaïi döông, veà söï hieän höõu vaø khoâng hieän höõu. Nhöõng caâu chuyeän naøy, naøy caùc Tyû kheo, khoâng ñöa ñeán muïc ñích, khoâng phaûi caên baûn cho phaïm haïnh, khoâng ñöa ñeán ly tham, ñoaïn dieät, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä, Nieát baøn. Coù noùi chuyeän, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng haõy noùi chuyeän: Ñaây laø Khoå, ñaây laø Khoå taäp, ñaây laø Khoå dieät vaø ñaây laø Con ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät. Caùc caâu chuyeän naøy, naøy caùc Tyû kheo, lieân heä ñeán muïc ñích, laø caên baûn cho phaïm haïnh, ñöa ñeán ly tham, ñoaïn dieät, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä, Nieát baøn. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 12, phaåm Ñònh, phaàn Lôøi noùi, Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.609)

LÔØI BAØN: Thoâng tin laø moät nhu caàu quan troïng trong ñôøi soáng cuûa con ngöôøi. Moãi ngöôøi thöôøng quan taâm ñeán nhöõng theå loaïi thoâng tin khaùc nhau, neáu thieáu thì xem nhö bò ñoùi thoâng tin. Nhöng ngoaøi nhu caàu veà nhöõng thoâng tin caàn thieát thì ña phaàn, con ngöôøi thích buoân chuyeän. Thaønh ra, chuyeän töø trong nhaø ra ngoaøi phoá, cho

ñeán theá giôùi ñoù ñaây... gaàn nhö ai cuõng bieát. Chæ coù ñieàu, ngöôøi ta ít ñeå yù ñeán chuyeän cuûa chính mình. Chuyeän cuûa chính mình thì nhieàu laém nhöng chung quy khoâng ngoaøi khoå. Ñoù laø caùc cung baäc thaêng traàm, buoàn vui hyû noä... cuûa ñôøi soáng. Vì chuùng ta thöôøng khoâng thaáy nguyeân nhaân chính cuûa khoå laø do tham aùi nôi töï taâm neân coù chuyeän gì xaûy ra thì aâu cuõng laø heân xui, may ruûi hay soá phaän maø khoâng heà bieát laø do nghieäp quaû cuûa chính mình. Ñoái vôùi ngöôøi con Phaät, thaáy roõ tham aùi laø coäi nguoàn cuûa moïi khoå ñau neân phaûi thao thöùc tìm phöông caùch chuyeån hoùa tham aùi. Neáu chöa chuyeån hoùa ñöôïc troïn veïn thì ít ra cuõng nheï nhaøng, bôùt tham, bieát ñuû. Vì theá tìm hieåu, hoïc hoûi, trao ñoåi thoâng tin coù taùc duïng chuyeån hoùa thaân taâm, xaây döïng haïnh phuùc, an vui laø ñieàu caàn ñöôïc öu tieân haøng ñaàu. Ngöôøi hoïc Phaät caàn chia seû nhöõng thoâng tin lieân heä ñeán giaùo phaùp thöïc söï coù lôïi ích cho mình vaø ngöôøi. Nhaát laø nhöõng luùc ñeán chuøa, tham döï caùc khoùa tu thì moïi chuyeän theá gian neân gaùc laïi, buoâng boû heát. Caàn phaûi taän duïng cô hoäi hieám hoi naøy ñeå thöïc taäp im laëng vaø noùi naêng nhö Chaùnh phaùp. Bôûi ñoái vôùi ngöôøi tu, nhöõng caâu chuyeän khoâng lieân heä ñeán tu taäp, aûnh höôûng ñeán an tònh thaân taâm ñeàu ñöôïc Theá Toân xem laø khoâng lôïi ích, taïp thoaïi, noùi nhaûm.[

9- TAÙN THAÙN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambi, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu vôùi boán phaùp, naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy töông xöùng bò rôi vaøo ñòa nguïc. Theá naøo laø boán? Khoâng suy tö, khoâng thaåm saùt, taùn thaùn ngöôøi khoâng xöùng ñaùng ñöôïc taùn thaùn. Khoâng suy tö, khoâng thaåm saùt, khoâng taùn thaùn ngöôøi xöùng ñaùng ñöôïc taùn thaùn. Khoâng suy tö, khoâng thaåm saùt,

töï caûm thaáy tin töôûng ñoái vôùi nhöõng choã khoâng ñaùng tin töôûng. Khoâng suy tö, khoâng thaåm saùt, töï caûm thaáy khoâng tin töôûng ñoái vôùi nhöõng choã ñaùng tin töôûng. Thaønh töïu vôùi boán phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy töông xöùng bò rôi vaøo ñòa nguïc. Thaønh töïu vôùi boán phaùp, naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy töông xöùng ñöôïc sanh leân coõi trôøi. Coù suy tö, coù thaåm saùt, khoâng taùn thaùn ngöôøi khoâng xöùng ñaùng ñöôïc taùn thaùn. Coù suy tö, coù thaåm saùt, taùn thaùn ngöôøi xöùng ñaùng ñöôïc taùn thaùn. Coù suy tö, coù thaåm saùt, töï caûm thaáy khoâng tin töôûng ñoái vôùi nhöõng choã khoâng xöùng ñaùng ñöôïc tin töôûng. Coù suy tö, coù thaåm saùt, töï caûm thaáy tin töôûng ñoái vôùi nhöõng choã ñaùng tin töôûng. Thaønh töïu vôùi boán phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy töông xöùng ñöôïc sanh leân coõi trôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Khoâng coù rung ñoäng, phaàn Taùn thaùn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.714)

LÔØI BAØN: Taùn thaùn, toân vinh, ca ngôïi laø lieäu phaùp caàn yeáu ñeå ñoäng vieân vaø

khuyeán khích moïi ngöôøi coá gaéng hôn nöõa trong coâng vieäc hieän taïi. Tuy nhieân, söï coå vuõ nhieät thaønh aáy phaûi döïa treân neàn taûng tueä giaùc nhö ngôïi khen ñieàu thieän, xöng taùn chính nghóa, toân vinh caùi ñeïp... thì môùi ñem laïi lôïi ích thieát thöïc cho mình vaø ngöôøi, trong hieän taïi vaø ôû töông lai. Ngöôøi ñôøi thöôøng tieát kieäm söï ca ngôïi bôûi chuùng ta ít khi ñaùnh giaù cao söï coá gaéng vaø thaønh coâng cuûa ngöôøi khaùc. Ñoâi khi coù lôøi xöng taùn nhöng vôùi taâm dua nònh, nhaèm lôïi mình. Thaønh ra, cuoäc ñôøi ñaày daãy tieáng tung höùng, khen cheâ nhöng tìm ra lôøi thaønh thaät ñeå an truù, nuoâi döôõng vaø thaêng hoa ñôøi soáng khoâng phaûi laø chuyeän deã. Song haønh vôùi ca ngôïi laø söï tin töôûng, thöôøng chuùng ta thaùn phuïc ai thì coù xu höôùng tin vaø haønh ñoäng theo ngöôøi aáy. Söï tin töôûng coù lieân heä maät thieát ñeán ñôøi soáng cuûa moãi caù nhaân vaø xaõ hoäi neân chuùng ta phaûi thaän troïng phaùt huy tueä giaùc ñeå soi saùng cho nieàm tin cuûa chính mình. Söï tin hieåu vaø daán thaân haønh ñoäng ñuùng ñaén môùi ñem laïi lôïi ích thieát thöïc. Cuoäc soáng luoân caàn söï ca ngôïi vaø tin töôûng bôûi ñoù laø nhöõng chaát lieäu laøm thaêng hoa caù nhaân vaø coäng ñoàng. Cho neân, moãi ngöôøi con Phaät phaûi vaän duïng trí tueä ñeå ca ngôïi vaø tin töôûng ñuùng ngöôøi, ñuùng vieäc, ñuùng nôi vaø ñuùng luùc.[

10- NOÙI KHOÂNG LOÃI LAÀM Moät thôøi Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Mahavaøna, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm chi phaàn, naøy caùc Tyû kheo, caùc lôøi laø thieän thuyeát, khoâng phaûi aùc thuyeát, khoâng coù phaïm loãi vaø khoâng bò nhöõng ngöôøi coù trí chæ trích. Theá naøo laø naêm? Noùi ñuùng thôøi, noùi ñuùng söï thaät, noùi lôøi nhu hoøa, noùi lôøi lieân heä ñeán lôïi ích, noùi lôøi vôùi töø taâm. Thaønh töïu naêm chi phaàn, naøy caùc Tyû kheo, caùc lôøi laø thieän thuyeát, khoâng phaûi aùc thuyeát, khoâng coù phaïm loãi vaø khoâng bò nhöõng ngöôøi coù trí chæ

trích. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Baø la moân, phaàn Lôøi noùi, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.701)

LÔØI BAØN: Noùi naêng vaø haønh xöû sao cho vöøa yù, ñeïp loøng nhau laø caû moät ngheä thuaät soáng vôùi neàn taûng laø söï chaân thaät, minh trieát vaø töø bi. Ñoâi khi ngöôøi ta hay ca ngôïi moät ngöôøi naøo ñoù sao kheùo aên noùi vì bieát caùch thuyeát phuïc ngöôøi ñeå laøm lôïi cho rieâng mình, khieán ngöôøi khaùc laøm theo chuû yù cuûa mình. Thöïc ra, haønh vi vaø caùch noùi naêng naøy khoâng phaûi laø thieän thuyeát, kheùo noùi maø laø yû ngöõ, noùi lôøi theâu deät, phuø phieám, nònh hoùt laøm meâ hoaëc ngöôøi. Theo tueä giaùc Theá Toân, ñeå trôû thaønh ngöôøi kheùo noùi, tröôùc heát phaûi noùi ñuùng luùc. Xaùc ñònh ñuùng thôøi ñieåm ñeå môû lôøi veà moät vaán ñeà naøo ñoù raát quan troïng. Neáu caûm thaáy chöa ñuùng thôøi thì khoâng neân noùi vì duø coù noùi ra cuõng khoâng mang ñeán keát quaû. Keá ñeán, kheùo noùi chính laø noùi thaät vì khoâng coù gì maàu nhieäm, cao sieâu hôn noùi veà söï thaät. Ñaønh raèng, khoâng phaûi noùi ra baát cöù söï

thaät naøo cuõng coù lôïi cho mình vaø ngöôøi, cho neân phaûi chôø ñuùng luùc môùi noùi. Vaø moät khi ñaõ hôïp thôøi thì quyeát khoâng böng bít hay noùi sai söï thaät. Maët khaùc, lôøi noùi phaûi nheï nhaøng, hoøa aùi nhaèm mang ñeán söï tin caäy vaø hoøa hôïp. Phaûi tröôûng döôõng noäi taâm thanh thaûn thì môùi coù theå noùi ñöôïc lôøi thanh tao, nheï nhaøng. Lôøi noùi seõ trôû neân hay tuyeät khi mình vaø ngöôøi ñeàu ñöôïc lôïi ích. Quan troïng hôn lôøi noùi phaùt ra vì loøng töø, vì tình thöông, luoân mong muoán cho ngöôøi ñöôïc an laønh, lôïi laïc. Cho neân nhöõng ai bieát "noùi nhö hoa" ñuùng luùc, ñuùng vôùi söï thaät, nhu hoøa, lôïi ích vaø töø aùi thì chaéc chaén ngöôøi naøy gaët haùi ñöôïc nhieàu an vui, haïnh phuùc. Khoâng phaûi khoâng coù nguyeân nhaân khi ngöôøi xöa noùi "tai hoïa töø mieäng maø ra". Do vaäy, tu taäp ñeå chuyeån hoùa nhöõng lôøi noùi thoâ aùc trôû neân thieän laønh nhaèm traùnh xa nhöõng xung ñoät, baát hoøa, khoå naõo laø ñieàu caàn thieát trong ñôøi soáng haøng ngaøy cuûa moãi ngöôøi con Phaät.[

11- MOÄT ÑIEÀU NHÒN, CHÍN ÑIEÀU LAØNH Moät thôøi Theá Toân ôû Raøjagaha, taïi Veluvana, choã nuoâi döôõng caùc con soùc. Baø la moân Asurindaka Bhaøradvaøja nghe nhö sau: "Baø la moân thuoäc doøng hoï Bhaøradvaøja ñaõ xuaát gia vôùi Theá Toân, töø boû gia ñình, soáng khoâng gia ñình". Phaãn noä, khoâng hoan hyû, vò aáy ñi ñeán Theá Toân, sau khi ñeán, coù nhöõng lôøi khoâng toát ñeïp, aùc ngöõ, phæ baùng vaø nhieác maéng Theá Toân. Ñöôïc nghe noùi vaäy, Theá Toân giöõ im laëng. Roài Baø la moân Asurindaka Bhaøradvaøja noùi vôùi Theá Toân: Naøy Sa moân, OÂng ñaõ bò chinh phuïc. Naøy Sa moân, OÂng ñaõ bò chinh phuïc! Theá Toân (noùi keä): Keû ngu nghó mình thaéng/ Khi noùi lôøi aùc ngöõ/ Ai bieát chòu kham nhaãn/ Keû aáy thaät thaéng traän/ Nhöõng ai bò phæ baùng/ Trôû laïi phæ baùng ngöôøi/ Keû aáy laøm aùc mình/ Laïi laøm aùc cho ngöôøi/ Nhöõng ai bò phæ baùng/ Khoâng phæ

baùng ñoái laïi/ Ngöôøi aáy ñaõ thaéng traän/ Thaéng cho mình cho ngöôøi/ Vò aáy tìm lôïi ích/ Cho caû mình vaø ngöôøi/ Vaø keû ñaõ phæ baùng/ Töï hieåu, laéng nguoäi daàn/ Baäc y sö caû hai/ Chöõa mình, chöõa cho ngöôøi/ Quaàn chuùng nghó laø ngu/ Vì khoâng hieåu Chaùnh phaùp. Ñöôïc nghe noùi vaäy, Baø la moân Asurindaka Bhaøradvaøja baïch Theá Toân: Thaät vi dieäu thay, Toân giaû Gotama!... Nay con quy y Toân giaû Gotama, quy y Phaùp vaø Taêng. Mong cho con ñöôïc xuaát gia vôùi Toân giaû Gotama.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 663

(ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 7, phaåm A la haùn, phaàn Asurindaka, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.356)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng haøng ngaøy, khoâng ít ngöôøi coù thoùi quen söû duïng ngoân ngöõ aùc ñoäc, lôøi leõ khieám nhaõ ñeå chöûi maéng, thoùa maï nhaèm traán aùp, chinh phuïc ñoái phöông. Hoï haû heâ, thoûa daï vaø xem mình laø keû chieán thaéng khi ngöôøi kia chòu leùp, im laëng khoâng ñaáu khaåu hoaëc nhaãn nhòn tröôùc nhöõng phaùt ngoân thoâ bæ, döõ daèn. Cuõng vì theá maø lôøi qua tieáng laïi, maéng nhieác, chöûi ruûa luoân xaûy ra töø trong nhaø cho ñeán phoá chôï vaø khoâng ít nhöõng baát haïnh, tang thöông trong cuoäc soáng ñaõ baét nguoàn töø ñaây. Tuy nhieân, theo tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi bieát im laëng, kham nhaãn, khoâng chöûi maéng trôû laïi khi bò chöûi maéng, khoâng phæ baùng laïi khi mình bò ngöôøi khaùc phæ baùng... môùi thöïc söï laø ngöôøi chieán thaéng. Bôûi söï ñaáu khaåu trôû laïi aét seõ daãn ñeán söï xung ñoät vaø chaéc chaén mình vaø ngöôøi kia ñeàu bò thieät haïi, thöông toån naëng neà. Söï thaéng traän, theo Theá Toân, laø nhôø nhaãn nhòn neân traùnh ñöôïc nhöõng thieät haïi veà thaân maïng, danh döï vaø taøi saûn khoâng ñaùng coù do saân si gaây haán, xung ñoät taïo neân. Maët khaùc, söï kham nhaãn aáy laø lieäu phaùp höõu hieäu nhaát ñeå daäp taét noùng giaän nôi ngöôøi kia vaø thöùc tænh hoï hoài taâm. Thöôøng thì ngöôøi ta chæ hoái haän khi ñaõ muoän, khi moïi söï ñaõ roài. Con ngöôøi vì voâ minh nghieäp löïc che laáp neân cho raèng nhaãn nhòn laø baïc nhöôïc, khoâng saùng suoát, laø keû ngu. Kyø thaät, Ñöùc Phaät luoân daïy raèng, nhaãn nhòn laø phöông thöùc trò lieäu noùng giaän hieäu quaû nhaát cho mình vaø ngöôøi ñeå caû hai cuøng ñöôïc an laïc. Vì theá, oâng cha ta ñaõ ñuùc keát kinh nghieäm cuûa tieàn nhaân neân luoân raên nhaéc haøng haäu theá: “Moät ñieàu nhòn, chín ñieàu laønh”.[

XII. YÙNGHIEÄP

666 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- GIÖÕ TAÂM TRONG SAÏCH Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, vöôøn oâng Anathapindika. Luùc baáy giôø Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, nhö moät taám vaûi caáu ueá, nhieãm buïi, ngöôøi thôï nhuoäm nhuùng taám vaûi aáy vaøo caùc thuoác nhuoäm xanh, vaøng hoaëc ñoû... vaûi aáy seõ ñöôïc maøu nhuoäm khoâng toát ñeïp, khoâng saïch seõ. Vì sao vaäy? Naøy caùc Tyû kheo, vì taám vaûi khoâng ñöôïc trong saïch. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coõi aùc chôø

ñôïi moät taâm caáu ueá. Naøy caùc Tyû kheo, nhö moät taám vaûi thanh tònh, trong saïch, ngöôøi thôï nhuoäm nhuùng taám vaûi aáy vaøo caùc thuoác nhuoäm xanh, vaøng hoaëc ñoû... vaûi aáy seõ ñöôïc maøu nhuoäm toát ñeïp, saïch seõ. Vì sao vaäy? Naøy caùc Tyû kheo, vì taám vaûi ñöôïc trong saïch. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coõi thieän chôø ñôïi moät taâm khoâng caáu ueá. (ÑTKVN, Trung Boä I, kinh Ví Duï Taám Vaûi [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.87)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi soáng treân ñôøi quyù ôû taám loøng, nôi caùi taâm bôûi "chöõ taâm kia môùi baèng ba chöõ taøi". Trong tu taäp thì vieäc giöõ taâm trong saïch laïi caøng quan troïng hôn vì "yù laøm chuû caùc phaùp" hay "nhaát thieát duy taâm taïo". Do vaäy, quaùn saùt taâm cuûa mình hieän taïi laø thieän hoaëc aùc, toát hoaëc xaáu, cao thöôïng hay thaáp heøn... ñeå bieát chaéc mình seõ ñoùn nhaän moät töông lai khoå hoaëc vui thích öùng vôùi caùc loaïi taâm aáy. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, taâm ta gioáng nhö taám vaûi vaø chính ta cuõng laø ngöôøi thôï nhuoäm, nhuoäm cuoäc ñôøi mình vôùi nhieàu saéc

maøu chaùnh taø trong cuoäc soáng hieän taïi. Ai cuõng muoán taâm mình nhö taám vaûi traéng ñeå veõ leân ñoù nhöõng böùc tranh vôùi caùc gam maøu nhö yù nhöng thöïc teá thì cuoäc möu sinh nghieät ngaõ ñaõ ít nhieàu laøm taâm ngöôøi hoen oá, dính ñaày buïi traàn. Khi böøng tænh, giaùc ngoä veà leõ thaät cuûa cuoäc ñôøi vaø con ngöôøi, phaùt nguyeän quay veà goät röûa thaân taâm, môùi thaáy taâm mình thöïc söï laø taám vaûi dô, loang loå maøu tham lam, thuø haän... vaø tang thöông gaàn nhö raùch naùt. Tuy nhieân, duø taám vaûi taâm coù dô baån ñeán maáy thì tröôùc ñaây noù voán trong saïch vaø daãu bò nhuoám buïi traàn ñaäm ñaëc ñeán theá naøo thì vaãn coù theå goät röûa ñöôïc. Vaán ñeà laø ta coù quyeát taâm vaø noã löïc ñeå taåy xoùa, laøm trong saïch taám vaûi taâm cuûa mình hay khoâng? Chính söï beàn bæ, chuyeân nhaát trong vieäc chuyeån hoùa taâm theo khuynh höôùng thieän seõ khieán taâm ta trôû thaønh thanh tònh vaø trong saïch. Chæ khi naøo taâm chuùng ta thanh tònh nhö taám vaûi saïch thì luùc aáy môùi coù theå nhuoäm ñöôïc maøu toát ñeïp, nhö y, ñoàng thôøi moät töông lai toát ñeïp seõ chôø ñoùn chuùng ta. Ngöôïc laïi, neáu khoâng ra söùc chuyeån hoùa ñeå laøm trong saïch taâm mình thì chaéc chaén trong hieän taïi vaø mai sau khoâng theå nhö yù mình ñöôïc vì nhaân vaø quaû voán chaúng taùch rôøi. Tu taäp chính laø taåy xoùa vaø goät röûa thaân taâm. Töï thaân moãi caù nhaân seõ nhuoäm maøu cho cuoäc ñôøi mình, khoâng ai coù theå laøm thay cho mình ñöôïc. Do vaäy, thöïc haønh caùc thieän phaùp ñeå taâm trong saïch luoân laø phaän söï, troïng traùch cuûa moãi ngöôøi con Phaät.[

2- TAØ TÖ DUY Moät thôøi, moät Tyû kheo truù giöõa daân chuùng Kosala, taïi moät khu röøng. Luùc baáy giôø, Tyû kheo aáy, khi ñang nghó ban ngaøy, khôûi leân nhöõng tö duy aùc, baát thieän nhö duïc tö duy, saân tö duy vaø haïi tö duy. Roài vò Thieân truù ôû khu röøng aáy, vì loøng thöông xoùt, vì muoán lôïi ích, muoán caûnh

giaùc lieàn ñi ñeán noùi leân baøi keä cho Tyû kheo: “OÂng taùc yù baát chaùnh/ Neân say ñaém tö duy/ Haõy töø boû baát chaùnh/ Haõy tö duy chôn chaùnh/ Nöông töïa Phaät Phaùp Taêng/ Giöõ giôùi, khoâng thoái chuyeån/ OÂng chaéc chaén chöùng ñaït/ Haân hoan vaø hyû laïc/ Vôùi haân hoan sung maõn/ OÂng chaám döùt khoå ñau”. Tyû kheo aáy, sau khi ñöôïc vò Thieân caûnh giaùc, taâm heát söùc xuùc ñoäng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 9, phaàn Baát chaùnh tö duy, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.446)

LÔØI BAØN: Khi phaùt taâm tu hoïc, ñieàu quan troïng laø nguyeän chuyeån hoùa vaø thaêng hoa ba nghieäp thaân khaåu yù. Ñoan chính trong lôøi noùi vaø haønh ñoäng voán ñaõ khoù nhöng chính tröïc trong tö duy, suy nieäm laïi caøng khoù hôn. Tuy taâm yù khoù laøm chuû nhöng khoâng theå buoâng xuoâi, bôûi tö duy chaân chính seõ laø neàn taûng cho lôøi noùi vaø haønh ñoäng ñuùng ñaén. Ñieàu thuù vò laø lôøi noùi vaø haønh ñoäng cuûa ta, ngöôøi khaùc coù theå quan saùt, ñaùnh giaù vaø bình phaåm nhöng taâm yù cuûa mình thì chæ töï mình bieát laáy maø thoâi. Ngoaïi tröø Phaät, Boà taùt, chö Thieân vaø baûn thaân,

khoâng ai bieát mình ñang nghó gì. Duø suy tö laø ñieàu “chæ mình ta vôùi ta” nhöng vaãn taïo nghieäp, yù nghieäp. Khi tö duy khoâng chính tröïc, taø vaïy thì tham saân si, ba nghieäp aùc veà yù daáy khôûi, laøm vaån ñuïc ñôøi soáng tònh nghieäp. Ñeå giöõ gìn taâm yù ngay thaúng vaø thaùnh thieän, ngöôøi con Phaät luoân höôùng ñeán Chaùnh tö duy. Luoân suy tö veà ñieàu thieän ñeå laøm lôïi ích cho mình vaø ngöôøi, haèng tö duy veà Chaùnh phaùp, coâng haïnh cuûa Phaät, Boà taùt vaø caùc vò cao taêng ñeå noi theo. Ngoaøi ra, caàn phaûi nhôù raèng taát caû nhöõng ñieàu thaàm kín trong taâm yù cuûa mình, chö Phaät, Boà taùt, chö Thieân, Hoä phaùp vaø ma quyû ñeàu bieát roõ. Do ñoù, ñeå nhaän ñöôïc söï hoä nieäm cuûa chö vò, ngöôøi tu caàn phaûi tònh hoùa tö duy cuûa mình baèng söï hoå theïn, töï traùch vaø ñöa taâm veà quyõ ñaïo tö duy chaân chính. Khi tö duy ñaït ñeán söï trong saùng, thuaàn thieän, taâm yù seõ thanh tònh. Söï suy nieäm saâu saéc, ñuùng ñaén seõ ñònh höôùng cho lôøi noùi vaø vieäc laøm hôïp vôùi ñieàu thieän. Ngöôïc laïi, nhöõng tö duy taø vaïy, baát chính höôùng veà tham voïng, laøm haïi seõ daãn daét con ngöôøi ñi vaøo ñöôøng aùc. Vì theá, caàn phaûi töï uoán naén, ñieàu chænh baûn thaân baét ñaàu töø neàn taûng tö duy chaân chính.[

3- TÖÔÛNG ÑIEÂN ÑAÛO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán töôûng ñieân ñaûo, taâm ñieân ñaûo, kieán ñieân ñaûo naøy. Theá naøo laø boán? Trong voâ thöôøng, nghó laø thöôøng; trong khoå, nghó laø khoâng khoå; trong voâ ngaõ, nghó laø ngaõ; trong khoâng thanh tònh, nghó laø thanh tònh, naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø boán töôûng ñieân ñaûo, taâm ñieân ñaûo, kieán ñieân ñaûo. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán töôûng khoâng ñieân ñaûo, taâm khoâng ñieân ñaûo, kieán khoâng ñieân ñaûo naøy. Theá naøo laø boán? Trong

voâ thöôøng, nghó laø voâ thöôøng; trong khoå, nghó laø khoå; trong voâ ngaõ, nghó laø voâ ngaõ; trong khoâng thanh tònh, nghó laø khoâng thanh tònh, naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø boán töôûng khoâng ñieân ñaûo, taâm khoâng ñieân ñaûo, kieán khoâng ñieân ñaûo. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Rohitassa, phaàn Töôûng ñieân ñaûo [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.650)

LÔØI BAØN: Ngöôøi tu Phaät thöôøng ñeà caäp ñeán vaán ñeà tueä giaùc, töùc nhaän thöùc ñuùng nhö thaät veà caùc phaùp. Söï thaät veà thaân, taâm vaø theá giôùi nhö theá naøo thì nhaän thöùc nhö noù ñang laø. Thaáy bieát nhö vaäy goïi laø trí tueä hay "töôûng khoâng ñieân ñaûo, taâm khoâng ñieân ñaûo, kieán khoâng ñieân ñaûo". Voâ thöôøng laø söï bieán dòch, thay ñoåi vaø khoâng coù ñònh tính trong taát caû caùc söï vaät, hieän töôïng. Khoâng caùi gì coá ñònh vaø ñöùng yeân, töï thaân chuùng ñang chuyeån bieán trong töøng saùt-na. Thaáy ñöôïc nhö theá thì chuùng ta seõ thieát laäp ñöôïc thaêng baèng. Moïi

ñöôïc maát, hôn thua, vui buoàn, vinh nhuïc vaø thaêng traàm trong cuoäc soáng seõ khoâng taùc ñoäng vaø chi phoái ñeán ta nhieàu, nhôø ñoù maø ñöôïc bình an. Khoå ñau vôùi nhieàu hình thaùi khaùc nhau vaø nhöõng ñieàu khoâng nhö yù luoân ñoanh vaây ñôøi soáng con ngöôøi. Khoâng moät ai soáng ôû treân ñôøi maø hoaøn toaøn toaïi yù, khoâng coù nhöõng khoå ñau. Nhaän thöùc ñöôïc ñieàu naøy ñeå chaáp nhaän thöïc taïi, tìm caùch vöôït thoaùt vaø nhaát laø khoâng laáy khoå laøm vui baèng caùch laån troán trong nhöõng laïc thuù, ñam meâ. Chuùng sanh vaø vaïn phaùp voán do duyeân sanh neân tuï taùn phuï thuoäc vaøo nhaân duyeân. Do ñoù, khoâng heà coù caùi toâi, töï ngaõ hay toàn taïi moät thöïc theå thuaàn nhaát, baát bieán. Chaáp thuû vaø baùm víu vaøo töï ngaõ laø coäi nguoàn cuûa moïi tranh chaáp, khoå ñau vaø ñieân ñaûo. Thaân, taâm naøy voán dó baát tònh vaø nhieãm oâ, luoân nhuoám maøu duïc voïng. Nhöng chuùng ta cuõng coù theå töï thanh loïc thaân taâm khieán cho ba nghieäp thaân khaåu yù trôû thaønh thanh tònh. Taát caû ñeàu baét ñaàu töø taâm yù, neáu thuù höôùng baát tònh vaø nhieãm oâ laø coäi nguoàn khoå ñau, ngöôïc laïi höôùng veà thanh tònh vaø voâ nhieãm laø neàn taûng cuûa an laïc. Ña phaàn khoå ñau cuûa chuùng ta laø do nhaän thöùc sai laàm, voïng töôûng ñieân ñaûo, noùi caùch khaùc laø do voâ minh, nhaän laàm nhöõng huyeãn aûo maø cho laø thaät. Tu taäp laø phaùt huy tueä giaùc nhaèm nhaän ra söï thaät veà voâ thöôøng, khoå vaø voâ ngaõ cuûa vaïn phaùp ñeå soáng xaû kyû, vò tha vaø chuyeån hoùa phieàn naõo, laøm chuû baûn thaân tröôùc voâ vaøn bieán ñoäng cuûa cuoäc ñôøi.[

4- KIEÂU MAÏN Moät thôøi Theá Toân ôû AØlavì, taïi Gomagga, trong röøng Simsapaø, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba kieâu maïn naøy, theá naøo laø ba? Kieâu maïn cuûa tuoåi treû, kieâu maïn cuûa khoâng beänh, kieâu maïn cuûa söï soáng. Say söa trong kieâu maïn cuûa tuoåi treû, naøy caùc Tyû kheo, keû voâ vaên phaøm phu laøm caùc aùc haønh veà thaân, khaåu, yù. Do laøm caùc aùc haønh aáy,

sau khi maïng chung bò sanh vaøo coõi döõ, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Say söa trong kieâu maïn cuûa khoâng beänh, naøy caùc Tyû kheo, keû voâ vaên phaøm phu laøm caùc aùc haønh veà thaân, khaåu, yù. Do laøm caùc aùc haønh aáy, sau khi maïng chung bò sanh vaøo coõi döõ, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Say söa trong kieâu maïn cuûa söï soáng, naøy caùc Tyû kheo, keû voâ vaên phaøm phu laøm caùc aùc haønh veà thaân, khaåu, yù. Do laøm caùc aùc haønh aáy, sau khi maïng chung bò sanh vaøo coõi döõ, ñoïa xöù, ñòa nguïc. Naøy caùc Tyû kheo, say söa trong kieâu maïn cuûa tuoåi treû, cuûa khoâng beänh, cuûa söï soáng, vò Tyû kheo töø boû hoïc phaùp, trôû lui laïi ñôøi soáng theá tuïc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Söù giaû cuûa trôøi, phaàn Kieâu maïn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.261)

LÔØI BAØN: Kieâu maïn laø töï cao, khinh khi ngöôøi khaùc, moät loaïi taâm lyù khaù phoå bieán nôi nhöõng ngöôøi coù chuùt may maén vaø thaønh coâng. ÔÛ ñôøi, thöôøng thì “phöôùc baát truøng lai, hoïa voâ ñôn chí”. Do ñoù, coù ít

nhieàu thaønh coâng thöïc ra cuõng ñaùng töï haøo nhöng ñöøng quaù töï ñaéc, kieâu caêng, say söa vaø nguû queân trong men chieán thaéng vì ngaøy mai chöa bieát seõ ra sao vaãn laø moät nghi aùn luoân aùm aûnh ñôøi ngöôøi. Ñoái vôùi tuoåi treû, öu ñieåm cuûa hoï laø naêng ñoäng, daùm nghó vaø daùm laøm nhöng tuoåi treû thöôøng hay chuû quan, yû laïi söùc treû neân ñoâi luùc thaønh ra noâng noåi. Söï töï maõn vaø naêng ñoäng thaùi quaù deã daãn ñeán nhöõng haønh vi noåi loaïn, taïo ra aùc nghieäp. Söï thaät thì coù ai treû maõi, tuoåi xuaân chæ moät thôøi, hoàn nhieân maø nhieàu vuïng daïi, roài khi tuoåi treû ñi qua ñeå laïi nhöõng haäu quaû khoù löôøng, nhöõng noãi nieàm rieâng moät ñôøi ray röùt. Ngöôøi coù söùc khoûe toát, ít beänh taät laø moät phöôùc baùo lôùn. Coù söùc khoûe laø coù theå coù taát caû song söùc löïc con ngöôøi theo thaùng naêm daàn daø suy giaûm cho ñeán luùc “löïc baát toøng taâm”. Chæ sau moät côn baïo beänh thoâi seõ laøm cho chuùng ta chín chaén hôn vôùi nhöõng yù nguyeän vieån voâng vaù trôøi laáp bieån, söïc tænh giaác moäng haûi haø. Söï soáng cuõng vaäy, coù ñoù roài khoâng ñoù, sanh töû khoâng heïn, vì maïng ngöôøi mong manh chæ trong hôi thôû. Do vaäy nhaän thöùc raèng ta seõ cheát, tuy coù phaàn aûm ñaïm, phaûng phaát chuùt bi quan nhöng leõ thaät aáy seõ giuùp ích thaät nhieàu cho moät söï soáng ñuùng nghóa, bieát traân quyù cuoäc soáng, laøm ngay nhöõng vieäc caàn laøm. Khoå ñau ôû ñôøi coù nhieàu nguyeân nhaân nhöng xuaát phaùt töø kieâu maïn veà tuoåi treû, söùc khoeû vaø söï soáng chieám phaàn khoâng nhoû. Khieâm cung laø phöông thuoác coù khaû naêng trò lieäu beänh kieâu maïn. Bieát khieâm toán, leã ñoä, bieát mình bieát ta, bieát soáng coù haäu, khoâng kieâu caêng, töï phuï ñeå khoâng taïo ra aùc nghieäp laø bieåu hieän cuûa tueä giaùc. Vì theá, thöôøng haønh khieâm haï, tu taäp haïnh “thöôøng baát khinh” ñeå dieät tröø kieâu maïn laø ñieàu caàn laøm cuûa taát caû ngöôøi con Phaät.[

5- NGHIEÄP MÔÙI VAØ CUÕ Moät thôøi Theá Toân ôû giöõa daân chuùng Sakka, taïi thò traán Devadaha. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Ta seõ thuyeát veà caùc nghieäp môùi vaø cuõ, söï ñoaïn dieät cuûa caùc nghieäp, con ñöôøng ñöa ñeán söï ñoaïn dieät cuûa caùc nghieäp. Haõy laéng nghe vaø suy nghieäm kyõ. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø nghieäp cuõ? Maét, caàn phaûi quaùn laø nghieäp cuõ, ñöôïc taùc thaønh, ñöôïc tö nieäm, ñöôïc caûm thoï. Tai, Muõi, Löôõi, Thaân vaø YÙ caàn phaûi quaùn laø nghieäp cuõ, ñöôïc taùc thaønh, ñöôïc tö nieäm, ñöôïc caûm thoï. Caùc Tyû kheo, ñaây ñöôïc goïi laø nghieäp cuõ. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø nghieäp môùi? Hieän taïi phaøm laøm vieäc gì vôùi thaân, vôùi lôøi noùi hay vôùi yù. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây ñöôïc goïi laø nghieäp môùi. Theá naøo laø nghieäp ñoaïn dieät? Naøy caùc Tyû kheo, ñoù laø söï ñoaïn dieät thaân nghieäp, ngöõ nghieäp vaø yù nghieäp. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø con ñöôøng ñöa ñeán söï ñoaïn dieät cuûa caùc nghieäp? Ñaây laø con ñöôøng Baùt Thaùnh ñaïo. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, Ta ñaõ giaûng veà nghieäp cuõ vaø nghieäp môùi, ñaõ giaûng veà nghieäp ñoaïn dieät, ñaõ giaûng con ñöôøng ñöa ñeán nghieäp ñoaïn dieät. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, phaåm Môùi vaø cuõ, phaàn Nghieäp [löôïc], Nxb Toân Giaùo, 2001, tr.223)

LÔØI BAØN: Moãi ngöôøi hieän höõu treân cuoäc naøy vôùi nhöõng ñaëc tröng, caù bieät laø do nghieäp. Ñoàng thôøi trong töøng phuùt giaây cuûa cuoäc soáng, chuùng ta ñang deät nghieäp cho chính mình baèng söï taïo taùc cuûa thaân,

mieäng vaø yù. Nghieäp ñöôïc taïo ra trôû laïi taùc ñoäng ñeán töï thaân trong hieän taïi cuøng vò lai. Thaønh ra cuoäc soáng con ngöôøi bò chi phoái bôûi moät voøng nghieäp löïc. Nghieäp coù nhieàu chuûng loaïi vaø tính chaát khaùc nhau. ÔÛ phaùp thoaïi naøy, Theá Toân chæ ra hai loaïi nghieäp caên baûn laø nghieäp cuõ vaø nghieäp môùi. Saùu caên (maét, tai, muõi, löôõi, thaân vaø yù) hay noùi caùch khaùc con ngöôøi chuùng ta chính laø nghieäp cuõ. Sôû dó goïi laø nghieäp cuõ vì ñoù chính laø söï keá thöøa trung thöïc nhaát nghieäp löïc cuûa chính mình ñaõ gieo troàng trong quaù khöù. Vì theá, hình daùng cao thaáp, dung maïo ñeïp xaáu... cuûa moãi caù nhaân ñeàu do nghieäp cuõ quyeát ñònh. Tuy nhieân, chính nhöõng taùc taïo cuûa saùu caên aáy khi duyeân vôùi saùu traàn cuøng saùu thöùc ñaõ taïo ra nghieäp môùi. Thaân, mieäng vaø yù luoân taïo ra möôøi nghieäp thieän hoaëc baát thieän ñeàu baét ñaàu töø söï daáy ñoäng cuûa saùu caên naøy. Ngay ñaây, chuùng ta thaáy roõ moät ñieàu voâ cuøng quan troïng laø nghieäp môùi coù theå chuyeån hoùa, thay ñoåi vaø chaám döùt. Neáu thieát laäp ñöôïc chaùnh nieäm, töøng böôùc laøm chuû caùc caên thì nghieäp môùi hình thaønh theo khuynh höôùng thieän, tích cöïc. Ñoù laø böôùc ñaàu chuyeån nghieäp. Ñeå döùt nghieäp töùc thanh tònh ba nghieäp thaân, khaåu vaø yù cuõng töø saùu caên. Khi chaùnh nieäm thöôøng tröïc, saùu caên ñöôïc laøm chuû hoaøn toaøn thì nghieäp môùi seõ ñoaïn dieät. Coù nhieàu con ñöôøng ñeå ñaït ñeán döùt nghieäp, cô baûn nhaát laø tu taäp Baùt Thaùnh ñaïo vaø ñaây cuõng laø phaùp haønh cho taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät höôùng ñeán tònh nghieäp, giaûi

thoaùt.[

676 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- VÖÔÏT QUA DOØNG XOAÙY CUOÄC ÑÔØI Moä t thôø i Theá Toâ n truù ôû Saø v atthi, taï i vöôø n oâ n g Anaøthapindika. Roài moät vò Thieân ñi ñeán ñaûnh leã, sau khi ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Thöa Toân giaû, laøm sao Ngaøi vöôït khoûi boäc löu? Naøy Hieàn giaû, khoâng ñöùng laïi, khoâng böôùc tôùi, Ta vöôït khoûi boäc löu. Thöa Toân giaû, laøm sao khoâng ñöùng laïi, khoâng böôùc tôùi, Ngaøi vöôït khoûi boäc löu? Naøy Hieàn giaû, khi Ta ñöùng laïi, thôøi Ta chìm xuoáng; khi Ta böôùc tôùi, thôøi Ta troâi giaït. Do vaäy, naøy Hieàn giaû, khoâng ñöùng laïi, khoâng böôùc tôùi, Ta vöôït khoûi boäc löu. Vò Thieân ñaùp: Töø laâu, toâi môùi thaáy/ Baø la moân tòch tònh/ Khoâng ñöùng, khoâng böôùc tôùi/ Vöôït chaáp tröôùc ôû ñôøi. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 1, phaåm Caây lau, phaàn Boäc löu, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.9)

LÔØI BAØN: Ai ñaõ töøng daán thaân khaùm phaù, chinh phuïc thieân nhieân thì ñaõ coù laàn baên khoaên tröôùc gheành thaùc hieåm trôû, nöôùc xoaùy aàm aøo (boäc löu), nghó caùch vöôït qua noù maø khoâng bò nhaán chìm hay cuoán troâi? Cuõng vaäy, ñöùng tröôùc doøng xoaùy cuoäc ñôøi vôùi voâ vaøn caùm doã vaø caïm baãy, haïnh phuùc vaø khoå ñau, ñöôïc maát vaø hôn thua, yeâu thöông vaø thuø haän..., con ngöôøi cuõng loay hoay, ta phaûi vöôït qua noù baèng caùch naøo? Moät caâu hoûi lôùn cho khoâng rieâng gì loaøi ngöôøi maø ngay caû loaøi Trôøi cuõng phaân vaân, boái roái. Theá Toân ñaõ vöôït qua doøng xoaùy sanh töû aáy, truyeàn laïi cho haäu theá baèng kinh nghieäm xöông maùu cuûa Ngaøi: ñeå vöôït qua doøng xoaùy

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 677

cuoäc ñôøi laø khoâng ñöùng laïi vaø cuõng khoâng böôùc tôùi, töùc sang bôø beân kia. Coù ñieàu laø neáu khoâng ñöùng laïi thì ñi, vaø khoâng böôùc tôùi thì ñöùng, chöù khoâng ñi cuõng khoâng ñöùng thì bieát laøm theá naøo ñeå sang ñöôïc bôø kia? AÁy vaäy maø Theá Toân vaø caùc vò Thaùnh ñeä töû cuûa Ngaøi ñaõ laøm ñöôïc. Coá nhieân vöôït qua gheành thaùc cuoäc ñôøi khoù hôn boäi phaàn so vôùi thaùc gheành thieân nhieân neân kyõ thuaät cuõng ñaëc bieät hôn. Khoâng ñöùng laïi bôûi neáu ñöùng laïi laäp töùc bò nhaán chìm. Ñöùng laïi laø chaáp thuû, baùm víu maø laøm sao baùm víu ñöôïc khi moïi thöù ñang troâi chaûy? Bò coät chaët, troùi buoäc taát phaûi chìm ñaém. Khoâng böôùc tôùi vì neáu böôùc tôùi seõ bò cuoán troâi. Böôùc tôùi laø ñaém tröôùc, chaïy theo söï sai söû cuûa duïc voïng maø duïc voïng cuûa chuùng sanh thì voâ taän, khoâng coù beán bôø. Doøng xoaùy cuûa tham duïc seõ cuoán phaêng taát caû, saün saøng ñaïp leân moïi thöù keå caû nhaân nghóa. Moät ñôøi lao ñao laãn loän buoàn vui, thaønh coâng vaø thaát baïi... ñeå roài ra ñi vôùi hai baøn tay traàn vaø chaúng bieát veà ñaâu chaúng phaûi troâi giaït laø gì? Vaäy neân, ngöôøi ñeä töû Phaät thaän troïng vöôït qua doøng xoaùy cuoäc ñôøi baèng söï tænh taùo, thaáy roõ nhö thaät baûn chaát hö aûo cuûa cuoäc ñôøi. Khoâng chaáp thuû, khoâng ñaém tröôùc vôùi moïi thöù vaø cöù theá, sang bôø kia.[

678 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- ÑAËT TAÂM ÑUÙNG HÖÔÙNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika, daïy caùc Tyû kheo: Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, sôïi raâu cuûa luùa mì, hay sôïi raâu cuûa luùa maïch bò ñaët sai höôùng, khi tay hay chaân ñeø vaøo, coù theå ñaâm thuûng tay hay chaân, hay coù theå laøm ñoå maùu; söï tình naøy khoâng xaûy ra. Vì côù sao? Naøy caùc Tyû kheo, vì sôïi raâu bò ñaët sai höôùng. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo vôùi taâm bò ñaët sai höôùng, coù theå ñaâm thuûng voâ minh, laøm minh sanh khôûi, coù theå chöùng ñaït Nieát baøn; söï tình naøy khoâng xaûy ra. Vì côù sao? Naøy caùc Tyû kheo, vì taâm bò ñaët sai höôùng. Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö caùc sôïi raâu cuûa luùa mì, hay sôïi raâu cuûa luùa maïch ñöôïc ñaët ñuùng höôùng, khi tay hay chaân ñeø vaøo, coù theå ñaâm thuûng tay hay chaân, hay coù theå laøm cho ñoå maùu; söï tình naøy coù xaûy ra. Vì côù sao? Naøy caùc Tyû kheo, vì sôïi raâu ñöôïc ñaët ñuùng höôùng. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, vò Tyû kheo vôùi taâm ñöôïc ñaët ñuùng höôùng, coù theå ñaâm thuûng voâ minh, laøm minh sanh khôûi, coù theå chöùng ñaït Nieát baøn; söï tình naøy coù theå xaûy ra. Vì côù sao? Naøy caùc Tyû kheo, vì taâm ñöôïc ñaët ñuùng höôùng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 1, phaåm Ñaët höôùng vaø trong saùng, phaàn Taâm ñaët sai höôùng [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.21)

LÔØI BAØN: Nhieàu ngöôøi nghó raèng tu haønh laø do nôi töï taâm, noùi caùch khaùc laø tu taâm. Nhöng taâm cuûa con ngöôøi thì muoân hình vaïn traïng “coâng

cuõng ñöùng ñaàu maø toäi cuõng ñöùng nhaát” neân bieát tu taâm naøo. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, tuy laø tu taâm nhöng taâm phaûi ñaët ñuùng höôùng thì môùi coù theå xuyeân thuûng voâ minh, thaønh töïu tueä giaùc, chöùng ñaéc Nieát baøn. Moät trong nhöõng ñaëc ñieåm cuûa taâm laø dòch chuyeån, thay ñoåi raát mau leï nhö vöôïn chuyeàn caønh, nhö ngöïa phi ngoaøi ñoàng coû. Taâm thay ñoåi, sinh dieät trong töøng saùt-na neân vieäc höôùng taâm, giöõ taâm an truù vaøo thieän phaùp laø ñieàu chaúng deã daøng. Thöôøng thì ban ñaàu ai cuõng tinh taán, haêng haùi tu taäp nhöng veà sau cöù giaûi ñaõi, bieáng nhaùc daàn vaø khoâng ít ngöôøi thoái thaát. Nhö caây lôùn, caønh laù nghieâng veà höôùng naøo thì khi bò cöa chaéc chaén noù seõ ngaõ veà höôùng ñoù. Nhö raâu cuûa haït luùa mì, ñaët ñuùng höôùng môùi coù theå ñaâm thuûng baøn chaân. Cuõng vaäy, taâm cuûa chuùng ta phaûi nghieâng veà giaûi thoaùt môùi höôùng cuoäc ñôøi veà tònh laïc. Taâm cuûa chuùng ta phaûi höôùng veà tueä giaùc môùi coù theå choïc thuûng voâ minh. Do ñoù, taâm ngöôøi tu phaûi luoân höôùng veà vaø an truï trong Chaùnh phaùp môùi mong thaønh ñaïo nghieäp. Ngaøy nay, ngöôøi tu tuy nhieàu nhöng ngöôøi thaønh töïu ñaïo nghieäp khoâng nhieàu. Vaäy neân “ñaët taâm ñuùng höôùng” cuõng laø moät trong nhöõng vaán ñeà quan troïng maø moãi ngöôøi con Phaät caàn suy ngaãm vaø ñieàu chænh ñeå vöôït thoaùt phieàn naõo, thaêng hoa taâm linh, thaønh töïu giaûi thoaùt, Nieát baøn.[

8- LAÉNG LOØNG THANH TÒNH Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö moät hoà nöôùc trong saùng, khoâng bò khuaáy ñoäng. Taïi ñaáy, moät ngöôøi ñöùng treân bôø, coù theå nhìn thaáy caùc con oác, con soø, caùc hoøn soûi, caùc ñaøn caù qua laïi trong nöôùc. Vì côù sao? Vì nöôùc khoâng bò khuaáy ñuïc. Naøy caùc Tyû kheo, cuõng vaäy, vò Tyû kheo vôùi taâm khoâng bò khuaáy ñuïc, bieát ñöôïc lôïi ích cuûa mình vaø bieát ñöôïc lôïi ích cuûa ngöôøi hay bieát ñöôïc lôïi ích cuûa caû hai, seõ chöùng ngoä caùc phaùp thöôïng nhaân, tri kieán thuø thaéng cuûa baäc Thaùnh; söï kieän nhö vaäy coù theå xaûy ra. Naøy caùc Tyû kheo, vì côù sao? Vì raèng taâm khoâng bò khuaáy ñuïc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 1, phaåm Ñaët höôùng vaø trong saùng, phaàn Taâm ñaët sai höôùng [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.23)

LÔØI BAØN: Laéng loøng thanh tònh, giöõ taâm chaùnh nieäm trong saùng vaø thuaàn khieát laø neàn taûng caên baûn cuûa caùc phöông thöùc thieàn ñònh Phaät giaùo. Nhôø thöïc taäp nuoâi döôõng söï tónh laëng cho taâm hoàn neân ngöôøi ta tænh taùo, saùng suoát vaø haønh xöû hôïp tình hôïp lyù hôn ñoái tröôùc moïi bieán ñoäng cuûa cuoäc soáng. Taâm chuùng ta nhö moät hoà nöôùc vôùi nhieàu traïng thaùi khaùc nhau, khi thì bình laëng trong suoát nhö pha leâ, luùc thì ñuïc ngaàu soâi suïc vaø coøn laïi laø laên taên gôïn soùng lao xao. Coù moät ñieàu maø ai cuõng ñaõ töøng kinh nghieäm laø noäi taâm caøng bình yeân, thanh thaûn chöøng naøo thì söï töï chuû cuûa ta caøng lôùn vaø khaû naêng vöôït thoaùt caùm doã,

noùng giaän caøng cao. Khi taâm vaéng laëng, nhöõng toan tính vaø lo aâu vuïn vaët ñôøi thöôøng taïm thôøi buoâng xuoáng, luùc baáy giôø ta môùi caûm nhaän saâu saéc veà söï bình an. Ñaây laø cô hoäi quyù baùu nhaát ñeå chuùng ta nhìn laïi chính mình, thaáy roõ mình laø ai? Nhôø taâm khoâng bò tham saân si khuaáy ñuïc neân haønh giaû “bieát ñöôïc lôïi ích cuûa mình vaø bieát ñöôïc lôïi ích cuûa ngöôøi hay bieát ñöôïc lôïi ích cuûa caû hai” maø bình thöôøng chuùng ta chæ bieát coù baûn thaân mình. Do vaäy, duø beà boän theá naøo moãi ngaøy chuùng ta phaûi daønh moät khoaûng thôøi gian ñeå laéng ñoïng taâm hoàn. Coù theå tònh hoùa thaân taâm baèng toïa thieàn, tuïng kinh, leã Phaät, nieäm Phaät, thieàn haønh hay ñi boä, thöôûng thöùc ngheä thuaät, uoáng traø... vôùi taâm buoâng xaû, chaùnh nieäm tænh giaùc. Thöïc haønh ñeàu ñaën nhöõng phöông thöùc thanh tònh taâm nhö treân, khoâng chæ giuùp taâm trí ñöôïc thö giaõn, nghæ ngôi maø coøn tröôûng döôõng nhöõng yù nguyeän thieän laønh vaø neáu hoäi ñuû duyeân laønh coù theå thaêng hoa thaønh thanh tònh vaø giaûi thoaùt.[

HEÁT TAÄP III

MUÏC LUÏC

TAÄP I

I- LOØNG TIN

1- Lôïi ích cuûa loøng tin 12
2- Bieåu hieän cuûa loøng tin 14
3- Chaùnh tín 16
4- Loøng tin laø taøi saûn toái thöôïng 18
5- Chæ tin moät ngöôøi 20
II- BOÁ THÍ & CUÙNG DÖÔØNG
1- Phöôùc baùo thuø thaéng cuûa boá thí 24
2- Boá thí & cuùng döôøng nhö phaùp 26
3- Töông quan giöõa cho vaø nhaän 28
4- Boá thí vôùi taâm roäng lôùn 30
5- Coäi phöôùc 32
6- Boá thí thanh tònh 34
7- Nhaân duyeân cuûa giaøu vaø ngheøo 36
8- Hai haïng ngöôøi ñaùng ñöôïc cuùng döôøng 38
9- Ngöôøi caøy ruoäng 40
10- Xöùng ñaùng laø ruoäng phöôùc 42
III- LAØM GIAØU
1- Kinh doanh thaønh coâng 46
2- Khoâng kinh doanh phi phaùp 48
3- Laøm giaøu 50
4- Giaøu leân deã sanh taät 52
5- Coù maét maø nhö muø 54
6- Söï ngheøo khoå 56
7-Buoân baùn phaùt taøi 58
8- Chuû nhaân & ngöôøi laøm 60
IV- TAØI SAÛN
1- Taøi saûn cuûa ngöôøi tu 64
2- Giöõ gìn taøi saûn 66
3- Ñoäng saûn & baát ñoäng saûn 68 4- Coù taøi saûn lôùn 70 5- Nguyeân nhaân phung phí taøi saûn 72 6- Keá thöøa gia taøi Chaùnh phaùp 74 V- CÖ SÓ 1- Hoa sen trong giôùi nam cö só 78 2- Ngöôøi cö só 80 3- Boån phaän ngöôøi gia chuû 82 4- Cö só chöùng quaû Döï löu 84 5- Laät uùp bình baùt 86 6- Thoï trì naêm giôùi 88 7- Höông ñöùc haïnh 90 8- Nhöõng gia ñình chö Taêng khoâng neân ñeán 92 VI- XUAÁT GIA 1- Ba haïnh cuûa Sa moân 96 2- Khaát só 98 3- Baäc tröôûng laõo 100 4- Naêm haïng ngöôøi aên bình baùt 102 5- Soáng bieät laäp 104 6- Khoâng neân soáng quaù laâu ôû moät nôi 106 7- Boán haïng thuyeát trình 108 8- Ba vieäc troïng yeáu cuûa ngöôøi tu 110 9- Xöùng ñaùng ñöôïc xaây thaùp 112 10- Xuaát gia khi tuoåi xeá chieàu 114 11- Hoaøn tuïc 116 12- Khoù laøm 118 13- Hoùa duyeân 120 14- Thieàn & Giaùo 122 15- Ñeán vôùi gia chuû 124 VII- HAÕY TÖÏ MÌNH THAÉP ÑUOÁC LEÂN MAØ ÑI 1- Duøng Chaùnh phaùp laøm ngoïn ñeøn 128 2- Traùnh xa hai cöïc ñoan 130

3- Doøng ñôøi xuoâi ngöôïc 132
4- Sanh töû laø vieäc lôùn 134
5- Chôù khinh thöôøng treû tuoåi 136
6- Naém laù trong baøn tay 138
7- Haït muoái 140
8- Tinh caàn 142
9- Sôï haõi 144
VIII- NHAÂN QUAÛ
1- Tröôøng thoï & ñoaûn thoï 148
2- Vu khoáng baäc Thaùnh 150
3- Ñeïp & xaáu 152
4- Quaû baùo 154
5- Hai loaïi toäi 156
6- Khoù ñöôïc ôû ñôøi 158
IX- HIEÁU ÑAÏO
1- Thaâm aân nan baùo 162
2- Bao la tình meï 164
3- Cha meï & con caùi 166
4- Ngöôøi thöïc söï coù hieáu khoâng nhieàu 168
5- Khuyeán hoùa cha meï höôùng thieän 170
6- Phöôùc baùo hieáu döôõng 172
X- GIÔÙI
1- Ruøa & daõ can 176
2- Bieån lôùn khoâng dung chöùa töû thi 178
3- Chaùnh maïng 180
4- Vui trong Chaùnh phaùp 182
5- Mang y baùt ñeïp bò Phaät quôû 184
6- Khoâng phoøng hoä 186
7- Toäi loãi 188
8- Soáng vôùi ngöôøi thöù hai 190
9- Lôïi ích cuûa giöõ giôùi 192
XI- ÑÒNH
1- Sô thieàn 196
2- Töù nieäm xöù 198
3- Maïng ngöôøi trong hôi thôû 200
4- Taâm caáu ueá 202
5- Nieäm Phaät 204
6- Trung ñaïo 206
7- Ñaát laønh chim ñaäu 208

8- Ung nhoït 210
XII- TUEÄ
1- Trí tueä laø toái thöôïng 214
2- Voâ minh & tueä giaùc 216
3- Chaùnh tri kieán 218
4- Khoâng phaûi cuûa toâi 220
5- Tu taäp taùnh Khoâng 222
6- Ngöôøi muø sôø voi 224
7- Voâ minh laø caáu ueá lôùn nhaát 226
8- Boït nöôùc 228
9- Coù & Khoâng 230
10- Taøm & quyù 232
11- Tueä giaùc voâ ngaõ 234
TAÄP II
I- AÂN UOÁNG & SÖÙC KHOÛE
1- AÂn nhieàu khoâng toát cho söùc khoûe 238
2- Naêm phaùp laøm gia taêng tuoåi thoï 240
3- Lôïi ích cuûa kinh haønh 242
4- Traêm naêm trong coõi ngöôøi ta 244
5- Thaân beänh nhöng taâm khoâng beänh 246
6- AÂn ñuùng giôø coù naêm lôïi ích 248
7- Ai cuõng coù beänh 250
8- Bò beänh vaãn tu ñöôïc 252
9- Boán loaïi beänh cuûa ngöôøi xuaát gia 254 10- Söùc maïnh 256

II- NGUÛ NGHÆ, THÖ GIAÕN 1- Ñeâm daøi laém moäng 260 2- Thieàn, lieäu phaùp cuûa giaác nguû bình an 262 3- Nguû ban ngaøy 264 4- Boán caùch naèm 266 5- Nguû an laønh 268 6- Ñoùi aên, meät nguû 270 7- Lo toan 272

III- NAM GIÔÙI 1- Ngöôøi ñaøn oâng lyù töôûng 276 2- Ba haïng con trai 278 3- Sinh con - gaùi hay trai ñeàu toát 280 4- Söï troùi buoäc giöõa nam vaø nöõ 282 5- Thích sinh con trai 284

IV- PHUÏ NÖÕ 1- Ngöôøi con gaùi tröôùc theàm hoân nhaân 288 2- Phaùi yeáu 290 3- Deã thöông nhö ngöôøi vôï treû 292 4- Phuï nöõ thaønh coâng 294 5- Phöôùc baùo thieân nöõ khaû aùi 296 6- Söùc maïnh cuûa phaùi yeáu 298 7- Maãu ngöôøi phuï nöõ ñöôïc nam giôùi yeâu thích 300 8- Ngöôøi vôï lyù töôûng 302

V- CAÀU NGUYEÄN 1- Caàu nguyeän 306 2- Teá ñaøn 308 3- Cuùng linh 310 4- Thaùnh caàu 312 5- Öôùc nguyeän 314

VI- AN CÖ 1- An cö 318 2- Töï töù 320 3- Thôøi ñieåm lyù töôûng ñeå noã löïc tu haønh 322 4- Xöùng ñaùng ñöôïc cuùng döôøng 324 5- Ñöùc Phaät an cö khoâng tieáp khaùch

326 6- Khuùc goã 328 7- Khoâng neân soáng quaù laâu taïi moät nôi 330 8- Chö Thieân cuõng luyeán tieác an cö 332

VII- GIAØ CHEÁT 1- Coù sinh aét coù dieät 336 2- Tuoåi xeá chieàu 338 3- Nieäm cheát 340 4- Cheát do tai naïn seõ taùi sinh veà ñaâu? 342 5- Trôï duyeân cho ngöôøi haáp hoái 344 6- Cheát - moät söï thaät taát yeáu 346 7- Cheát coù ñaùng sôï khoâng? 348 8- Coäi nguoàn khoå ñau 350

VIII- THUYEÁT PHAÙP & NGHE PHAÙP 1- Ba haïng ngöôøi nghe phaùp 354 2- Ñuùng thôøi 356 3- Thuyeát phaùp phaân bieät 358 4- Giaùo hoùa ngöôøi ngheøo 360 5- Du haønh 362 6- Boán haïng ngöôøi nghe phaùp 364 7- Baûn lónh hoaèng phaùp 366 8- Nghe phaùp ñöôïc nhieàu lôïi ích 368 9- Naêm ñöùc cuûa phaùp sö 370 10- Thuyeát phaùp nhö Tyû kheo ni Sukkaø 372 IX- CHÖ THIEÂN & MA QUYÛ 1- Nhaân duyeân phöôùc baùo laøm thieân chuû 376 2- Troäm höông 378

3- Tuïng kinh 380 4- Khoâng bò phi nhaân laøm haïi 382 5- Ngaï quyû nghe kinh 384 6- Chö Thieân caûnh giaùc 386 7- Khoâng cheá ngöï 388 8- AÙc ma xuùi giuïc cai trò 390 9- Coâ ñoäc maø khoâng coâ ñôn 392

X- THAM AÙI
1- Khoâng bao giôø thoûa maõn 396
2- Con vöôïn vaø chieác baãy 398
3- Coï caây laáy löûa 400
4- Voâ löôïng kieáp luaân hoài 402
5- Nhö caù maéc caâu 404
6- Truùng teân ñoäc 406
7- Bò truùng lao 408
8- Bò troùùi 410
9- Caûnh giaùc vôùi lôïi döôõng cung kính 412
10- Nguy hieåm cuûa ñam meâ röôïu cheø 414
11- Vöôùng maéc nguõ duïc 416
12- Chuùng sinh 418
13- Ñöôïc vaø maát 420
14- Nguy hieåm cuûa ñam meâ côø baïc 422
15- Ñaèng sau mieáng moài ngon laø khoå luïy 424
XI- SAÂN HAÄN
1- Gieát giaëc phieàn naõo 428
2- Kham nhaãn 430
3- Nhöõng haïng ngöôøi noùng giaän 432
4- Ngöôøi aùc vaø ngöôøi hieàn 434
5- Phaãn noä 436
6- Taâm ngöôøi nhö veát thöông 438
XII- SI MEÂ

1- Toån thaát lôùn nhaát 442
2- Vöïc thaúm 444
3- Röûa toäi 446
4- Muø loøa 448
5- Troùi buoäc vaø ngaên che 450
6- Coäi nguoàn cuûa baát an 452
7- Ta thöông mình nhaát 454
8- Nhaân duyeân cuûa söï suy vong 456
TAÄP III
I- AN LAÏC
1- Boán loaïi an laïc 460
2- Ngaøy laønh thaùng toát 462
3- Duïc laïc vaø an laïc 464
4- Lôïi laïc cho soá ñoâng 466
5- Vui trong tónh laëng 468
6- Phaùp moân ñöa ñeán an oån 470
7- Bieát ñuû thöôøng vui 472
8- Thieát laäp an laïc 474
II- BAÏN TOÁT
1- Xöùng ñaùng laø baïn toát 478
2- Choïn baïn maø chôi 480
3- Caàn phaûi nöông töïa 482
4- Thaân caän baïn toát 484
5- Ngöôøi baïn chaân thaät 486
6- ÔÛ ñaâu cuõng ñöôïc thöông meán 488
7- Ñöôïc aùi moä vaø noi theo 490
III- HAÏNH PHUÙC
1- Ñeå maõi beân nhau 494
2- Ñaïo nghóa vôï choàng 496
3- Bí quyeát haïnh phuùc 498
4- Toån haïi gia ñình 500
5- Thieát laäp haïnh phuùc 502
6- Baùu vaät ôû ñôøi 504 7- Nhöõng caëp vôï choàng 506
IV- KHOÅ ÑAU
1- Nguoàn goác khoå ñau 510
2- Giaøu maø khoâng ñöôïc höôûng 512
3- Khoå ñau nhieàu hôn haïnh phuùc 514
4- Sôï haõi vaø voâ uùy 516
5- AÙc Tyû kheo 518

6- Goác reã cuûa ñaáu tranh 520
7- Khoå vui do mình 522
8- Khoå vaø dieät khoå 524
9- Khoå taâm vaø voâ taâm 526
10-Thöông ngöôøi beänh khoå 528
V- HOÄI CHUÙNG
1- Hoøa hôïp Taêng 532
2- Chuùng Taêng cöôøng thònh 534
3- Saùu phaùp hoøa kính 536
4- Ba loaïi hoäi chuùng 538
5- Taêng giaø thanh tònh 540
6- Im laëng huøng traùng 542
7- Hoäi chuùng tinh hoa 544
8- Toân troïng dieäu phaùp 546
9- Naêm haïng ngöôøi soáng ôû röøng 548
VI- TÖØ BI HYÛ XAÛ
1- Lôïi ích tu taäp taâm töø 552
2- Raûi taâm töø 554
3- Töø maãn vôùi Phaät töû 556
4- Hoan hæ 558
5- Xaû buoâng 560
6- An laïc vaø hoan hyû 562
7- Haõy soáng vôùi taâm töø 564
VII- NEÀN TAÛNG CUÛA GIAÛI THOAÙT
1- Neàn taûng cuûa giaûi thoaùt 568
2- Xa vaø gaàn 570
3- Tu hoïc phaûi song haønh 572
4- Hình thöùc beân ngoaøi 574
5- Khoâng thoái ñoïa 576
6- Höôùng ñeán aùnh saùng 578
7- Ñöôïc tieáng thôm 580
8- Noäi chöùng beân trong 582
9- Caáp thieát phaûi laøm ngay 584
10- Khoâng coù che giaáu 586
VIII- NHÖÕNG ÑIEÀU KHOÙ ÔÛ ÑÔØI
1- Khoâng deã taùi sanh laøm ngöôøi 590
2- Khoù tìm ñöôïc ôû ñôøi 592
3- Khoâng theå öôùc löôïng 594
4- Raát khoù thöïc hieän 596

5- Khoâng theå nghó ñeán 598
6- Sanh laøm ngöôøi laø khoù 600
7- Daïy con neân ngöôøi 602
IX- PHAÄT VAØ THAÙNH TÍCH
1- Moät söï xuaát hieän vi dieäu 606
2- Ngöôøi mang haïnh phuùc cho nhaân loaïi 608
3- Söï xuaát hieän cuûa maét lôùn 610
4- Toân giaû Ñaïi Ca Dieáp 612
5- Chieâm baùi thaùnh tích 614
6- Töù ñoäng taâm 616
7- Di huaán sau cuøng 618
X- THAÂN NGHIEÄP
1- Saùt sanh - lôïi baát caäp haïi 622
2- Quaû baùo cuûa nghieäp gieát 624
3- Saùt sanh ñoïa ñòa nguïc 626
4- Nguy haïi cuûa löôøi bieáng 628
5- Quaùn thaân baát tònh 630
6- Tu taäp nieäm thaân 632
7- Taùc haïi cuûa loái soáng xa hoa 634
8- Ñi ñeâm gaëp nhieàu nguy hieåm 636
9- Boû aùc, laøm laønh 638
XI- KHAÅU NGHIEÄP
1- Noùi vaø im laëng nhö phaùp 642
2- Noùi nhö hoa, nhö maät 644
3- Maéng nhieác baäc thaùnh 646
4- Haùi hoa taëng ngöôøi 648
5- Noùi naêng caån troïng 650
6- Kheùo noùi 652
7- Lôøi noùi vaø vieäc laøm 654
8- Taïp thoaïi 656
9- Taùn thaùn 658
10- Noùi khoâng loãi laàm 660
11- Moät ñieàu nhòn, chín ñieàu laønh 662
XII- YÙ NGHIEÄP
1- Giöõ taâm trong saïch 666
2- Taø tö duy 668
3- Töôûng ñieân ñaûo 670
4- Kieâu maïn 672
5- Nghieäp môùi vaø cuõ 674

6- Vöôït qua doøng xoaùy cuoäc ñôøi 676
7- Ñaët taâm ñuùng höôùng 678
8- Laéng loøng thanh tònh 680
LÔØI PHAÄT DAÏY trong Kinh taïng Nikaøya Taäp I, II & III

Bieân soaïn: QUAÛNG TAÙNH

Chòu traùch nhieäm xuaát baûn : Nguyeãn Thò Thanh Höông Bieân taäp : Caåm Hoàng Söûa baûn in : Hoàng Anh Bìa : Hoïa só Nhuaän Thöôøng Trình baøy : Nguyeãn Anh Tuù

NHAØ XUAÁT BAÛN TOÅNG HÔÏP TP.HOÀ CHÍ MINH
62 Nguyeãn Thò Minh Khai, Q.1, TP.HCM
ÑT: 08.38225340 - 38296764 - 38247225
Fax: 08.38222726 - Website: nxbhcm.com.vn
Ñoái taùc lieân keát: TÒNH XAÙ TRUNG TAÂM 21 Nguyeãn Trung Tröïc, P.5, Q.Bình Thaïnh, TP.HCM

In: 4.000 cuoán, khoå 14,5 x 20,5cm Taïi: Nhaø in Vaên Lang - soá 6 Nguyeãn Trung Tröïc, P.5, Q.Bình Thaïnh, TP.HCM Soá xuaát baûn: 50-11/CXB/73-123/THTPHCM ngaøy 18-5-2011 In xong vaø noäp löu chieåu: thaùng 6-2011

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.